
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक
हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र MS 570 विषय વેદ

नांव શુક્લ યજુર્વેદ કાણ્વશાખા સંહિતા ૧૫૮

लेखक/लिपीकार બાલકૃષ્ણ જગન્નાથ ભામ

पृष्ठ ૧૨૯

xerox

काळ ઈ.સ.૧૮૭૬ पूर्ण/अपूर्ण

१

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

श्रीयाज्ञवल्क्याय नमः ॥ हरिः ॐ ॥ इषे त्वोर्जे त्वा वायव

स्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मण ॥ १ ॥

आप्यायध्वमघ्न्या इंद्राय भागं प्रजावतीरनमीवा अयक्ष्मा ॥ मा वः स्तेन ईशत माघशंसो ध्रुवा अस्मिन् गो

पतौ स्यात बह्वीः ॥ यजमानस्य पशून्पाहि वसोः पवित्रम

यजमानस्य

१

म

२

सि॥ ३॥ द्यौरसि। पृथिव्यसि मातरिश्वनो घर्मोसि। वि
श्वधाः परमेण धाम्ना॥ ४॥ दृंहस्व मा ह्वा मा ते यज्ञप
तिर्ह्वार्षीत्॥ वसोः पवित्रमसि शतधारं वसोः पवित्रम
सि सहस्रधारं॥ ५॥ देवस्त्वा सविता पुनातु वसोः पवि
त्रेण शतधारेण॥ सुप्वा कामधुक्षः॥ ६॥ सा विश्वायुः
सा विश्वकर्मा सा विश्वधायाः॥ इंद्रस्य त्वा भागं सो
मेनातनच्मि विष्णो हव्यं रक्ष॥ [illegible]

२ ३

अग्नेव्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यतां इद
महमनृतात्सत्यमुपैमि १ कस्त्वायुनक्ति सत्वायुनक्ति
कस्मैत्वायुनक्ति तस्मैत्वायुनक्ति कर्मणेवांवेषायवां
२ प्रत्युष्टंरक्षः प्रत्युष्टा अरातयो निष्टप्तंरक्षो
निष्टप्ता अरातयः उर्वंतरिक्षमन्वेमि ३ धूरसिधू
र्वधूर्वंतंधूर्वतंयोस्मान्धूर्वति धूर्वतंयंवयंधूर्वामः

२

४ देवानामसि सस्नितमं वह्नितमं पप्रितमं जुष्ट
तमं देवहूतमं अह्रुतमसि हविर्धानं दृꣳहस्व मा ह्वार्मा
ते यज्ञपतिर्ह्वार्षीत् ५ विष्णुस्त्वा क्रमतामुरु वातायाप
हतꣳ रक्षो यच्छन्तां पञ्च देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनो
र्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम् ६ अग्नये जुष्टं गृह्णाम्यग्नी
षोमाभ्यां जुष्टं गृह्णामि भूताय त्वा नारातये स्वरभिवि

४

३

स्व्येषम् ७ दृंहंतांदुर्याः पृथिव्यामुर्वंतरिक्षमन्वेमि
पृथिव्यास्त्वानाभौसादयाम्यदित्याउपस्थे अग्ने हव्य
ंरक्षस्व ८ ७ पवित्रेस्थोवैष्णव्योसवितुर्वः प्रसव
उत्पुनामि अच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्यस्यरश्मिभिः
१ देवीरापोअग्रेगुवोअग्रेपुवः अग्रइममद्यय
ज्ञंनयतसुधातुं यज्ञपतिंदेवायुवम् २ युष्माइन्द्रो

३

वृणीत वृत्रतूर्ये यूयमिंद्रमवृणीध्वं वृत्रतूर्ये प्रोक्षिता
स्थ अग्नये त्वा जुष्टं प्रोक्षाम्यग्नीषोमाभ्यां त्वा जुष्टं
प्रोक्षामि ३ दैव्याय कर्मणे शुंधध्वं देवयज्यायै य
द्वोऽशुद्धाः पराजघ्नुरिदं वस्तच्छुंधामि ४ शर्मास्यवधू
तं रक्षोऽवधूता अरातयोऽदित्यास्त्वगसि प्रति त्वा
दितिर्वेत्तु १ अद्रिरसि वानस्पत्यो ग्रावासि पृथुबु

भः शल्वादित्यास्त्वग्वेत्तु २ अग्नेस्तनूरसिवा
चोविसर्जनम् देववीतये त्वागृह्णामि ३ बृहन्नग्रा
वासिवानस्पत्यः सइदंदेवेभ्यः हव्यँ शमीष्वसु
शमि शमीष्व हविष्कृदेहि ४ कुक्कुटोसि मधुजि
ह्व इषमूर्जमावद वयं संघातं संघातं जेष्म ५
वर्षवृद्धमसि प्रतित्वा वर्षवृद्धं वेत्तु परापूतं र

ग

क्षः प्रतिप्तारातयः ९ अपहतꣳ रक्षो वायुर्वो विवि
नक्तु देवो वः सविता प्रतिगृह्णातु हिरण्यपाणिरछिद्रे
ण पाणिना ७ ७ धृष्टिरस्यपाग्ने अग्निमामादं
जहि निःष्क्रव्यादꣳ सेधा देवयजं वह ध्रुवमसि पृथि
वीं दृꣳह १ ब्रह्मवनि त्वा क्षत्रवनि सजातवन्युपद
धामि द्विषतो वधाय २ अग्ने ब्रह्म गृभ्णीष्व धरुणम

८

५

९

स्यन्तरिक्षंदृंह ब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिसजातवन्यु
पदधामिद्विषतोवधाय धर्त्रमसिदिवंदृंह ब्रह्मवनि
त्वाक्षत्रवनिसजातवन्युपदधामिद्विषतोवधाय ३
विश्वाभ्यःस्त्वाशाभ्यउपदधामिद्विषतोवधाय चि
तस्थोर्ध्वचितोभृगूणामंगिरसांतपसातप्यध्वं ४ त
शर्मास्यवधूतंरक्षोवधूता० १ धिषणासिप

आदित्या

५

र्वतीप्रतित्वादित्यास्त्वगवेत्तु दिवस्कंभंन्यासिधिष
णासिपार्वतेयीप्रतित्वापर्वत्तीवेत्तु २ धान्यमसि
धिनुहिदेवान्धिनुहियज्ञंधिनुहियज्ञपतिम्‌ धिनुर्मां हि ३
यज्ञन्यं २ प्राणायत्वोदानायत्वाव्यानायत्वा दीर्घा
मनुप्रसितिमायुषेधाम्‌ देवोवः सवितात्प्रतिगृण्हातु
हिरण्यपाणिनाछिद्रेणपाणिना चक्षुषेत्वामही

६

नांपयोसि ८ वेदोसि वेदयेनत्वं देवलेद देवेभ्योवेदो
भवः तेनमस्त्यंवेदोभव ५ ७ देवस्यत्वासवितुः प्रस
वेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यां संवपामिसमाप ।
ओषधीभिः समोषधयोरसेन सं रेवतीर्जगती ।
भिःसेमधुमतीर्मधुमतीभिः पृच्यतां जनयत्यैत्वा
संयोमि १ इदमग्ने रिदमग्नीषोमयोरिषेत्वा घ

११

६

र्मोऽसि विश्वायुरुरु प्रथा उरु प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथ
ताम् २ अग्निष्टे त्वचं मा हिꣳसीदंतरितꣳ रक्षोंतरिता
अरातयः देवस्त्वा सविता श्रपयतु वर्षिष्ठेऽधि नाके ३
मा भेर्मा संविक्थ्या अतमेरुर्यज्ञोऽतमेरुर्यजमानस्य प्र
जा भूयात्त् त्रिताय त्वा द्विताय त्वैकताय त्वा ४ देवस्य
त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां आ

द्देधरक्तंदेवेभ्यः इंद्रस्यबाहुरसिदक्षिणः सहस्र
भृष्टिः शततेजाः वायुरसितिग्मतेजाद्विषतोवधः
१ पृथिव्यैवर्मासिपृथिविदेवयजनि ओषध्यास्ते
मूलंमाहिꣳसिषं २ व्रजंगच्छगोष्ठानंवर्षतुतेद्यौर्ब
धानदेवसवितः परमस्यांपृथिव्याꣳशतेनपाशैः
योस्मान्द्वेष्टियंचवयंद्विष्मस्तमतोमामौक् ३ अ

पारुरवृध्यासंपृथिव्येदेवयजनात् व्रजंगछगोष्ठा
नंवर्षतुतेद्योर्बध्यानदेवसवितः परमस्यांपृथिव्यां
ंशतेनपाशैः योस्मान्द्वेष्टियंचवयंद्विष्मस्तमतो
मामौक् अररोदिवंमापप्तोद्रप्सस्तेद्यांमास्कन् व्र
जंगछगोष्ठानंवर्षतुते० योस्मान्द्वेष्टि० ४ गाय
त्रेणत्वाछंदसापरिगृह्णामित्रैष्टुभेनत्वाछंदसापरि

ग्टत्कामिजागतेनच्छंदसापरिगृह्णामि सुक्ष्मा
चासिशिवाचासिस्योनाचासिसुषदाचासि ऊर्ज
स्वतीचासिपयस्वतीच ५ पुराक्रूरस्यविसृपोवि
रप्शिन्नुदादायपृथिवींजीवदानुम् यामैरयंश्चं
द्रमसिस्वधाभिः स्तांधीरासोअनुदिश्ययजंते द्वि
षतोवधोसि ६ प्रत्युष्टंरक्षः प्रत्युष्टाअरातयो

निष्टप्तꣳ रक्षो निष्टप्ताऽअरातयः अनिशितोसि
सपत्नक्षिद्वाजिनं त्वा वाजेध्यायै संमार्ज्मि प्रत्युष्ट
ꣳ रक्षः प्रत्युष्टाऽअरातयो निष्टप्तꣳ रक्षो निष्टप्ताऽअ
रातयः अनिशितासि सपत्नक्षिद्वाजिनीं त्वा वाजेध्या
यै संमार्ज्मि १ अदित्यै रास्नासीन्द्राण्यै संनहनं वि
ष्णोर्वेष्पोस्यूर्जे त्वादब्धेन त्वा चक्षुषावपश्यामि २

१

३ सवितुर्वः प्रसव उत्पुनाम्यछिद्रेण पवित्रेण सूर्य
अग्नेर्जिह्वासि सुभूर्देवेभ्यः धाम्ने धाम्ने भव यजुषे य
जुषे सवितुस्त्वा प्रसव उत्पुनाम्यछिद्रेण पवित्रेण सूर्य
स्य रश्मिभिः । २ । तेजोसि शुक्रमस्यमृतमसि धामना
मासि प्रियं देवानामनाधृष्टं देवयजनं यस्ते प्राणः
पशुषु प्रविष्टो देवानां विष्ठामनु यो वितस्थे आत्म
न्वान्सोमघृतवान्हिभ्राचाग्निं गाघस्वर्य यजमानाय

१८

१

१८

विंद् ५ ७ हरिः ॐ इतिप्रथमोध्यायः इषेत्वातिस्रः
२ धौरसिचतस्रः ४ अग्नेव्रतपतेअष्ट ८ पवित्रे
स्थचतस्रः ४ धृष्टिरसिचतस्रः ४ शर्मपंच ५
शर्मासि ७ देवस्यत्वाचतस्रः ४ द्वितीयोदेवस्यत्वा
षट् प्रत्युष्टंपंच इत्यनुवाकेषुपंचाशत् ५० इषेदेव
स्यसप्त पंचाशत् प्रथमोध्यायः समाप्तः हरिः ॐ

॥१०॥

कृष्णोस्याखरेष्ठोग्नयेत्वाजुष्टंप्रोक्षामि।वेदिरसिब
र्हिषेत्वाजुष्टांप्रोक्षामि।बर्हिरसिस्रुग्भ्यस्त्वाजुष्टंप्रो
क्षामि॥१ अदित्यैव्युंदनमसिविष्णोस्तुपोसि।ऊ
र्णम्रदसंत्वास्तृणामिस्वासस्थांदेवेभ्यः॥२॥भुवप
तयेस्वाहा।भुवनपतयेस्वाहाभूतानांपतयेस्वाहा
गंधर्वस्त्वाविश्वावसुःपरिदधातुविश्वस्यारिष्ट्यै

१८

॥१०॥

ध

॥३॥ यजमानस्य परिधिरस्यग्निरिडईडितः॥ इन्द्रस्य
बाहुरसिदक्षिणोविश्वस्यारिष्ट्यै॥ यजमानस्यपरि
धिरस्यग्निरिडईडितः॥ मित्रावरुणौत्वोत्तरतःप
रिधत्तांध्रुवेणधर्मणाविश्वस्यारिष्ट्यै॥ यजमानस्य०
॥४॥ वीतिहोत्रंत्वाकवेद्युमन्तꣳसमिधीमहि॥ अग्नेबृ
हन्तमध्वरे॥५॥ समिदसिसूर्यस्त्वापुरस्तात्पातुकस्या

श्विद्भ्यस्त्वे सवितुर्बाहूस्थः ६ उर्णम्रदसं त्वास्तृ
णामिस्त्वासस्थं देवेभ्यः आत्वा वसवो रुद्रा आदित्याः सं
दंतु ७ घृताच्यसि जुहूर्नामसेदं प्रियेण धाम्ना प्रियेस
दसिसीद घृताच्यस्युपभृन्नामसेदं प्रियेण धाम्नाप्रि
येसद्सिसीद घृताच्यसि ध्रुवा नामसेदं प्रियेण धा
म्नाप्रियेसदसिसीद प्रियेण धाम्नाप्रियेसदसिसीद
८ ध्रुवा असदं न्नृतस्ययोनौ ता विष्णोपाहि पाहिय

ज्ञंपाहियज्ञपतिंपाहिमांयज्ञन्यं॥१॥अग्नेवाजजिद्वा
जंत्वासरिष्यंतंवाजजितꣳसंमार्ग्मि॥नमोदेवेभ्यःस्व
धापितृभ्यःसुयमेमेभूयास्तं॥१॥अस्कंन्नमद्याज्यंदेवे
भ्यःसंभ्रियासं॥अंघ्रिणाविष्णोमात्वावक्रमिषं॥२॥व
सुमतीमग्नेतेछायामुपस्थेषंविष्णोस्थानमसि॥इतइं
द्रोवीर्यमकृणोदूर्ध्वोध्वरआस्थात्॥३॥अग्नेवेर्होत्रं

॥१२॥

23

वेर्द्धूर्त्स्यं॥ अक्तांत्वाद्यावापृथिवी अक्तंद्यावापृथिवी॥४
स्विष्टकृद्देवेभ्यइंद्र आज्येनहविषाभूत्स्वाहा॥ संज्योतिषा
ज्योतिः॥५॥ अत्रपितरोमादयध्वंयथाभागमावृषाय
ध्वं॥ अमीमदंतपितरोयथाभागमावृषायिषत॥६॥ उ
पहूतापृथिवीमातोपमांपृथिवीमाताह्वयतां॥ अग्नि
राग्नीध्रात्स्वाहा॥ उपहूतोद्यौष्पितोपमांद्यौष्पिताह्व

५

॥१२॥

प्रतं ॥ अग्निराग्नी

[illegible] धात्स्वाहा ॥ ८ ॥ मयीदमिंद्र इंद्रियं द
धात्वस्मान्रायो मघवानः सचंतां ॥ अस्माकं संत्वाशि
षः सत्यानः संत्वाशिषः ॥ अग्ने वाजजिद्वाजंत्वा सरस्वं वा
ऽं सं वाजजितं ऽं संमार्ग्मि ॥ ९ ॥ देवस्य विरेतं चाव्यंणत
ते बृहस्पतिं ब्रह्मा सोम ॥ तदहं मने सप्रभ्रवीमि ॥ ७ ॥ म
नो गायत्र्ये गायत्री त्रिष्टुभे त्रिष्टुप् जगत्यै जगत्यनुष्टुभे ॥

२४

न

॥१३॥ ४५

अनुपूष्टुप्रजापतये प्रजापतिर्विश्वेभ्यो देवेभ्यः ॥२॥ बृ
हस्पतिर्देवानां ब्रह्माहं मनुष्याणाम् ॥ भूर्भुवस्वर्निर
स्तः पापदमहं बृहस्पते सदसि सीदामि ॥३॥ मित्र
स्य त्वा चक्षुषा प्रतीक्षे ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्वि
नोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां ॥ प्रतिगृह्णामि पृथिव्या
स्त्वा नाभौ सादयाम्यदित्या उपस्थे ॥ देवस्य त्वा० ॥४॥

॥१३॥

५

आ ददे ग्नेष्ट्रास्येन प्राश्नामि बृहस्पतेर्मुखेन ॥ अंयोस्मंत
देवतास्त्वा इदं होमयंतु ॥ स्वाहा वृत्तजठरमिंद्रस्य गघ
घसि नो मे मा सं प्रक्ष्याद् धूमेना मे सीद ॥६॥ इंद्रस्य
त्वा जठरे सादयामि ॥ प्रजापतेर्भागोस्यूर्जस्वान्पयस्वा
न् ॥ प्राणापानौ मे पाहि समानव्यानौ मे पाह्युदानव्या
नौ मे पाहि ॥ उर्गस्यूर्जं मयि धेह्यक्षितिरसि मा मे क्षेष्ठ
अमुत्रामुष्मिँल्लोक इह च ॥ ८ ॥ एषा ते अग्ने समित्तया व

॥७॥

ईस्वचाचंप्यायस्व। वर्धिषीमहिंच वयमाचप्यासिषीमहि
॥ ९॥ एतत्तेदेवसवितर्यज्ञंप्राहुर्बृहस्पतयेब्रह्मणे। तेन
यज्ञमवतेनयज्ञपतिंतेनमामव॥ १०॥ मनोज्योतिर्जुष
तामाज्यस्यबृहस्पतिर्यज्ञमिमंतनोतु। अरिष्टंयज्ञं
समिमंदधातु विश्वेदेवासइहमादयंतां। ओंप्रतिष्ठ॥ ११
॥ १२॥ अग्नीषोमयोरुज्जितिमनूज्जेषंवाजस्यमाप्र

सवेनप्रोहामि। अग्नीषोमौतमपनुदतांयोस्मान्द्वेष्टि
यंचवयंद्विष्मोवाजस्यैनंप्रसवेनापोहामि॥ इन्द्रा मन्यो
रुज्जितिमनूज्जेषंवाजस्यमाप्रसवेनप्रोहामि॥ इंद्राग्नी
तमपनुदतांयोस्मांद्वेष्टि यंचवयंद्विष्मोवाजस्यैनंप्रस
वेनापोहा॥ ७ ॥ वसुभ्यस्त्वा। रुद्रेभ्यस्त्वादित्येभ्यस्त्वा। सं
ज्ञानाथांद्यावापृथिवीमित्रावरुणौत्वावृष्ट्यावतां॥ २

व्यंतु वयो रिप्तो रिहाणा मरुतां पृषतींगछ॥ वशा पृश्निर्भूत्वा दिवंगछ ततो नो वृष्टिमावह॥ ३ ॥ चक्षुष्पा अग्ने ऽसि चक्षुर्मे पाहि॥ यंपरिधिं पर्यधत्था अग्ने देव पणिभिर्गुह्यमानः॥ ४ ॥ तं त एतमनु जोषं भराम्येष नेत्त्वदपचेतयातै॥ अग्नेः प्रियं पाथो ऽपीतम्॥ ५ ॥ संस्रवभागास्थेषा बृहंतः प्रस्तरेष्ठाः परिधेयाश्च देवाः॥ इमां वाचमभि विश्वे

॥१॥

गृणंते आसद्यास्मिन्बर्हिंषिं मादयध्वं २ स्वाहा वाट्॥ घृता
चीस्थो धुर्यौ पातं २ सुम्ने स्थः सुम्ने मा धत्तं॥१६॥ अग्ने द
ब्धायोऽशीतम पाहि मा दिद्योः पाहि प्रसित्यै पाहि दुरिष्ट्यै
पाहि दुरद्मन्यै। अविषं नः पितुं कृणु सुषदा योनौ स्वा
हा वाट्॥ अग्नये संवेशपतये स्वाहा सरस्वत्यै यशोभगि
न्यै स्वाहा। उलूखले मुसले यच्च चर्म शूर्पे त्र्याद्रि श्लेषदृष

१६ ॥

दियस्कपाले ॥ २ ॥ उत्सुषोविप्रुषः संजुहोमि सत्याः संतुय
जमानस्यकामाः स्वाहा आप्यायतांध्रुवाहविषाघृते
नयज्ञंयज्ञंप्रतिदेवयद्भ्यः ॥ सूर्यायाऊधोअदित्याउप
स्थउरुधारापृथिवीयज्ञेअस्मिन् ॥ ३ ॥ देवागातुविदोगा
स तुमित्वागातुमित मनसस्पतइमंदेवयज्ञं स्वाहावातेधाः
॥ ४ ॥ संबर्हिरंक्तांहविषाघृतेनसमादित्यैर्वसुभिःसं

मरुन्निः ॥ समिंद्रो विश्वदेवेभिरज्ञांदिव्यंनभोगघृतुयस्वा
हा ॥ ५ ॥ कस्त्वा विमुंचति स त्वा विमुंचति कस्मै त्वा विमुंचति त
स्मै त्वा विमुंचति ॥ पोषाय रक्षसां भागोसि ॥ ६ ॥ वेषोस्युपवेषो
ऽसि षतोग्नीवा ऽउपवेविद्धि वेद्रां ॥ अग्ने सुभग धारयेह ॥ ७
ऊरुद्रा: कर्मण्या अनपायिनो यथासन् ॥ जुहोमि त्वा सुभग
सौभगाय प्ररूत्तमं पुरुहूत श्रवस्यन् ॥ ८ ॥ सं वर्चसा पय

सासंतनृग्निरगन्महिमनसासᳫदिवेन ॥ चष्पालुरन्तो
विदेधातुरायोनुमार्ष्टुतन्वोयद्विलिष्टं ॥ १ ॥ यज्ञाशंचेतउ
पच ॥ दिवेमेसंतिष्ठस्वान्तरिक्षेमेसंतिष्ठस्वस्विष्टेमेसंति
ष्ठस्व ॥ २ ॥ दिविविष्णुर्व्यक्रᳫस्तजागतेनछंदसाततोनि
र्भक्तः ॥ योस्मान्द्वेष्टियंचवयंद्विष्मः ॥ अंतरिक्षेविष्णुर्व्यक्र
ᳫस्तत्रैष्टुभेनछंदसाततोनिर्भक्तः ॥ योस्मान्द्वेष्टियंचव

ये द्विष्मः ॥ पृथिव्यांविष्णुर्व्यक्रंस्त गायत्रेण छंदसा ततो
निर्भक्तः ॥ योऽस्मान् ॥ २ ॥ अस्माद्न्नाद्स्यै प्रतिष्ठाया अ
गं न्मस्वः ॥ सं ज्योतिषाभूम ॥ ४ ॥ स्वयंभूरसि श्रेष्ठो रश्मिर्व
र्चोदा असि वर्चो मे देहि ॥ सूर्यस्यावृतमन्वावर्ते ॥ ५ ॥ अग्ने
गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपत्या भूयासं ॥ सुगृहपति
स्त्वं मया गृहपत्या भूयाः ॥ ६ ॥ अस्थूरि णो गार्हपत्यानि सतु

॥१८॥ श्रुतं हिमोः॥ तिग्मेन नस्तेजसा सं शिशाधि स्वर्ग्यास्या
च्युतमन्वावर्त्ते॥७॥ उरुविष्णोविक्रमस्वोरु क्षयाय नस्कृ
धि॥ घृतं घृतयोने पिब प्रप्रयज्ञपतिंतिर॥८॥ ततोसि
तंतुरस्यनुमातनुहि॥ अस्मिन्यज्ञे स्यां साधुव्यायाया
मस्मिन्नन्तेरिस्मन्लोके॥९॥ इदंमे कर्मेदं वीर्यंपुत्रोनुसं
तनोतु॥ अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तदशकं तन्मेराधि॥

॥

इदं मह्यं यदेवास्मि स एवास्मि॥ १॥ अग्नये कव्यवाहनाय
स्वाहा सोमाय पितृमते स्वाहा॥ अपहता असुरा रक्षां
सि वेदिषदः॥ १॥ ये रूपाणि प्रतिमुंचमाना असुराः सं
तः स्वधया चरंति॥ परापुरो निपुरो ये भरंत्यग्निष्टान्लो
कात्प्रणुदात्यस्मात्॥ २॥ अत्र पितरो मादयध्वं यथाभा
गमावृषायध्वं॥ अमीमदंत पितरो यथाभागमावृषा

॥१८॥

यिषत ॥ ३ ॥ नमो वः पितरः शुष्माय नमो वः पितरस्तपसे
नमो वः पितरो यज्जीवं तस्मै नमो वः पितरो रसाय ॥ नमो
वः पितरो घोराय मन्यवे स्वधायै वः पितरो नमः ॥ ए
तद्वः पितरो वासो गृहान्नः पितरो दत्त ॥ ४ ॥ उदायुषा
स्वायुषोस्थूर्जेन्य स्वधाम भिः ॥ उदस्थाममृतां अनु
॥ ५ ॥ आधत्त पितरो गर्भं कुमारं पुष्कर स्रजम् ॥ यथे

३० ॥१८॥

रपुरुषोसत्॥३३॥ ऊर्जंवहंतीरमृतंघृतंपयःकीलालंप
रिस्रुतं॥स्वधास्थतर्पयतमेपितॄन्॥३४॥ ॐइतिद्वि
तीयोध्यायः॥२॥ ॥२॥ कृष्णोसिनव॥१॥ अग्नेवाजजि
त्॥९॥ देवसवितरेकादश॥११॥ अग्नीषोमयोःषट्॥६॥
अग्नेदब्धायोअष्ट॥८॥ संवर्चसादश॥१०॥ अग्नयेकव्य
वाहनायसप्त॥७॥ सप्तानुवाकेषुपंचाशत्॥५०॥ कृष्णद्वयंमे

॥२०॥ ३८

षष्ठि ॥ द्वितीयोध्यायः समाप्तः ॥ छ ॥ छ ॥ हरिः ॐ ॥ समिधा
ग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम् ॥ आस्मिन् हव्या जु
होतन ॥ १ ॥ सुसमिद्धाय शोचिषे घृतं तीव्रं जुहोतन ॥ अ
ग्नये जातवेदसे ॥ तं त्वा समिद्भिरंगिरो घृतेन वर्द्धयाम
सि बृहच्छोचा यविष्ठ्या ॥ ३ ॥ उप त्वाग्ने हविष्मतीर्घृता
चीर्यंतु हर्यत ॥ जुषस्व समिधो मम ॥ ४ ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः घो

२

॥२०॥

रिवभूम्नाभूमिरिववरिण्मा॥ तस्यास्तेपृथिवि
देवयजनिपृष्ठेग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे॥५॥
आयंगौःपृश्निरक्रमीदसदन्मातरंपुरः॥पित
रंचप्रयंत्स्वः॥६॥अंतश्चरतिरोचनास्यप्राणाद
पानती॥व्यख्यन्महिषोदिवं॥७॥त्रिंशद्धामविरा

॥२१॥

४१

उपितृलोकृपेतंगाय्यधीयते॥ प्रतिनरक्तोरहधुमि:॥९॥ अग्नि
ज्योतिषंस्त्वावायुमतीम्प्राणवतीं॥ स्वर्ग्यां स्वर्गायोपद
धामिभास्वतीम्॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्नि:॥५॥ सूर्येज्यो
तिषंस्त्वावायुमतीम्प्राणवतीम्॥ स्वर्ग्यां स्वर्गायोपदधामि
भास्वतीम्॥ सूर्योज्योतिर्ज्योति: सूर्य: स्वाहा॥१०॥ सजू
र्देवेनसवित्रासजूरात्र्येन्द्रवत्या॥ जुषाणोअग्निर्वेतुस्वा

स्वाहा

॥२१॥

हा॥ सजूर्देवेन सवित्रा सजूरुषसेंद्रवत्या॥ जुषाणः सू
र्यो वेतु स्वाहा॥ १२॥ इह पुष्टिं पुष्टिपतिर्दधात्विह प्रजां र
मयतु प्रजापतिः॥ अग्नये गृहपतये रयिमते पुष्टिप त
ये स्वाहा॥ अग्नये न्नादायान्नपतये स्वाहा॥ १३॥ अनमि
त्रं मे अधराग नमित्रमुदक्कृधि॥ इंद्रानमित्रं पश्चादन
मित्रं पुरस्कृधि॥ १४॥ इन्द्रः पश्चादिंद्रः पुरस्तादिंद्रो अ

स्मां अभि पातु विश्वतः ॥ इंद्रो जिघांसतो मनांसि विषू
चीना व्यस्यतात् ॥ १५ ॥ समिदसि समिद्धो मे अग्ने दीदि
हि ॥ समेद्धा ते अग्ने दीद्यासम् ॥ १६ ॥ उप प्रयंतो अध्वरं मं
त्रं वोचेमाग्नये ॥ आरे अस्मे च शृण्वते ॥ १७ ॥ अग्निर्मू
र्द्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् ॥ अपांरेतांसि जि
न्वति ॥ १८ ॥ उभा वामिंद्राग्नी आहुवध्या उभा राधसः

सहमादुयध्वै उभा दात्ता राद्दूषाद्रयीणामुभावाजस्य
सातयेहुवे वाम् १९ अयं तेयोनिर्ऋत्वियो यतो जातो
अरोचथाः तंजानन्नग्न आरोहाथानो वर्द्धया रयिम् ॥२०॥
अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वी
ड्यः यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभ्वं
विशे विशे २१ अस्य प्रत्नामनुद्युतं शुक्रं दुदुह्रे अह्रयः

पयः सहस्रसाम्नीषम् ॥ तनूपा अग्नेसि तन्वंमे पाह्यायुर्दा अ
ग्नेस्यायुर्मे देहि ॥ वर्च्चोदा अग्नेसि वर्च्चोमे देहि ॥ २४ ॥ अग्ने
यन्मे तन्वा ऊनं तन्म आपृण ॥ इन्धानास्त्वा शतꣳ हिमा द्यु
मंतꣳ समिधीमहि ॥ २५ ॥ वयस्वंतो वयस्कृतꣳ सहस्वंतः
सहस्कृतम् ॥ अग्ने सपत्नदंभनमदब्धासो अदाभ्यं ॥ २५ ॥
चित्रावसो स्वस्ति ते पारमशीय ॥ सं त्वमग्ने सूर्यस्य व

चेसाम्नाथाः सम्मणीणाः स्तुतेन ॥२६॥ संप्रियेणधाम्नास
महमायुषासंवर्चसासंप्रजयासः रायस्पोषेणग्मिषीय
२७ ऊर्जेस्थोर्जंनोभक्षीयरायस्पोषस्थरायस्पोषंवोभक्षीय
१ अंधस्थांधोवोभक्षीयमहस्थमहोनोभक्षीय॥ रेवती
क्षयेरसि रमध्वमस्मिन्योनावस्मिन्गोष्ठेस्मिंल्लोके॥२८॥ इहैवस्ते
तोमापगात सःहितासिविश्वरूपूर्जामाविशगौपत्येन ॥२९॥

२५

उपत्वाग्नेदिवेदिवेदोषावस्तर्धियावयम् नमोभरंतए
मसि॥७॥राजंतमध्वराणांगोपामृतस्यदीदिविम् वर्द्ध
मानंस्वेदमे॥८॥सनःपितेवसूनवेग्नेसूपायनोभव
सचस्वानःस्वस्तये॥९॥ ७ अग्नेत्वंनोअंतमउतत्रा
ताशिवोभवावरूथ्यः॥वसुरग्निर्वसुश्रवाअछानक्षिद्यु
मत्तमंरयिंदाः॥तंत्वाशोचिष्ठदीदिवःसुम्नायनूनमी

मह्ये सूरिभ्यः॥ ३३ सनो बोधि श्रुधी हवमुरुष्याणो अघा
यतः समस्मात् इळाएघ दितएहि काम्य एहि मयिवः
कामधरणं भूयात् ३४ सोमानं स्वरणं कृणुहि ब्रह्मण
णस्पते कक्षीवंतं य औशिजः ३५ यो रेवान्यो अमी
वहा वसुवित्पुष्टिवर्धनः स नः सिषक्तु यस्तुरः ३६ मा
नः शंसो अररुषो धूर्तिः प्रणङ्मर्त्यस्य रक्षाणो ब्रह्म

णस्पते ॥ ३७ ॥ महि त्रीणामवोऽस्तु द्युक्षं मित्रस्यार्यम्णः ॥
दुराधर्षं वरुणस्य ॥ ३८ ॥ नहि तेषाममा चन नाध्वसु वा
रणेषु ईशे रिपुरघशंसः ॥ ३९ ॥ ते हि पुत्रासो अदितेः
प्रजीवसे मर्त्याय ज्योतिर्यच्छंत्यजस्रं ॥ ४० ॥ कदाचन
स्तरीरसि नेंद्र सश्चसि दाशुषे उपोपेन्नु मघवंभूय इ
न्नु ते दानं देवस्य पृच्यते ॥ ४१ ॥ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो

देवस्यधीमहि धियोयोनः प्रचोदयात् ६२ परिते
दूढभोरथोस्मांअश्नोतु विश्वतः येनरक्षसिदाशुषः
॥६३॥ समिद्धोमारुत मर्द्धय प्रजयाच धनेनच भूर्भुवः स्वः
सुप्रजाः प्रजयाभूयासम् सुवीरोवीरैः सुपोषः पोषैः
॥६४॥ नर्यप्रजांमेपाहि शंस्यपशून्मेपाहि आगन्म
विश्ववेदसमस्मभ्यंवसुवित्तमं ॥ ६५ अग्नेसम्राळभि

५१

॥२६॥

द्युम्नमभि सह आ यच्छस्व ॥ अयमग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यः
प्रजाया वसुवित्तमः ॥ ५६ ॥ अग्ने गृहपते ऽभि द्युम्नमभि
सह आ यच्छस्व ॥ गृहा मा बिभीत मा वेपध्वमूर्जं बिभ्र
त एमसि ॥ ५७ ॥ ऊर्जं बिभ्रद्वः सुमनाः सुमेधा गृहा
नैमि मनसा मोदमानः ॥ येषामध्येति प्रवसन्येषु सौ
मनसो बहुः ॥ ५८ ॥ गृहानुपह्वयामहे ते नो जानन्तु जानतः

॥२६॥

उपहूताइहगावउपहूताअजावयः ॥४९॥ अथोअन्नस्य
कीलालउपहूतोगृहेषुनः ॥ क्षेमायवःशांत्यैप्रपद्येशि
वंशग्मंशंयोःशंयोः ॥५०॥ प्रघासिनोहवामहेमरुतः
श्चरिशादसः ॥ करंभेणसजोषसः ॥५१॥ यद्ग्रामेयदरं
ण्येयत्सभायांयदिंद्रिये ॥ यदेनश्चकृमावयमिदंतदव
यजामहेस्वाहा ॥५२॥ मोषूणइंद्रात्रपृत्सुदेवैरस्तिहि

ष्मातैश्रुष्मिन्नवयाः॥ महर्ष्विपस्यमील्हुषोयव्याहविष्म
तोमरुतोवृंदतेगीः॥५३॥ अक्रंकर्मकर्मकृतः सहवाचामे
योभुवा देवेभ्यः कर्मकृत्वास्तंप्रेतसचाभुवः॥५४॥ अव
भृथनिचुंपुणानिचेरुरसिनिचुंपुणः अवदेवेर्देवकृत
मेनोयासिषमवमर्त्यैर्मर्त्यकृतंपुरुराव्णोदेवरिषस्पा
हि॥५५॥ पूर्णादर्विपरापतसुपूर्णापुनरापत वस्नेव

विक्रीँणाव हाद्रूपमूर्जः शतक्रतो ॥ ५७ ॥ देहि मे ददामि ते
नि मे धेहि नि ते दधे ॥ निहारं नि हरामि मे निहारं निह
रा सि मे स्वाहा ॥ ५८ ॥ अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रिया अधूषत
अस्तोषत स्वभानवो विप्रा न विष्ठया मती योजान्विन्द्र
ते हरी ॥ ५९ ॥ सुसंदृशं त्वा वयं मघवन्वंदिषीमहि । प्र नू
नं पूर्णवंधुरस्तुतो यासि वशाँ अनु योजान्विन्द्र ते हरी ॥ ६० ॥

मनोन्वाहुवामहे नाराशꣳसेन स्तोमेन । पितॄणां च मन्मभिः
॥६०॥ आ न एतु मनः पुनः क्रत्वे दक्षाय जीवसे । ज्योक् च सूर्यं
दृशे ॥६१॥ पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः । जीवं व्रा
तꣳ सचेमहि ॥६२॥ वयꣳ सोम व्रते तव मनस्तनूषु बिभ्र
तः । प्रजावन्तः सचेमहि ॥६३॥ एष ते रुद्र भागः सह स्वस्रां
बिकया तं जुषस्व स्वाहा । एष ते रुद्र भाग आखुस्ते पशुः ॥६४॥

५६

स

अवरुद्रमदीमह्यव देवं त्र्यंबकं यथानो वस्यसस्करद्यथा
नः श्रेयसः करद्यथानो व्यवसाययात् ६५ भेषजमसि भे
षजं गवेश्वाय पुरुषाय भेषजम् सुगं मेषाय मेष्ये ६६ त्र्यं
बकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनं उर्वारुकमिव बंधनान्मृत्यो
र्मुक्षीय मामृतात् ६७ त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पतिवेदनम्
उर्वारुकमिव बंधनादितो मुक्षीय मामुतः ६८ एते न रुद्रास्से

नपरोमजवतोतीहि । अवततधन्वापिनाकावसः कृ
त्तिवासाअहिंसन्नः शिवः शांतोतीहि ६९ वाजिनां
वाजोवतुभक्षोअस्मान्नेतः सिक्तमस्मृतं बलाय । विश्वे
देवाअभियसंवनृवुरस्नूम्माधिनोतु भजयाधनेन
७० वाज्यंहेवाजिनस्योपहूतउपहूतस्यभक्षया
मि । वाजेवाजीभयासम ७१ सवित्राप्रसूता

५८

दैव्य आपउंदंतु ते तनुं ॥ दीर्घायुस्त्वाय वर्चसे ॥ ७२ ॥ कश्य
पस्य त्र्यायुषं जमदग्नेस्त्र्यायुषं ॥ यद्देवानां त्र्यायुषं त
न्नो अस्तु त्र्यायुषं ॥ ७३ ॥ येन धाता बृहस्पतेरिंद्रस्य
चायुषेवपत् ॥ तेन ते वपामि ब्रह्मणा जीवातवे जी
वनाय ॥ दीर्घायुस्त्वाय बलाय वर्चसे ॥ सुप्रजास्त्वाय
चास्मा अयो जीवशरदः शतं ॥ ७४ ॥ हरिः ॐ ॥ ७ ॥

ता

नमानुवाकेषु तृतीयोध्यायः ॥ ७ ॥ ७॥ ॐ ॥ ७॥ ७॥
एदमगन्मदेवयजनंपृथिव्यायत्रदेवासोअजुषंतवि
श्वे ॥ ऋक्सामाभ्यांसंतरंतोयजुर्भीरायस्पोषेणस
मिषामदेम ॥ १ ॥ इमाआपःशमुमेसंतुदेवीरोषधेत्रा
यस्वःस्वधितेमैनंहिंसीः आपोअस्मान्मातरः
शुंधयंतुघृतेननोघृतप्वःपुनंतु ॥ २ ॥ विश्वंहिरि

म्नंप्रवहंति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरापूतएमि ॥ दीक्षातप
सोस्तनूरसि तांत्वाशिवांशग्मांपरिदधेभद्रंवर्णंपु
ष्यन् ॥ ३ ॥ महीनांपयोसि । वर्चोदाअसिवर्चोमेदेहि ॥
वृत्रस्यकनीनकासि चक्षुर्दाअसिचक्षुर्मेदेहि ॥ ६ ॥
चित्पतिर्मापुनातु वाक्पतिर्मापुनातु देवोमासविता
पुनात्वच्छिद्रेणपवित्रेणसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ तस्यतेप

च
स्य

३१

वित्रपते पवित्रपूतस्य यत्कामः पुनेतच्छकेयम् ॥५॥

आवोदेवासईमहेवामंप्रयत्यध्वरे। आवोदेवासआशि

षोयज्ञियासोहवामहे॥६॥ स्वाहायज्ञंमनसः स्वाहोरो

धा॰वो॰ रंतरिक्षात् स्वाहापृथिवीभ्यां स्वाहावातादारभे॥७॥

आकूत्यैप्रयुजेग्नयेस्वाहामेधायैमनसेग्नयेस्वाहादीक्षा

यैतपसेग्नयेस्वाहासरस्वत्यैपूष्णेग्नयेस्वाहा॥ आपो ॥२१॥

देवी बृहती विश्वशम्भुवा द्यावापृथिवी उर्वन्तरिक्षं। बृहस्प
तये हविषा विधेम स्वाहा ॥ २ ॥ विष्णोर्देवस्य नु मर्त्तो वृ
रीत सख्यम्। विष्णोरायपदृष ध्यतिष्ठन्न कवी तस्य प्यसे
स्वाहा ॥ १ ॥ ऋक्वसामयोः शिल्पे स्थस्ते वामारभे ते मापा
तम्। आस्य यज्ञस्योदृचः ॥ २ ॥ शर्मासि शर्म मे यच्छ न
मस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥ ऊर्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा ऊर्जं मे

श्री

यच्छ॥११॥ सोमस्य नीविरसि विष्णोश्शर्मासि शर्म यज
मानस्य॥ इंद्रस्य योनिरसि सुसस्याः कृषीः स्कृधि॥१२॥
उच्छ्रयस्व वनस्पते ऊर्ध्वो मा पाह्यꣳहसः॥ आस्य यज्ञस्यो
दृचः॥१३॥ व्रतं कृणुत व्रतं कृणुत व्रतं कृणुत॥ अग्नि
र्ब्रह्माग्निर्यज्ञो वनस्पतिर्यज्ञियः॥१४॥ दैवीं धियं म
नामहे सुमृडीकामभिष्टये॥ वर्चोधां यज्ञवाहसꣳ

सुतीर्थानोऽअसहूरो ॥१५॥ येदेवामनोजातामनोयुजो
दक्षक्रतवः ॥ तेनोवंतु तेनः पांतु तेभ्यः स्वाहा ॥१६॥ श्वा
त्राः पीताभवत यूयमापोऽअस्माकमंतरुदरेसुसेवाः ।
ताअस्मभ्यमयक्ष्माअनमीवाअनागसः स्वदंतु देवीर
मृताऋतावृधः ॥१७॥ इयंतेयज्ञियातनूरपोमुंचामि
नप्रजाम् अंहोमुचः स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशत

पृथिव्यासंभव ॥१८॥ अग्नेत्वꣳसुजागृहिवयꣳसुमंदिषीम
हि रक्षाणोअप्रयुछन्प्रबुधेनः पुनस्कृधि ॥१९॥ पुनर्म
नः पुनरायुर्मआगात्पुनः श्चक्षुः पुनः श्रोत्रंमआगात्
पुनः प्राणः पुनरात्मामआगात् ॥ वैश्वानरो अदब्धस्त
नूपाअग्निर्नोपातुदुरितादवद्यात् ॥२०॥ त्वमग्नेव्रत
पाअसिदेवआमर्त्येष्वा ॥ त्वंयज्ञेष्वीड्यः ॥२१॥ रास्वे

१८

पस्तोमाभयोभर देवोनःसवित्तावसोर्दातावस्वदात् २२
एषात्तेशुक्रतनरेतद्वर्चस्तयासंभवभ्राजंगछ जूरसिधृ
तामनसाजुष्टाविष्णवे २३ तस्यास्तेसत्यसवसःप्रसवे
तनुयंत्रमशीयस्वाहा चंद्रमसिशुक्रमस्यमृतमसिवैश्व
देवमसि २४ चिदसिमनासिधीरसिदक्षिणासिक्षत्रियो
सियज्ञियास्यदितिरस्युभयतःशीर्ष्णी सानःसुप्राचीसु

॥ ३४   ६७

प्रतीचीभव ॥ २५ ॥ मित्रस्त्वापदिबध्नातांपूषाध्वनस्पात्विं
द्रायाध्यक्षाय ॥ अनुत्वामातामन्यतामनुपितानुभ्रातास
गर्भ्योनुसखासयूथ्यः ॥ २६ ॥ सादेविदेवमच्छेहीन्द्रायसोमं
रुद्रस्त्वावर्त्तयतुस्वस्तिसोमसखापुनरेहि ॥ २७ ॥
वस्व्यस्यदितिरस्यादित्यासिरुद्रासिचन्द्रासि ॥ बृहस्पतिष्ट्वा
सुम्नेरम्णातुरुद्रोवसुभिराचके ॥ २८ ॥ अदित्यास्त्वा ॥

स्वा

॥३४

मूर्द्धन्वाजिघर्मेदेवयजनेपृथिव्याः ॥ इषायास्त्वदमसि
घृतावस्वाहा ॥ २९ ॥ अस्मेरमस्वास्मेतेबन्धुः ॥ त्वेरायोअ
स्मेरायः ॥ ३० ॥ मावयंरायस्पोषेणवियौष्मतोतोरायः ॥
समरवेदेव्याधियासंदक्षिणयोरुचक्षसा ॥ मामआयुः
प्रमोषीर्मोअहंतवमीरान्विदेयमनवदेविसंदृशि ॥ ३१ ॥
एषतेगायत्रोभागइतिमेसोमायब्रूतादेषतेत्रैष्टुभोभाग
भा

इति मे सोमाय वक्तात् । एष ते जागतो भाग इति मे सोमा
य वक्ताच्छंदोमानानाꣳ साम्राज्यं गच्छतादिति मे सोमाय वक्
तात् ॥ २२ ॥ आस्माकोऽसि शुक्रस्ते ग्रह्यः । विचितस्त्वा वि
चिन्वंतु ॥ २३ ॥ अभि त्यं देवꣳ सवितारमोण्योः कविक्रतु
मर्चामि सत्यसवꣳ रत्नधामभि प्रियं मतिं कविं । ऊर्ध्वा यस्या
मतिर्भा अदिद्युतत्सवीमनि हिरण्यपाणिरमिमीत सु

॥ ३५ ॥

ऋतुः वपास्त ॥२४॥ प्रजाभ्यस्त्वाप्रजास्त्वानुप्राणंतु ॥
प्रजास्त्वमनुप्राणिहि ॥२५॥ चंद्रंत्वाचंद्रेणक्रीणामि
शुक्रंशुक्रेणामृतममृतेन ॥ सग्मेतेगोरस्मेतेचंद्रा
णि ॥२६॥ तपसस्तनूरसिप्रजापतेर्वर्णः ॥ परमेणप
शुनाक्रीयसेसहस्रपोषंपुषेयं ॥२७॥ मित्रोनएहिसुमि
त्रधइंद्रस्योरुमाविशदक्षिणम् ॥ उशन्नुशंतंस्योनः

ध्रु

॥ ३६ ॥

स्योन म ॥ ३८ ॥ स्यान भ्राजां ॥ रेवं भारे ह स्त सु ह
स्त कृ शानो ॥ एते वः सोम क्रय णा स्तान्रक्ष ध्व म्मा
वो द भ न् ॥ ३९ ॥ परि माग्ने दुश्च रि ता द्बा धस्वा मा
सु चरि ते भज ॥ उदायुषा स्वायुषो दस्थाम मृ तां
अनु ॥ ४० ॥ प्रति पन्थाम पद्म हि स्वस्ति गा मने ह

सम्र ॥ येनविश्वाः परिद्विषोवृणक्तिविन्दतेवसु
॥ ६१ ॥ अहिंस्यास्त्वग स्यादिंस्येस द्आसीद
अस्तभ्नाद्यामृषभोअन्तरिक्षममिमीतवरि
माणंपृथिव्याः आसीदद्विश्वाभुवनानिस
म्राड्विश्वेत्तानिवरुणस्यव्रतानि ॥ ६२ ॥ वनेषु

॥३८॥ ८२

व्यंतरिक्षन्ततानवाजमर्वत्सुपयउस्रियासु॥ हृ
त्सुक्रतुंवरुणोविक्ष्वग्निन्दिविसूर्यमदधात्सोम
मद्रौ॥४३॥सूर्यस्यचक्षुरारोहाग्नेरक्ष्णःकनीन
कम्॥यत्रैतशेभिरीयसेभ्राजमानोविपश्चि
ता॥४४॥उस्राएतंधर्वाहौयुज्येथामनश्रू

॥३८॥

६४

उवीरहणोअस्मचोदनो स्वस्तियजमान
स्यगृहानाघृतम् ६८ भद्रोमेसिप्रच्यवस्व
भुवस्पतेविश्वान्यभिधामानि मात्वापरिप
रिणोविदन्मात्वापरिपन्थिनोविदन्मात्वाव
काअघायवोविदन् श्येनोभूत्वापरापतयज

॥ सं ॥

॥ ३८ ॥ मा नस्य गृहा न्नाघत न्तौ स ऽ स्वतम् ॥ ६६ ॥
नमो मित्रस्या वरुणस्य च क्षसे महो देवा य
तदृतं सपर्य्यत ॥ दूरे दृशे देवजाताय के
तवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शं सत ॥ ६७ ॥ व
रुणस्यो त्तंभनम सि वरुणस्य स्कंभसर्जनी ॥ सु ॥
॥ ३९ ॥

नीस्थः ॥ वरुणस्य ऋतसदन्यसि वरुणस्य ऋ
तसदनमसि वरुणस्य ऋतसदनीमासीद ३८
या ते धामानि हविषा यजंति ता ते विश्वा परिभू
रस्तु यज्ञम् । गयस्फानः प्रतरणस्सुवीरो वी
रहा प्रचरा सोम दुर्यान् ३९ ७ ७ ७

२२स्यानुवाकेषु नवमन्त्रारिऋक् ॥ ७ ॥ इति शुक्ल
यजुःकाण्वसंहितायां तुर्थोध्यायः ॥ ४ ॥ ७ ॥ हरिः
ॐ म्र्। अग्नेस्तनूरसि विष्णवे त्वा सोमस्य तनू
रसि विष्णवे त्वा ॥ अतिथेरातिर्मसि विष्णवे त्वा
श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वाग्नये त्वा राय

स्योषदेविष्ठंचेत्वा॥१॥ अग्नेर्जनित्रमसिवृ
षणौस्थः॥ उर्वश्यस्यायुरसिपुरूरवा असि
॥ गायत्रेणत्वाछंदसामंथामि त्रैष्टुभेनत्वाछं
दसामंथामि जागतेनत्वाछंदसामंथामि॥२॥
भवतन्नः समनसौसचेतसाअरेपसौ॥ मा

यज्ञꣳ हिꣳसिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसो
शिवो भव तमद्य नः॥३॥ अग्नावग्निश्चर
ति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अभिशस्तिपावा॥
स नः स्योनः सुयजा यजेह देवेभ्यो हव्यꣳ सदमप्रयु
च्छन्स्वाहा॥४॥ आपतये त्वा गृह्णामि परिपतये त्वा गृह्णामि॥

८०

ग्नेसाधूरायपुरूक्षमन्तोज्जिष्ठाय॥५॥अग्नेनोधृष
मस्यनाधृष्णवेदेवानामोजः॥अनभिद्रुस्त्वभिद्रु
स्तिपाअनभिद्रुस्तेन्यम्॥६॥अंअंसासस्त्वमु
पगोषंसुवितेमोधाः॥अग्नेव्रतपास्त्वव्रतपाः
॥७॥यात्वंतन्नरियंसामग्रियाममनुनरेषां

॥ सं॰ ॥
॥ ६१ ॥

१

सा त्वयि ॥ सह नौव्रतपते व्रतान्यनु मे दीक्षां दीक्षा
पतिर्मन्यतामनु तपस्तपस्पतिः ॥ ८ ॥ अंशुरं
शुष्टे देव सोमाप्यायतामिन्द्रायैकधनविदे ॥
आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा त्वमिन्द्राय प्यायस्व
॥ ९ ॥ आप्याययास्मान्सखीन्सन्या मेधया ॥ स्व

॥ ४१

स्तितेदेवसोमसुत्यामुदृचमशीय॥ १॥ एष्टारा
यः प्रेषेभगाय॥ ऋतमृतवादिभ्योनमोदिवेनमः
पृथिव्यै॥ ७॥ यातेअग्नेयःशयातनूर्वर्षिष्ठाग
ह्वरेष्ठा॥ उग्रंवचोअपावधीं त्वेषंवचोअपाव
धींस्वाहा॥ यातेअग्नेरजःशयातनूर्वर्षिष्ठाग

ष्ठ रेष्ठा॥ उग्रंवचो अपावधीत्वेषंवचो अपावधी
स्वाहा॥ यातेअग्नेहरीशयातनूर्वर्षिष्ठागव्हेष्ठा रे
उग्रंवचो ०॥१२॥ तप्तायनीमेसिवित्तायनीमे
सि॥ अवतान्माव्यथितमवतान्मानाथितम्॥१३॥
विदेरग्नेनभोनामाग्नेअङ्गिरआयुनानाम्नेहि॥

योस्यांपृथिव्यामसियत्तेनाधृष्टंनामयज्ञियंतेन
त्वादधे॥ विदेग्नेनभो॰॥ योद्वितीयस्यांपृथिव्या
मसियत्तेनाधृष्टंनामयज्ञियंतेनत्वादधे॥ विदे॰॥
यःस्तृतीयस्यांपृथिव्यामसियत्तेनाधृष्टंनामय
ज्ञियंतेनत्वादधे॥ अनुत्वादेववीतयेसिं॰ःखसि

॥सं॥
॥७३॥

सपत्नसाहीदेवेभ्यः कल्पस्वस्ति ध्रुवसिसपत्नसा
हीदेवेभ्यः शुंधस्वस्ति ध्रुवसिसपत्नसाहीदेवे
भ्यः शुंभस्व॥२६॥७॥इंद्रघोषस्त्वावसुभिः
पुरस्तात्पातुप्रचेतास्त्वारुद्रैः पश्चात्पातु॥
मनोजवास्त्वापितृभिर्दक्षिणतः पातुविश्व

५

॥७३॥

कूर्माश्चादित्यैरुत्तरतः पांतु ॥१८॥ इदमहं तं संवा
वैहिर्धा यज्ञान्निः सृजामि ॥ सि ६ स्वे सि स्वाहा
सि ६ स्वे स्यादित्यवनिः स्वाहा ॥१९॥ सि ६ स्वे सि
भ्रे स्मे वनिः क्षत्रवनिः स्वाहा ॥ सि ६ स्वे सि सुप्रजा
वनीरायस्पोषवनिः स्वाहा ॥ सि ६ स्वे स्या वंहदे

॥ सं ॥

॥ ४७ ॥

वान्यजमानायस्वाहाभूतेभ्यस्त्वा ॥ १७ ॥ ध्रुवोसि
पृथिवींदृꣳहध्रुवक्षिदस्यन्तरिक्षंदृꣳह्र अच्युत
क्षिदसिदिवंदृꣳहाग्नेर्भस्मास्यग्नेःपुरीषमसि
॥ १८ ॥ युञ्जतेमनउतयुञ्जतेधियोविप्राविप्रस्य
बृहतोविपश्चितः ॥ विहोत्रादधेवयुनाविदेकइद्रुद्र

॥ ४७ ॥

मति देवस्य सवितुः परिष्टुति ॥ १ ॥ इदं विष्णुर्वि
चक्रमे त्रेधा निदधे पदम् ॥ समूळ्हमस्य पांसु
रे स्वाहा ॥ २ ॥ इरावती धेनुमती हि भूतं सूयव
सिनी मनवे दशस्या ॥ व्यस्कभ्ना रोदसी विष्णव
ते दाधर्थ पृथिवीमभितो मयूखैः स्वाहा ॥ २१ ॥ दे

यशुं तो देवेषा घोषतम् ॥ माच्चीमेतम् घरेक
ल्पयंतीउ र्थं यज्ञंनयतं माजिव्हरतं ॥ २२ ॥ स्वंगो
छमावदतं देवीउर्ये आयुर्मानिर्वादिष्टं प्रजां
मानिर्वादिष्टं ॥ अत्र रमेथां वर्षे पृथिव्या ॥ २३ ॥
विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि वि

ममेरजाꣳसि ॥ योअस्कभायदुत्तरꣳसधस्थंवि
चक्रमाणस्त्रेधोरुगायोविष्णवेत्वा ॥ २७ ॥ दिवो
वाविष्णउतवापृथिव्यामहोवाविष्णउरोरंतरिक्षा
त् ॥ उभाहिहस्तावसुनापृणस्वाप्रयच्छदक्षिणा
दोतसव्याद्विष्णवेत्वा ॥ २८ ॥ प्रतद्विष्णुस्तवतेवी

॥ सं० ॥
॥ ७६ ॥

वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ॥ यस्योरुषु
त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा ॥ २६
विष्णोरराटमसि विष्णोः श्नप्त्रे स्थो विष्णोः स्यूर
सि विष्णोर्ध्रुवोऽसि ॥ वैष्णवमसि विष्णवे त्वा ॥
॥ २७ ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां

नि

॥ ७६ ॥

पृष्ठो हस्ताभ्यां ॥ आ ददे नार्यसीदमहं रक्षसो
ग्रीवा अपिकृंतामि ॥ बृहन्नसि बृहद्रवा बृहती
मिंद्राय वाचं वद ॥ रक्षोहणं वलगहनं वैष्ण
वीं ॥ २८ ॥ इदमहं तं वलगमुद्वपामि यन्नो निष्ट्यो
यममात्यो निचखाने ॥ इदमहं तं वलगमुद्वपा

सं
५८

मि

मियन्नः समानोपमसमानोनिचुरवान इदं
महंतंबलमुद्धवपायन्नः सबंधुर्यमसबंधु
र्निचुरवान इदमुहंतंबेलमुदपामियन्नः
सजातोयमसजातानिचुरवानोत्सुखांकिरा
मि॥ २२॥ स्वराव्कसिसपलहासत्रराघ्वेस्यामि ॥५८॥

मात्रिता ॥ अनुराक्षसिरक्षोहा सर्वराक्षस्यमि
त्रेता ॥ २० ॥ रक्षोहणं वलगहनः प्रोक्षामि वैष्ण
वान्रक्षोहणं वलगहनोवनयामि वैष्णवा
न् ॥ रक्षोहणं वलगहनोवस्तृणामि वैष्णवा
न् ॥ २१ ॥ रक्षोहणं वलगहनावुपदधामि वैष्ण

वीरंक्षोहणोवलगहनोपरुंहामिवैष्णवी॥ वैष्णवम
सिवैष्णवास्थ॥ २२॥ देवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्वि
नोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्याम॥ आददेनार्यसीद
महंरक्षसांग्रीवाअपिकृंतामि॥ यवोसियव
यास्मद्वेषोयवयारातीः॥ दिवेत्वांतरिक्षायत्वा

पृथिव्यैत्वा ॥ २३ ॥ शुंधंतां लोकाः पितृषदनाः पि
तृषदनमसि ॥ उद्दिवं स्तभानांतरिक्षं पृण दृं
हस्व पृथिव्यां ॥ २४ ॥ द्युतानस्त्वा मारुतो मिनोतु
मित्रावरुणौ ध्रुवेण धर्मणा ॥ ब्रह्मवनित्वा क्षत्र
वनिरायस्पोषवनि पर्यूहामि ॥ २५ ॥ ब्रह्मदृंह क्ष

॥ सं॰ ॥
॥ ५९ ॥

त्रें॰ दृं॰ तायुईं॰ ह प्रजां दृं॰ह ॥ ध्रुवासि ध्रुवोस्मि
न्यजमान आयतने भूयात् ॥ घृतेन द्यावापृ
थिवी पूर्येथामिंद्रस्य छदिरसि विश्वजनस्य
छाया ॥ २५ ॥ परि त्वा गिर्वणो गिर इमा भवंतु
विश्वतः ॥ वृद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा भवंतु

॥ ५९ ॥

जुष्टय: ॥ २७ ॥ इंद्रस्यूरसींद्रस्य ध्रुवोसि ॥ ऐंद्र
मसि वैश्वदेवमसि ॥ २८ ॥ विभूरसि प्रवाहणो
वन्हिरसि हव्यवाहन: ॥ श्वात्रोसि प्रचेतास्तुथो
सि विश्ववेदा: ॥ २९ ॥ उशिगसि कविरंघारिर
सि बंभारि: ॥ अवस्यूरसि दुवस्वान्छुंध्यूरसि

९९

॥सं॥

॥५०॥

मार्जालीयः॥६०॥ ऋतधामासिस्वर्ज्योतिः समुद्रोसि
विश्वव्यचाः॥ अजोस्येकपादहिरसिबुध्न्यः॥६१
सम्राळसिकृशानुः परिषद्योसिपवमानः॥ नभो
सिप्रतक्वामृष्टोसिहव्यसूदनः॥६२॥ समुस्थो
सिविश्ववेदाउनातिरिक्तस्यप्रतिष्ठा॥ अग्नयः

॥५०॥

सगरास्य

सगराः सगरेणनाम्नारौद्रेणानीकेन पातमाग्न
यः पिपृतमाग्नयो नमोवोस्तुमामाहिंसिष्ट ॥३
ज्योतिरसिविश्वरूपंविश्वेषांदेवानांसमित्
त्वंसोमतनूकृद्भ्योद्वेषोभ्योन्यकृतेभ्यः उरुय
न्तासिवरूथंस्वाहा जुषाणोअप्तुराज्यस्यवेतुस्वा

॥ स ॥
॥५२॥

१०१

हरि॥ॐ॥ अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्विश्वा
नि देव वयुनानि विद्वान्॥ युयोध्यस्मज्जुहुरा
णमेनो भूयिष्ठां ते नमउक्तिं विधेम॥ॐ॥ अय
न्नोअग्निर्वरिवस्कृणोत्वयम्मृधः पुर एतु प्रभिं
दन्॥ अयं वाजां जयतु वाजसाता अयं शत्रून् ॥५२॥

अ

जयतुर्हृषाणः स्वाहा ॥ ३६ ॥ उरुविष्णोविक्रमस्वो
रुक्षयायनस्कृधि ॥ घृतंघृतयोनेपिबप्रप्रयज्ञ
पतिंतिरस्वाहा ॥ ३७ ॥ देवसवितरेषतेसोम
स्तꣳरक्षस्वमात्वादभन् ॥ एतत्त्वंदेवसोमदेवोदे
वाँउपागाः ॥ ३८ ॥ इदमहंमनुष्यान्सहरायस्पो

म

षेण स्वाहा निर्वरुणस्य पाशान्मुच्ये अग्ने व्रतपा
स्त्वे व्रतपाः ॥ ४९ ॥ या तव तनूर्मय्यभूदेषा सा त्वयि
यो मम तनूस्त्वय्यभूदियꣳ सा मयि यथायथन्नौ
व्रतपते व्रतान्यनु मे दीक्षां दीक्षापतिरमꣳस्तानु
तपस्तपस्पतिः ॥ ५० ॥ उरु विष्णो० ॥ ५१ ॥ अस्य

न्योऽग्रगान्नान्याउपागा । अर्वाक्त्वापरेभ्यः
परोवरेभ्यः ॥ ४२ ॥ तंत्वाजुषामहेदेववनस्पते
देवयज्यायै देवास्त्वादेवयज्यायैजुषंतांवि
ष्णवेत्वा ॥ ४३ ॥ ओषधेत्रायस्वस्वधितेमैनंहिं
सीः । दिवंमालेखीरंतरिक्षंमाहिंसीः पृथि

॥२०॥ ७०५

॥५३॥

व्यासंभव ५७ अयंहित्वास्वधितिस्तेतिजा
नःप्रणिनायमहतेसौभगाय अतस्त्वंदेवव
नस्पतेशतवल्शोविरोहसहस्रवल्शाविव
यंरुहेम ५८ ७ ७ ॥ दशानुवाकेषुपंचमोध्या
य ॥ ७ ॥ इतिशुक्लयजुर्वेदसंहितायांपंचमोध्याय ॥ ॥५३॥

देवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ता
भ्यां॥आददेनार्यसीदमहंरक्षसांग्रीवाअपिकृं
तामि॥यवोसियवयास्मद्वेषोयवयारातीःदि
वेत्वांतरिक्षायत्वापृथिव्यैत्वा॥शुंधंतांलोकाः
पितृषदनाःपितृषदनमसि॥१॥अग्रेणीरसिस्वा

वेश उं न्नेतृणामेतस्य वित्त्वाद्धिष्ये त्वा स्थास्यति॥ देव
वस्त्वा सविता मध्वानक्तु सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्यः॥
द्यवमग्रेणास्पृक्ष आंतरिक्षं मध्येनाप्राः पृथिवी
मुपरेणादृंहीः॥२ या ते धामान्युश्मसि गमध्येय
त्र गावो भूरिशृंगा अयासः॥ अत्राह तदुरुगायस्य

विष्णोः परमं पदमव भाति भूरि ॥ ३ ॥ अस्मा वनित्वा ह्व
वनि रायस्पोषं वनि पर्यं लामि ॥ अस्त देवं हव्यां त्रं देवं
लाधुर्देवं हमजां देवं हु ॥ ४ ॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत यत
तो व्रतानि पस्पशे ॥ इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ ५ ॥ तद्वि
ष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः ॥ दिवीव च

स॰॥
॥५५॥

क्रूरा तेते ॥ ६ ॥ परि वीरसि परि त्वा दैवीर्विशो व्ययंतां॥
परीमं यजमानं रायो मनुष्याणां ॥ दिवः सूनुर
स्येष ते पृथिव्यां लोक आरण्यस्ते पशुः ॥ ७ ॥ उपा
वीरस्युप देवां दैवीर्विशः प्रागुरुशिजो वह्नितमान्
देव त्वष्टर्वसु रम हव्या ते स्वदंतां ॥ ८ ॥ रे

॥५५॥

वेतीरमेध्रुवंबृहस्पतेधारयावसूनि।ऋतस्य
त्वादेवहविःपाशेनप्रतिमुंचामिधर्षामानु
षः॥देवस्यत्वा०॥१॥अग्नीषोमाभ्यांजुष्टंनियुन
ज्मि॥अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यःप्रोक्षाम्यनुत्वामातामे
न्यतामनुपितानुभ्रातासगर्भ्योनुसखासयूथ्यः॥

॥सं०॥
॥५६॥

अग्नीषोमाभ्यांचाजुष्टंप्रोक्षामि॥१०॥अपांपेरूर
स्यापोदेवीःस्वदंतु।स्वात्तंच्चित्सदेवहविः॥सं ते
प्राणोवातेनगच्छतांसमंगानियजत्रैः॥संयज्ञपति
राशिषा॥१२घृतेनाक्तौपशुंत्रायेथां॥रेवति
यजमाने।प्रियंधाआविश॥१३उरोरंतरिक्षा

॥५६॥

सजूर्देवेन वातेन ॥ अस्य हविषस्त्मना यज सम
स्य तन्वो भव ॥ १४ ॥ वर्षो वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिं धाः ॥
स्वाहा देवेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा ॥ माहिर्भूर्मा पृदाकुः ॥ १५ ॥
नमस्त आतानानर्वा प्रेहि ॥ घृतस्य कुल्या उप ऋत
स्य पथ्या उप ॥ १६ ॥ देवीरापः शुद्धा वोढ्वं सुपरिविष्टा

हृद्बेषु॥ ऊपरिविष्टा वृयं परिवेष्टारो भृयास्म॥१७॥
वाचं ते शुंधामि प्राणं ते शुंधामि चक्षुस्ते शुंधा
मि श्रोत्रं ते शुंधामि॥ नाभिं ते शुंधामि मेढ्रं ते शुं
धामि पायुं ते शुंधामि चरित्रां ए स्ते शुंधामि॥१८॥
मनस्त आप्यायतां वाक्त आप्यायतां प्राणस्त ॥५७॥

आप्यायतां चक्षुस्त आप्यायतां श्रोत्रं त आप्या
यतां ॥ यत्ते क्रूरं यदास्थितं तत्त आप्यायतां तत्ते नि
ष्ट्यायतां तत्ते शुध्यतु शमहोभ्यः ॥ १ ॥ ओषधे त्रा
यस्वैनं स्वधिते मैनं हिंसीः ॥ रक्षसां भागोसि नि
रस्तं रक्षः ॥ २ ॥ इदमहं रक्षोभि तिष्ठामीदमहं

॥सं॥
॥५८॥

रक्षोवबाधे इदमहं रक्षोधमंतमो नयामि॥२०॥
घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्णुवाथां वायो वे स्तोकानां॥
जुषाणो अग्निराज्यस्य वेतु स्वाहा॥ स्वाहा कृते ऊ
र्ध्वे नभसं मारुतं गच्छतम्॥२१॥ संते मनो मनसा
सं प्राणः प्राणेन गच्छतां॥ रेडस्यग्निष्ट्वा श्रीणा

॥५८॥

सापस्त्वा सभैरिणन्॥२३॥ भातंस्यचा भ्राज्यै पृष्ठो
र २४ स्वीज्ञप्त एणी न्वयिषत॥ मधुतंद्वेषे॥२४॥ घृतं
घृतपावानः पिबत वसां वसापावानः पिबत॥ अं
तरिक्षस्य हविरसि स्वाहा २५ दिशः प्रदिश आ
दिशो विदिश उद्दिशो दिग्भ्यः स्वाहा॥ ऐन्द्रः प्राणो

॥सं॥

॥५१॥

११८

अङ्गे अङ्गे निधीतो द्रुउदानो अङ्गे अङ्गे निदीधे॥

॥२५॥ देवेत्व एर्भरितेस ६ सं भेतुस लक्ष्मायद्वृषु

रूपे भवाति॥ देवत्रायंतमवेसुसखायोनुखामा

ताप्पितरेमदंतु॥२६॥छ॥ सुमुङ्गेग छुस्वाहा इदवे

धं सविता रंग छुस्वाहा॥ अंतरिक्षं गछ स्वाहा मि

॥५१॥

११८

सा वरुणेन गच्छस्वाहा ॥ अहोरात्रेण गच्छस्वाहा ॥ छं-
दांसि गच्छस्वाहा ॥ द्यावापृथिवी गच्छस्वाहा ॥ सोमं
गच्छस्वाहा ॥ यज्ञं गच्छस्वाहा ॥ नभो दिव्यं गच्छस्वा-
हा ॥ अग्निं वैश्वानरं गच्छस्वाहा ॥ मनो मे हार्दि यच्छ ॥
दिवं ते धूमो गच्छतु अंतरिक्षं ज्योतिः ॥ पृथिवीं भ-

हा

२८ ॥

॥सं०॥
॥६॥

११८

स्मं नायं णस्याल ॥२२॥ मापो मौषधीर्हिं ९सी ऊँ म्यो धा

म्नो राजु ९ स्ततो वरुण नो मुंच ॥ यदाहुर घ्याइ ति

वरुणेति शपा महे ततो वरुण नो मुंच ॥२३॥ सुमि

त्रियान आप ओषधयः संतु दुर्मित्रियास्त स्मै

संतु ॥ यो स्मां द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥२४॥ इदमापः

॥६०॥

प्रवहत यत्किंच दुरितं मयि ॥५॥ यद्वाहमभिदुद्रोह य
द्वा शेप उतानृतम ॥६॥ हविष्मतीरिमा आपो ह
विष्मां आविवासति । हविष्मां देवो अध्वरो हवि
ष्मां अस्तु सूर्यः ॥७॥ अग्नेर्वोपन्नगृहस्य सद
सि सादयामि । इंद्राग्न्योर्भागधेयीस्थ मित्राव

॥सं॥
॥६२॥

रण्यो भी गधेयी स्थ ॥ विश्वेषां देवानां भागधेयी
स्थ ॥ ३४॥ अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह ॥
ता नो हिन्वंत्वध्वरं ॥ ३५॥ हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्या
य त्वा ॥ ऊर्ध्वो अध्वरं दिवि देवेषु होत्राय च्छ ॥ ३६॥
सोम राजं विश्वास्त्वं प्रजा उपावरोह ॥ विश्वास्त्वां

॥६२॥

प्रजास्तु पावेरोइं तु ॥ ३७ ॥ शृणोत्वग्निः समिधा हवं मे
शृण्वंत्वापो धिषणाश्च देवीः । श्रोता ग्रावाणो वि
दुषो न यज्ञं शृणोतु देवः सविता हवं मे स्वाहा ॥ ३८
देवीरापो अपां नपाद्यो वऊर्मिर्हविष्यः ॥ इंद्रियावा
न्मदिंतमः ३९ तं देवेभ्यो देवत्रा दत्त शुक्रपेभ्यः ॥

॥ स ॥
॥ ६८ ॥

येषांभागस्यस्वाहा ४० कार्षिरसिसमुद्रस्यत्वाक्षि
त्याउन्नयामि ॥ समापोअद्भिरग्मतसमोषधीभि
रोषधीः ॥ यमग्नेपृत्सुमर्त्यमवावाजेषुयंजुनाः ॥
सयंताशश्वतीरिषः स्वाहा ४२ देवस्यत्वासवि
तुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यां ॥ आद

इरावासि गभीरमिमम मे धुरं कुधीं द्रोय सुष्टतमं ॥
उत्तमे नप विनोर्जस्वं तं मधुमं तं पयस्वंतं ॥ निग्रा
भ्यास्थ देवश्रुतस्तर्पयत मा ४२ मनो मे तर्पयत
वाचं मे तर्पयत प्राणं मे तर्पयत चक्षुर्मे तर्पयत श्रो
त्रं मे तर्पयत आत्मानं मे तर्पयत प्रजां मे तर्पयत

गा॰सं॰॥
॥६३॥

प्रश्नन्मे तर्पयत गणा मे तर्पयत गणा मे मा वितृष
न्॥ ६४॥ इंद्राय त्वा वसुमते रुद्रवते इंद्राय त्वादि
त्यवते॥ इंद्राय त्वाभिमातिघ्ने श्येनाय त्वा सोमभृ
तेग्नये त्वा रायस्पोषदे ॥ ६५॥ यत्ते सोम दिवि ज्योति
र्यत्पृथिव्यां यदुरावंतरिक्षे॥ तेनास्मै यजमाना

॥६३॥

योरु रायेवरूथ्यधि हुत्रे गौच ॥६६॥ ग्नाग्नास्यव
त्रतुरे राधो गूर्त्ता अमर्तस्य पत्नीः ॥ ता देवीर्देवत्रे
मं यज्ञं नयतोप हूताः सोमस्य पिबत ॥६७॥ माभे
र्मा संविक्था ऊर्ज्जं धत्स्व धिषणे वीड्वी सती वीड
येथामूर्ज्जं दधाथाम् ॥ पाप्मा हतो न सोमः ॥६८॥

॥सं०॥
॥६॥

९२८

आगपादेंगुगधुराकुसर्वेतेः स्वादिन्ना आधोवंतु अंबुनिष्पेरुसमरीर्विदाम्॥३६॥ त्वमंङ्ग प्रशंसिषो देवः शविष्ठ मर्त्यम्॥ न त्वदन्यो मघवन्नस्ति मर्डितेन्द्र ब्रवीमि ते वचः॥३७॥ अष्टानुवाकेषु पंचात्र॥

इति शुक्लयजुर्वेदसंहितायां षष्ठोऽध्यायः॥६॥

हरिः ॐ मः॥ वाचस्पतये पवस्व वृष्णो अंशुभ्यां
गभस्तिपूतः। देवो देवेभ्यः पवस्व येषां भागोसि
मधुमत्तीन इषस्कृधि ॥१॥ यत्ते सोमादाभ्यं नाम जा
गृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा ॥ स्वाहोर्वन्तरिक्ष
मन्वेमि स्वांकृतोसि विश्वेभ्य इंद्रियेभ्यो दिव्येभ्यः

॥ सं० ॥
॥ ६५ ॥

पार्थिवेभ्य ॥ २ ॥ मनेस्त्वा पुरस्ताद्रोदास्वभवः सर्वा
य ॥ देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्यो देवांशुर्यस्मै त्वेडे ॥
तत्सत्यमुपरिप्रुता भंगेन हतो सौ फट् ॥ प्राणाय त्वा
व्यानाय त्वा ॥ ३ ॥ उपयाम गृहीतोस्यंतर्यच्छ मघव
न्पाहि सोमं ॥ उरुष्य रायो वेषो यजस्व ॥ ४ ॥ अंत

॥ ६६ ॥

स्ते द्यावापृथिवी दधाम्यंतर्दधाम्युर्वंतरिक्षम्।
सजूर्देवेभिरवरैः परैश्चांतर्यामे मघवन्माद
यस्व॥ स्वाहोर्वंतरिक्षमन्वेमि स्वांकृतोसि विश्वे
भ्य इंद्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यः॥ मनस्त्वाष्टु स्वा
हा त्वा सुभव सूर्याय॥ देवेभ्यः स्त्वा मरीचिपेभ्यः

सं॰
६६

दानाय त्वा ॥५॥ आ वायो भूष शुचिपा उप नः स
हस्रं ते नियुतो विश्ववार उपो ते अंधो मद्यमया
मि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयं वायवे त्वा ॥६॥ इन्द्र
वायू इमे सुता उप प्रयोभिरा गतं इंदवो वामु
शंति हि उपयामगृहीतो सि वायव इंद्रवायु

१३०

६६

भ्यांत्वैषतेयोनिः सजोषोभ्यांत्वा ॥ ७ ॥ अयंवां
मित्रावरुणासुतः सोमऋतावृधा ममेदिहश्रु
तꣳहवम् ॥ उपयामगृहीतोसि मित्रावरुणाभ्यां
त्वा ॥ ८ ॥ रायावयꣳससवाꣳसोमदेमहव्येनदेवा
यवसेनगावः ॥ तांधेनुंमित्रावरुणायुवन्नोवि

॥ स० ॥
॥ ६८ ॥

133

श्वाहा धत्तमनपस्फुरंतीं एष ते योनिर्ऋतायुभ्यां

त्वा ॥ ९ ॥ या वां कशा मधुमत्यश्विना सूनृतावती ॥

तया यज्ञं मिमिक्षतं ॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यां

त्वैष ते योनिर्माध्वीभ्यां त्वा ॥ १ ॥ तं प्रत्नथा पूर्वथा

विश्वथेमथा ज्येष्ठतातिं बर्हिषदं स्वर्विदं ॥ प्रती

॥ ६८ ॥

चीनं वृजनं दोहसे धुनिमाशुं जयंतमनुयासुवर्द्ध
से। उपयामगृहीतोसिशंडायत्वा॥११॥एषतेयो
निर्वीरतांपाह्यपमृष्टःशंडोदेवास्त्वाशुक्रपाः
प्रणयंत्वनाधृष्टासि। सुवीरोवीरान्प्रजनयन्प
रीह्यभिरायस्पोषेणयजमानं। संजग्मानोदिवा

सं० ॥
८८ ॥

पृथिव्या भुक्ः भुक्शोचिषा निरस्तः शंडः भुक्
स्याधिष्ठानमसि ॥१२॥ अछिन्नस्य ते देव सोम सुवीर्यस्य रा
यस्पोषस्य दिदितारस्याम सा प्रथमा संस्कृति
र्विश्ववारा स प्रथमो वरुणो मित्रो अग्निः ॥१३॥
स प्रथमो बृहस्पतिश्चिकित्वांस्तस्मा इन्द्राय सु

॥८८॥

य

तमाजुहोतस्वाहा ॥ त्वंपंजुहोत्रामघोयेत्विषंयस
स्तुभंतेस्वाहा ॥ १४ ॥ अयंवेनश्चोदयत्पृश्निग
र्भाज्योतिर्जरायूरजसोविमाने ॥ इममपांसंग
मेसूर्यस्यशिशुंनविप्रामतिभीरिहंति ॥ उपयाम
गृहीतोसिमर्कायत्वा ॥ १५ ॥ मनोनयेषुहवनेषुति

॥ सं ॥
॥ ६९ ॥

ग्मं विपःश्च्यावनुथोद्रवंता॥ आयः शर्याभिस्तुविनृ
म्णो अस्याश्रीणीतादिशंगभस्तौ॥ ५॥ एषते योनिः
प्रजाः पाह्यपमृष्टोमर्कोदेवास्त्वामंथिपाः प्रणयंत्व
नाधृष्टासि॥ सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयंन्परीह्यभिराय
स्पोषेण यजमानम्॥ संजग्मानो दिवापृथिव्यामंथी

मं यिज्ञो विषाणिनरस्तो मर्कौ मं थिनौघि स्थानमसि

॥ २९॥ अग्निन्नस्पते देव सोम सुवीर्यस्य रायस्पोष

स्य ददिता रस्याम॥ सा प्रथमा संस्कृतिर्विश्ववा

रा स प्रथमो वरुणो मित्रो अग्निः॥ ३०॥ स प्रथमो बृ

हस्पतिश्चिकित्वाꣳस्तस्मा इंद्राय सुतमाजुहोत तस्मै

॥ सं० ॥
॥ ७० ॥

हा ॥ त्वंपेतुहोत्रामधोर्यस्त्विष्टंयस्तुभ्यंतंयस्त्वाहा ॥ १९ ॥
येदेवासोदिव्येकादशास्थपृथिव्यामध्येकादशास्थ अ
प्सुक्षितोमहिनेकादशास्थतेदेवासोयज्ञमिमंजुषध्वं
॥ २० ॥ ७ ॥ उपयामगृहीतोस्याग्रयणोसिस्वाग्रयणः ॥
पाहियज्ञंपाहियज्ञपतिं ॥ २१ ॥ विष्णुस्त्वामिंद्रियेणपा

१४०

नुविष्णुं संपाह्यमि सर्वनानि पाहि ॥ सोमः पवते सोमः पवते सोमः पवते ॥ २२ ॥ अस्मै ब्रह्मणे पवते स्मै क्षत्राय पवते स्मै सुन्वते यजमानाय पवते ॥ इष ऊर्ज्जे पवते भ्य ओषधीभ्यः पवते द्यावापृथिवीभ्यां पवते सुभूताय पवते ब्रह्मवर्चसाय पवते ॥ विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य

॥स॰॥
॥८१॥

एषतेयोनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः॥२३॥उपयामगृ
हीतोसींद्रायत्वाबृहद्वतेवयस्वतउक्थायुवंगृह्णा
मि॥यत्तइंद्रबृहद्वयस्तस्मैत्वाविष्णवेत्वैषतेयोनि
रुक्थेभ्यस्त्वा॥२४॥देवेभ्यस्त्वादेवायुवंगृह्णामियु
ज्ञस्यायुषेगृह्णामिमित्रावरुणाभ्यांत्वादेवायुवंगृह्णामि

१२१
स्व
॥८१॥

यज्ञस्यायुषे ॥ इंद्राय त्वा देवायुवं गृण्हामि यज्ञस्या
युषे इन्द्राग्निभ्यां त्वा देवायुवं गृण्हामि यज्ञस्यायुषे ॥
इंद्राय त्वा देवायुवं गृण्हामि यज्ञस्यायुषे इंद्रावरु
णाभ्यां त्वा देवायुवं गृण्हामि यज्ञस्यायुषे ॥ इंद्राबृह
स्पतिभ्यां त्वा देवायुवं गृण्हामि यज्ञस्यायुषे इंद्रा

१५२

विष्णुभ्यां त्वा देवायुवं गृह्णामि यज्ञस्यायुषे ॥२५॥
मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत आ
जातमग्निं । कविꣳ सम्राजमतिथिं जनानामा
सन्ना पात्रं जनयन्त देवाः ॥२६॥ उपयामगृहीतो
सि ध्रुवोसि ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां ध्रुवतमोच्युता

नामच्युत्तसिंत्तंम॥ एषतेयोनिर्वैश्वानराये
त्वा॥२७॥ ध्रुवंध्रुवेणमनसावाचासोममवन
यामि॥ अथानइंद्रइद्विशोसपत्नाःसमनस
स्करत॥२८॥ यस्तेद्रप्सस्कंदतियस्तेअंशुर्ग्रा
वच्युतोधिषणयोरुपस्थात्॥ अध्वर्योर्वापरि

॥है॥
॥७२॥

वायवः पवित्रात्ते तेजु तेस्मिमनेसावषट्वृत ४
स्वाहादेवानामुत्क्रमणमसि ॥२९॥ उपयामगृही
तोसि मधवे त्वोपयामगृहीतोसि माधवाय त्वा ।
उपयामगृहीतोसि शुक्राय त्वोपयामगृहीतोसि
शुचये त्वा । उपयामगृहीतोसि नभसे त्वोपया

११५
॥७३॥

मगृहीतोसिनभस्यायत्वा ॥ उपयामगृहीतोसीषे
त्वोपयामगृहीतोस्यूर्जेत्वा ॥ उपयामगृहीतोसि
सहसेत्वोपयामगृहीतोसिसहस्यायत्वा ॥ उपया
मगृहीतोसितपसेत्वोपयामगृहीतोसितपस्या
यत्वा ॥ उपयामगृहीतोस्यंहसस्पतयेत्वा ॥ २ ॥

सं०
७५

म

इंद्राग्नी आगतः सुतंगीर्भिर्नभोवरेण्यं अस्य
पातंधियेषिता उपयामगृहीतोसींद्राग्निभ्यांत्वै
षतेयोनिरिंद्राग्निभ्यांत्वा २१ आघायेअग्नि
मिंधतेस्तृणंतिबर्हि[illegible]नुषक् येषामिंद्रोयुवा
सखा उपयामगृहीतोस्याग्नींद्राभ्यांत्वैषतेयो

१४७

२१२

७५

निरग्नीन्द्राभ्यांत्वा ॥३२॥ ॐ मासश्चर्षणीधृतो
विश्वेदेवासआगत। दाश्वांसोदाशुषःसुतम्।
उपयामगृहीतोसिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यएषतेयो
निर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः॥३३॥ विश्वेदेवासआग
तशृणुतामइमंहवम्। एदंबर्हिर्निषीदत। उप

॥ सं ॥
॥७५॥

यामगृहीतोसि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य एष ते योनिर्वि
श्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः ॥२४॥ इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोमं
यथा शार्याते अपिबः सुतस्य । तव प्रणीती तव
शूर शर्मन्ना विवासन्ति कवयः सुयज्ञाः ॥ उपयाम
गृहीतासीन्द्राय त्वा मरुत्वत एष ते योनि रिन्द्राय त्वाम
नि

१४८
ह
॥७५॥

स्त्वैते ॥ ३५ ॥ मरुत्वंतंवृषभंवावृधानमकवारिं

दिव्यꣳशासमिन्द्रम् । विश्वासाहमवसेनूतना

योग्रꣳसहोदामिहतꣳहुवेम । उपयामगृहीतो

सीन्द्रायत्वामरुत्वते॰ । उपयामगृहीतोसिमरुता

मोजसेत्वा ॥ ३६ ॥ सजोषाइन्द्रसगणोमरुद्भिःसो

मंपिबवृत्रहाशूरविद्वान्॥ जहिशत्रूँ॑रपमृधो
नुदस्वाथाभयंकृणुहिविश्वतोनः॥ उपयामगृ०
॥३८॥ महाँइंद्रोनृवदाचर्षणिप्राउतद्विबर्हाअमि
नःसहोभिः॥ अस्मद्र्यग्वावृधेवीर्यायोरुःपृथुः
सुकृतःकर्तृभिर्भूत्॥ उपयामगृहीतोसिमहेंद्रा

य त्वैष ते योनिर्महेंद्राय त्वा ॥३९॥ महाँ इन्द्रो य ओ
जसा पर्जन्यो वृष्टिमाँ इव । स्तोमैर्वत्सस्य वावृधे ॥
उपयामगृहीतोसि महेंद्राय ॥ ४० ॥ ७ ॥ ७ ॥
द्वाविंशतिरनुवाकेषु चत्वारिंशत ॥७॥ इति शुक्ल
यजुर्वेदसंहितायां सप्तमोध्यायः ॥७॥ श्रीः ॥

॥ सं० ॥
॥ ८७ ॥

कदाचनस्तरीरसि नेन्द्र सश्चसि दाशुषे ॥ उपोपे
न्नु मघवन्भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यत आदि
त्येभ्यस्त्वा ॥ १ ॥ कदाचन प्रयुच्छस्युभे निपासि ज
न्मनी ॥ तुरीयादित्य सवनं त इन्द्रियमातस्थाअ
मृतं दिव्यादित्येभ्यस्त्वा ॥ २ ॥ यज्ञो देवानां प्रत्ये

॥ ८८ ॥

तिसुम्नमादित्यासोभवतामृळयन्तः ॥ आवो
र्वाचीसुमतिर्ववृत्यादंहोश्चिद्यावरिवोवि
त्तरासदादित्येभ्यस्त्वा ॥ विवस्वांआदित्यैषतेसो
मपीथस्तस्मिन्मत्स्व ॥ श्रदस्मैनरोवचसे
दधातनयदाशीर्दादंपतीवाममश्नुतः ॥ पुमा

॥ सं ॥

॥ ७८ ॥

१५५

स्तुत्रोजायतेविन्दतेवस्वधाविश्वाहारपएध
तेगृहे ॥ ७ ॥ वाममद्यसवितर्वाममुश्वोदिवेदिवे
वाममस्मभ्यꣳसावीः ॥ वामस्यहिक्षयस्यदे
वभूरेरयाधियावामभाजस्याम ॥ ८ ॥ उपया
मगृहीतोसिसावित्रोसिचनोधाश्चनोम

१५६

यिधेहि॥ जिन्वयज्ञं जिन्वयज्ञपतिं भगायसवि
त्रेया॥ ६ ॥ उपयामगृहीतोसिसुत्रामोसिसुश्रर्मि
ष्ठानोबृहदुक्षायनमः॥ विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यए
षतेयोनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः॥ ७ ॥ उपयाम
गृहीतोसिबृहस्पतिसुतस्यतेदेवसोम॥ इंद

॥ सं० ॥
॥ ८१ ॥

इंद्रियावंतः पत्नीवंतो महां ऋध्यासं ॥ ८ ॥ अहं
पुरस्तादहमवस्ताद्यदंतरिक्षं तदु मे पिता स
अहं सूर्यमुभयतो ददर्शाहं देवानां परमं गुहा
यत् ॥ ९ ॥ अग्ने बाक्पत्निसजुरहं वेनस्पृ ॥ सो
मं पिब स्वाहा ॥ १० ॥ प्रजापतिर्वै पोसिरे तोधा

॥ ८१ ॥

रेतोमयिधेहि ॥ प्रजापतेस्तेवृष्णोरेतोधसोरेतो
धामशीय ॥ ११ ॥ उपयामगृहीतोसिहरिरसिहारि
योजनोहरिभ्यांत्वा ॥ हर्योर्धानास्थसहसोमाइं
द्राय ॥ १२ ॥ यस्तेदेवसोमाश्वसनिर्भक्षोयोगो
सनिः ॥ तस्यतइष्टयजुषस्तुतस्तोमस्यशस्तो

॥सं॰ ७॥
॥ ऽ॰ ॥

क्षस्योपहूत उपहूतस्य भक्षयामि ॥१३॥ युक्ष्वा
हि केशिना हरी वृषणा कक्ष्यप्रा । अथा न इन्द्र सो
मपा गिरामुपश्रुतिं चर । उपयामगृहीतोसीं
द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिंद्राय त्वा षोड
शिने ॥१४॥ आ तिष्ठ वृत्रहन्रथं युक्ता ते ब्रह्म

एण हरी॥ अर्वाचीनꣳ सुतेमनोग्रावारुणोतुव
नुनो॥ उपयामगृहीतोसींद्रायत्वाषोळशिने
र०॥१५॥ इंद्रमिद्धरीवहतोप्रतिधृष्टशवसं
ऋषीणांचस्तुतीरुपयज्ञंचमानुषाणां॥ उपया
मगृहीतोसींद्रायत्वाषोळ०॥१६॥ यस्मान्नजा

॥ सं ॥
॥ ८२ ॥

तः परो अन्यो ऽभ्यरिक्षय आविवेश भुवनानि वि
श्वा प्रजापतिः प्रजयासं रराणस्त्रीणि ज्योतींषि सचते स षोडशी ॥ १७ ॥ इंद्रश्च सम्राड्वरुण
श्च राजा तौ ते भक्षं चक्रतुरग्र एतं तयोरहम
नु भक्षं भक्षयामि वाग्देवी जुषाणा सोमस्य तृप्य

१६१

॥ ८२ ॥

१६२

तुसुम्नेनस्वाहा॥१८॥ अग्नआयूंषिपवसआ
सुवोर्जमिषंचनः॥ आरेबाधस्वदुच्छुनां॥ उपयामगृ
हीतोस्यग्नयेत्वावर्चसएषतेयोनिरग्नयेत्वावर्चसे
अग्नेवर्चस्विन्वर्चस्वांस्त्वंदेवेष्वसिवर्चस्वानहंमनु
ष्येषुभूयासम्॥१९॥ अग्नेपवस्वस्वपाअस्मेवर्चःसु
वीर्यम्॥ दधद्रयिंमयिपोषम्॥ उपयामगृहीतोस्य

ग्नयेत्वावर्चसएषतेयोनिरग्नयेत्वावर्चसे। अग्ने
वर्चस्विन्वर्चस्वांस्त्वंदेवेष्वसि॥ वर्चस्वानहंमनुष्ये
षुभूयासम्॥२०॥ उत्तिष्ठन्नोजसासहपीत्वीशिप्रेअवे
पयः॥ सोममिन्द्रचमूसुतम्॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रा
यत्वोजसएषतेयोनिरिंद्रायत्वोजसे॥ इंद्रौजस्विन्नो
जस्वांस्त्वंदेवेष्वसि॥ ओजस्वानहंमनुष्येषुभूयासं॥२१॥

अहं श्रमस्यकृतवोगिरञ्जमयोजनोंऽर्नु। भ्राजेतोऽ
ग्नयोयथा॥ उपयामगृहीतोसिसूर्यायत्वाभ्राजएष
तेयोनिः सूर्यायत्वाभ्राजे॥ सूर्यभ्राजस्वनभ्राजस्वा
ंस्वदेवेष्वसि॥ भ्राजस्वानहंमनुष्येषुभूयासं॥२१
उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः॥ दृशेविश्वायसू

॥सं०॥
॥८३॥

र्येभ्य उपयामगृहीतोसि सूर्याय त्वाभ्राज एषते योनि
सूर्याय त्वाभ्राजे ॥ सूर्यभ्राजस्वन्भ्राजस्त्वा ॥ स्वेदे नेषा
सि भ्राज स्वानं नमतु ष्पेषु भवासम ॥३२॥ चित्रं देवा
नामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्रा
घावापृथिवीअंतरिक्षꣳसूर्यआत्माजगतस्तस्थुष
श्च ॥ उपयामगृहीतोसि सूर्या० ॥ सूर्यभ्राजस्वन्तत्रा० ॥

१६५

८३

भोजं स्वानहं ॥२४॥ विन इंद्र मृधो जहि नीचायछपृ
तन्यत: ॥ यो अस्मां अभिदासत्यधरं गमयातम: ॥ उ
पयामगृहीतोसींद्राय त्वा विमृध एष ते योनिरिंद्राय
त्वा विमृधे ॥२५॥ वाचस्पतिं विश्वकर्माणमुतये मनोजु
वं वाजे अद्या हुवेम । स नो विश्वानि हवनानि जोष
द्विश्वशंभूरवसे साधुकर्मा ॥ उपयामगृहीतोसींद्रा

॥सं०॥ ॥८४॥

पृथिवीभुतघां

पत्वा विश्वकर्मण्एष ते योनिरिंद्राय त्वा विश्वकर्मणे ॥२६॥ विश्वकर्मन्हविषा वावृधानः स्वयं यजस्व तन्वं३ वृधानः मुह्यंत्वन्ये अभितः सपत्ना इहास्माकं मघवा सूरिरस्तु उपयामगृ

१६८

॥८४॥

हीतोसींद्राय त्वा विश्व० ॥२७॥ विश्वकर्मन् हविषा
वर्द्धनेन त्रातारमिंद्रमकृणोरवध्यम् । तस्मै वि
शः समनमंत पूर्वीरयमुग्रो विहव्यो यथास
त् । उपयामगृहीतो० ॥२८॥ उपयामगृहीतोस्य
ग्नये त्वा गायत्रच्छंदसं गृण्हामींद्राय त्वा त्रिष्टु

॥स०॥
॥८५॥

ष्पूषंदंसंगृह्णामि॥ विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजगत्यैछंद
संगृह्णाम्यनुष्टुप्तेभिगरः २५ श्रेणीनांत्वाप
त्मन्नाधूनोमिकुरूननानांत्वापत्मन्नाधूनो
मिभंदनानांत्वापत्मन्नाधूनोमिमधंतमानां
त्वापत्मन्नाधूनोमि॥शुक्रैत्वाशुक्रआधूनो

॥८५॥

१६०

न्यन्तौ स्तो सूर्यस्य रश्मिषु ॥ २० ॥ ककुहं रूपं वृषभ
स्य रोचते बृहत् सोमः सोमस्य पुरोगाः शुक्रः शुक्रस्य
पुरोगाः ॥ यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै त्वा गृ
ण्हामि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा ॥ २१ ॥ उशिक्त्वं देव
सोमाग्नेः प्रियं पाथोपीहि वशी त्वं देव सोमेन्द्रस्य प्रि

॥ सं० ॥
॥ ८६ ॥

यँपाथोपीहि ॥ अस्मात्सखात्वंदेव सोमविश्वेषांदेवानां
प्रियंपाथोपीहि ॥ ३२ ॥ ७ ॥ इतियजुर्वेदसंहितायां अ
ष्टमोध्यायः ॥ ७ ॥ हरिः ॐ मू ॥ ७ ॥ प्राणायमेवर्चोदाव
र्चसेपवस्व व्यानायमेवर्चोदावर्चसेपवस्व उदा
नायमेवर्चोविर्चसेपवस्ववाचेमेवर्चोदावर्चसेपव

दा

१८१

॥ ८६ ॥

स्व ॥ १ ॥ क्रतदक्षाभ्यां मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व श्रोत्राय
मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व ॥ चक्षुर्भ्यां मे वर्चोदसौ वर्चसे
पवेथाम् ॥ २ ॥ आत्मने मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वौजसे
मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वायुषे मे वर्चोदा वर्चसे पव
स्व ॥ विश्वाभ्यो मे प्रजाभ्यो वर्चोदसौ वर्चसे पवेथाम् ॥ ३ ॥

क्रौसि कृतु मौऽखिकस्याऽखुको नामाऽसि ॥ यस्यैते नामामे
न्म्रीहूयंचासोऽस्मे नातीत्त्पाम ॥ ६ ॥ भूर्भुवः स्वः सुप्रजाः
प्रजयाभूयास्म ॥ सुवीरोवीरैः सुपोषः पोषैः ॥ ५ ॥ उ
दुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यम्
॥ ६ ॥ न्चित्रंदेवानामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुण

स्याग्नेः ॥ आप्रा द्यावापृथिवी अंतरिक्षं सूर्य आत्मा ज
गतस्तस्थुषश्च ॥ ७ ॥ अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्
विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ॥ युयोध्यस्मज्जुहुराण
मेनो भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम ॥ ८ ॥ अयन्नो अग्नि
र्वरिवस्कृणोत्वयम्मृधः पुर एतु प्रभिंदन् ॥ अयं वाजा

जयतु वाजसाता अय ॥ ३ ॥ अग्नेर्जयतु जर्हृषाणः स्वाहा ॥ ९ ॥
रूपेण वो रूपमभ्यागां तुथो वो विश्ववेदा विभजतु ॥ ऋत
स्य पथा प्रेत चंद्रदक्षिणा ॥ १० ॥ विस्वः पश्य व्यंतरिक्षं य
तस्व सदस्यैः ब्राह्मणमद्य विदेय पितृमंतं पैतृमत्यमृषि
मार्षेयः सुधातु दक्षिणम् ॥ ११ ॥ अस्मद्राता देवत्रा गछ

प्रदातारमाविश॥ अग्नये त्वा मह्यं वरुणो ददातु सोऽमृत
त्वमश्यात ७२ आयुर्दात्र एधि मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे।
रुद्राय त्वा मह्यं वरुणो ददातु सोऽमृतत्वमश्यात प्राणो दा
त्र एधि मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्रे बृहस्पतये त्वा मह्यं वरुणो
ददातु सोऽमृतत्वमश्यात त्वग्दात्र एधि मयो मह्यं प्रति

॥ स॰ १॥
॥८८॥

रूपा

ग्रहीत्रे। यमाय त्वा मह्यं वरुणो ददातु सोऽमृतत्वमशीय
वयो दात्र एधि मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे॥१३॥ कोऽदात्कस्मा अ
दात्कामोऽदात्कामायादात्। कामो दाता कामः प्रतिग्रही
ता कामैतत्ते तवं कामसत्ताभुनजामहे॥१४॥ समिन्द्रणो
मनसा नेषि गोभिः संसूरिभिर्मघवन्त्सं स्वस्त्या॥

१८०

॥८८॥

संब्रस्तणादेवव्रतंयद्स्तिसंदेवानोः सुमतौयज्ञियाना
म्॥७५॥ संवर्चसापयसासंतनूभिरगन्महि मनसासंः
शिवेन॥ त्वष्टासुदत्रोविदधातुरायोनुमार्ष्टुतन्वोयद्वि
लिष्टम्॥७६॥ धातारातिः सवितेदंजुषंतांप्रजापतिर्नि
धिपादेवोअग्निः॥ त्वष्टाविष्णुः प्रजयासंरराणायज

सं० ॥
॥ १० ॥

मानायद्रविणंदधातु ॥ १७ ॥ स्रुग्गावोदेवाःसदनाअ
कर्मुआजग्मेदं सवनंजुषाणाः भरमाणावहमा
नाहवींष्यस्मेधत्तवसवोवसूनि ॥ १८ ॥ याँआव
हउशतोदेवदेवांस्तान्प्रेरयस्वेअग्नेसधस्थे ॥ ज
क्षिवांसः पपिवांसश्चविश्वेसुंघर्मंस्वरात्ति

१७८

॥ १० ॥

९८ १५०

ष्टतानु ॥१९॥ वयꣳ हि त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन्नग्ने होतार
मवृणीमहीह। ऋधगया ऋधगुताशमिष्ठाः प्रजानन्य
ज्ञमुपयाहि विद्वान् ॥२०॥ देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गा
तुमित। मनसस्पत इमं देव यज्ञꣳ स्वाहा वाते धाः ॥२१॥
यज्ञ यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाहा ॥ एष ते

॥ सं ॥
॥ ९१ ॥

यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः सर्ववीरस्तं जुषस्व स्वाहा
माहिर्भूर्मा पृदाकुः ॥ २२ ॥ उरुं हि राजा वरुणश्चकार सू
र्याय पन्थामन्वेतवा उ । अपदे पादा प्रतिधातवेऽकरुता
पवक्ता हृदयाविधश्चित् । नमो वरुणायाभिष्ठितो व
रुणस्य पाशः ॥ २३ ॥ अग्नेरनीकमप आविवेशापान्न

१०२

पात्प्रतिरक्षन्नसुर्यम् दमेदमे समिधं यक्ष्यग्ने प्रति
ते जिह्वा घृतमुच्चरण्यत्स्वाहा ॥ २४ ॥ समुद्रे ते हृदय
मप्स्वन्तः सं त्वा विशन्त्वोषधीरुतापः । यज्ञस्य त्वा य
ज्ञपते सूक्तोक्तौ नमोवाके विधेम यत्स्वाहा ॥ २५ ॥ दे
वीराप एष वो गर्भस्तं सुप्रीतं सुभृतं बिभृत ॥ दे

॥सं०॥
॥९२॥

घसोमे षतेलोग्र: परिचवसिद्धांचेवुसि ॥ अवभ्रथनि
चुंपुणनिचररसिनिव्वुपुण ॥ आनेदलेइँवक्षतमेनो
यासिषमवमस्येभस्येवुतंपररारव्वादेवरिषस्याहि ॥
देवानांउंसमिद्दसि ॥ २६ ॥ ७ एजतुद्दुमास्योग
भेजिरायुण्णसत ॥ यथायंवायुरेजतियथासमु

१९३
॥९२॥

प्रएजस्येवायंदशमास्योअस्रज्जरायुणासह ॥२७॥
यस्यास्तेयज्ञियोगर्भोयस्यायोनिर्हिरण्ययी
अङ्गान्यह्रुतायस्यतंमात्रासमजीगमंस्वाहा
॥२८॥ पुरुदस्मोविषुरूपइंदुरंतर्महिमानमानं
जधीरः ॥ एकपदींद्विपदींत्रिपदींचतुष्पदीमष्टा

स ॥

१३

पदीभुवनानुप्रथंताः स्वाहा ॥ २९ ॥ मरुतोयस्यहिक्ष
येपाथादिवोविमहसः ॥ ससुगोपातमोजनः ॥ ३० ॥
महीद्यौः पृथिवीचनइमंयज्ञंमिमिक्षताम् ॥ पिपृतां
नोभरीमभिः ॥ ३१ ॥ आग्निप्रकल्लडोमत्याचाविद्वं
सिंरवः ॥ पुनरूर्जानिवर्तस्वसानः सस्रंधुक्ष्वा

१५५

१३

रुधीरापयस्वतीपुनर्मीविशताद्रुयिः ॥३२॥ हव्येकाम्य
इळेरंतेचंद्रेज्योतेदितिसरस्वतिमहिविश्रुति ॥ता
तातेअघ्न्येनामानिदेवेषुमासुवरतेब्रूतात् ॥३३॥
इहरतिरिहरमध्वमिहधृतिरिहस्वधृतिस्वाहा ॥
उपसृजन्धरुणंमात्रेधरुणोमातरंधयन्रायस्पो

॥ सं० ॥
॥ १४॥

षंमस्मासुदीधरस्स्वाहा ॥३४॥ अगन्मज्योतिरमृताअभूम दिवं पृथिव्या अध्यारुहाम ॥ अविदाम देवान्स्वर्ज्योतिः ॥३५॥ युवं तमिंद्रापर्वता पुरोयुधा यो नः पृतन्यादप तन्तमिद्धतं वज्रेण तन्तमिद्धतम् ॥ दूरेचत्ताय छन्त्सद्गहनं यदिनक्षत् ॥ अस्माकं

हे

१५८

॥१४॥

९ ञात्रन्यरिश्रुरविश्वतोदर्मादर्णीदृष्टविश्वतः ३६॥
भूर्भुवः स्वः सुप्रजाः प्रजयाभूयासम् सुवीरोवीरैः
सुपोषः पोषैः ॥३७॥ परमेष्ठ्यभिधीतः प्रजापतिर्वा
चिव्याहृतायामंधोअच्छेतः सवितासन्याम् ॥ विश्व
कर्मादीक्षायां पूषासोमक्रयण्याम् ॥३८॥ इंद्रश्चमरु

॥सं०॥
॥९६॥

१८८

तेभ्यश्च क्रयायोपोस्थितः॥ असुरः पण्यमानो मित्रः क्री
तः॥ ७९॥ विष्णुः शिपिविष्टऊरावासन्नो विष्णुर्नरं
धिषः प्रोह्यमाणः॥ सोम आगतो वरुण आसन्द्यामा
सन्नः॥ ८०॥ अग्निराग्नीध्र इन्द्रो हविर्धाने अथर्वो
पावह्रियमाणो विश्वेदेवा अंशुषु न्युप्यमानेषु ८१॥

॥९५॥

१९०

विष्णुराग्नीतपा॰आप्याय्यमानोयमः सूयमानोविष्णुः
संम्रियमाणः ॥ वायुः पूयमानः शुक्रः पूतः ॥ ७२ ॥ शुक्रः
क्षीरश्रीर्मंथीसक्तुश्रीः विश्वेदेवाश्चमसेषून्नीतोऽसु
र्होमायोद्यतः ॥ ७३ ॥ रुद्रोहूयमानोवातोऽभ्यावृत्तोनृ
चक्षाः प्रतिख्यातोभक्षः पीतः पितरोनाराशंसाः

९६

स्लाघमानः सिंधुरवभ्रयायोघतः समुद्रोभ्यवह्रियमा
णः सलिलः प्रप्लुतः ॥४४॥ ययो रेजसा स्कभिता रजां
सि वीर्येभिर्वीरतमा शविष्ठा । या पत्येते अप्रतीता सहो
भिर्विष्णू अगन्वरुणा पूर्वहूतौ ॥४५॥ देवान्दिवमगन्य
ज्ञस्ततो मा द्रविणमष्टु मनुष्यानंतरिक्षमगन्यज्ञस्ततो

९६

१०९

मा॒र्विण॑ मष्टु पि॒तृन्त्पृ॑थि॒वीम॒ग्न्यज्ञस्त॒तो मा॒न्द्रवि॑
णम॑ष्टु यं॒ च॑ लो॒कमग॒न्यज्ञस्त॒तो मे॒ भ॒द्रम॑भूत् ॥ ७
४८ ॥ ७ ॥ इ॒ति यजुर्वेदसंहितायां नवमोध्यायः
हरिः ॐ देव॑ सवितः प्रसु॑व य॒ज्ञं प्रसु॑व य॒ज्ञप॑तिं भगा॑य
दि॒व्यो ग॑न्ध॒र्वः कैत॒पूः केतं॑ नः पुनातु वा॒चस्पति॒र्वाचं॑

(२७) १९३

अघवाजं॰ स्वदतु १ ध्रुवसदं त्वा नृषदं मनःसदम् उपया
मगृहीतोसींद्राय त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिंद्राय त्वा जु
ष्टतमम् २ अप्सुषदं त्वा घृतसदं व्योमसदं उपयामगृही॰
जुष्टं गृह्णाम्येष ते॰ तमम् पृथिविषदं त्वांतरिक्षसदं दिवि
षदं देवसदं नाकसदम् उपयामगृहीतोसींद्राय त्वा जुष्टं॰ ॥

प ४

२ अपांऽरसमुद्वयसंऽसर्येसंतंऽसमाहितं अपांऽरस
स्यपो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तमम्॒ उपयामगृहीतोसींद्राय
त्वाजुष्टंगृ० ४ ग्रहाउर्जाहुतयो व्यंतो विप्राय मतिं
तेषां विशिप्रियाणां वोहमिषमूर्जंऽसमग्रभम्॒ उपया
मगृहीतो० ५ सम्पृचस्थसंमाभद्रेणपृङ्क्त विपृचस्थ

॥ सं ॥
॥ १८ ॥

हीता
१०५

विभा पापेन ७८ ॥ ८ ॥ प्रथमोनुवाकः ॥ इंद्रस्यवज्रोसि वाज
सास्त्वयायं वाजं ९ सेत् ॥ वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदि
तिं नाम वचसा करामहे ॥ यस्यामिदं विश्वं भुवनमाविवे
श तस्यान्नो देवः सविता धर्म साविषत् ॥ देवीरापो अ
पान्नपाद्यो व ऊर्मिः प्रतर्दिः ॥ ककुन्मा वाजसास्तेना

यंबाजं१सेत॥२॥ अप्स्वंतरमृतमप्सुभेषजमपामुतप्र
शस्तिभिः॥३॥ अश्वाभवतवाजिनः॥४॥ वातोवावामनोवा
गंधर्वाःसप्तविं१शतिः॥ तेअग्रेश्वमयुंजं१स्तेअस्मिं
जवमादधुः॥५॥ वातरं१हाभववाजिन्युज्यमानइंद्र
स्येवदक्षिणश्रियैधि युंजंतुत्वामरुतोविश्ववेदसआ

सं०
॥ ६६॥

१९८

ते त्वष्टापत्सुजवंदधातु ॥ ५ जवोयस्तेवाजिंनिहितोगुह
यः श्येनेपरीत्तोअचरच्चवाते तेननोवाजिन्बलवान्ब
लेनवाजजिच्चैधिसमनेचपारयिष्णु ॥ ६ वाजिनोवा
जजितोवाजंससरिष्यंतः ॥ वृहस्पतेर्भागमवजिघ्र ७
॥ द्वितीयोनुवाकः ॥ देवस्यवयंसवितुः सवेसत्यसवस ॥

॥ २६॥

बृहस्पतेरुत्तमंनाकꣳरुहेमंइन्द्रस्योत्तमंन्नाकꣳरुहेम। दे
वस्यवयꣳसवितुःसवेसत्यसवसः बृहस्पतेरुत्तमन्ना
कमरुहामेंद्रस्योत्तमन्नाकमरुहाम॥१॥ बृहस्पतेवाजं
जयबृहस्पतयेवाचंवदत बृहस्पतिंवाजंजापयत
२ इंद्रवाजंजयेंद्रायवाचंवदत इंद्रंवाजंजापयत २

एषा वस्सा सत्या संवागभूद्यया बृहस्पतिं वाजमजी
जपत । अजीजपत बृहस्पतिं वाजं वनस्पतयो विमुच्य
ध्वं ॥ ४ ॥ देवस्य वयं ॥ बृहस्पतेर्वाजजितो वाजं जेषम
॥ ५ ॥ वाजिनो वाजजयतोध्वनः स्कभ्नुवंतः ॥ योजना मि
मानाः काष्ठां गच्छत ॥ ६ ॥ एषस्य वाजी क्षिपणिं तुर

ण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिकक्ष आसनि । क्रतुं दधि
क्रा अनु संतवीत्वत्पथामंकांस्यन्वापनीफणत् ॥ ६ ॥
उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः पर्णन्नवेरनु वाति प्र
गर्द्धिनः । श्येनस्येव ध्रजतो अंकसं परि दधिक्राव्णः
सहोर्जा तरित्रतः ॥ ७ ॥ शन्नो भवंतु वाजिनो हवेषु

॥ स० ॥
॥ २ ॥

देवतातामितद्रवःस्वर्काः । जंभयंतोहिंवृकंरक्षांसि
सनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः ॥ ९ तेनोअर्वंतोहवनःश्रु
तोहवंविश्वेशृण्वंतुवाजिनोमितद्रवः ॥ सहस्रसामे
धसाताइवत्मनामहोयेधनंसमिथेषुजभ्रिरे १०
वाजेवाजेवतवाजिनोनोधनेषुविप्राअमृताऋतज्ञाः ॥

अस्यमध्वेःपिबतमादयध्वंतृप्तायातपथिभिर्देवयानैः
।।११।। आमा। वाजस्यप्रसवोजगम्यादेमेद्यावापृथि
वीविश्वरूपे। आमागंतंपितरामातरायुवमामासोमो
अमृतत्वायगम्यात् ।।१२।। वाजिनोवाजजितोवाजꣳ
ससृवाꣳसः बृहस्पतेर्भागमवजिघ्रतनिमृजानाः

॥सं०॥
॥२॥

॥१३॥ तृतीयोनुवाकः॥ आपये स्वाहा स्वापये स्वाहा
पिजाय स्वाहा क्रतवे स्वाहा॥ वसवे स्वाहाहर्पतये
स्वाहा॥ अन्हे मुग्धाय स्वाहा मुग्धाय वैनं१शिनाय
स्वाहा विनं१शिन आंत्यायनाय स्वाहांत्याय भौव
नाय स्वाहा भुवनपतये स्वाहाधिपतये स्वाहा॥१
स्य

आयुर्य्यज्ञेनकल्पतांप्राणोयज्ञेनकल्पतांचक्षुर्य
ज्ञेनकल्पतांश्रोत्रंयज्ञेनकल्पताम्॥ पृष्ठंयज्ञेनक
ल्पतांयज्ञोयज्ञेनकल्पतां॥२॥ जायुरेहिस्वोरोहीव॥
प्रजापतेःप्रजाअभूमस्वर्द्देवाअगन्मामृताअभू
म॥३॥ अस्मेवोअस्त्विंद्रियमस्मेनृम्णमुतक्रतु॥ त्र्य

॥ सं० ॥
॥ ३ ॥

स्मै वर्च्चो सि संतुव ॥ ४ ॥ नमो मात्रे पृथिव्याइयं ते रा
ज्यंतासि यमनः ध्रुवो सि धरुणः कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा रय्यै त्वा पो
षाय ॥ ८ ॥ चतुर्थो नुवाकः ॥ वाजस्य मे प्रसव सुषुवे ग्रे
सोमं राजानमोषधीष्वप्सु ता अस्मभ्यं मधुमतीर्भ
वंतु वयः राष्ट्रे जागृयाम पुरोहिताः ॥ १ ॥ वाजस्ये दंप्रसव

मे

॥ ३ ॥

आवभूवेमा च विश्वा भुवनानि सर्वतः सनेमि राजा परि
याति विद्वान्प्रजां पुष्टिं वर्द्धयमानो अस्मे २ वाजस्येमां
प्रसवः शिश्रिये दिवमिमा च विश्वा भुवनानि सम्राट् अ
दित्सन्तं दापयति प्रजानन्त्स नो रयिं सर्ववीरं नियच्छतु ३
अग्ने अच्छा वदेह नः प्रति नः सुमना भव प्र नो यच्छ सहस्र

॥ सं० ॥
॥ ७६ ॥

ञ्चत्वं हिधं नदा असि ॥४॥ सोमं राजानमवसेग्नि
मन्वारभामहे ॥ आदित्यं विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृ
हस्पतिम् ॥५॥ प्रेनाय च स्वर्य माप पूषा प्रसरस्वती
प्रवाग्देवी ददातु नः ॥६॥ अर्यमणं बृहस्पतिमिंद्रं दा
नाय चोदय ॥ वाचं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वा

वाजिनम् देवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यां
पूष्णोहस्ताभ्यां ॥ ७ ॥ सरस्वत्यैवाचोयंतुर्यंतुर्यंदधा
मि ॥ बृहस्पतेष्ट्वासांम्राज्येनाभिषिंचामींद्रस्यत्वा
साम्राज्येनाभिषिंचाम्मि ॥ ८ ॥ पंचमोनुवाकः ॥ अ
ग्निरेकाक्षरेण प्राणमुदजयत्तमुज्जेषमश्विनो

॥ सं॰ ॥
॥ ५ ॥

द्यक्षरेण द्विपदो मनुष्यानुदजयतां तानुज्जेषम॥ वि
ष्णुस्त्र्यक्षरेणत्रीनिमांल्लोकानुदयत्तानुज्जेषं॥ सो
मश्चतुरक्षरेणचतुष्पदः पशूनुदजयत्तानुज्जेषं॥ ७
पूषापंचाक्षरेण। पंचेऋतूनुदजयत्तानुज्जेष ८
सविताषडक्षरेण। षड्ऋतूनुदजयत्तानुज्जेषं। मरु

॥ ५ ॥

नेः सप्ताक्षरेण सप्तग्राम्यान्पशूनुदजयꣳस्तानुज्जे
षं बृहस्पतिरष्टाक्षरेण गायत्रीमुदजयत्तामुज्जे
षम् ॥२॥ मित्रो नवाक्षरेण। त्रिवृतꣳ स्तोममुदजयत्त
मुज्जेषं वरुणो दशाक्षरेण विराजमुदजयत्तामुज्जे
षम् इंद्र एकादशाक्षरेण त्रिष्टुभमुदजयत्तामुज्जे

॥ स ॥
॥ ६ ॥

षं विश्वेदेवाद्वादशाक्षरेण जगतीमुदजयंस्तामुज्जे
षम् ॥ ३ ॥ वसवस्त्रयोदशाक्षरेण त्रयोदशंस्तोममुद
जयंस्तमुज्जेष रुद्राश्चतुर्दशाक्षरेण चतुर्दशंस्तो
ममुदजयंस्तमुज्जेषम् आदित्याः पंचदशाक्षरेण
पंचदशंस्तोममुदजयंस्तमुज्जेषमदितिः षोड

॥ ६ ॥

॥ सं० ॥
॥ ७ ॥

२१२

शाक्षरेण षोडशꣳ स्तोममुदजयत्तमुज्जेषम्। प्रजाप
तिः सप्तदशाक्षरेण सप्तदशꣳ स्तोममुदजयत्तमुज्जे
षम्॥छ॥ ॥छ॥ इति श्रीयजुर्वेदसंहितायां दशमोध्या
यः॥ षष्ठमोनुवाकः॥ कंडिकासंख्या॥छ ३॥ छ॥
॥ छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ श्रीरामः॥

॥ ७ ॥

॥ इतिप्रथमदशांकसमाप्तः ॥ ७ ॥

॥ अथद्वितीयरुद्राक्षप्रारंभः ॥ छ ॥

॥सं०॥
॥१॥

५०३

श्रीगणेशाय नमः॥ हरिः ॐ म्॥ एष ते निर्ऋते भागस्तं
स्य जुषस्वाहाग्निनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पुरःसद्भ्यः स्वाहा यमने
त्रेभ्यो देवेभ्यो दक्षिणसद्भ्यः स्वाहा॥ विश्वदेवनेत्रेभ्यो
देवेभ्यः पश्चात्सद्भ्यः स्वाहा मित्रावरुणनेत्रेभ्यो वा म
रुन्नेत्रेभ्यो वा देवेभ्य उत्तरसद्भ्यः स्वाहा॥ सोमनेत्रे

॥१॥

स

भ्यो देवेभ्य उपरि[illegible] भ्यो दुवस्वभ्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ ये देवा।
अग्निनेत्राः पुरः सदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा यमनेत्रा द
क्षिणसदस्तेभ्यः स्वाहा। ये देवा विश्वदेवनेत्राः पश्चा
त्सदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा मित्रावरुणनेत्रा वा मरुन्ने
त्रा वोत्तरसदस्तेभ्यः स्वाहा। ये देवाः सोमनेत्रा उ

॥से॰ १
॥२॥

स
परिस्रवद्दोहुतंखंतुस्तेभ्यः स्वाहा॥२॥अग्ने सहस्वपृत
नाअभिमातीरपास्य॥दुष्टरस्तरन्नरातीर्वर्चोधाय
ज्ञवाहसि॥देवस्यत्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यांपू
ष्णोहस्ताभ्याम्॥३॥उपांशोर्वीर्येणजुहोमिहतंर
क्षः स्वाहा॥रक्षसांत्वावधायावधिष्मरक्षोमुष्यत्वा

॥२॥

वधायामुमे वध्यिष्मा जुषाणे धाज्यस्य नेतु स्वाहा ॥ ४
अथ मेरनुवाकः ॥ अपो देवा मधुमतीरगृभ्णन्नूर्ज
स्वती राजस्वश्चितानाः ॥ याभिर्मित्रावरुणावभ्य
षिंचन्याभिरिंद्रमनयन्नत्यरातीः ॥ १ ॥ वृष्णउर्मि
रसि राष्ट्रदा राष्ट्रं मे देहि स्वाहा वृष्णउर्मिरसि राष्ट्र

॥सं०॥
॥२॥

दाराष्ट्रममुष्मैदेहि । वृषसेनोसिराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदेहि स्वा
हा वृषसेनोसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदेहि ।२। अर्थेतस्थ
राष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहार्थेतस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मै
दत्त । ओजस्वतीस्थराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहौज
स्वतीस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्त । आपःपरिवाहिणी

२१५

॥२॥

२१८

स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा पः परिवाहिणी स्थ राष्ट्रदा रा
ष्ट्रममुष्मै दत्त । अपां पतिरसि राष्ट्रदा राष्ट्रं मे देहि स्वाहा
पां पतिरसि राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै देहि । अपां गर्भो सि रा
ष्ट्रदा राष्ट्रं मे देहि स्वाहा पां गर्भो सि राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै
देहि । सूर्य्यवर्चस स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा सूर्ये

॥ सं० ॥
॥ ६ ॥

२१९

वर्च्चसस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्त ॥ सूर्य्यत्वचस्थराष्ट्रदा
राष्ट्रंमेदत्तस्वाहासूर्यत्वचस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्त ॥
व्रजक्षितस्थराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहाव्रजक्षितस्थरा
ष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्त ॥ वाशांस्थराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वा
हा वाशांस्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्त ॥ मांदास्थराष्ट्र

दा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा मांदा स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त ॥ शक्वरी स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा शक्वरी स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त ॥ जनभृत स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा जनभृत स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त ॥ विश्वभृत स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा विश्वभृत स्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त । [illegible] स्थ राष्ट्रदा

॥ सं॰ ॥
॥ ५ ॥

राष्ट्रंमेदत्तस्वाहा॒ऽङ्गेष्ठास्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मैदत्त ॥ आप॒
स्वाराज्ञीस्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मैदत्त ॥ ३ ॥ सं मधुमतीर्मधु
मतीभिः पृच्यंतांमहि क्षत्रंक्षत्रियायव[illegible]न्वानाः ॥ अ
नाधृष्टाः सीदत सजौजसा महि क्षत्रंक्षत्रियायदधतीः ॥
४ ॥ द्वितीयोऽनुवाकः ॥ सविता त्वाप्रसवानां सुवताम्

हौता
म
धे
॥ ५ ॥

गिनर्गृहपतीनां सोमो वनस्पतीनाम् ॥ बृहस्पतिर्वाचइन्द्रो
ज्यैष्ठ्याय रुद्रः पशूनां मित्रः सत्यायवरुणो धर्मपतीनाम् ॥
इमं देवा असपत्नं सुवध्वं महते क्षत्राय महते ज्यैष्ठ्याय
इममममुममुष्यंपुत्रममुष्याः पुत्रमस्यै विशो ॥ २ ॥ एष वः कुर
वो राजैष वः पञ्चाला राजा ॥ सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानां राजा

॥सं॰॥ हा ह
॥६॥ 223

जा ॥२॥ त्वतीयोऽवाक् ॥ ॥ सोमस्य त्विषि रस्यग्नये स्वाहा सो
माय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा ॥ पूष्णे स्वाहा बृहस्पत
ये स्वाहा ॥१॥ इंद्राय स्वाहा घोषाय स्वाहा श्लोकाय स्वाहांशा
य स्वाहा भगाय स्वाहार्यम्णे स्वाहा ॥ सवितुर्वः प्रसव उत्पु
नाम्यछिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः ॥ अनिधृष्टमसि

॥६॥

वाचोबंधुःस्तपोजाःस्तोमस्यहात्रमसिस्वाहाराजस्वः॥२५
सधमादोद्युम्निनीरापएताअनाधृष्टाअपस्योवसानाः।
पस्त्यासुचक्रेवरुणःसधस्थमपांशिशुर्मातृतमास्वं
तः॥२॥क्षत्रस्योल्बमसिक्षत्रस्यजराय्वसिक्षत्रस्यनाभि
रसिक्षत्रस्ययोनिरसि।इंद्रस्यवार्त्रघ्नमसित्वयायंवृत्रंवध्या

॥ मित्रस्यासिवरुणस्यासि ॥ ७ ॥ रुजासिद्रुबासिक्षुपासि । पाले ॥
॥ नंप्राचंप्र[illegible] सच्यं पालेनंतिर्यचंदिग्भ्यः पात ॥ ५ ॥ आविर्मर्य्या ॥
॥ आवित्तो अग्निर्गृहपतिरावित्तइंद्रोवृद्धश्रवा आवित्तः पू ॥
॥ षाविश्ववेदा आवित्तोमित्रावरुणोघृतव्रतो आवित्तघा ॥
॥ वापृथिवीविश्वशंभू आनित्तादितिरुरुशर्मा ॥ ६ ॥ चतुर्थोनु० ॥

अनैशार्द्दस्मरूः प्राचीमारोह गायत्री त्वावतु ॥ रथंतरं साम त्रिवृत्स्तोमो वसंतऋतुर्ब्रह्म द्रविणम् ॥ १ ॥ दक्षिणामारोह ॥ त्रिष्टुप्त्वावतु ॥ बृहत्साम पंचदशस्तोमो ग्रीष्मऋतुः क्षत्रं द्रविणम् ॥ २ ॥ प्रतीचीमारोह ॥ जगती त्वावतु ॥ वैरूपं साम सप्तदशस्तोमो वर्षाऋतुर्विड्द्रविणम् ॥ ३ ॥ उदीचीमारोह

॥सं॰॥
॥८॥

२२८

नुष्टु सोवतु ॥ वे राज १ सोमे कविः १ त्रा स्तोमेः इा रद्द तुः फलं ४

विए म ॥ ७ ॥ उधी मारो ह ॥ पुड्रिः स्वी वतु ॥ ९ ॥ घू र रे व ते सा

मे नी त्रिए वत्र य स्त्रि ४ दे ए स्ता मो रे मं त द्रि ह्रि रा न्न त व

च्चौ ड्र विएम ॥ प्र स्य स्तु ने सु चेः द्वि रे ॥ ५ ॥ सोमे स्या त्वि षि

र सि त वेन मे त्वि षि भ्र या त ॥ म स्योः पा स्वो जो खि स लो स्य म

॥८॥

२२८

तमसि॥६॥ हिरण्यरूपाउषसोविरोक उभाविंद्राउदितः सू
र्यश्च। आरोहतं वरुण मित्र गर्त्तं ततश्चक्षाथामदितिं दितिं
च॥ मित्रोसि वरुणोसि॥७॥ पंचमोनु॰ ॥सोमस्य त्वा द्युम्नेना
भिषिंचाम्यग्नेर्भ्राजसा सूर्यस्य वर्चसा॥ इंद्रस्येंद्रियेणम
रुतामोजसा क्षत्राणां क्षत्रपतिरेध्यति दिद्यून्पाहि॥१॥ इमंदे

॥सं०॥
॥१॥

या अस पुत्त्रः सुबंधं मनुते स्तुत्वा यम हुते ज्येष्ठ्याय महुते ज्ञानं
राज्याय ॥ इम मुमुम मुष्यं पुत्र ममुष्याः पुत्र्व मस्य निद्रो ॥२॥ एष
वःकुरवो राजैष वः पंचाला राजो ॥ सोमोस्माकं ब्राह्मणानां
राजा ॥३॥ भद्र चैतस्या वषुभस्य पृष्ठान्नावं श्रुरंति सुखिसिवेद
याना ॥ ता आवं च्यवन्नधुरागुदुक्ता अहिंबुध्नमनुरीयं

॥१॥

माणं ॥ विष्णोर्विक्रमणमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि वि-
ष्णोः क्रान्तमसि ॥ ५ ॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा
रूपाणि परि ता बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अ-
स्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ६ ॥ रुद्र यत्ते क्रिवि प-
रं नाम तस्मिन्हुतमस्यमेष्टमसि स्वाहा ॥ ७ ॥ षष्ठोऽनुः

॥ सं० ॥
॥ १० ॥

न

इंद्रस्य वज्रोसि मित्रावरुणयोस्त्वाप्रशास्त्रोः प्रशिषा
युनज्मि । अव्यथायै त्वा स्वधायै त्वारिष्टो अर्जुनः ॥ मरुतां
प्रसवेन जयापाम मनसा समिंद्रियेण । मा त इंद्र ते व
यं तुराषाळयुक्तासो अब्रह्मता विदसाम । तिष्ठा रथम
धि यं वज्रहस्ता रश्मीन्देव यमसे स्वश्वान् ॥ २ ॥ अग्नये

गृहपतये । स्वाहा सोमाय वनस्पतये स्वाहा । इन्द्रस्येन्द्रि
याय स्वाहा मरुतामोजसे स्वाहा ॥ पृथिवि मातर्मा मा हि
ꣳसीर्मो अहं त्वाम् ॥ ३ ॥ हꣳसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धो
ता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमस
दब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत् ॥ ६ ॥ इ॰ पं॰ द

॥सं०॥
॥११॥

२४४

स्यायुरस्यायुर्म्मे देहि युङ्ङसि वर्च्चोसि वर्च्चो मे देहि॥ उर्ग्ग
स्यूर्ज्जं मयि धेहीन्द्रस्य वां बाहू वीर्य्यकृत उपावहरामि
॥५॥ सप्तमोनु० स्योनासि सुषदासि क्षत्रस्य योनिर
सि॥ स्योनामासीद सुषदामासीद क्षत्रस्य योनिमा
सीद॥१॥ निषसाद धृतव्रतो वरुणः प स्त्यास्वा॥ सा

म्नो ज्यायसुक्रतुः ॥२॥ अभिभूरस्य यां नामेतास्ते पंचदिशः क
ल्पंतां ॥ ब्रह्मन्ः त्वंब्रह्मासि ॥३॥ सवितासि। सत्यप्रसवो वरुणो
सि सत्योजाः ॥ इंद्रोसि विशौजा रुद्रोसि सुशेवः ॥४॥ प्रियंकर
प्रेयस्कर। भूयस्कर। रुद्रस्य वज्रोसि तेन मे रध्य ॥५॥ अग्निः
पृथुः। धर्मणस्पतिर्जुषाणो अग्निः पृथुर्धर्मणस्पतिः ॥ आ

ज्यैस्य हविषो वेतु स्वाहा। स्वाहाकृताः सूर्यस्य रश्मिभिर्य
तध्वं सजातानां मध्यमेष्ठ्याय॥६॥ अष्ट मेनु। सवित्राप्र
सवित्रा। सरस्वत्या वाचा॥ त्वष्ट्रा रूपैः पूष्णा पशुभिरिंद्रे
णास्मे॥७॥ बृहस्पतिना ब्रह्मणा वरुणेनौजसाग्निना
तेजसा सोमेन राज्ञा॥ विष्णुना दैवतया दद्राम्येमं यज्ञावि

ह्वुं मङ्गवानि ॥२॥ नवमोतु ॥ अश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्णे पच्यस्व ॥ वायोः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अतिस्रुतः ॥ इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ ३ ॥ कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय । इहेहैषां कृणुहि भोजनानि ये बर्हिषो नम उक्तिं न जग्मुः ॥ उपयामगृहीतो

॥सं०॥

॥१३॥

॥स्यश्विभ्यांचासरस्वत्यैचेन्द्रायसुत्राम्णे॥२ युवंसुरा॥
॥ममश्विना नमुचा आसुरेसचा॥ विपिपानाशुभस्पतीइं॥
॥द्रंकर्मस्वावतम्॥३ पुत्रमिवपितराअश्विनोभेन्द्रावथुः॥
॥काव्यैर्दंसनाभिः॥ यत्सुरामंव्यपिबःशचीभिःसरस्वती॥
॥त्वामघवन्नभिष्णक्॥४॥ इतिश्रीयजुर्वेदसंहितायाम॥

॥१३॥

234

२३८

कादशोध्यायः॥ दशमोनुवाकः॥ छ॥ कंडिकासंख्या॥ ४८
॥ छ॥ ॐ म॥ युंजानः प्रथमंमनस्तत्वायसविताधियः॥
अग्नेर्ज्योतिर्निचाय्यपृथिव्या अध्याभरत्॥१॥ युक्तेनमन
सावयंदेवस्यसवितुः सवे॥ स्वर्ग्यायशक्त्या॥२॥ युक्त्वायस
वितादेवान्त्स्वर्यतोधिया दिवम्॥ बृहज्ज्योतिः करिष्यतः सवि

॥ सं ॥

॥१४॥

२४०

ताम्रसुवातिलानन ॥३॥ युंजतेमनउतयुंजतेधियोविप्राविप्र
स्यब्रहतोविपश्चितः ॥ विहोत्रादधेवयुनाविदेकइन्मही
देवस्यसवितुःपरिष्टुतिः ॥४॥ युजेवांब्रह्मपूर्व्यंनमोभिर्वि
श्लोकएतुपथ्येवसूरेः ॥ शृण्वंतुविश्वेअमृतस्यपुत्राआ
येधामानिदिव्यानितस्थुः ॥५॥ यस्यप्रयाणमन्वन्यइद्ध

२४१

युदेवादेवस्य महिमानमोजसा॥ यः पार्थिवानि विममे स
एतशोरजांसि देवः सविता महित्वना॥६॥ देव सवितः प्र
सुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगाय। दिव्यो गंधर्वः केतपूः के
तं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचं नः स्वदतु॥७॥ इमन्नो देव
सवितर्यज्ञं प्रणय देवाव्यं सखिविदं सत्राजितं धन

॥सं०॥
७५॥

य

जितं॑ स्वर्जितम्॥ ऋचास्तोम॑ᳪ समर्द्धय गायत्रेण॑ रथंतरं बृहद्गा॑यत्र वर्तनि स्वाहा॥ ८ ॥ देवस्य॑त्वा सवितुः॑ आददे गा॑यत्रेण छंद॑सांगिरस्वत्॥ पृथिव्याः॑ सधस्था॑दग्निं पुरी॑ष्यमंगिरस्वदा भर॥ त्रैष्टुंभेन छंद॑सांगिरस्वत्॥ ९ ॥ अभ्रिरसि॒ नार्यसि त्वया॑ व॒यम॒ग्नि॑ᳪ शकेम खनितुम॑ सध

वुय

॥१५॥

स्छन्न्याजागतेनुघंदसांगिरस्वत ॥७१॥ हस्त आधाय सवि
ताविभ्रदभ्रिं हिरण्ययीम् । अग्ने ज्योतिर्न्निचाय्य पृथि
व्या अध्याभरदानुष्टुभेनछंदसांगिरस्वत ॥७१॥ प्रथमो
नुवाकः ॥ प्रतूर्त्तं वाजिन्नाद्रव वरिष्ठामनु संवतम् । दिवि
ते जन्म परममंतरिक्षे तव नाभिः पृथिव्यामधि योनिरि

॥ सं० ॥

॥ ७६ ॥

२०४

तः ॥ १२ ॥ कुजाथाः रासभं युवमस्मिन्यामे वृषण्वसू ॥ अग्निं भरंतमस्मयुं ॥ १३ ॥ योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इंद्रमूतये ॥ १४ ॥ प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्ती रुद्रस्य गाणपत्यं मयोभूरेहि । उर्वंतरिक्षं वीहि स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन्पूष्णा सयुजा सह ॥ १५ ॥ पृथिव्याः सधस्था

नि

॥ ७६ ॥

द्ग्निंपुरीष्यमंगिरस्वदाभर ॥ अग्निंपुरीष्यमंगिरस्वदच्छे
मोग्निंपुरीष्यमंगिरस्वद्भरिष्यामः ॥ ७६ ॥ अन्वग्निरुषसाम
ग्रमख्यदन्वहानिप्रथमोजातवेदाः ॥ अनुसूर्यस्यपुरुत्राच
रश्मीननुद्यावापृथिवीआततंथ ॥ ७७ ॥ आगत्यवाज्यध्वा
नꣳसर्वामृधोविधूनुते ॥ अग्निꣳसधस्थेमहतिचक्षुषा

॥ सं० ॥
॥ १८ ॥

२४६

निचिकीषते ॥१७॥ आक्रम्यं वाजिन् पृथिवीमग्निमिच्छ रुचा
त्वम् ॥ भूम्यावृत्त्वाय नो ब्रूहि यतः खनेम तं वयम् ॥१८॥ द्यौस्ते
पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मान्तरिक्षꣳ समुद्रो योनिः ॥ विख्या
य चक्षुषा त्वमभितिष्ठ पृतन्यतः ॥२०॥ उत्क्राम महते सौभ
गायास्मादास्थानाद्द्रविणोदा वाजिन् ॥ वयꣳ स्याम सुम

॥ १८ ॥

तो रुक्मीः पृथिव्या अग्निं खनंतं उपस्थे अस्याः ॥२१॥ उद
क्रमीद्द्रविणोदा वाज्यर्वाकः सुलोकं सुकृतं पृथिव्याम्
ततः खनेम सुप्रतीकमग्निं स्वो रुहाणा अधि नाकमु
त्तमम् ॥२२॥ आ त्वा जिघर्मि मनसा घृतेन प्रतिक्षियंतं भु
वनानि विश्वा । पृथुं तिरश्चा वयसा बृहंतं व्यचिष्ठमन्नैः

रमसंदृशानं ॥२३॥ आविश्वतः प्रत्यंचंजिघर्म्यरक्षसामन
सातज्जुषेत ॥ मर्यश्रीस्पृहयद्वर्णो अग्निर्नाभिमृशेतन्वा
जर्भुराणः ॥२४॥ परिवाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत्
दधद्रत्नानिदाशुषे ॥२५॥ परित्वाग्नेपुरंवयंविप्रंसहस्य
धीमहि ॥ धृषद्वर्णंदिवेदिवे भेत्तारंभंगुरावतां ॥२६॥ त्वम

॥

ग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि। त्वंवने
भ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वंनृणांनृपते जायसे शुचिः॥२७॥ द्विती
योनुवाकः॥ देवस्यत्वासवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णो
हस्ताभ्याम्॥ पृथिव्याः सधस्थादग्निंपुरीष्यमंगिरस्वत्खनामि।
ज्योतिष्मंतंत्वाग्ने सुप्रतीकमजस्रेण भानुना दीद्यतम्॥ शि

॥सं॰॥
॥१२॥

२५०

वंप्रजाभ्योग्निं संतंपृथिव्याः सधस्थादग्निंपुरीष्यमंगिर
स्वद्भरेनाम ॥१॥ अपांपृष्ठमसियोनिरग्नेः समुद्रमभितः
पिन्वमानम्॥ वर्धमानोमहांआचपुष्करेदिवोमात्रयाव
रिम्णाप्रथस्व ॥२॥ शर्मचस्थोवर्मचस्थोछिद्रेबहुलेउभे॥ व्य
चस्वतीसंवसाथांभृतमग्निंपुरीष्यम् ॥३॥ संवसाथां

५

॥१२॥

स्वर्विदा सुमीची उरसा त्मना ।। अग्निमन्तर्भरिष्यन्ती ज्योतिष्मं
तमजस्रमित् पुरीष्योऽसि विश्वभरा अथर्वा त्वा प्रथमो
निरमंथदग्ने ।।४।। त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमंथत ।।
मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः ।।५।। तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः पुत्र ईधे अ
थर्वणः ।। वृत्रहणं पुरंदरं ।।६।। तमु त्वा पाथ्यो वृषा समीधे

॥ दस्युहंतमम् । धनंजयं रणेरणे ॥ ७ ॥ सीद होतः स्व उ लोके ॥
॥ चिकित्वान्सादया यज्ञं सुकृतस्य योनौ ॥ देवावीर्देवान्हवि ॥
॥ षा यजास्यग्ने बृहद्यजमाने वयो धाः ॥ १ ॥ नि होता होतृ ॥
॥ षदने विदानस्त्वेषो दीदिवां असदत्सुदक्षः ॥ अदब्धव्रत ॥
॥ प्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभरः शुचिजिह्वो अग्निः ॥ ८ ॥ सस्सी ॥

दस्यमुतं २ अस्मिन्नोगंचस्पदे वृवीतमः ॥ विधूममग्ने अरुषंमि
यध्यसृजमंध्वरस्तदर्शतम ॥७॥ तृतीयोनुवाकः ॥ अपोदेवी
रुपंजुस्वमधुमतीरयक्ष्मायप्रजाभ्यः ॥ तासामास्थानादु
ज्जिहतामोषधयः सुपिप्पलाः ॥१॥ स्वन्ते । क्रायुर्मीनिरिश्चोद्दु
धातत्तानायापदं पयस्वद्धंस्तमः ॥ योरेवानांचरसिमाएथे

॥सं.॥
॥२१॥
मासद्

२५४

॥ नुक्रसे दे॒व व॒षट्कृ॒तु॒भ्यं म॒॥२॥ सुजा॒तो ज्योति॑षा स॒ह शर्म॑ ॥
॥ वरू॑थ॒मास॒दत्स्वः॥ वासो॑ अग्ने वि॒श्वरू॑पं॒ संव्य॑यस्व विभावसो॥३॥
॥ उदु॑ तिष्ठ स्वध्व॒र स्तवा॑नो दे॒व्या धि॒या॥ दृ॒शे च॒ भासा॑ बृह॒ता सु॑शु॒ ॥
॥ क्वनि॒राग्ने॑ याहि सुश॒स्तिभिः॥४॥ ऊ॒र्ध्व ऊ॒ षु ण॑ ऊ॒तये॒ तिष्ठा॑ ॥
॥ दे॒वो न स॑वि॒ता॥ ऊ॒र्ध्वो वाज॑स्य॒ सनि॑ता॒ यद॒ञ्जिभि॑र्वा॒घद्भि॑र्वि॒ ॥
॥२१॥

र्विधेयोमते ॥५॥ सजातोगर्भोअसिरोदस्योरग्नेचारुर्विभृत
ओषधीषु । चित्रःशिशुःपरितमांस्यक्तून्प्रमातृभ्योअधि
कनिक्रदद्गाः ॥६॥ स्थिरोभववीड्वङ्गआशुर्भववाज्यर्वन्
पृथुर्भवसुषदस्त्वमग्नेःपुरीषवाहनः ॥७॥ शिवोभवप्र
जाभ्योमानुषीभ्यस्त्वमङ्गिरः । माद्यावापृथिवीअभिशो

स्वं॥
१२२॥

२५६

ची मांतरिक्षं मा वनस्पतीन्॥ ८॥ प्रैतु वाजी कनिक्रदन्ना
नदद्रासभः पत्वा॥ भरन्नग्निं पुरीष्यं मा पाद्यायुषः पु
रा॥ ९॥ वृषाग्निं वृषणं भरन्नपां गर्भं समुद्रियम्॥ अ
ग्न आयाहि वीतये॥ ऋतं सत्यमृतं सत्यमग्निं पुरी
ष्यमंगिरस्वद्भरामः॥ १०॥ ओषधयः प्रतिमोदध्वमग्नि

मे तं शिवमायंतमभ्यत्रयुष्माः ।। व्यस्यन्विश्वा अनि
रा अमीवा निषीदन्नो अप दुर्मतिं जहि ।। ११ ।। ओषधयः
प्रतिगृभ्णीत पुष्पवतीः सुपिप्पलाः ।। अयं वो गर्भ ऋत्वि
यः प्रत्नं सधस्थमासदत् ।। १२ ।। विपाजसा पृथुना शोशु
चानो बाधस्व द्विषो रक्षसो अमीवाः ।। सुशर्मणो बृहतः

॥सं०॥
॥२३॥

काम्र्त्तेर्गिरस्यामग्ने इह ध्रुवस्य प्रणीतो ॥१३॥ चतुर्थोनु०॥
आपोहिष्ठा मयोभुवस्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणाय चक्षसे ॥१॥ योवः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेहनः ॥ उशतीरिव मातरः ॥२॥ तस्मा अरंगमाम वोयस्य क्षयायजिन्वथ ॥
आपोजनयथा च नः ॥३॥ मित्रः सं ध्रुस्र्य पृथिवीं भ
य

॥
॥२३॥

मिंच्चज्योतिषा सुह ॥ खुजा तं जातवेदसमा[illegible]पृक्ष्मायत्वास्मे
६ स्टजा मिसृजा भ्यः ॥ ४ ॥ रूदू: सू ६ स्टज्य । एयु वीव्हज्यो
तु: श्मीधिरे ॥ तेषां भानुरजं स्त्रे[illegible]भुक्ष्मो देवेषु रोचते
॥ ५ ॥ स ६ स्टष्टां वसुभीरुद्रैर्धीरैः कर्मण्यामस्त्टदं सू ॥ हरसा
भ्यां स्तृहीं व्रत्वा सिनीवा । लीवं पोतु तान् ॥ ६ ॥ सिनीवाली

॥सं॥
॥२६४॥

सुकपर्दा सुकुरीरा स्वौपशा॥ सा तुभ्यमदिते मह्योखां द
धातु हस्तयोः॥७॥ उखां कृणोतु शक्त्या बाहुभ्यामदिति
र्धिया॥ माता पुत्रं यथोपस्थे साग्निं बिभर्त्तु गर्भ आ॥८॥
मखस्य शिरोऽसि वसवस्त्वा कृण्वन्तु गायत्रेण छंदसांगि
रस्वद् ध्रुवासि पृथिव्यसि॥ धारया मयि प्रजां रायस्पो

२६०
॥२६४॥

२५१

थैगो प्रत्य॑ꣳ सुवीर्य॑ꣳ सजातान्यज॑मानाय॥ रुद्रास्त्वा॑ रु
द्रवं॑तु त्रैष्टु॑भेन॒ छंद॑सांगिर॒स्वद्ध्रु॒वास्यं॒तरि॑क्षमसि॥ धा
रया॒मयि॑ प्र॒जां॥ आ॒दि॒त्यास्त्वा॑ र्व॒वंतु जाग॑तेन॒ छंद॑सा
गिर॒स्वद्ध्रु॒वासि॒ द्यौर॑सि॥ धा॒रया॒मयि॑ प्र॒जां॥ विश्वे॑त्वा
दे॒वा वै॑श्वान॒राः र्व॒वं॑त्वानु॑ष्टुभेन॒ छंद॑सांगिर॒स्वद्ध्रु॒वा

रिसदृंहोसि ॥ धारयामयिं भुज्जा ॥ ९ ॥ अदित्यै रास्नास्यदितिष्टे
बिलं गृभ्णातु ॥ १ ॥ कृत्वाय सा महीमुखां मृन्मयीं योनिमग्नये ॥ पुत्रेभ्यः प्रायच्छददितिः श्रपयानिति ॥ १० ॥ वसवस्त्वा धूपयन्तु गायत्रेण छंदसांगिरस्वत् रुद्रास्त्वा धूपयंतु त्रैष्टुभेन छंदसांगिरस्वत् ॥ आदित्यास्त्वा धूपयन्तु जागतेन

छंदसांगिरस्वद्विश्वेत्वादेवावैश्वानराधूपयंत्वानुष्टुभेनछं
दसांगिरस्वत् । इंद्रस्त्वाधूपयतुवरुणस्त्वाधूपयतुविष्णु
स्त्वाधूपयतु ॥ ७७ ॥ अदितिष्ट्वादेवीविश्वदेव्यावती । पृथिव्या
स्सधस्थेअंगिरस्वत्खनत्ववट ॥ ७२ ॥ देवानांत्वापत्नीर्देवीर्वि
श्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेअंगिरस्वद्दधतामुखे
॥ पृथिव्याः सधस्थेअंगिरस्वद्दधतुखे ॥ धिषणा

वरूत्रीष्ट्वादेवीर्विश्वदेव्यावतीः॥ पृथिव्याः धूपयंतूखे॥ ग्ना
स्त्वादेवीर्विश्वदेव्यावतीः॥ पृथिव्याः सधस्थेअंगिरस्वत्सं
चंतूखे॥ जनयस्त्वाछिन्नपत्रादेवीर्विश्वदेव्यावतीः॥ पृथि
व्याः सधस्थेअंगिरस्वत्पचंतूखे॥१३॥ मित्रस्यचर्षणीधृ
तोवोदेवस्यसानसि॥ द्युम्नंचित्रश्रवस्तमं॥१४॥ देवस्त्वा
सवितोद्वपतुसुपाणिः स्वंगुरिः सुबाहुरुतशक्त्या॥ अव्य

थमानारधिव्यामाङ्गादिस्थाउरापरए॥७५॥उत्थायबहुतीभ
वेतिछक्कवात्वम॥सितेतांतेउरखांपरिदत्ताम्यनिस्याएषामा
भैदि॥वसेवुस्त्वाघंदंतुगायत्रेएएछंदेसांगिरर्हुत्रास्त्वाघं
दंतुत्रेष्टुभेनछंदसांगिरस्वतः॥आदित्यास्त्वाघंदंतुजा
गतेनछंदसांगिरस्वद्विश्वेसादेवावैश्वानराश्वाघंदंतान्

२६५

उ

स्व

॥ सं० ॥ ॥ २८ ॥

ॐ स्वाहा भयै

२६३

हुमेनुर्धर्हस्वागिरस्वत ॥ १८ ॥ पश्नजुवाक ॥ आकूतिमग्निं प्रयुजं स्वाहा मनो मेधामग्निं प्रयुजं स्वाहा ॥ चित्तं विज्ञातमग्निं प्रयुजं स्वाहा ॥ वाचो विधृतिमग्निं प्रयुजं स्वाहा ॥ प्रजापतये मनवे स्वाहाग्नये वैश्वानराय स्वाहा ॥ १ ॥ विश्वो देवस्य नेतुर्मर्त्तो वुरीत सख्यम् ॥ विश्वो राय इषुध्यति द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा ॥ २ ॥

॥ २८ ॥

मा सु भित्था मा सु रिषोंब धृष्णु वीरयस्व सु॥ अग्निश्चेदं करिष्य
थः॥२॥ दृंहस्व देवि पृथिवि स्वस्तय आसुरी माया स्वधया कृ
तासि॥ जुष्टं देवेभ्य इदमस्तु हव्यमरिष्टा त्वमुदिहि यज्ञे अस्मि
न्॥४॥ द्रुवन्नः सर्पिरासुतिः प्रत्नो होता वरेण्यः॥ सहसस्पुत्रो
अद्भुतः॥५॥ परं स्या अधि संवतोऽवरां अभ्यातर॥ यत्राहम

सं.
२८

२९५

सितांश्रुव ॥७॥ पूरमस्योः परावनौसे हि दंश्चवहागं हि। पुरीष
पुरस्प्रियोग्नेस्वेलेराम्धं ॥८॥ यदग्नेन्दानिकानिच्चिदातेदारूणि
दध्मसि ॥ सर्वं तदस्तु ते घृतं तज्जुषस्व यविष्ठ्य ॥९॥ यदत्त्युपजि
ह्विका यद्वम्रो अतिसर्पति ॥ सर्वं तदस्तु ते घृतं तज्जुषस्व यवि
ष्ठ्य ॥१०॥ अहरहरप्रयावं भरन्तोश्वायेव तिष्ठते घासमस्मै ॥ रा

२८

यस्योषेण्ण समिषामदंवोग्ने मावे प्रतिवेड्गरिषाम ॥१०॥ नाभा

पृथिव्याः समिधाने अग्नौ रायस्पोषाय बृहते हवामहे । इरमदं

बृहदुक्थं यजत्रं जेतारमग्निं पृतनासु सासहिं ॥११॥ याः सेना

अभीत्वरीराव्याधिनीरुगणा उत । ये स्तेना ये च तस्करास्तां

स्ते अग्नेऽपि दधाम्यास्ये ॥१२॥ दंष्ट्राभ्याम मलिम्लून्जम्भ्यैस्तस्क

सं. १ ॥
२९ ॥

रां ३ उत ॥ हनुभ्याꣳ स्तेनान्भगवस्ताꣳ स्त्वं खादनु खादितान् ॥ १३ ॥
येऽजनेषु मलिम्लवस्तेनास्तस्करा वने । ये कक्षेष्वघायवस्ताꣳ
स्ते दधामि जंभयोः ॥ १४ ॥ यो अस्मभ्यमरातीयाद्वेषते जनः । निं द्यश्चने
द्यो अस्मान्धिप्साच्च सर्वं तं मस्मसा कुरु ॥ १५ ॥ सꣳशितं मे ब्र
ह्म सꣳशितं वीर्यं बलम् । सꣳशितं क्षत्रं जिष्णु यस्याहमस्मि पु

॥ २९ ॥

260

रोहितः ॥१६॥ उदेषां बाहू अतिरमुद्वर्चो अथो बलं। क्षिणोमि ब्रह्मणा
मित्रानुन्नयामि स्वाँ अहम् ॥१७॥ अन्नपतेऽन्नस्य नो देह्यन
मीवस्य शुष्मिणः ॥ प्रप्रदातारं तारिष ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्प
दे ॥ विश्वकर्मणे स्वाहा ॥१८॥ पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिंधतां
पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैः ॥ घृतेन त्वं तन्वं वर्द्धयस्व सत्याः संतु
प

यजमानस्य कामा स्वाहा ॥१९॥ षष्ठोऽनुवाकः ॥६॥ इति यजुर्वेदसं
हितायां द्वादशोऽध्यायः ॥ कंडिका संख्या ॥८५॥६॥६॥ ॐम् ॥
दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद्दुर्मर्षमायुः श्रियेरुचानः ॥ अग्निर
मृतो अभवद्वयोभिर्यदेनं द्यौरजनयत्सुरेताः ॥१॥ नक्तोषासा
समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकं समीची । द्यावा क्षामा रु

क्मोऽअन्तर्विभाति देवाऽअग्निं धारयन्द्रविणोदाः ॥२॥ विश्वा रूपाणि
प्रतिमुञ्चते कविः प्रासावीद्भद्रं द्विपदे चतुष्पदे । विनाकमख्यत्स
विता वरेण्योऽनु प्रयाणमुषसो विराजति ॥३॥ सुपर्णोऽसि गरु
त्माँस्त्रिवृत्ते शिरो गायत्रं चक्षुर्बृहद्रथन्तरे पक्षौ ॥ ४॥ स्तो
मऽआत्मा छन्दांस्यङ्गानि यजूंषि नाम ॥ साम ते तनूर्वाम

॥से॰॥

॥२॥ ॥देव्यं यज्ञायुद्धिसुपुघृधिष्यो: शफा:॥२॥सुपर्णोसि गरुत्मा
॥दिवंगच्छस्व:पत॥विष्णो:क्रमोसिसपत्नहागायत्रंछंदआ
रोह॥पृथिवीमनुविक्रमस्व॥विष्णो:क्रमोस्यभिमातिहात्रैष्टु
॥भंछंदआरोह॥अंतरिक्षमनुविक्रमस्व॥विष्णो:क्रमोस्यरा
॥तीयतोहंताजागतंछंदआरोह॥दिवमनुवि॥विष्णो:क्रमो

॥३॥

स्यरातीयतोहंतानुष्टुभंछंदआरोह॥ दिशोनुवि०॥५॥ अक्रं
दग्निःस्तनयन्निवद्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमंजन्
सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोअख्यदारोदसीभानुनाभात्यंतः
॥६॥ अग्नेभ्यावर्तिन्नभिमानिवर्तस्वायुषावर्चसाप्रजया
धनेन॥ सन्यामेधयारय्यापोषेण॥७॥ अग्नेअंगिरःशतं

॥ सं ॥
॥ ३२ ॥

२०६

तेसंवावृतः सहस्रंतउपावृतः ॥ अधापोषस्यपोषेणपुनर्नो
नष्टमाकृधिपुनर्नोरयिमाकृधि ॥ ९ ॥ पुनरूर्जानिवर्तस्व रु
पुनरग्नइषायुषा ॥ पुनर्नःपाह्यंहसः ॥ १० ॥ सहरय्यानि
वर्तस्वाग्नेपिन्वस्वधारया ॥ विश्वप्स्न्याविश्वतःस्परि ॥ ११ ॥
आत्वाहार्षमंतरभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः ॥ विशस्त्वास

॥ ३२ ॥

र्वांघं तु मा त्वग्नाष्ठु मधि भ्रवात् ।। ७२ ।। उदुत्तमं वरुण पाश
मस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय । अथा वयमादित्य व्रते
तवानागसो अदितये स्याम ।। ७३ ।। अग्ने बृहन्नुषसामूर्ध्वो
अस्थान्निर्जगन्वान्तमसो ज्योतिषागात् । अग्निर्भानुना रु
शता स्वंग आ जातो विश्वा सद्मान्यप्राः ।। ७४ ।। हंसः शु
चिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ।। नृ

॥ सं ॰ ॥
॥ २२ ॥

॥ षद्वैरसदैतुसछोमुसदूछागोज्जाक्रैतुजाअक्रिजा ॥ क्रू तंव्र
॥ हत ॥ १५ ॥ सोदुस्समाभुरस्याउपस्थेति ॥ वोन्यग्नेलियुनांनि ॥ वि
॥ घान् ॥ मैनांतपस्यामाद्धिषाभिक्रोचोरंतरंस्या ॥ २ ॥ शुक्रज्यो
॥ त्रिर्विभोहि ॥ १६ ॥ अंतरंगेनारुचात्तमुरलाया ॥ सदेनुस्वे ॥ त
॥ स्यास्वः ॥ हरसालपंजातवेदः पिवोनेव ॥ १७ ॥ पिवोभुत्वा

॥ २२ ॥

मर्त्येष्वग्ने अथो असीदद्दिवःस्वम्॥ द्विवाःकृत्वाद्विद्व:सर्वाः
स्वंयोनिमिहासदः॥७८॥ प्रथमोऽनुवाकः॥ दिवस्परिप्रथ
मंजज्ञेअग्निरस्मद्द्वितीयंपरिजातवेदाः॥ तृतीयमप्सु
नृमणाअजस्रमिंधानएनंजरतेस्वाधीः॥१॥ विद्माते
अग्नेत्रेधात्रयाणिविद्मातेधामविभृतापुरुत्रा॥ विद्मा

सं०॥
।३६५॥

तेनामपरमंगुहायद्विद्मातमुत्संयतआजगंथ ॥२॥ समुद्रेत्वा
नृमणाअप्स्वंतर्नृचक्षाईधेदिवोअग्नऊधन् ॥ तृतीयेत्वा
रजसितस्थिवांसमपामुपस्थेमहिषाअवर्धन् ॥३॥ अ
क्रंददग्निःस्तनयन्निवद्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमंज
न् ॥ सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोअख्यदारोदसीभानुनाभात्यं

२८०

।३५॥

वः ॥ [illegible] ॥ श्रीणामुदारो धरुणो रयीणां मनीषाणां प्रार्पणः
सोमगोपाः ॥ वसुः सूनुः सहसो अप्सु राजा वि भात्यग्र उषसा
मिधानः ॥ [illegible] विश्वस्य केतुर्भुवनस्य गर्भ आ रोदसी अपृणा
ज्जायमानः ॥ वीळुं चिदद्रिमभिनत्परायञ्जना यदग्निमये
जंत पंच ॥ [illegible] शिक्पावको अरतिः सुमेधा मर्त्तेष्वग्निरमृ

॥स्तं॰॥
॥१२५॥

तोनि धोंपि। इयें चित्तिं धु समेरुपें भरि भ्रुडु छुक्ले एंव्रोनि पाघाभि
नेश्रु न॥ [illegible] हूउ नोरुक्स। त्सुरे तो॥ [illegible] सतें अपकुणपे र
श्लो चे पु पर्वे निघु तवें न्तामगने॥ मातं नेयमत्तु रंचस्यो अघू
भि सुन्नं हूप नें स्कूं य विश [illegible] आतं। नेज सो भ्रुसे धेगनतु
क्र उंडू आ नेजरू स्पमां नें ब्रिय: सयें मियो अरना नेंबास्त

ज्ञाते नेत्रिन दृढ्ढजनिचे : [illegible] णामे ग्नेय पजेमाना अनुघ

निश्चावसु दृधे देवायो गिरो चयोसुत स्वि गा मिछ्मो नाक्रुज

गामंतमु त्रिज्ञो विवेभ्रु [illegible] अस्तोव्यु ग्निने रा : सुनोवोवे

भानुरत्न र्पिंत्रि : सोमेगोपा : । अहूषे घावोष्टा प्रेयोउ वेम्रदे

वो धुत्तर्यिम स्मेसुची रं [illegible] द्वितीयोनुपान : । सुमिधागिं

॥सं०७॥
॥२९॥

दुर्वस्य तच्युते बौधयुतातिथिम॥ आस्सिन्नुव्याख्युं हे त
न॥ [illegible] उर्दुला॥ विश्वैस्त्रिवाम्रक्षेभ रंतुचित्तिभिः॥ सुनोभ
वद्भिवस्त्व २ सुपतीवो विभावसु [illegible] रे ज्योतिष्मा
न्याहि द्विवेभिरर्चिभिः॥ म॥ त्वहोन्हो नृभिर्मोक्षुना
हिं सून्नोभुजा [illegible] द्दग्नि॥ १० भासुंत [illegible] नमः
ऊखी

॥२९॥

यमुग्निर्भंरुतस्वेस्वरोवुवियसुर्यो नरोचंतेब्रुहस्र: ॥ श्र

भियः पुरुंपतेनाखुतुस्मोदीराघेदेव्योत्रातिथिः सुवेनः

[illegible]ापोहवीः प्रतिगृभ्णीतनसेमेतस्योनेवरुणध्रुवं

पुरुभाउलोक्यः तस्मैनमंतान्जनेयपसुपत्नीर्भातेवधुः

विभृताघवेनत[illegible]पर्यग्नेसंधिपेववसोषधीरनुरु

।।स।।
।।२७।।

ध्यसे। गर्भै सं जोयस्त्रेउ ने।। गर्भै श्रियो वधीनां। गर्भे विन्
स्पतीनाम।। गर्भै विश्वे स्य भूतस्याग्ने गर्भै अ्पामसि
त्रसघुभस्से नां यो निमुपश्र्वे पृथिवी मग्ने।। सु १ स्व ज्वे मा
त्यमि छुं ज्योतिष्मान्तु नरा सं दः।। ने रा स घु से दे न मुप
श्र्वे पृथिवी मग्ने।। रो षे मातु र्य्यं थोप स्ये न्त रस्या १ शिवतं

४४६

।।२९।।

मः ॥ ७ ॥ पुरुऽरुक्मा । हंसः ॥ ११ ॥ सुहुरुक्मा निवर्चस्वः ॥ १२ ॥
बोधोमेअस्यवेचसोयुलिष्ठमऽहिष्ठस्तुपष्टेतस्यस्ता
धाव॥ पीयतिब्बोअंतुचोगदमातिवुदारुष्टेतुन्वेंव
दिश्नग्ने ॥ १४ ॥ सबोधिसूरिर्मघवावसुपतेवसुदावन् ॥
युयोध्यस्मद्वेषांसिविश्वकर्माणास्वाहा ॥ १५ ॥ पुनं

सं०॥
१२८॥

स्वादि स्वारुहा वसवः समिंधतांपुनर्ब्रुस्वाग्ने न सुनीथयु
ज्ञे ॥ ख्यातेनु त्वं तन्वं वर्द्धुय स्व स्व स्वा सतु यजे मानस्यु नामु
स्वाहा ॥१५॥ [illegible] सुवाव ॥ अपेत वीतु विच सर्पतातो
येऽत्र स्थपुराणा ये च नूतनाः ॥ अदाद्यमोवसानं पृथि
व्या अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मै ॥१॥ संज्ञानमसि कामदु

२८८

॥३८॥

धरुणंमय्यंतरिक्षमधरुणंभयात्॥ अग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरी
षमसि॥ चितस्थपरिचितऊर्ध्वचितःश्रयध्वम्॥२॥ अय
ंसोअग्निर्यस्मिन्त्सोममिंद्रः सुतंदधेजठरेवावशानः
सहस्रियंवाजमत्यंनसप्तिंससवान्त्सन्त्स्तूयसेजातवे
दः॥२॥ अग्नेयत्तेदिविवर्चःपृथिव्यांयदोषधीष्वप्स्वा

॥ सं० ॥
॥ २९ ॥

जच॥ येनांतरिक्षमुर्वाततंथत्वेषःसभानुरर्णवोनृचक्षाः
॥४८॥ अग्नेदिवोअर्णमच्छाजिगास्यच्छादेवांऊचिषेधि
ष्ण्याये॥ यारोचनेपरस्तात्सूर्यस्ययाश्चावस्तादुपति
ष्ठंतआपः॥४९॥ पुरीष्यासोअग्नयःप्रावणेभिःसजो
षसः॥ जुषंतांयज्ञमद्रुहोनमीवाइषोमहीः॥५०॥ इळाम

२६०

श्या
भ
॥ ३९ ॥

नेपुरुद ऽस ऽसनिंगो:ह्याश्वत्त मऽह वेमानायसाधा॥स्या
ने:सस्तु:स्त्तनयो विज्ञा वाग्नेसातेसुमतिर्भेस्वसे॥७॥
अयंतेयो निर्ऋत्त्वियोयतोअरोचथा:॥ तंजानंनेरनआ
रोहथोनोवर्द्धयारयिम्॥८॥ चिदसितयोदेवतयांगि
रस्वदुवासीद॥ परिश्चिदसितयोदेवतयांगिरस्वद्ध्रु

ज्ञालो

॥ सं० ॥
॥२५० ॥

वासीद॥ ९॥ लोकंप्टणाछिद्रंप्टणाधीसीदध्रुवास्वम्॥
इंद्राग्नीचाबृहस्पतिरस्मिन्यो नोअसीषदन्॥ १०॥ ता
अस्युस्सूददोहसः सोमंश्रीणंतिपृश्नयः॥ जन्मंदेवा
नांविशः स्त्रिघारोचनेदिवः॥ ११॥ इंद्रंविश्वाअवीवृ
धन्त्समुद्रव्यचसंगिरः॥ रथीतमंरथीनांवाजानांसं

॥२५०॥

सत्पतिंपतिम्॥१२॥ समितꣳ संकल्पेथाꣳ संप्रियौरोचि-
ष्णूसुमनस्यमानौ॥ इषमूर्जमभिसंवसानौ॥१३॥ संवां
मनाꣳसिसंव्रतासमुचित्तान्याकरम्॥ अग्नेपुरीष्या-
धिपाभवत्वन्नइषमूर्जंयजमानायधेहि॥१४॥ अग्ने
त्वंपुरीष्योरयिमान्पुष्टिमाꣳअसि॥ शिवाःकृत्वादिशः

सर्वाः स्वंयोनिमिहासद ॥१५॥ भवतन्नः समनसौसचे
तसावरेपसौ ॥ मायज्ञꣳहिꣳसिष्टंमायज्ञपतिंजातवे
दसौशिवौभवतमद्यनः ॥१६॥ मातेवपुत्रं पृथिवीपुरी
ष्यमग्निꣳस्वेयोनावभारुखा ॥ तांविश्वैर्देवैर्ऋतुभिः
संविदानः प्रजापतिर्विश्वकर्माविमुंचतु ॥१७॥ चतु

धेतु ॥ ओं सुन्वंतमयजमान । मिछस्तेनस्येत्यामन्विंहि त
स्करस्य ॥ अन्यमस्मदिछसातइत्यानमोदेविनिर्ऋते तुभ्य
मस्तु ॥ १ ॥ नमः सुतेनिर्ऋते तिग्मतेजोयस्मयंविचृता बं
धमेतम् ॥ यमेनत्वंयम्यासंविदानोत्तमेनाके अधिरोहये
नम् ॥ २ ॥ यस्यास्ते घोर आसंजुहोम्येषांबंधानामवसर्जे

॥सं.॥
॥६८२॥

१०९

नाय॥ यां त्वा जनो भूमिरिति प्रमंदते निर्ऋतिं त्वा हं परि वेद वि

श्वतः॥३॥ यं ते देवी निर्ऋतिराबबंध पाशं ग्रीवास्वविचृ

त्यम्। तं ते विष्याम्यायुषो न मध्यादथैतं पितुमद्धि प्रसूतः॥

नमो भूत्यै येदं चकार॥४॥ निवेशनः संगमनो वसूनां वि

श्वा रूपाभिचष्टे शचीभिः॥ देव इव सविता सत्यधर्मेन्द्रो

॥६८२॥

नतस्योऽस्मरेपथीनाम् ॥ ५ ॥ सीरायुंजंतिकवयोयुगावित
न्वतेपृथक् ॥ धीरादेवेषुसुम्नया ॥ ६ ॥ युनक्तसीराविंयुगा
तनुध्वंकृतेयोनौवपतेहबीजं ॥ गिराचश्रुष्टिः सभराअस
न्नोनेदीयइत्सृण्यः पक्वमेयात् ॥ ७ ॥ शुनंसुफालाविकृ
षंतुभूमिं ॥ शुनंकीनाशाअभियंतुवाहैः ॥ शुनासीराहवि

स्ट

॥ सं० ॥
॥ ७३ ॥

२८

षा तोशमाना सुपिप्पला ओषधीः कर्त्तमस्मै ॥ ८ ॥ घृतेन सी
ता मधुना समज्यतां विश्वैर्देवैरनुमता मरुद्भिः ॥ ऊर्जस्वती
पयसा पिन्वमानास्मान्त्सीते पयसाभ्यावव्रत्स्व ॥ ९ ॥ लांग
लं पवीरवत्सुशेवं सोमपित्सरु ॥ तदुद्वपतु गामविं प्रफर्व्यं
च पीवरीं प्रस्थावद्रथवाहनं ॥ १० ॥ कामः कामदुघे धुक्ष्व

॥ ७३ ॥

मित्राय्वरुणायच ॥ इंद्राग्निभ्यां पृछ्म्प्रजाभ्यओषधीभ्यः ॥७१॥
विमुच्यध्वमघ्न्यादेवयाना अगन्मतमसस्पारमस्य । ज्योतिरापा
म ॥ ७२ ॥ सजूरब्दो । अयवोभिः सजूरुषा अरुणीभिः ॥ सजो
षसा अश्विना दꣳसोभिः सजूस्सूर एतशेन सजूर्वैश्वा
नर इडया घृतेन स्वाहा ॥७३॥ या ओषधीः पूर्वा जाता देवेभ्यः

सं. ॥ ५५ ॥

स्त्रियुगंपुरा। मनैनुबभ्रूणांमहं शतंधामानिसप्तच॥ अ॥
शतंवोअंबधामानिसहस्रमुतवोरुहः॥ अधाशतक्र
त्वोयूयमिमंमेअगदंकृत।१५। ओषधीः प्रतिगृभ्णी
तपुष्पवतीः प्रसूवरीः॥ अश्वाइवसजित्वरीर्वीरुधः
पारयिष्णवः।१६। ओषधीरितिमातरस्तद्वोदेवीरुप

300

॥ ५५ ॥

भुवे॥ सनेयमश्वंगांवासआत्मानंतवपूरुष॥१७॥ अश्व
त्थेवोनिषदनंपर्णेवोवसतिष्कृता॥ गोभाजइत्किलासथ
यत्सनवथपूरुषम्॥१८॥ यत्रौषधीःसमग्मतराजानः
समिताविव॥ विप्रःसउच्यतेभिषग्रक्षोहामीवचातनः
॥१९॥ अश्वावतीᳬंसोमावतीमूर्जयंतीमुदोजसम्

॥सं०॥
॥७५॥

302

आविवित्सि सर्वा ओषधीरस्मा अरिष्टतातये ॥७॥ उच्छुष्मा
ओषधीनां गावो गोष्ठादिवेरते ॥ धनं सनिष्यन्तीनामात्मा
नं तव पूरुष ॥८॥ इष्कृतिर्नाम वो माताथो यूयं स्थ निष्कृ
तीः ॥ सीराः पतत्रिणीः स्थन यदामयति निष्कृथ ॥९॥ अति
विश्वाः परिष्ठास्तेन इव व्रजमक्रमुः ॥ ओषधीः प्राचुच्यवु

॥७५॥

र्यत्किंचतन्वोरपः ॥ १० ॥ यदिमावाजयन्नहमोषधीर्हस्तआ
दधे ॥ आत्मायक्ष्मस्यनश्यतिपुराजीवगृभोयथा ॥ ११ ॥
यस्यौषधीः प्रसर्पथांगमंगंपरुष्परुः ॥ ततोयक्ष्मंविबा
धध्वउग्रोमध्यमशीरिव ॥ १२ ॥ साकंयक्ष्मप्रपतचाषेणकि
किदीविना ॥ साकंवातस्यध्राज्यासाकंनश्यनिहाकया ॥

॥सं०॥
॥५६॥

॥७३॥ अन्यायो ऽन्याभ मत्स्यान्या न्यस्या उपायत । तास्सवो: सं
विहानाद्दंभे प्राबलावच: ॥७४॥ पा: फलिनी यो अंफलाग्रे
पुष्पा या ऽथ पुष्पिणी ॥ ब्रहस्पति प्रस्ता तारत्तो नो मुंचं च: हस
॥७५॥ मुचलुमाद्रा पृथ्यात् थोवरुण्याद् त । अथो यमस्य पङ्को
शालसवै स्माद्दैवकिल्बिषात् ॥७६॥ अवयतो समवहंलाद्व

३०४

॥५६॥

रं

ओषधयस्परि॥ यंजीवमश्नवामहैनसरिष्यातिपूरुषः॥१७
याओषधीः सोमराज्ञीर्बह्वीः शतविचक्षणाः॥ तासामसि
त्वमुत्तमारंकामायशंहृदे॥१८॥ याओषधीः॥ सोमराज्ञी
र्विष्ठिताः पृथिवीमनु॥ बृहस्पतिप्रसूताअस्यैसंदत्तवी
र्यम्॥१९॥ याश्चेदमुपशृण्वन्ति याश्चदूरंपरागताः॥

॥ सं० ॥
॥ ४८ ॥

सध्रीः संगत्यवीरुधोस्यैसंदत्तवीर्यम् ॥ २०॥ नाशयित्रीबला
सस्यार्शसउपचितामसि । अथोशतस्ययक्ष्माणांपाका
रोरसिनाशनी ॥ २१॥ मावोरिषत्खनितायस्मैचाहंखनामि
वः ॥ द्विपच्चतुष्पदस्माकं सर्वमस्त्वनातुरम् ॥ २२॥ ओष
धयः संवदंतेसोमेनसहराज्ञा । यस्मैकृणोतिब्राह्मण

॥ ४८ ॥

ऋसंमा २

स्तः राजन्या रथ्या मसि ॥२३॥ वां गंधर्वो अप्स्वन्तः स्त्रौब्द
ह स्यति ॥ वामोषधे सोमो राजा विद्वान्यक्ष्मादमुच्यत ॥२४॥
त्व मुत्तमास्योषधे तव वृक्षा उपस्तयः ॥ उपस्तिर स्तु सोस्मा
कं यो अभिदासति ॥२५॥ ५ मामाहिंसीज्जनिता यः पृ
थिव्या यो वा दिवं सत्य धर्मा व्यानट् ॥ यश्चापश्चंद्राः

मिद्वस्वं

।सं।।
५८।।

थुमोऽलुब्धानुकसैंहैनायंतुविषोविधेम॥ १ ॥अभ्यावर्त्तस्व
पृथिवियज्ञेनपयसासह॥ वपांतेअग्निरिषितोऽरोहत्
॥ २ ॥ अग्नेयत्तेशुक्रंयच्चंद्रंयत्पूतंयच्चयज्ञियम्॥ तद्दे
भ्योभरामसि॥ ३ ॥ इषमूर्जमहमितआदमृतस्ययोनिं
महिषस्यधाराम्॥ आमागोषुविशत्वातनूषुजहामि

३०८

॥५८॥

सेदिमं निराममीवाम् ॥४॥ अग्ने तव श्रवो वयो महि भ्रा
जंते अर्चयो विभावसो ॥ बृहद्भानो शवसा वाजमुक्थ्यं
दधासि दाशुषे कवे ॥५॥ पावकवर्चाः शुक्रवर्चा अनूनव
र्चा उदियर्षि भानुना ॥ पुत्रो मातरा विचरन्नुपावसि पृ
णक्षि रोदसी उभे ॥६॥ ऊर्जो नपाज्जातवेदः सुशस्ति

॥ सं० ॥
॥ ७५ ॥

३१०

भिर्मंदस्वधीतिभिर्हितः ॥ त्वेइषःसंदधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोत
योवामजाताः ॥ इळ्यन्त्वंग्ने प्रथयस्वजंतुभिरस्मेरायो
अमर्त्य ॥ सदर्शतस्यवपुषोविराजसिपृणक्षिसानसिं
क्रतुं ॥ ८ ॥ इळ्कृत्त्वमध्वरस्यप्रचेतसंक्षयंतंराधसोमहः
रातिंवामस्यसुभगांमहीमिषंदधासिसानसिंरयिम्

॥ ७५ ॥

॥९॥ऋतावानं महिषं विश्वदर्शतमग्निं सुम्नाय दधिरे पुरो जनाः॥ श्रुत्कर्णं सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मानुषा युगा॥१०॥ आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम। भवा वाजस्य संगथे॥११॥ संते पयांसि समु यंतु वाजाः सं वृष्ण्यान्यभिमातिषाहः॥ आप्यायमानो अमृतो

॥ सं० ॥
॥ ५० ॥

य सोम दिवि श्रवांस्युत्तमानि धिष्व ॥ १२ ॥ आप्यायस्व मदिंत
म सोम विश्वेभिरंशुभिः ॥ भवा नः सुश्रवस्तमः सखा
वृधे ॥ १३ ॥ आ ते वत्सो मनो यमत्परमाच्चित्सधस्थात् ।
अग्ने त्वां कामया गिरा ॥ १४ ॥ तुभ्यं ता अंगिरस्तम विश्वाः
सुक्षितयः पृथक् ॥ अग्ने कामाय येमिरे ॥ १५ ॥ अग्निः प्रि

३१२
य

॥ ५० ॥

येषुधामंसस्कृतामोभूतस्यभव्यस्य। सम्राडेकोविराजति॥१६॥ इतिकाण्वीसंहितायांत्रयोदशोध्यायः॥१३॥
॥१३॥संख्या॥११६॥१३॥ॐ॥ मयिगृह्णाम्यग्रेअग्निं रायस्पोषायसुप्रजास्त्वायसुवीर्याय॥ मामुदेवताः सचंताम॥१॥ अपांपृष्ठमसियोनिरग्नेःसमुद्रमभितः

पिन्वमानम्॥ वर्द्धमानोमहां२आचपुष्करेदिवोमात्रयाव
रिम्णाप्रथस्व॥२॥ ब्रह्मजज्ञानंप्रथमंपुरस्ताद्विसीम
तःसुरुचोवेनआवः॥ सबुध्न्याउपमाअस्यविष्ठाःसत
श्चयोनिमसतश्चविवः॥३॥ हिरण्यगर्भःसमवर्त्तताग्रे
भूतस्यजातःपतिरेकआसीत्॥ सदाधारपृथिवी

पामृतेमांकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥४॥ द्रप्सश्चस्कं
दपृथिवीमनुद्यामिमंचयोनिमनुयश्चपूर्वः ॥ समानंयो
निमनुसंचरंतंद्रप्सं जुहोम्यनुसप्तहोत्राः ॥५॥ नमोस्तुस
र्पेभ्योयेकेचपृथिवीमनु ॥ येअंतरिक्षेयेदिवितेभ्यः
सर्पेभ्योनमः ॥६॥ याइषवोयातुधानानांयेवावनस्पतींर
५।२

३१५

न

॥ सं० ॥
॥ ५२ ॥

७१६

ध्रनु ॥ येवावटेषुशेरते तेभ्यः सर्पेभ्योनमः ॥ ८ ॥ येवा
मीरोचनेदिवोयेवासूर्यस्यरश्मिषु ॥ येषामप्सुसदस्कृ
तं तेभ्यः सर्पेभ्योनमः ॥ ९ ॥ कृणुष्वपाजः प्रसितिंन
पृथ्वींयाहिराजेवामवाँ३इभेन ॥ तृष्वीमनुप्रसितिंद्रू
णानोस्तासिविध्यरक्षसस्तपिष्ठैः ॥ १० ॥ तवभ्रमास

॥ ५२ ॥

आशुया पतंत्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः ॥ तपूंष्यग्ने जु
ह्वा पतंगानसंदितो वि सृज विष्वगुल्काः ॥२॥ प्रति स्पशो
वि सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः ॥ यो नो
दूरे अघशंसो यो अंत्यग्ने माकिष्टे व्यथिरा दधर्षीत् ॥३॥
उदग्ने तिष्ठ प्रत्या तनुष्व न्यमित्राँ ओषतात्तिग्महेते ॥ यो नो

दूरे अचमऽसो ऽरातिः समिधानं चक्रे नीचातं धक्ष्यतस
न्नेभ्रुष्कम् ॥ ७॥२॥ उर्ध्वो भव प्रति विध्याध्यस्मदाविः कृणु
ष्व दैव्यान्यग्ने । अव स्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजा
मिं प्रमृणीहि शत्रून् ॥ ७॥३॥ अग्नेष्टातेज सासादयामि
अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् । अपां रेतां

ऽसि जिन्वति ॥ इंद्रस्य त्वौजसा सादयामि ॥ १४ ॥ भुवोय

ज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः

दिवि मूर्द्धानं दधिषे स्वर्षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाह

म् ॥ १५ ॥ प्रथमो नुवाकः ॥ ध्रुवासि धरुणास्तृता विश्वक

र्मणा ॥ मा त्वा समुद्र उद्वधीन्मा सुपर्णो व्यथमाना पृथि

॥सं०॥
॥५८॥

वीरं इह॥१॥ प्रजापतिष्ट्वा सादयत्वपां पृष्ठे समुद्रस्येमन्न्।
व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं प्रथस्व पृथिव्यसि॥२॥ भूरसि भूमि
रस्यदितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री॥ पृथि
वीं यच्छ पृथिवीं दृंह पृथिवीं मा हिंसीः॥३॥ विश्वस्मै
प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय।

320

५८

च्य अग्नष्टुभिषंते मृधासुवस्या धिर्ष्ट्ये पाह्रांते मेनूत या देव
नां सांगिर स्वङ्कू वासीद ॥१९॥ काण्डात्काण्डात्प्ररोहंती परु
षः परुषस्परि ॥ एवा नो दूर्वे प्र तनु सहस्रेण शतेन च
॥२०॥ या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण विरोहसि ॥ तस्यां
स्ते देवीष्टके विधेम हविषा वयम् ॥२१॥ यास्ते अग्ने

॥ सं ॥
॥ ५५ ॥

सूर्ये रुचो दिवमातन्वंति रश्मिभिः॥ ताभिर्न्नो अद्य सर्वा
भी रुचे जनाय नस्कृधि॥२२॥ यावो देवाः सूर्ये रुचो गोष्व
श्वेषु या रुचः॥ इंद्राग्नी ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त बृह
स्पते॥२३॥ विराड्ज्योतिरधारयत्स्वराड्ज्योतिरधारयत्।
प्रजापतिष्ट्वा सादयतु पृष्ठे पृथिव्या ज्योतिष्मतीम्।

३२२
॥ ५५ ॥

।२४॥ विश्वेभ्यः प्राणायापानाय व्यानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ । अग्निष्टेऽधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद ।२५॥ मधुश्च माधवश्च वासन्तिकावृतू अग्नेरन्तःश्लेषोऽसि । कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधयः कल्पन्तामग्नयः पृथङ्मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः ।

॥ सं० ॥
॥ ५६ ॥

३२४

यत्र तयुः समनसौं नु सघावांपृथिवीइ मे ॥ वासंतिक्र
ऋत त्र्यग्निर् ल्पेमा नाइं द्रीमिव देवा अग्निं संविशंतु त
यदि व लंयांगिरस्व धुवे सींदतम् ॥ २६ ॥ अषाढ्हासि
सहमा नासह स्वारातीः सह स्वष्टतनायतः ॥ सहस्वंवी
र्यासि सामाजिन्व ॥ २७ ॥ सहस्वे मा अभिमातीः सहस्व

॥ ५६ ॥

घृतनायुतः॥ सहस्व सर्वं पाप्मानं ५ सहमानास्योषधे
द्वितीयोनुवाकः॥ ६॥ मधुवाता ऋतायते मधु क्षरंति सिं
धवः॥ माध्वीर्नः संत्वोषधीः॥ १॥ मधुनक्तमुतोषसो म
धुमत्पार्थिवं रजः॥ मधुद्यौरस्तु नः पिता॥ २॥ मधुमान्नो
वनस्पतिर्मधुमां २ अस्तु सूर्यः॥ माध्वीर्गावो भवंतु नः॥

॥सं०॥
१५॥

॥ ३ ॥ अपांगेभं। सीदमात्वासूर्योभितापसीन्मा ग्निर्वैश्वा
नरः अछिन्नपत्राः प्रजाअनुवीक्षस्वानुत्वादिव्याव
ष्टिः सचतां॥ ४॥ त्रीन्त्समुद्रान्त्समसृपत्स्वर्गानपांप
तिर्वृषभइष्टकानाम्। पुरीषंवसानः सुकृतस्यलोके
तत्रगच्छयत्रपूर्वेपरेताः॥ ५॥ महीद्यौः पृथिवीचन

३२९

॥१५॥

३२७

इमं यज्ञं मिमिक्षतं। पिपृतं नो भरीमभिः ॥६॥ विष्णोः क
र्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे। इंद्रस्य युज्यः सखा
॥७॥ ध्रुवासि धरुणेतो जज्ञे प्रथममेभ्यो योनिभ्यो अ
धि जातवेदाः। स गायत्र्या त्रिष्टुभानुष्टुभा च देवेभ्यो ह
व्यं वहतु प्रजानन् ॥८॥ इषे राये रमस्व सहसे द्युम्न

॥सं॰॥
॥५८॥

उपज्येत्रपसाय॥संम्राळ्सिस्वराळ्सिसारस्वतोचोसे
त्रावृतान्॥९॥अग्नेयुक्ष्वाहियेतवाश्वासोदेवसाधवः
अरंवहंतिमन्यवे॥१०॥युक्ष्वाहिदेवहूतमां२अश्वां३अ
अग्नेरथीरिव॥निहोतापूर्व्यःसदः॥११॥उतनोदेव
देवाँ२॥अच्छावोचोविदुष्टरः॥श्रद्विश्वावार्याकृधि॥
सम्यक्स्रवंतिसरितोनधेनाअंतर्हृदामनसापूयमानाः

३२८

॥५८॥

ना:॥ घृतस्य धारा अभिचाकशीमि हिरण्ययो वेतसो
मध्ये अग्नेः॥१॥ ऋचे त्वा रुचे त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा
अभूदिदं विश्वस्य भुवनस्य वाजिनमग्नेर्वैश्वानर
स्य च॥२॥ अग्निर्ज्योतिषा ज्योतिष्मान् रुक्मो वर्चसा व
र्चस्वान्॥ सहस्रदा असि सहस्राय त्वा॥३॥ आदित्यं

॥सं॥
॥५९॥

भैं। पर्यसास मेङ्कि सहस्रं स्यमत्रि मांविश्वरूपमनः। परि
ब्ङ्कि हरं सामाभि मेः स्याः झातायुषंवरणु हिचीयमो
नः॥७॥ नातस्यजूर्तिनरं एास्य नाभिमस्चंजेज्ञान ः
संरिरस्य मध्ये॥ शिर्यं नदीनाः हरिमद्रिबभ्रमग्नेमो
हिंभ्रसीः परमे व्योमन्॥८॥ अजस्त्रामिंदुमरूपभुरण्यु

मग्निमीळे पूर्वचित्तिं नमोभिः॥ स पर्वभिर्ऋतुशः क
ल्पमानो गाम्माहिꣳसीरदितिं विराजं॥६॥ वरूत्रीं त्व
ष्टुर्वरुणस्य नाभिमविं जज्ञानाꣳ रजसः परस्मात्॥ म
हीꣳ साहस्रीमसुरस्य मायामग्ने मा हिꣳसीः परमे व्यो
मन्॥७॥ यो अग्निरग्नेरध्यजायत शोकात् पृथिव्या उत

॥सं॥
॥६०॥

वारिदिवस्परि॥ येनप्रजाविश्वकर्माजजानतमग्नेहेड्यः
परितेवृणक्तु॥४॥ चित्रंदेवानामुदगादनीकंचक्षु
र्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः॥ आप्राद्यावापृथिवीअंतरिक्ष
ंसूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्च॥५॥ चतुर्थोनुवाकः॥
इमंमाहिंसीर्द्विपादंपशुंसहस्राक्षोमेधायचीयमा

नः ॥ मयुंपशुंमेधमग्नेजुषस्वतेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद ॥ म
युंतेशुगृच्छतुयंद्विष्मस्तंतेशुगृच्छतु ॥ ७ ॥ इमंमाहिꣳसीरेकश
फंपशुंकनिक्रदंवाजिनंवाजिनेषु ॥ गौरमारण्यमनुतेदिशा
मितेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद ॥ गौरंतेशुगृच्छतुयंद्विष्मस्तं
तेशुगृच्छतुयंद्विष्मस्तंतेशुगृच्छतु ॥ २ ॥ इमꣳसाहस्रꣳशत

॥सं०॥
॥६१॥

धारमुत्सं व्यच्यमानं सरिरस्य मध्ये ॥ घृतं दुहानामदितिं जना
याग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन् ॥ गवयमारण्यमनु ते दिशामि
तेन चिन्वानस्तन्वो नि षीद ॥ गवयं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मस्तं ते शु
गृच्छतु ॥ इममूर्णायुं वरुणस्य नाभिं त्वचं पशूनां द्विपदां च
तुष्पदां ॥ त्वष्टुः प्रजानां प्रथमं जनित्रमग्ने मा हिंसीः परमे

ध्योमन् ॥ उष्ट्रमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तन्वो निषी
द ॥ उष्ट्रं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छतु ॥ ७ ॥ अजो ह्यग्नेर
जनिष्ट शोकात्सो अपश्यज्जनितारमग्रे । तेन देवा देवता
मग्रमायन् तेन रोहमायन्नुप मेध्यासः ॥ शरभमारण्यमनु
ते दिशामि तेन चिन्वानः स्तन्वो निषीद ॥ शरभं ते शुगृच्छतु

॥ सं॰ ॥
॥ ६२ ॥

यंद्विष्मस्तं तेभ्य ग्रं धत्तु ॥ ५ ॥ चं यं विष्ठ दा भुगोन्द्रः पाहिनु धीगि
रः ॥ रक्षो तोक मुलस्म ना ॥ ६ ॥ पंचमोनुवाकः ॥ अपां त्वेमे न्सादया
म्यपां त्वो झेन्सादयाम्यपां त्वा भस्मं सादयामि ॥ अपां त्वा ज्यो
षि तिं सादयाम्यपां त्वाऽयने सादयामि ॥ अर्णवे त्वा सदने सादया
मि समुद्रे त्वा सदने ॥ नेसादयामि सरिरे त्वा सदने सा

३३९

॥ ६२ ॥

330

दयामि॥ अपांत्वाक्षयेसादयाम्यपांत्वासधिषिसादया
मि॥ अपांत्वासदनेसादयाम्यपांत्वासधस्थेसादयाम्य
पांत्वायोनौसादयामि॥ अपांत्वापुरीषेसादयाम्यपां
त्वापाथसिसादयामि॥ गायत्रेणत्वाछंदसासादया
मित्रैष्टुभेनत्वाछंदसासादयामिजागतेनत्वाछंद

सासादयामि ॥ आनुष्टुभेनछंदसासादयामि पाङ्क्तेनछंदसासादयामि ॥ ६ ॥ षष्ठोनुवाकः ॥ अयंपुरोभुवस्तस्य प्राणोभौवायनोवसंतः प्राणायनः ॥ गायत्रीवासंती ॥ ७ ॥ गायत्र्यैगायत्रंगायत्रादुपांशुरुपांशोस्त्रिवृत्त्रिवृतो रथंतरं ॥ वसिष्ठऋषिः प्रजापतिगृहीतयात्वया प्राणंगृह्णामि

प्रजाभ्यः ॥२॥ अयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य मनो वैश्वक
र्मणं ॥ ग्रीष्मो मानुसस्त्रिष्टुब्ग्रैष्मी ॥३॥ त्रिष्टुभः स्वारं
स्वारादंतर्यामोंतर्यामात्पंचदशः पंचदशाद्बृहत् ॥ भर
द्वाज ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया मनो गृह्णामि प्रजा
भ्यः ॥४॥ अयं पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य चक्षुर्वैश्वव्यचसं ॥

॥सं०॥
॥६५॥

धूर्षाश्रोत्कृष्यो जगतीवाघे॥५॥ जगत्याश्शकसमस्य
क्ससमाधुक्त्रः भुक्त्रा सोमदृशः सोमदृशा हि रूपम्॥ जग
मज्जदग्निर्ऋषिः प्रजापतिर्गृहीतयाऽसयाचक्षुर्गृह्णा
मि प्रजाभ्यः॥ ६॥ इदमुत्तरास्वस्तस्य श्रोत्रं सोमम्॥
रारस्रोत्रमनुष्टुप्शारदी॥७॥ अनुष्टुभैरेव समैक्रान्त्यर्थं

३४०

॥६५॥

मथिनएकविंशाएकविंशोहे राजसू । विश्वामित्रऋषिः

प्रजापतिगृहीतयात्वया श्रोत्रं गृह्णामि प्रजाभ्यः ॥ ८

इयमुपरिमतिस्तस्यैवाग्धात्या ॥ हे मंत्रोवाच्यः पङ्क्ति

मंत्रौ ॥ ९ ॥ पञ्चनिधनं वन्निधनवते आग्नेयएआ

ग्नेयएणत्रिंणवत्रयस्त्रिंशौत्रिणवत्रयस्त्रिंशा

॥ सं ॥
॥ ६५ ॥

३४२

श्रीꣳ स्वाहाकरे रेवते ॥ त्रिष्टुभं कर्मे । ऋषिः प्रजापतिगृहीतयाच
सावाचेगृह्णामि प्रजाभ्यः ॥ लोकं पृणताश्रुस्येन्द्रं विश्वाः ॥
॥ ३० ॥ मयिगृह्णामि ॥ ३१ ॥ ध्रुवासि ॥ ३२ ॥ मधुवाता ॥ ३३ ॥ इ सम्यक्स्र
मंमा ॥ ६ ॥ अपांत्वे मं ॥ १ ॥ अयपुरो ॥ १० ॥ सप्तमोनुवाकः ॥ ६ ॥
इति श्रीयजुर्वेदसंहितायां चतुर्दशमोध्यायः ॥ छ ॥ ॥

॥ ६५ ॥

ध्रुव क्षिति ध्रुवयोनि ध्रुवासि ध्रुवं योनिमासीद साधुया ॥ उ
ख्यस्य केतुं प्रथमं जुषाणाश्विना ध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥
कुलायिनी घृतवती पुरंधि स्योने सीद सदने पृथिव्या ॥
अभि त्वा रुद्रा वसवो गृणन्त्विमा ब्रह्म पीपिहि सौभगाया
श्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥२॥ स्वैर्दक्षैर्दक्षपितेह सीद

॥यं॰॥
॥६६॥

देवानांत्व सुम्ने बृहते रणाय ॥ पितेवैधि सूनव आ सुशेवा स्वावे
शा तन्वा संविशस्वाश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा ॥ ३ ॥ पृथिव्याः
पुरीषमस्यप्सो नाम तां त्वा विश्वे अभिगृणन्तु देवाः । स्तोमपृष्ठा
घृतवतीह सीद प्रजावदस्मे द्रविणायजस्वाश्विनाध्वर्यू साद
यतामिह त्वा ॥ ४ ॥ अदित्यास्त्वा पृष्ठे सादयाम्यन्तरिक्षस्य धर्त्रीं

९

विष्टंभनीदिशामध्धिपत्नीभुवनानाम् ॥ उर्मिद्रप्सोअपा
मसिविश्वकर्मानऋषिरश्विनोध्वर्युसादयतामिहत्वा
भुऊश्चभुचिश्चगेष्मानत्त्वमग्नेरंतश्लेषोसि ॥ कल्प
तांद्यावापृथिवीकल्पंतामापऽओषधयः कल्पंतामग्न
यः पृथङ्ममज्येष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽग्नयः समनसो

॥सं०॥
॥६८॥

न। द्यावापृथिवी इमे। येषामन्तः अभि कल्पमाना इदं दीमिव
देवा अग्निभिः सं विशन्तु तयां देवतया गिरस्वद्ध्रुवे सीदतम्॥५॥
प्रथमो तुनाकः॥ सजूरृतुभिः। सजूर्विधाभिः सजूर्देवैः
सजूर्देवैर्वयोनाधैः॥ अग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विना ध्वर्यू
सादयतामिह त्वा॥ सजूरृतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्वसुभिः

॥६८॥

सजूर्देवैर्वयोनाधैः ॥ अग्नयेत्वा ॥ सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधा
भिः सजूरुद्रैः सजूर्देवैर्वयोनाधैः ॥ अग्नयेत्वावैश्वानराः ॥
सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूरादित्यैः सजूर्देवैर्वयोना
धैः अग्नयेत्वा ॥ सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्विश्वै
र्देवैः सजूर्देवैर्वयोनाधैः अग्नयेत्वा ॥ ६ प्राणंमे ।

॥ सं ॥
॥ ६ ॥

पाह्यपानम्मे पाहि व्यानम्मे पाहि ॥ चक्षुर्म उर्व्या वि
भाहि श्रोत्रम्मे श्लोकय ॥ ७ ॥ अपः पिन्वौषधीर्जि
न्व द्विपादव चतुष्पात्पाहि ॥ दिवो वृष्टिमेरय ॥ ८ ॥
द्वितीयोऽनुवाकः ॥ मूर्धा वयः प्रजापतिश्छन्दः क्षत्रं
वयो मयन्दं छन्दः ॥ विष्टम्भो वयोऽधिपतिश्छन्दो विश्व

३४८

॥ श्री ॥

कूर्मो वयः परमेष्ठीच्छंदः ॥९॥ बस्तो वयो विवलं छंदो वृष्णिर्वयो विशालं छंदः ॥ पुरुषो वयस्तन्द्रं छंदो व्याघ्रो वयो नाधृष्टं छंदः ॥१०॥ सिंहो वयश्छदिश्छंदः पष्ठवाड्वयो बृहतीच्छंदः ॥ उक्षा वयः ककुप्छंद ऋषभो वयः सतोबृहतीच्छंदः ॥११॥ अ

॥ सं०॥

॥ ६१॥

नङ्गान्वयः पङ्क्तिश्छंदो धेनुर्वयो जगती छंदः ॥ त्र्यविर्व
यं त्रिष्टुप् छंदो दित्यवाड्वयो विराट् छंदः ॥१२॥ पंचावि
र्वयो गायत्री छंदस्त्रिवत्सो वय उष्णिक् छंदः ॥ तुर्यवा
ड्वयोनुष्टुप् छंदो लोकंपृणता अस्येदुं विश्वे ॥१३॥ इंद्राग्नी
अव्यथमाना मिष्टकां दृंहतं युवं ॥ पृष्ठेन द्यावापृथिवी

३५०

॥ ६१॥

अंतरिक्षंचविबाधसे ॥७४॥ विश्वकर्म्मात्वासादयत्वंतरिक्षस्य
पृष्ठेव्यचस्वतींप्रथस्वतीम् ॥ अंतरिक्षंयच्छांतरिक्षंदृं
हांतरिक्षंमाहिंसीः ॥ विश्वस्मैप्राणायापानायव्याना
योदानायप्रतिष्ठायैचरित्राय ॥ वायुष्ट्वाभिपातुमह्या
स्वस्त्याछर्द्दिषाशंतमेनतयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवासी

द॥७५॥ राज्ञ्यसि प्राची दिग्विराडसि दक्षिणा दिक्सम्रा
डसि प्रतीची दिक्स्वराडस्युदीची दिगधिपत्न्यसि
बृहती दिक्॥ विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे
ज्योतिष्मतीम्॥ विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानाय वि
श्वं ज्योतिर्यच्छ॥ वायुष्टेऽधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्व

ध्रुवासीद ॥ नभश्च नभस्यश्च वार्षिकाः ऋतू अग्नेरंतश्श्ले
षोसि ॥ कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पंतामाप ओषधयः क
ल्पंतामग्नयः पृथङ्मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः ॥ येऽग्नयः
समनसोंतरा द्यावापृथिवी इमे ॥ वार्षिकाः ऋतू अभि
कल्पमाना इंद्रमिव देवा अभिसंविशंतु तया देवतयांगि

॥सं०॥
॥८१॥

रस्य ध्रुवे सीदत नम॥ इषश्चोर्जश्च शारदा ऋतू तयोरग्नेरं
तश्लेषोसि॥ कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पंतामाप ओष
धयः कल्पंतामग्नयः पृथङ्मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः
ये अग्नयः समनसोंतरा द्यावापृथिवी इमे॥ शारद
ऋतू अभिकल्पमाना इंद्रमिव देवा अभिसंविशंतु

मे

यांदेवतेयांगिरस्वध्रूवेसीद॥म॥१६॥ चतुर्थोनुवाकः॥
आयुर्मेपाहिप्राणंमेपाह्यपानंमेपाहिव्यानंमेपाहि॥
चक्षुर्मेपाहिश्रोत्रंमेपाहिवाचंमेपिन्वमनोमेजिन्वा
त्मानंमेपाहिज्योतिर्मेयच्छ॥१७॥ माछंदः प्रमाछंदः प्र
तिमाछंदो अस्त्रीवयश्छंदः॥ पङ्क्तिश्छंदउष्णिक्छंदः

॥सं०॥
॥७२॥

॥१८॥ बृहती छंदोऽनुष्टुप्छंदो विराट्छंदो गायत्रीछंदः ।
त्रिष्टुप्छंदो जगती छंदः ॥१९॥ पृथिवीछंदो ऽन्तरिक्षंछंदो
द्यौश्छंदः समाश्छंदः ॥ नक्षत्राणि छंदो वाक्छंदः ॥२०॥ मन
श्छंदः ॥ कृषिश्छंदो हिरण्यं छंदो गौश्छंदः ॥ अजाश्छंदो
ऽश्वश्छंदः ॥२१॥ अग्निर्देवता वातो देवता सूर्यो देवता च

३५६

॥७२॥

द्रमा देवता । वसवो देवता रुद्रा देवता । आदित्या देवता मरु
तो देवता विश्वे देवा देवता बृहस्पतिर्देवता । इंद्रो देवता
वरुणो देवता ॥ २२ ॥ पंचमो नवाकः ॥ मूर्द्धासि राड्ध्रुवासि
धरुणा धर्त्र्यसि धरणी ॥ आयुषे त्वा वर्चसे त्वा कृष्यै त्वा
क्षेमाय त्वा ॥ २३ ॥ यंत्री राड्यंत्र्यसि यमनी ध्रुवासि धरित्री

॥ सं० ॥
॥ ८३ ॥

इषेत्वोर्जेत्वारुध्येत्वापोषायच ॥ लोकंपृणता त्र्यस्ये द्विविंशः ॥
॥२४॥ षष्ठोनुवाकः ॥ आशुस्त्रिवृत्सांतः पंचदशो व्योमास
सप्तदशो धरुणं एकविंशः प्रतूर्त्तिरष्टादश ॥ तपो नवदशो
भीवर्त्तः सविंशो वर्चो द्वाविंशः संभरणं त्रयोविंशो
योनिश्चतुर्विंशः ॥२५॥ गर्भाः पंचविंशः ओजस्त्रिणवः

ऋतुरेकत्रिँꣳशः प्रतिष्ठात्रयस्त्रिँꣳशो ब्रध्नस्य विष्टपं च
तुस्त्रिँꣳशः ॥ नाकः षड्विँꣳशो विवर्तोष्टाचत्वारिँꣳशो ध
र्त्रं चतुष्टोमः ॥२६॥ सप्तमोनुवाकः ॥ अग्नेर्भागोसि दीक्षा
या आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोमः ॥ इन्द्रस्य भागोसि
विष्णोराधिपत्यं क्षत्रँꣳ स्पृतं पंचदशस्तोमः ॥२७॥ नृच

च

॥सं॥
॥२६॥

३६०

सांभागोसिधातुराधिपत्यंजनित्रंस्पृतंसप्तदशस्तो
मः॥मित्रस्यभागोसिवरुणस्याधिपत्यंदिवोवृष्टिर्वाताः
स्पृताएकविंशस्तोमः॥२२॥वसूनांभागोसिरुद्राणाम
धिपत्यंचतुष्पात्स्पृतंचतुर्विंशस्तोमः॥आदित्यानांभा
गोसिमरुतामाधिपत्यंगर्भाःस्पृताःपंचविंशस्तोमः॥२

रुद्रागामन

८०

७४

अदितेर्भागोसिपूष्णऽआधिपत्यंमोजस्पृतंत्रिणवस्तो
मः॥ देवस्यसवितुर्भागोसिबृहस्पतेराधिपत्यꣳसमी
चीर्दिशस्पृताश्चतुष्टोमस्तोमः॥२॥ यवानांभागो
स्ययवानामाधिपत्यंप्रजास्पृताश्चतुश्चत्वारिꣳश
स्तोमः॥ ऋभूणांभागोसिविश्वेषांदेवानामाधिपत्यं

॥सं०॥
॥८५॥

३६२

मेत २ स्ट तंत्रे यस्त्रि ४ द्रास्तोमं ॥ स्तो ३ य स तुस्ये ४ तेमं
तिकार कृ न ३ ग्ने रं न : ३ लो सि ॥ कृ त्वे तां याबा पृथि
वी कृ त्वं ता माप ३ पधय : कृ त्वं ता मग्न यू : ९ य ज्ञ मज्ये
ष्ठ्यायुस ३ न्ता : ॥ ये ३ ग्न यू : स मे न सों तुरा पा बो ३ पृथि वी
इमे ॥ ६ मंति कार कृ न ३ भिव त्वं माना इं ३ मिव देवा ३

भिसंविशंतुतयादेवतयांगिरस्वध्रुवेसीदतम्।अष्टमो
नुवाकः ॥ ८ ॥ एकयास्तुवत प्रजा अधीयंत प्रजापति
रधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवत ब्रह्मासृज्यत ब्रह्मण
स्पतिरासीत् ॥ पंचभिरस्तुवत भूतान्यसृज्यंत भूतानां
पतिरधिपतिरासीत्सप्तभिरस्तुवत सप्तऋषयोसृ

रधिपति

॥ सं० ॥
॥ ८६ ॥

ज्यंत धातान्धिपतिरासीत् ॥ ३२ ॥ नवभिरस्तुवत पितरोऽसृ
ज्यंतादितिरधिपत्न्यासीदेकादशभिरस्तुवत ऋ
तवोऽसृज्यंतार्तवा अधिपतय आसन् ॥ त्रयोदशभिर
स्तुवत मासा असृज्यंत संवत्सरोऽधिपतिरासीत्पंचदश
भिरस्तुवत क्षत्रमसृज्यतेंद्रोऽधिपतिरासीत् ॥ ३३ ॥ स

स्ट

॥ ८६ ॥

प्तदशभिरस्तुवत। ग्राम्याः पशवोसृज्यंत बृहस्पतिरधिपति
रासीन्नवदशभिरस्तुवत शूद्रार्यावसृज्येतामहोरात्रेऽअ
धिपत्नीऽआस्ताम्। एकविंशत्यास्तुवतैकशफाः पशवो
सृज्यंत वरुणोधिपतिरासीत्त्रयोविंशत्यास्तुवत क्षुद्राः प
शवोसृज्यंत पूषाधिपतिरासीत्॥ २७॥ पंचविंशत्यास्तु

ले

गतारण्याः पशवोऽसृज्यन्त वायुरधिपतिरासीत्सप्तविँशत्यास्तु
वत द्यावापृथिवी व्यैतां वसवो रुद्रा आदित्या अनुव्यायँ
स्त एवाधिपतय आसन्॥ नवविँशत्यास्तुवत वनस्पत
योऽसृज्यन्त सोमोऽधिपतिरासीदेकत्रिँशतास्तुवत प्रजा अ
सृज्यन्त यवाश्चायवाश्चाधिपतय आसन्। त्रयस्त्रिँशता
स्तुवत भूतान्यशाम्यन्प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासीत्

३६० लोकं पृणता अ स्येंद्रं विश्वाः ॥ २५ ॥ अव स्थिति ॥ ५ ॥ सजू ऋतुभिः ॥ २ ॥ मरुद्वियः ॥ ५ ॥ इन्द्राग्नी अव्यथमाना ॥ ३ ॥ आयुर्मे ॥ ६ ॥ मूर्द्धासि ॥ २ ॥ श्राम्यु स्त्रिवृत्ता ॥ २ ॥ अग्नेर्भागो ॥ ९ ॥ एकयास्तुवत ॥ नवमोनुवाकः ॥ पंचदशोध्यायः ॥ कंडिका संख्या ॥ २५ ॥
ॐ म ॥ अग्नेजातान्प्रणुदा नः सपत्नान्प्रत्यजातान्जातवेदो नुदस्व ॥ अधिनोब्रूहि सुमना अहेडंस्तव स्याम शर्मं ९

सं० ॥
७८ ॥

स्विवरूथमुद्भे ॥ ७ ॥ सहसा जातान्प्रणुदा नः सपत्नान्प्र त्यजातं
नुदे जातवेदः ॥ अधि नो ब्रूहि सुमनस्यमानो वयं स्याम प्रणु
दा नः सपत्नान् ॥ षोडशी स्तोम ओजो द्रविणं चतुश्चत्वारि
ंश स्तोमो वर्चो द्रविणम् ॥ १२ ॥ अग्नेः पुरीषमस्यप्सो नाम तां त्वा
विश्वे अभिगृणन्तु देवाः । स्तोमपृष्ठा घृतवतीह सीद प्रजावद
स्मे द्रविणा यजस्व ॥ १३ ॥ एवश्छन्दो वरिवश्छन्दः शंभूश्छन्दः परि

॥ ७८ ॥

भः छंदः ॥ आछछंदो मनश्छंदो व्यचश्छंदः ॥ ७ ॥ सिंधुश्छंदः समु
द्रश्छंदः सरिरंछंदः ॥ ककुप्छंदस्त्रिककुछंदः काव्यंछंदो अंकुपंछंदः
॥ ८ ॥ अक्षरपंक्तिःछंदः पदपंक्तिश्छंदो विष्टारपंक्तिःछंदः क्षु
रो भ्रजश्छंदः ॥ आछछंदः प्रछछंदः संयछंदो वियछंदः ॥ ९ ॥ बृह
छंदो रथंतरंछंदो निकायश्छंदो विवधश्छंदः ॥ गिरश्छंदो भ्रज

सं० ।।
१८ १५ ।।

३८०

श्छंदस् ४ स्तुप्छंदोनुष्टुप्छंदः ॥७॥ एवश्छंदो । वरिवश्छंदो वय
श्छंदो वयस्कृच्छंदः ॥ विष्पर्धाश्छंदो विशालं छंदश्छदिश्छंदो दू
रोहणंछंदः । तंद्रंछंदो अंकांकंछंदः ॥८॥ २ रश्मिना सत्याय सत्यं
जिन्व प्रेतिना धर्मणा धर्मं जिन्व । अन्वित्या दिवा दिवं जिन्व
संधिनांतरिक्षेणांतरिक्षं जिन्व ॥९॥ प्रतिधिना पृथिव्या । पृ
थिवीं जिन्व विष्टंभेन वृष्ट्या वृष्टिं जिन्व । प्रवयान्हाहर्जिन्व

१८ १ ।।

नुयाराच्छ्रारत्रींजिन्व॥७०॥ उक्थिज्ञानस्तुभ्योवसंज्जिन्वप्रकृतेनादि
यभ्य॥ आदित्सांजिन्व॥ तंतुनारुयस्योखेरगरायस्योपंजिन्व
स४सर्पिरणेश्रुतायश्रुतंजिन्व॥७१॥ ऐळ्ळेनोषधीभिरोषधीर्जिन्वे
त्तुमनेतून्नौस्तुनूर्जिन्व॥ वयोधसोधीतेनाधीतंजिन्वाप्तिजिता
तिजेसानजोजिन्व॥७२॥ प्रतिपदेसिसप्रतिपदेच्चानुपदेस्यनुपदे

।।सं०।।
।।८०।।

३६२

त्वा ।। संपदसि संपदे त्वा तेजोसि तेजसे त्वा ।।१३।। त्रिवृदसि त्रि
वृते त्वा प्रवृदसि प्रवृते त्वा ।। विवृदसि विवृते त्वा सवृदसि
सवृते त्वा ।।१४।। आक्रमोस्याक्रमाय त्वा संक्रमोसि संक्रमा
य त्वा ।। उत्क्रमोस्युत्क्रमाय त्वोत्क्रान्तिरस्युत्क्रान्त्यै त्वा अधि
पतिनोर्जोर्जं जिन्व वेषः श्रीः क्षेत्राय क्षत्रं जिन्व ।।१५।। द्वितीयो ।।

।।८०।।

राज्ञ्येसिप्राचीदिग्वसंवस्तेदेवाअधिपतयः॥अग्निर्हेती
नांप्रतिधर्त्ता॥१५॥त्रिवृत्त्वास्तोमः पृथिव्यांश्रयत्वाज्य
मुक्थमव्यथायैस्तभ्नातु॥रथंतरंसामप्रतिष्ठित्याअंत
रिक्षे॥१६॥ऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेषुदिवोमात्रयावरि

म्नग्गमं प्रथंतु ॥ विधर्त्ताच्चायमधिपतिश्चतेत्वासर्वैसंविदानाना
कस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानंचसादयंतु ॥ १८ ॥ विराडसि
दक्षिणादिग्रुद्रास्तेदेवाअधिपतयः इंद्रोहेतीनांप्रतिध
र्त्ता ॥ १९ ॥ पंचदशस्त्वास्तोमः पृथिव्यांश्रयतुप्रउगमुक्थ
मव्यथायैस्तभ्नातु ॥ बृहत्साम प्रतिष्ठित्याअंतरिक्ष ॥ २० ॥

३६५

ऋषयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिम्णा प्रथंतु ॥
विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृ
ष्ठे स्वर्गे लोके यजमानं च सादयंतु ॥२१॥ सम्राडसि प्रती
ची दिगादित्यास्ते देवा अधिपतयः वरुणो हेतीनां प्रतिध
र्ता ॥२२॥ सप्तदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्यां श्रयतु मरुत्वतीय

॥सं०॥
॥९२॥

३६५

मुक्थमव्यथायैस्तभ्नातु॥ वैरूपꣳसामप्रतिष्ठित्याअंतरि
क्ष॥२३॥ ऋषयस्त्वाप्रथमजा॰ सादयंतु॥२४॥ स्वराळसु
दीच्यादिग्मरुतस्तेदेवा अधिपतय॰॥ सोमोहेतीनांप्रति
धर्त्ता॥२५॥ एकविंꣳशस्त्वास्तोमः पृथिव्यांꣳश्रयतुनि
ष्केवल्यमुक्थमव्यथायैस्तभ्नातु॥ वैराजꣳसामप्रति

॥९२॥

ष्ठित्या अंतरिक्षे ॥२६॥ ऋषयस्त्वा० सादयंतु ॥२७॥ अधिप
त्न्यसि बृहती दिग्विश्वेते देवा अधिपतयः ॥ बृहस्पतिर्हे
तीनां प्रतिधर्त्ता ॥२८॥ त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ त्वा स्तोमौ पृ
थिव्यां श्रयतां वैश्वदेवाग्निमारुते उक्थे अव्यथायै स्त
भ्नीताम् ॥ शाक्वररैवते सामनी प्रतिष्ठित्या अंतरिक्षे ॥२९

॥सं०॥
॥८३॥

ऋषयस्त्वाप्रथमजा॰ सादयंतु ॥३०॥ तृतीयोनुवाकः ॥ अयं
पुरोहरिकेशः सूर्यरश्मिस्तस्यरथगृत्सश्चरथौजाश्चसेना
नीग्रामण्यौ॰ पुंजिकस्थला चकृतस्थला चाप्सरसौ दंक्ष्णवः
पशवोहेतिः पौरुषेयोवधः प्रहेतिः ॥३१॥ तेभ्योनमोअस्तुतेनो
मृळयंतुतेनोवंतु ॥ तेयंद्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषांजंभेद

ध्मः ॥३२॥ अयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य रथस्वनश्च रथेचि
त्रश्च सेनानीग्रामण्यौ मेनका च सहजन्या चाप्सरसौ यातु
धाना हेती रक्षांसि प्रहेतिः ॥३३॥ तेभ्यो नमो अस्तु ० मे द्दधमः
॥३४॥ अयं पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य रथप्रोतश्चासमरथश्च
सेनानीग्रामण्यौ प्रम्लोचन्ती चानुम्लोचन्ती चाप्सरसौ व्या

॥सं॥
॥८६॥

ग्रामेति: सर्प्पा: प्रहेति: ॥ ३७ ॥ तेभ्यो नमो अस्तु ० जंभे दध्म: ॥ ३९ ॥ अयमुत्तरा ॥ संयद्वसु: स्तस्य तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च सेनानीग्रामण्यौ ॥ विश्वाचीच घृताचीच्चाप्सरसा आपो हेतिर्वात: प्रहेति: ॥ ३७ ॥ तेभ्यो नमो अस्तु ० दध्म: ॥ ३८ ॥ अयमुपर्य्यर्वाग्वसु स्तस्य सेनजिच्च सुषेणश्च सेनानीग्रा

३०

॥८६॥

३८५

भुशयो॥ उर्ध्वइरींच पूर्वंचितिश्च्यासुरसोच्चवज्रैस्पून्हेतिर्वि
घुरसेहेतिः॥३९॥ तेभ्योनमोअस्तु॥४०॥ चतुर्थोनुवाकः॥
अग्निर्मूर्द्धादिवः ककुत्पतिः पृथिव्याअयम्। अपाःरेताः
सिजिन्वति॥४१॥ अयमग्निः सहस्रिणोवाजस्यशतिनः
स्पतिः मूर्द्धाकवीरयीणाम्॥४२॥ त्वामग्नेपुष्करादध्यथ

र्वोनिरमंथत ॥ मूर्द्धोविश्वस्यवाघतः ॥ ७३ ॥ भुवोयज्ञस्य
रजसश्चनेतायत्रानियुद्भिःसचसेशिवाभिः ॥ दिविमूर्द्धा
नंदधिषेस्वर्षांजिह्वामग्नेचकृषेहव्यवाहम् ॥ ७४ ॥ अबोध्य
ग्निःसमिधाजनानांप्रतिधेनुमिवायतीमुषासम् ॥ यह्वा
इवप्रवयामुज्जिहानाःप्रभानवःसिस्रतेनाकमच्छ ॥ ७५

३८६

अवोचाम कवये मेध्याय वचो वंदारु वृषभाय वृष्णे ॥ गविष्ठि
रो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुरुव्यंचमश्रेत् ॥ ६ ६ ॥
अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्य
यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभ्वं विशेविशे ॥
॥ ६७ ॥ जनस्य गोपा अजनिष्ट जागृविरग्निः सुदक्षः सु

खिताय नव्यसे॰ ॥ छलमतीनोबन्हलादिंविस्फुरन्गेघुमगेद्भो
तिभर्तेभ्यः शुचिः ॥ ६८ ॥ त्वामग्ने अंगिरसो गुहाहितम
न्वविंदंछिश्रियाणं वनेवने ॥ सजायसेमथ्यमानः सहो
महत्त्वामाहुः सहसस्पुत्रमंगिरः ॥ ६९ ॥ सखायः संवः स
म्यंचमिषं स्तोमंचाग्नये ॥ वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जोन

ग्रेसहस्वते ॥५०॥ संसमिद्युवसेवृषन्नग्नेविश्वान्यर्यआ ॥
इळस्पदेसमिध्यसेसनोवसून्याभर ॥५१॥ त्वामग्ने।हवि
ष्मंतोदेवंमर्त्तासईळते।मन्येत्वाजातवेदसंसहव्यावक्ष्या
नुषक् ॥५२॥ त्वंचित्रश्रवस्तमहवंतेविक्षुजंतवः।शोचिष्के
शंपुरुप्रियाग्नेहव्यायवोळ्हवे ॥५३॥ एवोनोअग्निन्नमे

॥सं०॥
॥८७॥

१००

सऊर्जो नपातमाहुवे। प्रियं चेतिष्ठमरतिꣳ स्वध्वरं विश्वस्य
दूतममृतम्॥५७॥ विश्वस्य दूतममृतं विश्वस्य दूतममृ
तम्। स योजते अरुषा विश्वभोजसा स दुद्रवत्स्वाहुतः॥५८॥
स दुद्रवत्स्वाहुतः सदुद्रवत्स्वाहुतः॥ सुब्रह्मा यज्ञः सुशमी
वसूनां देवꣳ राधो जनानाम्॥५९॥ अग्ने वाजस्य गोमत

॥८७॥

ईळानो नः सहसो यह्वो ॥ अस्मे धेहि जातवेदो महि श्रवः ॥१७॥
स इधानो वसुष्कविरग्निरीळेन्यो गिरा ॥ रेवदस्मभ्यं पुर्वणी
क दीदिहि ॥१८॥ क्षपो राजन्नुत त्मनाग्ने वस्तोरुतोषसः ।
स तिग्मजंभ रक्षसो दह प्रति ॥१९॥ भद्रो नो अग्निराहुतो भ
द्रा रातिः सुभग भद्रो अध्वरः ॥ भद्रा उत प्रशस्तयः ॥२०॥

भद्रा उत प्रशस्तयो भद्रं मनः कृणुष्व वृत्रतूर्ये। येना समत्सु
सासहः ॥६१॥ येना समत्सु सासहोऽव स्थिरा तनुहि भूरि शर्ध
ताम्॥ वनेमा ते अभिष्टिभिः ॥६२॥ अग्निं तम्मन्ये यो वसु
रस्तं यं यन्ति धेनवः। अस्तमर्वन्त आशवोऽस्तन्नित्यासो
वाजिन इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥६३॥ सो अग्निर्यो वसुर्गृ

णसंय्यमायंतिधेनवः ।। समर्वन्तोरघुद्रुवस्सं ऽ सुजातासः

सूरयइषंꣳस्तोतृभ्यआभर ।। ६४ ।। उभेसुश्चंद्रसर्पिषोद

र्वीश्रीणीषआसनि ।। उतोनउत्सुपूर्याउक्थेषुशवसस्पत

इषंꣳस्तोतृभ्यआभर ।। ६५ ।। अग्नेतमद्याश्वन्नस्तोमैः क्र

तुन्नभद्रꣳहृदिस्पृशम् ।। ऋध्यामातओहैः ।। ६६ ।। अधा[illegible]

॥ सं॰ ॥
॥ ५९ ॥

ग्नेऋतोर्भद्रस्य दक्षस्य साधोः॥ रथीऋतस्य बृहतो बभूथ॥ ६॥
एभिर्नो अर्कैर्भवा नो अर्वाङ्स्वर्णज्योतिः॥ अग्ने विश्वेभि
स्सुमना अनीकैः॥ ६८॥ अग्निं होतारं मन्ये दास्वन्तं वसुं
सूनुं सहसो जातवेदसं विप्रं न जातवेदसम्॥ य ऊर्ध्वया
स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा॥ घृतस्य विभ्राष्टिमनु वष्टि शो

॥ ५९ ॥

ष्विषाज्जिव्हानस्यसर्प्पिषः॥६॥ अग्नेत्वन्नोअन्तमउतत्रा
ताशिवोभवावरूथ्यः॥ वसुरग्निर्वसुश्रवाअछानक्षिद्युम
त्तमंरयिंदाः॥ तन्त्वाशोचिष्ठदीदिवःसुम्नायनूनमीमहे
सखिभ्यः॥७०॥७॥ येनऋषयस्तपसासत्रमायन्निंधा
नाअग्निंस्वराभरन्तः॥ तस्मिन्नहंनिदधेनाकेअग्निय

मातुर्मनेनवस्तीर्णबर्हिषम॥ १॥ तम्पत्नीभिरनुगच्छेमदेवाः पु
त्रैर्भ्रातृभिरुतवाहिरण्यैः॥ नाकंगृभ्णानाः सुकृतस्यलोके
तृतीयेपृष्ठेअधिरोचनेदिवः॥ २॥ आवाचोमध्यमरुहद्
भुरण्युरयमग्निरस्सत्पतिश्चेकितानः॥ पृष्ठेपृथिव्यानि
हितोदविद्युतदधस्पदंकृणुतांयेपृतन्यवः॥ ३॥ अयम

ग्निर्नृरत्नेभोमयो धाः सहस्त्रियोद्योतताममर्त्युप्रथन्तां विभ्रा
जेमानस्ससरिरस्य मध्य उप प्रयाहि दिव्यानि धामे॥ ७४॥
सम्प्रच्यवध्वमुप संप्रयाताग्ने पथो देवयानान्कृणुध्व
म्॥ पुनः कृण्वाना पितरा युवानान्वाताꣳसीत्वयि तन्तु
मेतम्॥ ७५॥ उद्बुध्यस्वाग्ने प्रति जागृहि त्वमिष्टापूर्ते स

॥सं०॥
॥९१॥

५ स्व जेंथामुयंच्चे। अस्मिन्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वेदे
वायजमानश्चसीदत ॥७५॥ येन वहसि सहस्रं येना
ग्ने सर्ववेदसम्। तेनेमं यज्ञन्नो नय स्वर्देवेषु गंतवे
॥७७॥ अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः ॥
तं जानन्नग्न आरोहाथा नो वर्द्धया रयिम् ॥७८॥ तप

॥१९८॥

श्चतपस्यश्चशैशिरावृतूअग्नेरंतश्लेषोसि॥कल्पे
तांद्यावापृथिवीकल्पंतामापओषधयःकल्पंतामग्न
यःपृथङ्मज्यैष्ठ्यायसव्रताःयेअग्नयःसमनसोंत
राद्यावापृथिवीइमेशैशिरावृतूअभिकल्पमानाइं
द्रमिवदेवाअभिसंविशंतुतयादेवतयांगिरस्वध्रुवेसी

दतम॥ परमेष्ठीत्वासादयतुदिवस्पृष्ठेज्योतिष्मतीम्॥ वि
श्वस्मैप्राणायापानायव्यानायविश्वंज्योतिर्यछ। सूर्य
स्तेधिपतिस्तयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीद। ७९। लोकं
पृणछिद्रंपृणाथोसीदध्रुवात्वम्॥ इंद्राग्नीत्वाबृहस्पति
रस्मिन्योनावसीषदन्॥ ८०॥ ताअस्यसूददोहसः सोमं

४००

॥ ९२५

ॐ श्रीगणपतये नमः ॥ जन्मेन्दुवानांधियशोस्त्रिघारोचनेदिवः ॥
इंद्रेविभ्योभवीवधन्समुद्रव्यचसंगिरः ॥ रथीतेद्विरथोनांवा
ज्योनांरुसस्वंतिंपतिम् ॥ २ ॥ श्रोथुदभ्योनयवसिविष्णुदाम
हः संवरणाद्यस्थात ॥ आदंस्यवाती अनुवातिद्रोणश्चिरधंसम
तेभजेनंरघुमस्ति ॥ २ ॥ आयोध्वासदनेसादयाम्यंतम्भा

॥सं०॥
॥१३॥

याया २ समुद्रस्य हृदये २ ॥ भीवतीम्भास्वतीमा याद्याम्भास्यापृ
थिवीमोर्वंतरिक्षम् ॥ परमेष्ठी त्वा सादयतु दिवस्पृष्ठे व्यचस्वती
म्प्रथस्वतीम् ॥ दिवं यच्छ दिवं दृ २ ह दिवं मा हि २ सीः ॥ विश्वे
स्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय ।
सूर्य्यस्त्वाभिपातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शंतमेन तया देवतय

ङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतत्र॥ ८४॥ सहस्रस्य प्रमासि सहस्रस्य प्रति
मासि सहस्रस्योन्मासि॥ साहस्रोसि सहस्राय त्वा॥ ८५॥ ६७॥
अग्ने जातान्॥ ५॥ रश्मिना सत्याय॥ ७॥ राज्ञ्यसि॥ ७९॥ अयं पु
रो॥ १०॥ अग्निर्मूर्द्धा॥ ३०॥ येन ऋषयः॥ ८॥ तपश्च॥ ७॥ सप्तमो
नुवाकः॥ इति षोडशोध्यायः॥ कंडिकासंख्या॥ ८५॥ ६७॥ ॐ॥

॥१०॥
॥१८॥

नमस्ते। रुद्रमन्यवउतोतइषवेनमः॥ बाहुभ्यामुततेनमः॥१॥
यातेरुद्रशिवातनूरघोरापापकाशिनी॥ तयानस्तन्वाशं
तमयागिरिशंताभिचाकशीहि॥२॥ यामिषुंगिरिशंतहस्तेबि
भर्ष्यस्तवे॥ शिवांगिरित्रतांकुरुमाहिंसीःपुरुषंजगत्
॥३॥ शिवेनवचसात्वागिरिशाछावदामसि॥ यथानःस

र्वृमिज्जगे दयस्म ः सुमना असत ॥७॥ अध्यवोचदधिवक्ता
प्रथमो दैव्यो भिषक् ॥ अही ः श्च सर्वां जंभयं सर्वांश्च यातुधा
न्यो धराची ः परासुव ॥८॥ असौ य ः स्ताम्रो अरुण उत बभ्रु ः सु
मंगले ॥ ये चेमे ः रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिता ः सहस्रशो वैषा
ः हेडईमहे ॥९॥ असौ यो वसर्प्पति नीलग्रीवो वि लोहित ः ॥

उतैनं गोपा अदृश्रन्नदृश्रन्नुदहार्यः स दृष्टो मृडयाति नः ॥७॥
नमोस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे। अथो ये अस्य स
त्वानोहं तेभ्यो करं नमः ॥८॥ प्रमुंच धन्वनस्त्वमुभयोरार्त्न्योर्ज्या
म्। याश्च ते हस्त इषवः परा ता भगवो वप ॥९॥ विज्यं धनुः कप
र्दिनो विशल्यो बाणवां उत। अनेशन्नस्य या इषव आभुरस्य

निषंगधिः ॥१०॥ परिते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणक्तु विश्वतः ॥
अथो य इषुधिस्तवारे अस्मन्निधेहि तम् ॥११॥ या ते हेतिर्मीढुष्टम हस्ते बभूव ते धनुः ॥ तयास्मान्विश्वतस्त्वमयक्ष्मया
परिभुज ॥१२॥ अवतत्य धनुष्ट्वꣳ सहस्राक्ष शतेषुधे ॥ निशीर्य
शल्यानां मुखा शिवो नः सुमना भव ॥१३॥ नमस्त आयुधाय

॥सं०॥
॥२६॥

नाततायधृष्णवे॥ उभाभ्यामुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने॥ ५४॥
मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितं॥
मा नो वधीः पितरं मोत मातरं मा नः प्रियास्तन्वो रुद्र रीरि
षः॥ ५५॥ मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो
अश्वेषु रीरिषः॥ मा नो वीरान् रुद्र भामिनो वधीर्हविष्मन्तः स

५०८

दृमित्वा हवामहे ॥१६॥ प्रथमोनुवाकः ॥ नमो हिरण्यबाहवे से
नान्ये दिशांच पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां
पतये नमः ॥ नमः शष्पिंजराय त्विषीमते पथीनाम्पतये न
मो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमः ॥१७॥ नमो
बभ्लुशाय व्याधिनेन्नानां पतये नमो नमो भवस्य हेत्यै ज

॥ रु० ॥
॥ १८ ॥

गंतांपतयेनमः ॥ नमोरुद्रायाततानाय्यिनेक्षेत्राणांपतयेनमो
नमः सूतायाहंत्येवनानांपतयेनमः ॥ १८ ॥ नमोरोहिताय स्थ
पतये वृक्षाणांपतयेनमो नमोभुवंतये वारिवस्कृतायौष
धीनांपतयेनमः ॥ नमोमंत्रिणे वाणिजाय कक्षाणांपतयेन
मो नम उच्चैर्घोषायाक्रंदयतेपत्तीनांपतयेनमः ॥ १९ ॥ नमः

४१०

॥ १८ ॥

कृत्स्नायतालाय धावते सत्वनां पतये नमो नमः सहमानाय
निव्याधिन आव्याधिनीनां पतये नमः नमः ककुभाय निषं
गिणे स्तेनानां पतये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्या
नां पतये नमः ॥ २ ॥ नमो वंचते परिवंचते स्तायूनां पतये नमो
नमो निषंगिण इषुधिमते तस्कराणां पतये नमः ॥ नमः स्त्रका

॥ सं० ॥
॥१८॥

यिभ्यो जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तंचरद्भ्यो
विकृन्तानां पतये नमः ॥२१॥ द्वितीयोनुवाकः ॥ नम उष्णीषिणे । गि
रिचराय कुलुञ्चानां पतये नमो नम इषुमद्भ्यो धन्वायिभ्यश्च
वो नमः ॥ नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नम
आयच्छद्भ्योऽस्यद्भ्यश्च वो नमः ॥२२॥ नमो विसृजद्भ्यो विध्यद्भ्य

४१२

।१८।

श्च वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमः ॥ नमः शयानेभ्य
आसीनेभ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च वो नमः ॥ २३ ॥
नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमोऽश्वेभ्योऽश्वपति
भ्यश्च वो नमः ॥ नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो
नमो नम उगणाभ्यस्तृंहतीभ्यश्च वो नमः ॥ २४ ॥ नमो ग

॥ सं० ॥
॥ ९९ ॥

णेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो न
मः ॥ नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्यो विश्व
रूपेभ्यश्च वो नमः ॥२५॥ नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो
नमो रथिभ्यो अरथेभ्यश्च वो नमः ॥ नमः क्षत्तृभ्यः संग्र
हीतृभ्यश्च वो नमो नमो महद्भ्यो अर्भकेभ्यश्च वो नमः ॥२६॥ तती ॥

श्चं

॥ ९९ ॥

नमस्तक्षभ्योरथकारेभ्यश्चवोनमोनमः कुलालेभ्यः कर्मारे
भ्यश्चवोनमेः ॥ नमोनिषादेभ्यः पुञ्जिष्टेभ्यश्चवोनमोनमः
श्वनिभ्योमृगयुभ्यश्चवोनमः ॥२७॥ नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्य
श्चवोनमोनमोभवायचरुद्रायच ॥ नमः शर्वायचपशुपत
येचनमोनीलग्रीवायचशितिकंठायच ॥२८॥ नमः कपर्दि

॥ सं० ॥
॥ १०० ॥

नेचव्युप्तकेशायच नमः सहस्राक्षायचशतधन्वनेच ॥ नमो
गिरिशायाच्यच शिपिविष्टायच नमो मीढुष्टमायचेषुमते
च २९ नमो ह्रस्वायच वामनायच नमो बृहतेचवर्षीयसे
च ॥ नमो वृद्धायच संवृधेच नमोऽग्रियायच प्रथमायच ३०
नम आशवेचाजिरायच नमः शीघ्र्यायच शीभ्यायच ॥

॥ १०० ॥

च

नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमो नादेयाय च द्वीप्याय च ॥ ३१ ॥
नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो
मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुध्न्याय च ॥ ३२ ॥
नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय च
नमः श्लोक्याय चावसान्याय च नम उर्वर्याय च खल्याय च ॥ ३३ ॥

नमो वन्याय च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च ॥ नमः
आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिंदिने च ॥ २७ ॥
नमो बिल्मिने च कवचिने च नमो वर्मिणे च वरूथिने च ॥ नमः
श्रुताय च श्रुतसेनाय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च नमो निषंगि
णे चेषुधिमते च ॥ नमस्तीक्ष्णेषवे चायुधिने च नमः स्वायुधा

॥ १०१ ॥

यचसुधन्वनेच॥३६॥ नमःस्रुत्यायचपथ्यायचनमःकाट्याय

चनीप्यायच॥नमःकुल्यायचसरस्यायचनमोनादेयायचवैशं

तायच॥३७॥ नमःकूप्यायचावट्यायचनमोवीध्र्यायचातप्या

यच॥नमोमेघ्यायचविद्युत्यायचनमोवर्ष्यायचावर्ष्यायच

॥३८॥नमोवात्यायचरेष्म्यायचनमोवास्तव्यायचवास्तुपा

॥ सं० ॥
॥ २ ॥

यच ॥ नमः सोभायचरुद्रायच नमस्ताम्रायचारुणायच ॥

नमः शंगवेच पशुपतयेच नमउग्रायचभीमायच ॥ नमोग्रेव

धायचदूरेवधायच नमोहंत्रेचहनीयसेच ॥ ६ ॥ नमोवृक्षे

भ्योहरिकेशेभ्यो नमस्ताराय ॥ नमः शंभवेचमयोभवेच न

मः शंकरायच मयस्करायच नमः शिवायचशिवतरायच

॥ २ ॥

॥६१॥ नमः पार्यायचावार्यायच नमः प्रतरणायचोत्तरणा
यच ॥ नमस्तीर्थ्यायचकूल्यायच नमः शष्प्यायचफेन्यायच
॥६२॥ नमः सिकत्यायचप्रवाह्यायच नमः किंशिलायच
क्षयणायच ॥ नमः कपर्दिनेचपुलस्तयेच नम इरिण्यायच
प्रपथ्यायच ॥६३॥ नमो व्रज्यायचगोष्ठ्यायच नमस्तल्प्याय

॥सं०॥
॥३॥

४९२

पुगेह्यायच नमोह्रद्यायचनिवेष्प्यायचनमःकाट्यायच
गह्वरेष्ठायच॥४४॥ नमःशुष्क्यायचहरित्यायचनमः
पांसव्यायचरजस्यायच॥ नमोलोप्यायचोलप्यायच
नमऊर्व्यायचसूर्म्यायच॥४५॥ नमःपर्ण्यायचपर्णशदा
यचनमउद्गुरमाणायचाभिघ्नतेच॥ नमआखिदतेचप्र

॥२॥

खिदतेच नमः प्रखिदद्भ्यो धनुष्मद्भ्यश्च वो नमः ॥ नमो वः किरिके

भ्यो देवानां हृदयेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नमो विक्षिणत्केभ्यो

नम आनिर्हतेभ्यः ॥ ४६ ॥ सहस्रमो नुयान्त ॥ द्रापे अंधसस्पते द

रिद्रनीललोहित ॥ आसां प्रजानामेषां पशूनां माभेर्मारो

मोचनः किंचनाममत् ॥ ४७ ॥ इमा रुद्राय तवसे कपर्दिने क्ष

यद्वीराय प्रभरामहे मतीः यथा शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं
ग्रामे स्मिन्नातुरम् ॥४८॥ याते रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वा
हा भेषजी । शिवा रुतस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे ॥४९॥
परि णो हेती रुद्रस्य वृज्याः परि त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः । अ
व स्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृड ॥५०॥

मीढुष्टमशिवतमशिवोनः सुमनाभव॥ परमेवृक्षआयु
धंनिधायकृत्तिंवसानआचरपिनाकंबिभ्रदागहि॥५१॥वि
किरिद्रविलोहितनमस्तेअस्तुभगवः॥यास्तेसहस्रंहेत
योन्यमस्मन्निवपंतुताः॥५२॥सहस्राणिसहस्रशोबाह्वो
स्तवहेतयः॥तासामीशानोभगवःपराचीनामुखाकृधि॥५३॥

॥ सं ॥
॥ ५ ॥

असंख्याता सहस्राणि ये रुद्रा अधि भूम्याम् । तेषां ॰ सहस्रयोजनेवधन्वानि तन्मसि ॥ ५४ ॥ अस्मिन्महत्यर्णवेन्तरिक्षे भवा अधि । तेषां ॰ सहस्रयोजनेवधन्वानि त ॰ न्मसि ॥ ५५ ॥ नीलग्रीवाः शितिकंठा दिवं ॰ रुद्रा उपश्रिताः । तेषां ॰ स ॰ ॥ ५६ ॥ नीलग्रीवाः शितिकंठाः शर्वा अधः क्षमाचराः ॥

॥ ५ ॥

तेषां०॥५७॥ ये वृक्षेषु शष्पिंजरा नीलग्रीवा विलोहिताः।
तेषां०॥५८॥ ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः।
तेषां०॥५९॥ ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा आयुर्युधः॥ ते०॥६०॥
ये तीर्थानि प्रचरंति सृकाहस्ता निषंगिणः॥ तेषां०॥६१॥
ये अन्नेषु विविध्यंति पात्रेषु पिबतो जनान्॥ तेषां०॥६२॥ य

ल

सं० ॥
६५ ॥

एतावंतश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे तेषां० ॥ ६२ ॥
नमोस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां वर्षमिषवः ॥ तेभ्यो दश प्राची
र्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः ॥ तेभ्यो नमो
अस्तु ते नो मृडयंतु ते नोवंतु ॥ ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमे
षां जंभे दध्मः ॥ नमोस्तु रुद्रेभ्यो येंतरिक्षे येषां वात इषवः

४४ ॥ ६६ ॥

तेभ्योदश॰ तेभ्यो नमोस्तु ते यं द्विष्मो॰॥ नमोस्तु रुद्रेभ्यो
येपृथिव्यां येषामन्नमिषवः॥ तेभ्योदश॰ तेभ्यो नमो अस्तु॰
ते यं द्विष्मो॰ दृधम॥ ६६॥ ७॥ नमस्ते॥ १६॥ नमो हिरण्यबाहवे॥५॥
नमउष्णीषिणे॥५॥ नमस्तक्षभ्यो॥५॥ नमो ज्येष्ठाय॥५॥ नमस्तु
स्राय॥ नमः पार्याय॥ १६॥ द्रापेअंधस॥ १८॥ अष्टमोनु॥ इति स स

॥सं०॥
६॥

४३०

दशोध्यायः॥ कंडिकासंख्या ६४॥ ॐ अश्मन्नूर्जं पर्वते शि
श्रियाणामद्भ्य ओषधीभ्यो वनस्पतिभ्यो अधि संभृतं पयः
तान्न इषमूर्जं धत्तमरुतः संरराणाः अश्मंस्ते क्षुन्मयि त
ऊर्ग्यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छतु॥७॥ इमा मे अग्न इष्टका धेनवः स
न्त्वेका च दश च दश च शतं च शतं च सहस्रं च सहस्रं चा

॥६॥

युतंचायुतंचनियुतंचनियुतंच॥२॥अर्बुदंच।न्यर्बुदंचसमु
द्रश्चमध्यंचांतश्चपरार्द्धश्च।एतामेअग्नइष्टकाधेनवः
संत्वमुत्रामुष्मिंल्लोके॥३॥ऋतवस्थ।ऋतावृधऋतुष्ठास्थ
ऋतावृधः घृतश्चुतोमधुश्चुतोविराजोनामकामदुघाअ
क्षीयमाणा॥४॥समुद्रस्यत्वावकयाग्नेपरिव्ययामसि॥पा

॥ सं० ॥
॥८॥

वको अस्मभ्यꣳ शिवो भव ॥५॥ हिमस्य त्वा जरायुणाग्ने परि
व्ययामसि । पावको अस्मभ्यꣳ शिवो भव ॥६॥ उप ज्मन्नुप वे
तसेऽवतर नदीष्वा । अग्ने पित्तमपामसि मण्डूकि ताभिरा गहि
सेमन्नो यज्ञं पावकवर्णꣳ शिवं कृधि ॥७॥ अपामिदं न्ययनꣳ
ꣳ समुद्रस्य निवेशनं । अन्याꣳस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको

॥ ७ ॥

अस्मभ्यं शिवो भव ॥८॥ अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जि
ह्वया। आ देवान्वक्षि यक्षि च ॥९॥ स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाँ
इहा वह। उप यज्ञं हविश्च नः ॥१०॥ पावकया यश्चितयंत्या कृ
पा क्षामन्रुरुच उषसो न भानुना। तूर्वन्न यामन्नेतशस्य नू
रण आ यो घृणे न ततृषाणो अजरः ॥११॥ नमस्ते हरसे शो

॥ सं ॥
॥ ९ ॥

१३४

न्निषन्नमस्ते अस्तु विभेषे ॥ अन्न्या॑ऽस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको
अस्मभ्यं॑ शिवो भव ॥ नृषदे वळप्सुषदे वेडूर्हिषदे वेड्वनसदे
वेट्स्वर्विदे वेट् ॥ १२ ॥ ये देवा देवानां यज्ञिया यज्ञियानां॑ संवत्स
रीणमुपभागमासते । अहुतादो हविषो यज्ञे अस्मिन्त्स्वयं पि
बन्तु मधुनो घृतस्य ॥ १३ ॥ ये देवा देवेष्वधि देवत्वमायन्ये

॥ ९ ॥

असैर्णः पुरएतारो अस्य। येभ्यो न ऋते पवते धाम किंचन
न ते दिवो न पृथिव्या अधि स्नुषु ॥ ७४ ॥ प्राणदा अपानदा व्यो
नदा वर्चोदा वरिवोदाः ॥ अन्यांस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पा
वको अस्मभ्यं शिवो भव ॥ ७५ ॥ प्रथमोनुवाकः ॥ अग्निस्ति
ग्मेन शोचिषा यासद्विश्वं न्यत्रिणम्। अग्निर्नो वनुते रयिं

म॥१७॥य इमा विश्वा भुवनानि जुह्वदृषिर्होता न्यसीदत्पिता नः। स आशिषा द्रविणमिच्छमानः प्रथमच्छदवराँ२ आविवेश॥ किं स्विदासीदधिष्ठानमारम्भणं कतमत्स्वित्कथासीत्। यतो भूमिं जनयन्विश्वकर्मा वि द्यामौर्णोन्महिना विश्वचक्षाः॥ ॥१८॥ विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोबाहुरुत विश्व

४२८

नंस्यात् ॥ सं बाहुभ्यां धमति सं पतत्रैर्द्यावाभूमी जनयंदेव ए
कः ॥१९॥ किं स्विद्वनं क उ स वृक्ष आस यतो द्यावापृथिवी
निष्टतक्षुः ॥ मनीषिणो मनसा पृच्छतेदु तद्यदध्यतिष्ठद्भुवे
नानि धारयन् ॥२०॥ या ते धामानि परमाणि यावमा या
मध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा ॥ शिक्षा सखिभ्यो हविषि स्वधा

॥सं०॥
१११

वस्वयंयजस्वतन्वंवृधानः॥२१॥ वाचस्पतिंविश्वकर्मा
णमूतयेमनोजुवंवाजेअद्याहुवेम॥ सनोविश्वानिहव
नानिजोषद्विश्वशंभूरवसेसाधुकर्मा॥२२॥ विश्वकर्मन्
हविषावावृधानःस्वयंयजस्वपृथिवीमुतद्याम्॥ मुह्य
न्त्वन्येअभितःसपत्नाइहास्माकंमघवासूरिरस्तु॥२३॥

४३
॥१११॥

विश्वकर्मन्हविषा वर्धनेन त्रातारमिंद्रमकृणोरवध्यम्।
तस्मै विशः समनमंत पूर्वीरयमुग्रो विहव्यो यथासत्॥२४॥
द्वितीयोनुवाकः॥ चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेने अ
जनन्नम्नमाने। यदेदंता अददृहंत पूर्व आदिद्यावापृथिवी
अप्रथेताम्॥२५॥ विश्वकर्मा विमना आद्विहाया धाता वि

॥ सं॰ ॥
॥ १२ ॥

धाता परमोत संदृक् तेषामिष्टानि समिषा मदंति यत्रा
सप्तऋषीन्पर एकमाहुः ॥ २ ॥ यो नः पिता जनिता यो वि
धाता धामानि वेद भुवनानि विश्वा । यो देवानां नामधा
एक एव तं संप्रश्नं भुवना यंत्यन्या ॥ ३ ॥ त आयजंत द्र
विणं समस्मा ऋषयः पूर्वे जरितारो न भूना । असूर्ते

सर्त्वैरजेस्मिन्निषुक्ते येभूतानि समभवन्नेवन्निमानि ।२८॥
परोदिवापरएनापृथिव्यापरोदेवेभिरसुरैर्यदस्ति ॥ कि
ंस्विद्गर्भंप्रथमंदध्रआपोयत्रदेवाः समपश्यंतपूर्वे ॥२९
तमिद्गर्भंप्रथमंदध्रआपोयत्रदेवाः समगच्छंतविश्वे ॥
अजस्यनाभावध्येकमर्पितंयस्मिन्विश्वानिभुवनना

॥ सं० ॥

॥ १३ ॥ नि

तस्सु ॥ २० ॥ न तं विदाथ य इमा जजानान्यद्युष्माकमंतरं बभूव ॥ नीहारेण प्रावृता जल्प्या चासुतृप उक्थशासश्चरंति ॥ २१ ॥ विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट देव आदिद्गंधर्वो अभवद्द्वितीयः ॥ तृतीयः पिता जनितौषधीनामपां गर्भं व्यदधात्पुरुत्रा ॥ २२ ॥ तृतीयोनुवाकः ॥ आशुः शिशानो वृषभो

नभीमोघनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम्॥ संक्रंदनोनि
मिषएकवीरः शतंसेनाअजयत्साकमिंद्रः॥२२॥ संक्रं
दनेनानिमिषेणजिष्णुनायुत्कारेणदुश्च्यवनेनधृष्णु
ना। तदिंद्रेणजयततत्सहध्वंयुधोनरइषुहस्तेनवृष्णा
॥२३॥ सइषुहस्तैः॥ सनिषंगिभिर्वशीसंस्रष्टासयुध

॥ सं० ॥
॥ २४ ॥

इंद्रो॑ ग॒णेन॑ ॥ सं॒सृ॒ष्ट॒जित्सो॑म॒पा बा॑हुश॒र्ध्यु१॒ग्रध॑न्वा॒ प्रति॑हिताभि॒रस्ता॑ ॥ ३५ ॥ बृह॑स्पते॒ परि॑ दीया॒ रथे॑न रक्षो॒हामित्राँ॑ अप॒बाध॑मानः ॥ प्र॒भ॒ञ्जन्सेनाः॑ प्रमृ॒णो यु॒धा जय॑न्न॒स्माक॑मेध्यवि॒ता रथा॑नाम् ॥ ३६ ॥ ब॒ल॒वि॒ज्ञा॒यः स्थवि॑रः॒ प्रवी॑रः॒ सह॑स्वान्वा॒जी सह॑मान उ॒ग्रः ॥ अ॒भिवी॑रो अ॒भिस॑त्वा

हा

॥ १४५ ॥

सहोजाजेत्रमिंदुरथुमातिछगोषि तू ॥ २७ ॥ गोत्रमिदंगी
लिदं वज्जबाहुं जयंतमज्झमभ्यणंलमोजेसा ॥ इम २ सेजा
ता अनुवीरयपवुमिं २१ सरवापो अनुस २ रभपवम ॥ २८
अभिगो आणि। सहु सागाल मानो दुयाधीरः ह्यातमन्युर्दि
द्रः ॥ दुष्प्रनूनः पंल नाषालयु ध्योस्मारु २ सेनो अवतुत

सं० ॥
॥१५॥

र्भुत्सु ॥ ३९ ॥ इंद्र आसां । नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सो
मः ॥ देवसेनानामभिभंजतीनां जयंतीनां मरुतो यंत्वग्रम्
॥ ४० ॥ इंद्रस्य वृष्णो । वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध
उग्रम् ॥ महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयता
मुदस्थात् ॥ ४१ ॥ उद्धर्षय । मघवन् नायुधान्युत्सत्वनां मामका

२२६

॥ १५ ॥

मघानांमघोनां रसि ॥७॥ उद्वृत्रहन्वाजिनांवाजिनान्युग्रथो
नांजयतांयंतु घोषाः ॥८२॥ अस्माकमिंद्र समृतेषु
ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ताजयंतु ॥ अस्माकंवीराउत्तरे
भवंत्वस्मां३ उदेवाअवताहवेषु ॥८३॥ अमीषांचित्तं।
प्रतिलोभयंती गृहाणांगान्यप्वेपरेहि ॥ अभिप्रेहि निर्द

॥ सं ॥
॥ १६ ॥

त हखु रेणैरंधेना मित्रास्तमसासचंलाम ॥४४॥ अनेस्र
ष्टापरापतत्तारं ब्येभ्र स्तसंस्त्रिते ॥ गघुमित्रान्यपघस्वमा
मीषांवंश्चनोद्धिषः ॥४५॥ प्रेताजयलाननरुंद्रो वुःक्रार्मेयथा
तु ॥ अग्रावः संजुबाहवोनाधप्पायथासथा ॥४६॥ असो
या ॥ सेनामरुनः परेषामभ्येतिनरुंजसास्पर्ढमाना ॥ तां

॥ १६ ॥

॥२॥ हततमसापव्रतेनयथामीअन्योअन्यंनजानन्

॥४७॥ यत्रबाणाःसंपतंतिकुमाराविशिखाइव।तत्रा

इन्द्रोबृहस्पतिरदितिःशर्मयछतुविश्वाहाशर्मयछतु॥४८॥

मर्माणितेवर्मणाछादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुव

स्तामुरोर्वरीयोवरुणस्तेकृणोतुजयंतंत्वानुदेवामदं

॥सं॥
॥१८॥
सजाता

४५०

त॥४१॥ चतुर्थोऽनुवाकः॥ उद्देनमुत्तरां नयाग्ने घृतेना
हुत॥ रायस्पोषेण सꣳ सृज प्रजया च बहुं कृधि॥२॥
इंद्रेमं प्रतरां नय [illegible] नाम स [illegible]॥ समेनं वर्चसा सृ
ज देवानां भाग[illegible] असत्॥५॥ यस्य कुर्मो गृहे हविस्तमग्ने
वर्द्धया त्वम्॥ तस्मै देवा अधि ब्रुवन्नयं च ब्रह्मणस्पतिः॥

॥५२॥
॥१९८॥

उदु त्वा विश्वे देवा अग्ने भरंतु चित्तिभिः॥ सनो भव शिवस्त्वं
सुप्रतीको विभावसुः॥ ५३॥ पंच दिशो दैवीर्यज्ञमवंतु देवी
रपामतिं दुर्मतिं बाधमानाः॥ रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजं
तीरायस्पोषे अधि यज्ञो अस्थात्॥ ५४॥ समिद्धे अग्ना
अधि मामहान उक्थपत्र ईड्यो गृभीतः॥ तप्तं घर्मं परिगृ

॥ सं० ॥
॥ १५ ॥

स्यायजंतेऊर्जायघज्ञमयजंतदेवा: ॥ ५५ ॥ दैव्यायधर्त्रे।
जोष्ट्रेदेवश्री: श्रीमन: शतपया: ॥ परिगृह्यदेवायज्ञमा
यंदेवा देवेभ्योअध्वर्यंतोअस्थु: ॥ ५६ ॥ वीतंहवि: शमित
शमिताय जध्यैतुरीयोयज्ञोयत्रहव्यमेति तनोवाका आशि
षोनोजुषंताम् ॥ ५७ ॥ सूर्यरश्मिर्हरिकेश: पुरस्तात्सविता

४५२

॥ १८ ॥

ज्योतिरुद्यां३ अजस्रम् । तस्य पूषाप्रसवे याति विद्वा
न्संपश्यन्विश्वा भुवनानि गोपाः । ५८ । सिमा न एव दिवो
मध्य आस्त आपप्रिवान्रोदसी अंतरिक्षं । स विश्वाचीर
भिचष्टे घृताचीरंतरा पूर्वमपरं च केतुम् । ५९ । उक्षा सम
द्रो अरुणः सुपर्णः पूर्वस्य योनिं पितुरा विवेश । मध्ये दि

॥ सं० ॥
॥ ७९ ॥

यो निहितः पृश्निरस्मा निचेत्समुरजं सस्पार्यं तौ ॥ ६ ॥ इंद्र वि
भ्वा ॥ अवीवृधन्त्समुद्रव्यचसं गिरः ॥ रथीतमं रथीनां वाजा
नां सत्पतिं पतिम् ॥ ६१ ॥ देवहूर्यज्ञ आ च वक्षत्सुम्नहूर्यज्ञ
आ च वक्षत् ॥ यक्षदग्निर्देवो देवां आ च वक्षत् ॥ ६२ ॥
वाजस्य मा प्रसवउद्ग्राभेणोदग्रभीत् ॥ अधा सपत्नानिंद्रो

॥ ७९ ॥

भिनिग्राभेण धरं रय्यकः ॥ ६५ ॥ उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म दे
वा अवीवृधन् । अधा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्य
स्यताम् ॥ ६६ ॥ पञ्चमोऽनुवाकः ॥ क्रमध्वमग्निना नाकमुख्य
ं हस्तेषु बिभ्रतः । दिवस्पृष्ठं स्वर्गत्वा दिवेभिराध्वम् ॥ १ ॥ प्रा
चीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानग्नेरग्ने पुरो अग्निर्भवेह । विश्वा

मिश्रा

छ्रु

॥ सं० ॥
॥ २० ॥

त

आशादीद्यानो विभाह्यूर्जन्नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे ॥ २ ॥
पृथिव्या । अहमुदंतरिक्षमारुहमंतरिक्षाद्दिवमारुहम्
दिवो नाकस्य पृष्ठात्स्वर्ज्योतिरगामहम् ॥ ३ ॥ स्वर्यंतो ना
पेक्षंत आ द्यां रोहंति रोदसी ॥ यज्ञं ये विश्वतोधारं सुवि
द्वांसो वितेनिरे ॥ ४ ॥ अग्ने प्रेहि प्रथमो देवयतां चक्षु

७६

॥२०॥

र्देवानामुत्तमस्यनाम॥ २ यस्त्समाग्ने ऋगुभिः सजोषाः
स्वर्यंतु यजमानास्वस्ति ॥ ८ ॥ नक्तोषासा समनसा विरूपे
धापयेते शिशुमेकं ९ समीची॥ द्यावा क्षामा रुक्मो अंत
र्विभाति देवा अग्निं धारयं द्रविणोदाः॥ १ ॥ अग्ने सह
स्राक्ष शतमूर्द्धं छतं ते प्राणाः सहस्रं व्यानाः॥ त्वं साहस्र

॥ सं० ॥
॥ ३१ ॥

स्य शम्बई रिप्राष्रुतस्मैंनेंविधेम वाजायस्वाहा ॥ ७ ॥ सुपर्णोसि
गरुत्मान्पृष्ठेपृथिव्याःसीद । भासांतरिक्षमापृण ज्योति
षादिवमुत्तभान तेजसादिशउद्दृंह ॥ ८ ॥ आजुह्वानः सुप्र
तीकः पुरस्तादग्नेस्वांयोनिमासीद साधुया । अस्मिन्त्स
धस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवायजमानश्चसीदत ॥ ९ ॥

२४८

॥ ३१ ॥

४५८

ताः सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामाहं वृणे सुमतिं विश्वजन्याम्॥ याम स्य कण्वो अदुहत्प्रपीनाः सहस्रधारां पयसा महीं गाम्॥ १॥ विधेम ते परमे जन्मन्नग्ने विधेम स्तोमैरवरे सधस्थे॥ यस्माद्योनेरुदारिथा यजे तं प्रत्वे हवींषि जुहुरे समिद्धे॥ १॥ प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नोऽजस्रया

सूर्नमीयविक्षु। त्वां॑द्राध्वंतुउपयंतिवाजाः॥१२॥ अग्नेत
मद्याश्वन्नस्तोमैः क्रतुन्नभद्रंहृदिस्पृशम्॥ ऋध्यामात
ओहैः॥१३॥ चित्तिंजुषाणमिमन्नसाध्वैतेनयथीदुवाहुहानम
न्वीतिहोत्रा ऋतावृधः॥ पत्येविश्वस्यभर्मनोजुषाणेमेवि
विश्वकर्माणेविश्वाहादाभ्यंहवि॥१४॥ सप्तते अग्नेस

स्मिधः सप्तजिह्वाः सप्तऋषयः सप्तधामप्रियाणि ॥ सप्त
होत्राः सप्तधात्वायजंति सप्तयोनीरापृणस्व घृतेन
स्वाहा ॥ १५ ॥ [illegible] ॥ शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च
सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्मांश्च ॥ शुक्रश्च ऋतपाश्चात्यंहाः
॥ ईदृङ्चान्यादृङ्च सदृङ्च प्रतिसदृङ्च ॥ मितश्च सम्मि

॥ सं० ॥
॥ २३ ॥

लश्च सभराः ॥२॥ ऋतजिच्च ॥ सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषे
णश्च ॥ अंतिमित्रश्च दूरेअमित्रश्च गणः ॥२॥ ऋतश्च स
त्यश्च ध्रुवश्च धरुणश्च ॥ धर्त्ता च विधर्त्ता च विधारयः
॥ ईदृक्षास एतादृक्षासऊषु णः सदृक्षासः प्रतिसदृ
क्षास एतन ॥ मितासश्च संमितासो नो अद्य सभ

॥ २३ ॥

४६२

रसो मरुतो पृतेऽस्मिन् ॥ ५ ॥ स्वतवाꣳश्च प्रघासी च सांत
पनश्च गृहमेधी च ॥ क्रीडी च शाकी चोज्जेषी ॥ ६ ॥ इंद्रं दैवी
र्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानोऽभवन् यथेंद्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मा
नोऽभवन् ॥ एवमिमं यजमानं दैवीश्च विशो मानुषीश्चानुव
र्त्मानो भवन्त्वाखु ॥ ७ ॥ ७ ॥ सप्तमोऽनुवाकः ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥

॥ सं० ॥
॥२७॥

४६४

यज्ञं नर्जीम॥१५॥ अग्निस्तिग्मेन॥ १०॥ चक्षुषः पिता॥ ८॥
आशुः शिशानः॥१७॥ उदेनं॥१५॥ समध्वमग्निना ९॥
शुक्रज्योतिश्च॥१०॥ आप्यायस्वो प्याय॥ ॐ अग्ना इम ऽस्तनु
मर्जं स्वंतं धयापान्नपीनमग्ने सगिरस्यमध्ये॥ उत्संजुषस्व
मूतधारमवंतसमुद्रियं सदनमाविशस्व॥ १॥ छन्तं मिमि

॥२७॥

से। घृतमस्ययोनिर्घृतेश्रितोघृतम्वस्यधाम॥ अनुष्वध
मावहमादयस्वस्वाहाकृतंवृषभवक्षिहव्यम्॥२॥ समुद्राद्ू
र्मिर्मधुमाँउदारदुपांशुनासममृतत्वमानट् घृतस्य
नामगुह्यंयदस्तिजिह्वादेवानाममृतस्यनाभिः॥१॥ वयं
नामप्रब्रवामाघृतस्यास्मिन्यज्ञेधारयामानमोभिः॥२॥

॥ सं० ॥
॥ २१५ ॥

श्रु स्मान्रण वषु स्यमानं चतु श्टंगो वमी गौ र एतत् ॥ २ ॥ चत
रि श्टंगा त्रयो अस्य पादा द्वे शीर्षे स त हस्तासो अस्य ॥ त्रिधा
बद्धो वृषभो रोरवीति महो देवो मर्त्यां आ विवेश ॥ ३ ॥ त्रिधाहि
तं । पणिभिर्गु ह्यमानं ग वि दे वासो घृ त मन्व विदन् । इ न्द्र एक
ं सू र्य एकं जजान वे ना दे कं स्वधया निष्टतक्षुः ॥ ४ ॥ ए

४६६

॥ २५८ ॥

ना अर्षंति हृद्यात्समुद्राच्छतव्रजा रिपुणा नावचक्षे ॥ घृत

स्य धारा अभिचाकशीमि हिरण्ययो वेतसो मध्य आसा

म् ॥ सम्यक्स्रवंति सरितो न धेना अंतर्हृदा मनसा पूयमानाः ॥

एते अर्षंत्यूर्मयो घृतस्य मृगा इव क्षिपणोरीषमाणाः ॥६॥

सिंधोरिव प्राध्वने शूघनासो वातप्रमियः पतयंति यह्वाः ॥

त

त

॥सं०॥
॥२६॥

घृतस्य धारा॥ अरुषो न वाजी काष्ठा भिंदन्नूर्मिभिः पि-
न्वमानः ॥८॥ अभि प्रवंत समनेव योषाः कल्याण्यः स्म-
यमानासो अग्निं॥ घृतस्य धाराः समिधो नसंत ता
जुषाणो हर्यति जातवेदाः ॥९॥ कन्या इव वहतुमेतवा
उ अंज्यंजाना अभि चाकशीमि॥ यत्र सोमः सूयते यत्र

४६२

॥२६॥

संज्ञानो घृतस्य धारा अभितत्खवंते ॥१०॥ अभ्यर्षत सुष्टुतिं
गव्यमाजिमस्मासु भद्रा द्रविणानि धत्त । इमं यज्ञं नय
त देवता नो घृतस्य धारा मधुमत्खवंते ॥११॥ धामंते विश्वं
भुवनमधिश्रितमंतः समुद्रे हृद्यंतरायुषि । अपामनी
के समिथे य आभृतस्तमश्याम मधुमंतं तउर्मिं ॥

॥ सं० ॥
॥ २८ ॥

॥१२॥ अथ प्रथमोऽनुवाकः ॥ वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयति
श्च मे प्रसितिश्च मे ॥ धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे
श्लोकश्च मे । श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे
ने ऽन्त्यपताम ॥१ प्राणश्च मे पानश्च मे व्यानखुश्च मे ॥
चित्तं च म आधीतं च मे वाक्च मे मनश्च मे । चक्षुश्च मे

स्वश्च मे
श्च मे

॥ २८ ॥

४७०

श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥२॥
ॐ ओजश्च मे सहश्च म आत्मा च मे तनूश्च मे ॥ शर्म च मे
वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थीनि च मे ॥ परूꣳषि च मे शरी
राणि च म आयुश्च मे जरा च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥३॥
ॐ ज्यैष्ठ्यं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मे ऽम

स० ॥
॥ १८ ॥

छान्द

प

मेऽमश्चमे ऽम्भश्च मेजेमाचमेमहिमाचमेवरिमाचमेप्रथि
माचमेवर्षिमाचमेद्राघिमाचमे ॥ वृद्धंचमेवृद्धिश्चमेय०
॥४॥ द्वितीयोऽनु० ॥ सत्यंचमेश्रद्धाचमेजगच्चमेधनंचमे ॥
विश्वंचमेमहश्चमेक्रीडाचमेमोदश्चमे जातंचमेज
निष्यमाणंचमेसूक्तंचमेसुकृतंचमेयज्ञे० ॥५॥ वित्तं

४७२

४०२

च मे नेवेपं च मे भूतं च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथ्यं च
म ऋद्धं च म ऋद्धिश्च मे । कॢप्तं च मे कॢप्तिश्च मे मतिश्च
मे सुमतिश्च मे सु० ॥ २ ॥ यन्ता च मे धर्त्ता च मे क्षेमश्च मे धृति
श्च मे ॥ विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे ॥ सीरं च मे ल
यश्च मे सत्यं च मे मृतश्च मे यक्ष्म० ॥ ३ ॥ शं च मे मयश्च मे प्रि

च

॥ सं॰ ॥
॥ २९ ॥

यंचमेनुकामश्चमे॥ कामश्चमेसौमनसश्चमेभगश्चमेद्र
विणंश्चमे॥ भद्रंचमेश्रेयश्चमेवसीयश्चमेयशश्चमे
यज्ञे॰॥२ तृतीयोनुवाकः॥ ऊर्क्चमेसूनृताचमेपय
श्चमेरसश्चमे॥ घृतंचमेमधुचमेसग्धिश्चमेसपीति
श्चमे॥ कृषिश्चमेवृष्टिश्चमेजैत्रंचमऔद्भिद्यंचमे

॥ २९ ॥

यज्ञे०॥२१॥ ऋतंच मेमृतंच मेयक्ष्मंच मे नामयच्च मे॥ जी
वातुश्च मे दीर्घायुत्वंच मे नमित्रंच मेभयंच मे॥ सुगंच मे श
यनंच मे सूषा च मे सुदिनंच मे य०॥२२॥ रयिश्च मे रायश्च
मे [illegible] पुष्टंच मे पुष्टिश्च मे॥ विभुच मे प्रभुच मे पूर्णंच
मे पूर्णतरंच मे॥ कुयवंच मेक्षितंच मेन्नंच मे क्षुच्च मे य०॥२३॥

सं ॥
॥२०॥

व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्गाश्च मे ख
ल्वाश्च मे प्रियंगवश्च मे णवश्च मे श्यामाकाश्च मे नीवारा
श्च मे गोधूमाश्च मे मसूराश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥ २४
चतुर्थेनुवाकः ॥ अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्व
ताश्च मे ॥ सिकताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मे यश्च

२८७

॥२०॥

मे सीसं च मे त्रपु च मे श्यामं च मे लोहं च मे य॰ ॥ २५ ॥ अग्नि
श्च म आपश्च मे वीरुधश्च म ओषधयश्च मे ॥ कृष्टपच्याश्च
मेऽकृष्टपच्याश्च मे ग्राम्याश्च मे पशव आरण्याश्च मे वि
त्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे यज्ञे॰ ॥ २६ ॥ वसु च मे
वसतिश्च मे कर्म च मे शक्तिश्च मे ॥ अर्थश्च म यामे इत्या चे

॥ स ॥
॥ ३१ ॥

मे गतिश्च मे [illegible] यज्ञे॰ ॥ २७ ॥ पंचमोनुवाकः ॥ अग्नि
श्च मे इंद्रश्च मे सोमश्च म इंद्रश्च मे ॥ सविता च म इंद्रश्च
मे सरस्वती च म इंद्रश्च मे ॥ पूषा च म इंद्रश्च मे बृहस्पतिश्च
म इंद्रश्च मे य॰ ॥ २८ ॥ मित्रश्च म इंद्रश्च मे वरुणश्च म इं
द्रश्च मे ॥ धाता च म इंद्रश्च मे ॥ त्वष्टा च म इंद्रश्च मे ॥ मरुत
श्च ॥

॥ ३१ ॥

श्च म इन्द्रश्च मे [illegible] विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे

प्र ॥२१॥ पृथिवी च म इन्द्रश्च मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे । द्यौश्च

म इन्द्रश्च मे समाश्च म इन्द्रश्च मे । नक्षत्राणि च म इन्द्रश्च मे

दिशश्च म इन्द्रश्च मे यज्ञे० ॥२॥ षष्ठोनुवाकः ॥ अंशुश्च

मे रश्मिश्च मेदाभ्यश्च मेधिपतिश्च मे । उपांशुश्च मेंत

॥ यं० ॥
॥३२॥

र्यामश्च म ऐन्द्रवायुनश्च मे मैत्रावरुणश्च मे। आश्विनश्च
मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मंथी च मे यज्ञेन। ॥ [illegible] आ
ग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च मे॥ ऐंद्रा
ग्नश्च मे महावैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे निष्केवल्यश्च
मे॥ सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पात्नीवतश्च मे हारियो

४८०

२

॥३२॥

ज्ञनश्चमेपुत्तेन॰ ॥[illegible]॥ स्रुचश्चमेचमसाश्चमेवायव्या
निचमेद्रोणकलशश्चमे॥ ग्रावाणश्चमेधिषवणेच
मेपूतभृच्चमआधवनीयश्चमे॥ वेदिश्चमेबर्हिश्चमेस्व
गाकारश्चमेवभृथश्चमेयज्ञे॰ ॥[illegible]॥ अग्निश्चमेघर्म
श्चमेर्कश्चमेसूर्यश्चमे॥ प्राणश्चमेश्वमेधश्चमेपृथिवी

।।स्वं०।।
।।२३।।

चुमेदिंतिश्चमे।।दितिश्चमेघोश्चमेगुलयः शक्करयोदिशो
श्चमेयज्ञे०।।९।। व्रतंचमऋतवश्चमेसंवत्सरश्चमेतप
श्चमे।अहोरात्रेउर्वष्ठीवेबृहद्रथंतरेचमेयज्ञे०।।१०
सप्तमोनुवाकः। एकाचमेतिस्रश्चमेतिस्रश्चमेपंचचमे
पंचचमेसप्तचमेसप्तचमेनवचमेनवचमएकादश

४८२

।।२३।

च मे एकादश च मे त्रयोदश च मे त्रयोदश च मे ॥ पंचद
श च मे पंचदश च मे सप्तदश च मे सप्तदश च मे नवद
श च मे नवदश च मे एकविंशतिश्च मे एकविंशति
श्च मे त्रयोविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे । पंचवि
ंशतिश्च मे पंचविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे सप्त

॥ सं० ॥
॥३४॥

विꣳशतिश्च मे नवविꣳशतिश्च मे नवविꣳशतिश्च मे एक
त्रिꣳशच्च मे एकत्रिꣳशच्च मे त्रयस्त्रिꣳशच्च मे यज्ञेन कल्पन्तां
॥२५॥ चतस्रश्च मेऽष्टौ च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे द्वादश च मे
षोडश च मे षोडश च मे विꣳशतिश्च मे विꣳशतिश्च मे
चतुर्विꣳशतिश्च मे चतुर्विꣳशतिश्च मेऽष्टाविꣳशतिश्च

॥३४॥

तुश्च

मष्टा विꣳशतिश्च मे॥ द्वात्रिꣳशच्च मे द्वात्रिꣳशच्च मे षट्त्रि
ꣳशच्च मे षट्त्रिꣳशच्च मे चत्वारिꣳशच्च मे चत्वारिꣳशच्च
मे चत्वारिꣳशच्च मे चतुश्चत्वारिꣳशच्च मेऽष्टाचत्वारिꣳश
च्च मे यज्ञेन॰ ॥ २६ ॥ त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाड्च मे दि
त्यौही च मे ॥ पंचाविश्च मे पंचावी च मे त्रिवत्सश्च मे त्रि

रि

सं॰॥
२५॥

वृत्साश्चमे। तुर्यवाड्मेतुर्यौहीचमेयज्ञे॰॥२८॥ पष्ठवाड्मे पष्ठौहीचमउक्षाचमेवशाचमे॥ ऋषभश्चमेवेहच्चमे नड्वांश्चमेधेनुश्चमेयज्ञे॰ अष्टमोनु॰॥२९॥ वाजाय स्वाहा॥ प्रसवाय स्वाहा पिजाय स्वाहा क्रतवे स्वाहा वसवे स्वाहा हर्पतये स्वाहा॥ अन्हे मुग्धाय स्वाहा मुग्धा

भ २

२५

यैनंशिनाय स्वाहा विनंशिन आंत्यायनाय स्वाहांत्याय भौवनाय स्वाहा भुवनस्य पतये स्वाहाधिपतये स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ॥ ५० ॥ इयं ते राण्मित्राय यंतासि यमन ऊर्जे त्वा वृष्ट्यै त्वा प्रजानां त्वाधिपत्याय ॥ ५१ ॥ आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां ॥

॥ सं ॥
॥ २६ ॥

श्रोत्रं यज्ञेन कल्पताम् ॥ वाग्यज्ञेन कल्पताम्मनो यज्ञेन क
ल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां पृष्ठं यज्ञेन कल्पतां ॥ ब्रह्मा यज्ञे
न कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पतां ज्योतिर्यज्ञेन कल्पतां स्व
र्यज्ञेन कल्पताम् ॥ ४२ ॥ स्तोमश्च यजुश्च ऋक्च साम च
बृहच्च रथन्तरं च ॥ स्वर्देवा अगन्मामृता अभूम प्रजाप

॥ २६ ॥

तेःप्रजाग्निमवेद्स्वाहा ॥ ४३ ॥ ७ ॥ ७ ॥ इमंस्तनं ॥ १२ ॥
वाजश्च ॥ ४ ॥ सत्यंच ॥ ४ ॥ उर्क्च ॥ ४ ॥ अश्माच ॥ ३ ॥ अग्नि
श्च ॥ ३ ॥ अंशुश्च ॥ ५ ॥ एकाच ॥ ८ ॥ वाजायस्वाहा ॥ ७ ॥
नवमोऽनुवाकः ॥ इतिएकोनविंशतितमोध्यायः ॥ ७ ॥ ॐ म
वाजेस्यनुप्रसवेमातरंमहीमदितिंनामवचसाकरामहे ॥

॥सं॥

यस्यामिदंविश्वंभुवनमाविवेशतस्यान्नोदेवःसविताधर्मसा
विषत्॥७॥विश्वेअद्यमरुतोविश्वऊतीविश्वेभवंत्वग्नयःस
मिद्धाः॥विश्वेनोदेवाअवसागमंतुविश्वमस्तुद्रविणंवाजोअ
स्मे॥८॥वाजोनःसप्तप्रदिशश्चतस्रोवापरावतः॥वाजो
नोविश्वैर्देवैर्धनसाताविहावतु॥९॥वाजोनोअद्यप्रसुवाति

रातु वाजो दिवो ३ ऋतुभिः कल्पयाति । वाजो हि मा सर्ववीरं चकी
र सर्वा आशा वाजपतिर्भवेयम् ॥ वाजः पुरस्ता दुत म
ध्यतो नो वाजो देवाँ ऋतुभिष्वो वर्द्धयाति । वाजो हि मा सर्ववी
रं चकार सर्वाश्च आशा वाजपतिर्जयेयम् ॥ सं मा सृजा
मि पयसा पृथिव्याः सं मा सृजाम्यद्भिरोषधीभिः । सोहं वा

ॐ प्र सनेयमग्ने। [illegible] पयः पृथिव्यां। पय ओषधीषु पयो
दिव्यन्तरिक्षे पयो धाः॥ पयस्वतीः प्रदिशः सन्तु मह्यम्॥
देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्या
म्॥ सरस्वत्यै वाचो यन्तुर्यन्त्रेणाग्नेः साम्राज्येनाभि
षिञ्चामि। ः॥ ऋताषाडृतधामा

ग्निर्गंधर्वः॥ तस्यौषधयोप्सरसोमुदोनाम॥ सनइदं
ब्रह्मक्षत्रंपातुतस्मैस्वाहावाट्ताभ्यः स्वाहा॥३८॥ संहि
तोविश्वसामासूर्योगंधर्वः॥ तस्यमरीचयोप्सरसआयु
वोनाम॥ सनइदंब्रह्मक्षत्रंपातुतस्मैस्वाहावाट्ताभ्यः
स्वाहा॥३९॥ सुषुम्णः सूर्यरश्मिश्चंद्रमागंधर्वः॥ तस्य

नक्षत्राण्यप्सरसोभेकुरयोनाम। सनइदं०॥१०॥इषिरो
वि श्वव्यचावातोगंधर्वः।तस्यापोअप्सरसऊर्जोना
म।सनइदं०॥११॥भुज्युःसुपर्णोयज्ञोगंधर्वः।तस्यद
क्षिणाअप्सरसस्तावानाम।सन०॥१२॥प्रजापतिर्विश्व
कर्मामनोगंधर्वः।तस्यऋक्सामान्यप्सरसएष्टयोना

मे॥ सनेदुं॥ ॥ सनो॰ वनस्पते प्रजापते यस्यैतदुपरि
गृह्णाय स्यैवहा॥ अस्मै न स्मए स्मै सत्राय महि स्वर्मेय घस्वा
हा॥ ॥ सस्रु मौ स्मि नभस्वा न्नार्ई रोव: धूर्मे यो भरा भे मो
वाप्तु: स्वाहा॥ मा तौ सिमुरु लोग ए: रा भे मे मो नूरा मे मो
वाप्तु: स्वाहा॥ भ वस्पूरे स्मिदू देवस्वा घुम मेयो भराभमो वाप्तु

॥सं०५॥
॥२४०॥

स्वाहा [illegible] यास्ते अग्ने सूर्ये रुचो दिवमातन्वंति रश्मिभिः ॥ ताभिर्नो
अद्य सर्वाभी रुचे जनाय नस्कृधि [illegible] वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वे
षु या रुचः । इंद्राग्नी ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त बृहस्पते [illegible] रुचं
नो धेहि ब्राह्मणेषु रुचं राजसु नस्कृधि । रुचं विश्येषु शूद्रेषु मयि
धेहि रुचा रुचं म[illegible]तो यामि ब्रह्मणा वंदमानस्तदाशास्ते यज

४६३

॥२४०॥

जं मा नो हुविर्भिः ॥ ७ ॥ अहेळमानो वरुणेह बोध्युरुशंस ४ समा न आ
युः प्रमोषीः ॥ सुवर्णं घर्मं स्वाहा स्वर्णार्कं स्वाहा स्वर्णं शुक्रं स्वा
हा ॥ स्वर्णं ज्योतिः स्वाहा स्वर्णं सूर्यः स्वाहा ॥
अग्नेर्युनग्निम शवसा घृतेन दिव्यं सुपर्णं वयसा बृहन्तं मा ते
न गमेम ब्रध्नस्य विष्टपं स्वो रुहाणा अधि नाकमुत्तमम

॥ सं॰ ॥
॥ ६४१ ॥

॥ ॐ ॥

र्भौते पक्षावजरौ पतत्रिणौ याभ्याꣳ रक्षाꣳस्यपहꣳस्यग्ने । ताभ्यां
पतेम सुकृतामु लोकं यत्र ऋषयो जग्मुः प्रथमजाः पुराणाः ॥ [illegible]
इन्दुर्दक्षः श्येन ऋतावा हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युः । महान्त्स
धस्थे ध्रुव आ निषत्तो नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीः ॥ [illegible] दिवो मू
र्द्धासि पृथिव्या नाभिरूर्गपामोषधीनाम् । विश्वायुः शर्म सप्रथा

॥ ६४१ ॥

नमस्पृथ्ये॥२४॥विश्वस्यमूर्द्धन्नधितिष्ठसिश्रितःसमुद्रेतेहृदयम

प्स्वायुरपोदत्तोदधिंभिंत॥दिवस्पर्जन्यादंतरिक्षात्पृथिव्या

स्ततोनोवृष्ट्याव॥२५॥इष्टोयज्ञोभृगुभिराशीर्दावसुभिः॥

तस्यनइष्टस्यप्रीतस्यद्रविणेहागमेः॥२६॥इष्टोअग्निराहुतः

पिपर्तुनइष्टंहविः॥स्वगेदंदेवेभ्योनमः॥२७॥तृतीयोनुवाकः॥

यदाकूतात्समसुस्रोद्धृदो वा मनसो वा संभृतं चक्षुषो वा ॥ त
दनुप्रेत सुकृतामु लोकं यत्र ऋषयो जग्मुः प्रथमजाः पुराणाः
॥२८॥ एतं सधस्थपरि ते ददामि यमावहाच्छेवधिं जातवे
दाः अन्वागंता यज्ञपतिर्वो अत्र तं स्म जानीत परमे व्यो
मन् ॥२९॥ एतं जानाथ परमे व्योमंदेवाः सधस्था विद रूप

मंस्य ॥ यदागच्छात्पथिभिर्देवयानैरिष्टापूर्त्ते कृणवथाविरस्मै ॥ ६० ॥ उद्बुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहि त्वमिष्टापूर्त्ते सꣳसृजेथामयंच ॥ अस्मिंत्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवायजमानश्चसीदत ॥ ६१ ॥ येन वहसि सहस्रं येनाग्ने सर्ववेदसम् ॥ तेनेमं यज्ञं नो नय स्वर्देवेषु गंतवे ॥ ६२ ॥ प्रस्तरेण परिधिना

॥सं०॥
॥५८३॥

स्रुचावेद्याचबर्हिषा ॥ अन्वेमंयज्ञन्नो नयस्वर्देवेषुगंतवे
॥ २३ ॥ यद्दत्तं यत्परादानं यत्पूर्त्तं याश्च दक्षिणाः ॥ तदग्नि
र्वैश्वकर्मणः स्वर्देवेषु नो दधत् ॥ २४ ॥ यत्र धारा अनपेता
मधोर्घृतस्य च याः ॥ तदग्निर्वैश्वकर्मणः स्वर्देवेषु नो दधत् ॥
॥ २५ ॥ येत्रृग्नयः पांचजन्या अस्यां पृथिव्यामधि ॥ तेषाम

॥५८३॥

सित्वमुत्तमः भनोजीवातवेसुव ॥२६॥ चतुर्थो ॥ वार्त्रहत्याय
शवसेपृतनाषाह्याय च इंद्र त्वावर्तयामसि ॥२७॥ सहदानुं
पुरुहूत क्षियंतमहस्तमिंद्र संपिणक्कुणारुम् ॥ अभिवृत्रंव
र्धमानंपियारुमपादमिंद्र तवसाजघंथ ॥२८॥ निनइंद्रमृध्रो
जहि नीचायच्छ पृतन्यतः । यो अस्माँ अभिदासत्यधरं गम

॥ सं. ॥

॥ ५६ ॥

यातमः ॥ २९ ॥ मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत आजगंथा परस्याः ॥ सृकं संशाय पविमिंद्र तिग्मं वि शत्रून्ताळ्हि वि मृधो नुदस्व ॥ ५ ॥ वैश्वानरो न ऊतय आ प्रयातु परावतः ॥ अग्निर्नः सुष्टुतीरुप ॥ ६१ ॥ पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषधीरा विवेश ॥ वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दि

॥ ५६ ॥

504

वासरिषस्पार्हं नृवत्तमम् ॥ ६२ ॥ अश्याम तं । काममग्ने तवोती अ
श्याम रयिं रयिवः सुवीरम् ॥ अश्याम वाजमभि वाजयं
तो अश्याम द्युम्नमजराजरं ते ॥ ६३ ॥ वयं ते । अद्य ररिमा हि का
ममुत्तानहस्ता नमसोपसद्य ॥ यजिष्ठेन मनसा यक्षि देवा
नस्रेधता मन्मना विप्रो अग्ने । ॥ ६४ ॥ धामच्छदग्निरिंद्रो

स्मादेवो बृहस्पतिः ॥ सच्चेतसोभिश्वेदेनायज्ञं प्रावंतुनः शुभे ॥ ६५ ॥ त्वंयविष्ठदाशुषोन्दृंः पाहिशृणुधीगिरः। रक्षातोकमुत त्मना ॥ ६६ ॥ ७ ॥ ७ ॥ वाजस्यनु ७ ॥ ऋतावाना १३ अग्निंयुनज्मि ७ ॥ यदाकूतात् ८ ॥ वार्त्रहत्याय १० ॥ पंचभोऽनुयानः ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ कंडिका संख्या ६६ ॥ ७ ॥ ७ ॥

सं-॥
॥ ६६ ॥

॥ ७ ॥ ७ ॥ इतिश्रीयजुर्वेदसंहितायांप्रथमविंशतिमोध्यायः ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ शुभंभवतु ॥ ७ ॥ ७ ॥

५०७

॥ ६६ ॥

इतिद्वितीयदशाङ्कसमाप्तः ७

४०८

४०८

अथ तृतीयदशकप्रारंभः ७

॥ सं० ॥
॥ १ ॥

५१०

श्रीगणेशाय नमः ॥ ७ ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगु
रुभ्यो नमः ॥ हरिः ॐ म ॥ स्वादिष्ठया ॥ स्वादुनाती ब्रांती
व्रेण मत्ता मम त्तेन ॥ मधुमती मधुमता सृज्जामि
सं सोमेन ॥ सोमोस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्य
स्वेंद्राय सुत्राम्णे पच्यस्व ॥ १ ॥ परीतो षिंचता सुत

॥ १ ॥

ऍं सोमो य उत्तमं हविः ॥ १ धन्वा यो नर्यो अप्स्वंतरा
सुषाव सोमम द्रिभिः ॥ २ वायोः पूतः पवित्रेण प्रा
ङ्सोमो अति द्रुतः ॥ इंद्रस्य युज्यः सखा ॥ वायोः
पूतः पवित्रेण प्रत्यङ्सोमो अतिद्रुतः ॥ इंद्रस्य युज्यः
सखा ॥ २ पुनाति ते परिस्रुतं सोमं सूर्यस्य दुहिता ॥ वारे

॥ सं० ॥
॥ २ ॥

एण्ड्राश्च तानानां ॥ ७ ॥ ब्रह्मक्षत्रंपवते तेजइंद्रियं सु
रया सोमः सुतआसुतो मदाय ॥ शुक्रेणदेवदेवताः
पिपृग्धिरसेनान्नंयजमानायधेहि ॥ कुविदंगयव
मंतोयवंचिद्यथादांत्यनुपूर्वंवियूय ॥ इहेहैषांकृ
णुहिभोजनानियेबर्हिषोनमउक्तिंन्नजग्मुः ॥ उपया

॥ २ ॥

मगृहीतोस्यश्विभ्यांत्वासरस्वत्यैत्वेंद्रायत्वासुत्राम्णे॥
एषतेयोनिस्तेजसेत्वावीर्य्यायत्वाबलायत्वा॥५॥
नानाहिवांदेवहितंसदस्कृतंमासंसृक्षाथांपरमे
व्योमन्।सुरात्वमसिशुष्मिणीसोमएषमामाहिंसीः
स्वांयोनिमाविशंती॥६॥उपयामगृहीतोस्याश्विनं

॥ सं० ॥

॥ ३ ॥

तेजः सारस्वतं वीर्यमैंद्रं बलम् ॥ एष ते योनिर्मोदाय

त्वा नंदाय त्वा महसे त्वा ॥७॥ तेजोसि तेजो मयि धेहि

वीर्यमसि वीर्यं मयि धेहि बलमसि बलं मयि धेह्योजो

स्योजो मयि धेहि ॥ मन्युरसि मन्युं मयि धेहि सहोसि स

हो मयि धेहि ॥८॥ याव्याघ्रं विषूचिकोभौ वृकं च रक्ष

॥ ३ ॥

त्ति ॥ श्येनं पतत्रिणं सिंहं सेमं पात्वंहसः ॥ ९ ॥
यदापिपेष मातरं पुत्रः प्रमुदितो धयन् ॥ एतत्तदग्ने
अनृणो भवाम्यहतौ पितरौ मया ॥ १० ॥ संपृचस्व स
म्मा भद्रेण पृङ्क्ष्व ॥ विपृचस्व विमा पापेन पृङ्क्ष्व ॥ ११ ॥
देवा यज्ञमतन्वत भेषजं भिषजाश्विना ॥ वाचा सर

॥ सं० ॥
॥ ४ ॥

५१६

स्वती भिषगिंद्रायेंद्रियाण्यश्विना दधतः ॥१२॥ दीक्षायै रूपं शष्पाणि प्रायणीयस्य तोक्मानि ॥ क्रयस्य रूपं सोमस्य लाजाः सोमांशवो मधु ॥१३॥ आतिथ्यरूपं मासरं महावीरस्य नग्नहुः ॥ रूपमुपसदामेतत्तिस्रो रात्रीः सुरासुता ॥१४॥ सोमस्य रूपं क्रीतस्य परिस्रुत्परिषि

॥ ३४ ॥

च्यते ॥ अश्विभ्यां दुग्धं भेषजमिंद्रायेन्द्रꣳ सरस्व
त्या ॥ १५ ॥ आसंदी रूपꣳ राजासंद्यै वेद्यै कुंभी सुराधा
नी । अंतर उत्तरवेद्या रूपं कारोतरो भिषक् ॥ १६ ॥ वेद्या
वेदिः समाप्यते बर्हिषा बर्हिरिंद्रियम् । यूपेन यूप आ
प्यते प्रणीतो अग्निरग्निना ॥ १७ ॥ हविर्धानं यदश्वि

सं॰
५

नाग्नीध्रं यत्सरस्वती। इंद्रायेंद्रं सद्स्कृतं पत्नीशालं
गार्हपत्यः ॥ १८ ॥ प्रैषेभिः प्रैषानाप्नोत्याप्रीभिराप्री
र्यज्ञस्य ॥ प्रयाजेभिरनुयाजान्वषट्कारेभिराहुतीः
॥ १९ ॥ पशुभिः पशूनाप्नोति पुरोडाशैर्हवींषि छं
दोभिः सामिधेनीर्याज्याभिर्वषट्कारान् ॥ २० ॥

५

धाना: करंभ: सक्तव: परीवाप: पयोदधि ॥ सोमस्य
रूपं हविष आमिक्षा वाजिनं मधु ॥ २१ ॥ धानानां
रूपं कुवलं परीवापस्य गोधूमा: ॥ सक्तूनां रूपं
बदरमुपवाका: करंभस्य ॥ २२ ॥ पयसो रूपं यद्यवा द
ध्नो रूपं कर्कंधूनि ॥ सोमस्य रूपं वाजिनं सौम्य

॥ सं॰ ॥
॥ ६ ॥

स्यं रूपमाभिक्षां ॥२३॥ आ श्रो श्रूयेति स्तोत्रियाः प्र

स्याश्रावो अनुरूपः ॥ यजे ति धाय्या रूपं प्रगाथा

पे यजामहे ॥२४॥ अर्द्धर्चे रूक्ष्याना ९ रूपं

प्रदेशं प्रोति त्रिविदं ॥ प्रणवैः पात्स्याप्ता ९ रूपं प

येसा सोम आप्यते ॥२५॥ अग्निः प्यामातः सव

५२०

॥ ६ ॥

नमिंद्रेलेद्वं माध्यंदिनं ॥ लेभ्वदेवं सरस्वस्यात्तृतीय
मात्तं सवनम् ॥२६॥ वायुर्व्यैर्वायव्यान्याप्नोति सते
न द्रोणकलशम् ॥ कुंभीभ्यामंभृणे सुते स्थाली
भिस्थालीराप्नोति ॥२७॥ यजुर्भिराप्यते ग्रहाग्रहैस्तो
मास्य विष्टुती ॥ छंदोभिरुक्थ्याशस्त्राणि साम्नाव

॥ सं॰ ॥
॥ ८ ॥

ऽर्थमाप्यते ॥ २८ ॥ इष्टिभिर्दीक्षामाप्नोति सूक्तवा
केनाशिषः ॥ पांशुनापत्नीसंयाजान्त्समिष्टय
जुषा संस्थां ॥ २९ ॥ व्रतेन दीक्षामाप्नोति दीक्षया
प्नोति दक्षिणाम् । दक्षिणा श्रद्धामाप्नोति श्रद्ध
यां [illegible] सत्यमाप्यते ॥ ३० ॥ एतावद्रूपं यज्ञस्य यं

॥ ८ ॥

दिवे र्श्रंभेणावृतं ॥ तदेतत्सर्वमाप्नोति यज्ञे सौत्रा
मणी सुते ॥ २७ ॥ ६७ ॥ सुरावंतं बर्हिषदं सुवीरं यज्ञ
ं हिन्वंति महिषा नमोभिः ॥ दधानाः सोमं दिवि देव
तासु मदेम इंद्रं यजमानाः स्वर्काः ॥ २८ ॥ यस्ते रस
संभृत ओषधीषु सोमस्य शुष्मः सुरयासुतस्य

॥ सं० ॥
॥ ८ ॥

यं

तेन जिन्व यजमानं मदेन सरस्वतीमश्विनाविंद्रमग्नि
म् ॥ ३३ ॥ यमश्विना नमुचेरासुरादधि सरस्वत्यसुनो
दिंद्रियाय ॥ इमं तं शुक्रं मधुमंतमिंदुं सोमं राजानमि
ह भक्षयामि ॥ ३४ ॥ यदत्र रिप्तं रसिनः सुतस्य यदिं
द्रो अपिबच्छचीभिः ॥ अहं तदस्य मनसा शिवेन सो

॥ ८ ॥

मूं राज्ञानमिहभं सयामि ॥ [illegible] ॥ पितृभ्यः स्वधापि
भ्यः स्वधानमः पितामहेभ्यः स्वधापिभ्यः स्वधान
मः ॥ प्रपितामहेभ्यः स्वधापिभ्यः स्वधानमः ॥ [illegible] ॥
अक्षन्पितरोमीमदंतपितरोतीतृपंतपितरः ॥ पि
तरः शुंधध्वं ॥ [illegible] ॥ पुनंतुमापितरः सोम्यासः पुनं

तु मा पितामहाः पुनंतु प्रपितामहाः ॥ पवित्रेण शता
युषा ॥ २ ॥ पुनंतु मा पितामहाः पुनंतु प्रपितामहाः
पवित्रेण शतायुषा विश्वमायुर्व्यश्नवै ॥ ३ ॥ अग्न
आयूंषि पवस आसुवोर्जमिषं च नः आरे बाध
स्व दुच्छुनाम् ॥ ४ ॥ पुनंतु मा देवजनाः पुनंतु

मनसाधियः॥पुनंतुविश्वाभूतानिजातवेदःपु
नीहिमा॥४४॥पवित्रेणपुनीहिमाशुक्रेणदेवदीद्यत्
अग्नेक्रत्वाक्रतूँरनु॥४५॥यत्तेपवित्रमर्चिष्यग्ने
विततमंतरा॥ब्रह्मतेनपुनातुमा॥४६॥पवमानःसो
अद्यनःपवित्रेणविचर्षणिः॥यःपोतासपुनातुमा॥४७॥

॥सं०॥
॥७०॥

हर्ये

उभाभ्यांदेवसवितः पवित्रेणसवेनच । मांपुनीहि
विश्वतः ॥ ८४ ॥ वैश्वदेवीपुनतीदेव्यागाद्यस्यामि
माबह्वयस्तन्वोवीतपृष्ठाः ॥ तयामदंतः सधमादे
षुवयं स्यामपतयोरयीणां ॥ ८५ ॥ येसमानाः स
मनसः पितरोयमराज्ये । तेषांलोकः स्वधानमो

पु०
॥७०॥

प्रज्ञो देवेषु कल्पतां ॥ ४५ ॥ येसमाना:समनसोजी
वाजीवेषु मामका: ॥ तेषां श्रीर्मयि कल्पतामस्मि
न्लोके शतं समा: ॥ ४६ ॥ द्वेसृती अश्रृणवं पितॄ
णामहं देवानामुत मर्त्यानाम् ॥ ताभ्यामिदं विश्व
मेजत्समेति यदंतरा मातरं च ॥ ४७ ॥ इदं हवि: प्रज

पितरं

॥ सं० ॥
॥ ११ ॥

नं नं मे अस्तु दशवीरं सर्वगणं स्वस्तये ॥ आत्म
सनिं प्रजासनिं पशुसनिं लोकसन्यभयसनिं ॥ अ
ग्निः प्रजां बहुलां मे करोत्वन्नं पयो रेतो अस्मा
सु धत्त ॥ ५० ॥ ७ ॥ उदीरतामवर उत्परास उन्मध्य
माः पितरः सोम्यासः ॥ असुं य ईयुरवृका ऋतज्ञा

५३०

॥ ११

स्तेनोवंतुपितरोहवेषु ॥५१॥ त्वं॑सोमप्रचिकितोम
नीषात्वं॑रजिष्ठमनुनेषिपंथां ॥ तवप्रणीतीपित
रोनइंदोदेवेषुरत्नमभजंतधीराः ॥५२॥ त्वयाहि
नःपितरःसोमपूर्वेकर्माणिचक्रुःपवमानधी
राः ॥ वन्वन्नवातःपरिधीं॑रपोर्णुवीरेभिरश्वैर्म

॥सं०॥
१७२॥

घसो भवान ॥५३॥ त्वं सोम पितृभिः संविदानोनु
द्यावा पृथिवी आततंथ ॥ तस्मै त इंदो हविषा विधेम
वयं स्याम पतयो रयीणाम ॥५४॥ बर्हिषदः पितर
ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम ॥ त आगता
वसा शंतमेनाथा नः शंयोरपो दधात ॥५५॥ उपहू

५३२

२२
॥१७२॥

ताः पितरः सोम्यासो वर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ॥ त
आगमंतु त इह श्रुवंत्वधि ब्रुवंतु तेवंत्वस्मान् ॥५६॥
आहं पितॄन्त्सुविदत्राँ अविसि नपातं च विक्रमणं
च विष्णोः ॥ वर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजंत पि
त्वस्त इहागमिष्ठाः ॥५७॥ अग्निष्वात्ताः पितर ए

॥ सं० ॥
॥ १२ ॥

हगच्छतसदःसदः सदत सुप्रणीतयः ॥ अत्ता ह
वींषि प्रयतानि बर्हिष्यथा रयिं सर्ववीरं दधात
न ॥ ५८ ॥ आयंतु नः पितरः सोम्यासोग्निष्वात्ताः
पथिभिर्देवयानैः ॥ अस्मिन्यज्ञे स्वधया मदंतो
धिब्रुवंतु तेवंत्वस्मान् ॥ ५९ ॥ येअग्निष्वात्ता ये

॥ १२ ॥

अनेग्निष्वात्तामध्येदिवस्स्वधयामादयंते ॥ तेभ्यः
स्वराळसुनीतिमेतां यथावशंतन्वंकल्पयाति
॥६॥ अग्निष्वात्तानृतुमतोहवामहेनाराशं
सेसोमपीथंयआशुः ॥ तेनोविप्रासःसुहवाभ
वंतुवयंस्यामपतयोरयीणाम् ॥६॥ आच्या

पसं॰ ॥
॥ ७४ ॥

जानु दक्षिणतो निषद्येमं यज्ञमभिगृणीत विश्वे ॥
मा हिंसिष्ट पितरः केन चिन्नो यद्व आगः पुरुष
ता कराम ॥ ६ ॥ आसीनासो अरुणीनामुपस्थे रयिं
धत्त दाशुषे मर्त्याय । पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य वस्वः
प्रयच्छत त इहोर्जं दधात ॥ ७ ॥ यमग्ने कव्यवा

४३३

नो
म
॥ १७ ॥

हि त्वं चिन्नमन्यसे रयिम् । तन्नो गीर्भिः श्रवाय्यं देवत्रा
पनया युजम् ॥६३॥ यो अग्निः कव्यवाहनः पितॄन्य
क्षदृतावृधः । प्रेदु हव्यानि वोचति देवेभ्यश्च पितृ
भ्य आ ॥६४॥ त्वमग्न ईळितो जातवेदो ऽवाड्ढव्यानि
सुरभीणि कृत्वी । प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षं

सं०॥
॥१५॥

न्धि त्वं देव प्रयता हवीꣳषि ॥६५॥ इदं पितृभ्यो नमो
अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास ईयुः ॥ ये पार्थिवे रजस्या
निषत्ता ये वा नूनꣳ सुवृजनासु विक्षु ॥६६॥ ये चेह पि
तरो ये च नेह यांꣳश्च विद्म यां२ उ च न प्रविद्म ॥ त्वं वे
त्थ यति ते जातवेदः स्वधाभिर्यज्ञꣳ सुकृतं जुषस्व

५३८
॥१५॥

॥६७॥ अध्याय्यथानः पितरः परासः प्रत्नासोऽअग्न ऋतमाशुषाणाः । शुचीदयंदीधितिमुक्थशासः क्षामाभिंदंतोऽअरुणीरपव्रन् ॥६८॥ उशंतस्त्वानिधीमह्युशंतः समिधीमहि । उशन्नुशतऽआवहपितॄन्हविषेअत्तवे ॥६९॥ अपांफेनेननमुचेः शिरइंद्रोदवर्त्त

॥ सं० ॥
॥ १९ ॥

यः ॥ विश्वायदजयुस्वधः ॥ ७० ॥ चतुर्थोनुवाकः ॥ सो
मोराजामृतं ऽसुतऋजीषेणांजहान्मृत्युम् ॥ ऋ
तेन सत्यमिंद्रियं विपानं ऽशुक्रमंधस इंद्रस्येंद्रियमि
दं पयोमृतं मधु ॥ ७१ ॥ अद्भ्यः क्षीरं व्यपिबत्कुङां
ङ्गिरसो धिया ॥ ऋतेन सत्यमिंद्रियं विपानं ऽशु

॥ १९ ॥

५४१

ॠ॰॥ सोमं मन्वो व्यपिबच्छंदसा हरिः सश्मुव्विषत्तः॥ ऋऽ
तेन सत्सं॰॥ अन्नोस्परिस्रुतोरसं ब्रह्मणा व्यपिबत्क्ष
त्रं पयः सोमं प्रजापतिः॥ ऋतेन सत्यमिंद्रियं॰॥७२
रेतोमूत्रं विजहाति योनिं प्रविशदिंद्रियम्॥ गर्भोज
रायुणावृत उल्वं जहाति जन्मना॥ ऋतेन स॰७३॥

॥सं०॥
॥१९॥

५४२

दृष्ट्वारूपे। व्याकरोत्सत्यानृते प्रजापतिः॥ अश्रद्धाम
नृतेदधाच्छ्रद्धांसत्ये प्रजापतिः॥ ऋतेनसत्यमिंद्रि
यं०॥७७॥ वेदेनरूपेव्यपिबत्सुतासुतौ प्रजापतिः॥
ऋतेनसत्ये०॥७८॥ दृष्ट्वापरिस्रुतोरसंशुक्रेण
शुक्रंव्यपिबत्पयःसोमंप्रजापतिः॥ ऋतेनसत्य

॥१९॥

५४३

मिंद्रियं विपानं ५ शुक्रमंध स इंद्र स्यें द्रिय मिदं पयो
मृतं मधु ॥ ७५ ॥ पंचमोनुवाकः ॥ सीसेन तंत्रं मनसा
मनीषिण ऊर्णासूत्रेण कवयो वयंति ॥ अश्विना
यज्ञं ५ सविता सरस्वतींद्रस्य रूपं वरुणो भिषज्यन्
॥ ७६ ॥ तदस्य रूपममृतं ५ शचीभिस्तिस्रो दधुर्दे

॥ सं० ॥
॥ १७ ॥

वत्ताः स ऽ र राणाः ॥ लोमानि शष्पैर्बहु धा न तोमभिस्त्व
गस्य मांसमभवन्न लाजाः ॥ ७७ ॥ तदश्विना भिषजा
रुद्रवर्त्तनी सरस्वती वयति पेशो अन्तरं ॥ अस्थि म
ज्जानं मासरैः कारोतरेण दधतो गवां त्वचि ॥ ७८ ॥ स
रस्वती मनसा पेशलं वसु नासत्याभ्यां वयति दर्श

तंवर्द्ध ॥ रसंपरिस्रुतानरोहितंनग्नहुर्द्धीरस्तसरं
न्नवेम ॥ ८३ ॥ पयसाशुक्रममृतंजनित्रंसुरया
मूत्राज्जनयंतरेतः ॥ अपामतिंदुर्मतिंबाधमाना
ऊवध्यंवातंसव्वंतदारात् ॥ ८४ ॥ इंद्रःसुत्रामाहृद
येनसत्यंपुरोडाशेनसविताजजान ॥ यकृत्क्लोमा

॥ सं० ॥
॥ १९ ॥

नं वरुणो भिषज्यन्मतस्ने वायव्यैर्न मिनाति पित्त
म् ॥ ८९ ॥ आंत्राणि स्थालीर्मधु पिन्वमाना गुदाः
पात्राणि सुदुघा न धेनुः । श्येनस्य पत्रं न प्लीहा
शचीभिरासंदी नाभिरुदरं न माता ॥ ९० ॥ कुंभो
वनिष्ठुर्जनिता शचीभिर्यस्मिन्नग्रे योन्यां ग

५८७

॥ १९ ॥

मौ अंतः॥ प्लाशिर्व्यक्तः शतधारु उत्सो दुहेन कुं
भी स्वधांपितृभ्यः॥८३॥ मुखं सदस्य शिर इ
त्सतेन जिह्वा पवित्रमश्विनासंत्सरस्वती॥ चप्यं
न पायुर्भिषगस्य वालो वस्तिर्न शेपो हरसा त
रस्वी॥८४॥ अश्विभ्यां चक्षुरमृतं ग्रहाभ्यां छा

॥सं॰॥
॥२०॥

गेन तेजो हविषा श्रुतेन ॥ पद्मभागेण गोधर्मे: कुल
ले रुताग्नि पैशेन भुक्रमग्सितवखाते ॥ ८५ ॥ अ
विर्न्न मेषोन ग्सिवीर्यायत्राण स्यपंथा अग्न्तो
ग्रलाभ्याम ॥ सरस्वस्वरूप घाबैव्यानन्तस्यानि
बर्हि बेदरे उर्जजान ॥ ८६ ॥ इंद्रस्य रूप मृषभो

॥२०॥

वलायकर्णाभ्यां श्रोत्रे मम स्थतं ग्रहलोभ्यां ॥ यवा
नबर्हिर्भुविकेसराण्णकुर्कंधुजझेमधुसार
घंभुखात ॥ ८६ ॥ आस्यसुपस्थे । नवकस्यलो
ममुखेडुमश्रूणिनव्योप्रलोम । केशानश्मी
र्षंन्यपरासिभ्नियेरिस्लासिं ह स्यलोमत्विषि

॥सं०॥
॥२१॥

रिंद्रियाणि॥ ८८॥ अंगान्यात्मन्भिषजा तदश्विना
त्मानमंगैस्समधात्सरस्वती। इंद्रस्यरूपं शत
मानमायुश्चंद्रेणज्योतिरमृतं दधानाः॥८९॥
सरस्वती योन्यां गर्भमंतरश्विभ्यां पत्नीसुकृतं
बिभर्त्ति॥ अपां रसेन वरुणो न साम्नेंद्रं श्रि

॥२१॥

येजन्त पंन्तु सुराजा ॥ १० ॥ तेजः पशूनां हविरि
न्द्रियावत्परिस्रुता पयसा सारघं मधु ॥ अश्वि
भ्यां दुग्धं भिषजा सरस्वत्या सुतासुताभ्याम
मृतः सोम इन्दुः ॥ ११ ॥ षष्ठमोऽनुवाकः ॥ क्षत्रस्य
नाभिरसि क्षत्रस्य योनिरसि ॥ मा त्वा हिंसीन्मा

मा हिंसीः॥ निषसादधृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा
साम्राज्याय सुक्रतुः॥ मृत्योः पाहि विद्योत्पाहि
देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
हस्ताभ्याम्॥ २॥ अश्विनोर्भैषज्येन तेजसे ब्रह्म
वर्चसायाभिषिंचामि सरस्वत्यै भैषज्येन

श्रीर्यां प्रांन्नापां प्राभिषिंचामि। इंद्रस्येंद्रियेण
बलाय श्रियै यशसेभिषिंचामि ॥२४॥ कोसि
कतमोसि कस्मै त्वा काय त्वा। सुश्लोक सुमंगल
सत्यराजन् ॥२५॥ शिरो मे। श्रीर्यशो मुखं त्वि
षिः केशाश्च श्मश्रूणि। राजा मे प्राणो अमृतं

॥ सं॰ ॥
॥२३॥
रा

र्ꣳ सं॒म्राडु च॒क्षुर्वि॒राट् श्रोत्र॑म् ॥५॥ जि॒ह्वा मे॑ भ॒द्रं वाङ्म॒हो मनो॑ म॒न्युः स्व॒राड्भामः॑ ॥ मोदाः॑ प्रमो॒दा अ॒ङ्गुलीरङ्गा॑नि मि॒त्रं मे॒ सहः॑ ॥६॥ बा॒हू मे॒ बल॑मिन्द्रि॒यꣳ हस्तौ॑ मे॒ कर्म॑ वी॒र्य॑म् ॥ आ॒त्मा क्ष॒त्रमुरो॒ मम॑ ॥७॥ पृ॒ष्टीर्मे॑ रा॒ष्ट्रमुद॑र॒मꣳसौ॑ ग्री॒वाश्च॒ श्रोणी॑ । ऊ॒रू

॥

ऽरत्नीजानुनीविश्शोमेंगानिसर्व्वतः ॥१८॥ ना
भिर्मे । चित्तंविज्ञानंपायुर्म्मेपचितिर्भसत् । आ
नंदनंदाआंडौमेभगः सौभाग्यंपसः ॥१९॥
जंघाभ्यांपद्भ्यांधर्म्मोस्मिविशिराजाप्रतिष्ठि
तः । प्रतिक्षत्रेप्रतितिष्ठामिराष्ट्रे ॥ प्रत्यश्वेषुप्रति

॥सं०॥
॥२७॥

तिष्ठामि गोषु ॥१००॥ प्रत्यंगेषु प्रतितिष्ठाम्या॥ त्म
न्प्रति प्राणेषु प्रतितिष्ठामि पुष्टे ॥ प्रति द्यावापृथि
व्योः प्रतितिष्ठामि यज्ञे ॥१०१॥ त्र्या देवा एकादश
त्रयस्त्रिंशाः सुराधसः ॥ बृहस्पतिपुरोहिता दे
वस्य सवितुः सवे देवा देवैरवन्तु मा ॥१०२॥ प्र

॥२७॥

यमा। द्वितीयै द्वितीयास्तृतीयै स्तृतीयाः सुखे
ने॥ सत्यं यज्ञेन यज्ञो यजुर्भिर्यजूंषि सामभिः॥ ०३॥
सामान्यृग्भिर्ऋचः पुरोनुवाक्याभिः पुरोनुवाक्या
याज्याभिर्याज्या वषट्कारैः॥ वषट्कारा आहुतीभि
राहुतयो मे कामान्समर्द्धयंतु भूः स्वाहा॥ ०४॥

॥सं०॥
॥२५॥

रा गौतिः

लोमांनिप्रयतिर्ममत्वङ्मआनतिः॥मांसंमउ
पनतिर्वस्वस्थिमज्जामआनतिः॥१० ५॥७
॥७॥इतिशुक्लयजुर्वेदसंहितायांए कविंशति
मोध्यायः॥७॥७॥हरिः॥ॐ मूः॥७॥७॥यद्दे
वादेवहेळनंदेवासश्चकृमावयम॥अग्निर्मात

स

५५

॥२५॥

स्मादेनसो विश्वान्मुंचत्वं॑हसः ॥१॥ यद्दिवाय
द्दिनक्तमेनो॑ सिचकृमा वयम् ॥ वायुर्मा तस्मादे
नसोविश्वान्मुंचत्वं॑हसः ॥२॥ यद्दिजाग्रद्यत्स्व
प्न एनां॑ सिचकृमो वयम् । सूर्योमा तस्मादेनसो
विश्वान्मुंचत्वं॑हसः ॥३॥ यद्ग्रामेयदरण्येयत्स

॥सं०॥
॥२६॥

भ्यां यदिंद्रिये॥ यच्छूद्रे यदर्ये यदेनश्चकृमा वयं॥
यदेकस्याधि धर्मणि तस्यावयजनमसि॥ यदा
पो अघ्न्या इति वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो
मुंच॥ अवभृथ निचुंपुण निचेरुरसि निचुंपुण॥
अवदेवैर्देवकृतमेनोयक्ष्यवमर्त्यैर्मर्त्यकृतंपुरु

॥२६॥

५६०

राघागे देवरिव स्पार्हि ॥ समुद्रे ने हृदयम स्वंतः सं

लाभिरं चौषधीरुतापः ॥ सुमित्रिया न आप ओ

षधयः संतु दुर्मित्रियास्तस्मै संतु ॥ यो स्मान्द्वे

ष्टि यंच्च वयं द्विष्मः ॥ ७ ॥ द्रुपदादिव मुमुचानः

स्विन्नः स्नातो मलादिव ॥ पूतं पवित्रेणेवाज्य

मापःशुंधंतुमेनसः॥५॥उद्वयंतमसस्परिस्वःप
श्यंतउत्तरम्।देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्त
मं॥६॥अपोअद्यान्वचारिषंरसेनसमसृक्ष्महि
पयस्वानग्नआगमंतंमासंसृजवर्चसाप्रजया
चधनेनच॥७॥एधोस्येधिषीमहिसमिदसितेजो

सितेजोमयिधेहि ॥ ७ ॥ समाववर्तिपृथिवीसमु
षाःसमुसूर्यः ॥ समुविश्वमिदंजगत् ॥ वैश्वानरज्यो
तिर्भूयासंविभुंकामान्व्यश्नवैभूः स्वाहा ॥ ८ ॥ ७
अभ्यादधामिसमिधमग्नेव्रतपतेत्वयिव्रतंचश्र
द्धांचोपैमींधेत्वादीक्षितोअहं ॥ ९ ॥ यत्रब्रह्मचक्ष

सं॰
२८

त्रंच सम्यंचौ चरतः सह ॥ तं ल्लोकं पुण्यं प्रज्ञेषं यत्र दे
वाः सहाग्निना ॥ १० ॥ यत्रेंद्रश्च वायुश्च सम्यंचौ च
रतः सह ॥ तं ल्लोकं पुण्यं प्रज्ञेषं यत्र सेदिर्न विद्य
ते ॥ ११ ॥ अंशुना ते अंशुः पृच्यतां परुषा परुः
गंधस्ते सोममवतु मदाय रसो अच्युतः ॥ १२ ॥

सिंचंतिपरिषिंचंत्युत्सिंचंतिपुनंतिच । सुरायेब
भ्र्वेमदेकिंत्वोवदतिकिंत्वः ॥१३॥ धानावंतंकरंभि
णमपूपवंतमुक्थिनम् ॥ इंद्रप्रातर्जुषस्वनः ॥१४॥
बृहदिंद्रायगायतमरुतोवृत्रहंतमम् ॥ येनज्योति
रजनयन्नृतावृधोदेवंदेवायजागृवि ॥१५॥ अध

सं॰ ॥
॥ २९ ॥

सोऽग्निभिः सुतꣳ सोमं पवित्र आनय। पुनीहीन्द्राय पातवे ॥ १६ ॥ ६७ ॥ यो भूतानामधिपतिर्यस्मिँल्लोका अधिश्रिताः ॥ य ईशे महतो महाꣳस्तेन गृह्णामि त्वामहं मयि गृह्णामि त्वामहं ॥ ७७ ॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यां त्वा सरस्वत्यै त्वेंद्राय त्वा सुत्राम्णे ॥

एषते योनिरश्विभ्यां त्वा सरस्वत्यै त्वेंद्राय त्वा सुत्राम्णे ॥
प्राणपा मे अपानपाश्चक्षुष्पा श्रोत्रपाश्च मे ॥
वाचो मे विश्वभेषजो मनसो ऽसि विलायकः ॥ १९ ॥
अश्विनकृतस्य ते सरस्वतिकृतस्येंद्रेण सुत्रा
म्णा कृतस्य उपहूत उपहूतस्य भक्षयामि ॥ २० ॥
समिद्ध इंद्र उषसामनीके पुरोरुचा पूर्वकृद्वावृधा

५६७

॥ सं० ॥
॥ २० ॥

नः ॥ त्रिभिर्देवैस्त्रिंशता वज्रबाहुर्जघान वृत्रं
वि दुरो ववार ॥ २१ ॥ नराशंसः प्रति शूरो मिमानस्त
नूनपात्प्रति यज्ञस्य धाम ॥ गोभिर्वपावान्मधुना
समंजन्हिरण्यैश्चंद्री यजति प्रचेताः ॥ २२ ॥ ईळि
तो देवैर्हरिवाँ अभिष्टिराजुह्वानो हविषा शर्द्धमा

नः पुरंदरो गोभिर्वज्रबाहुरायातु यज्ञमुप नो
जुषाणः ॥२३॥ जुषाणो बर्हिर्हरिवान्न इंद्रः प्राची
नं सीदत्प्रदिशा पृथिव्याः उरुप्रथाः प्रथमा
नं स्योनमादित्यैरक्तं वसुभिः सजोषाः ॥२४॥
इंद्रं दुरः कवष्यो धावमाना वृषाणं यंतु जनयः

सं. ३१

५७०

सुपत्नीः ॥ द्वारो देवीरभितो विश्रयंतां सुवीरा वी
रं प्रथमाना महोभिः ॥ २५ ॥ उषासानक्ता बृहती बृ
हंतं पयस्वती सुदुघे शूरमिंद्रं ॥ तंतुं ततं पेशसा सं
वयंती देवानां देवं यजतः सुरुक्मे ॥ २६ ॥ दैव्या
मिमाना मनुषः पुरुत्रा होतारा इंद्रं प्रथमा सुवा

३१

धा ॥ मूर्द्धन्यज्ञस्य मधुना दधाना प्राचीनं ज्योतिर्हविषा वृधातः ॥२७॥ तिस्रो देवीर्हविषा वर्द्धमाना इंद्रं जुषाणा जनयो न पत्नीः ॥ अछिंन्नं तंतुं पयसा सरस्वतीडा देवी भारती विश्वतूर्त्तिः ॥ २८ त्वष्टा दधच्छुष्ममिंद्राय वृष्णेपाको चिष्टुर्य

न्रासे पुरूणि ॥ वृषायजन्त्य षणं भरिरेता मूर्ध्नन्य
ज्ञस्य समनेक्तु देवान् ॥ २९ ॥ वनस्पतिरवसृष्टो न पा
शैस्त्मन्या समजञ्छमिता न देवः ॥ इंद्रस्य हव्यैर्ज
ठरं पृणानः स्वदाति यज्ञं मधुना घृतेन ॥ ३० ॥ स्तो
कानामिंदुं प्रति शूर इंद्रो वृषायमाणो वृषभः

स्तुराषाट् घृतप्रुषामनसामोदमानाःस्याहादेवा
अमृतामाहयेनाम् ॥ २१ ॥ आयाविंक्रोबसउपनड्
हस्कृतः सधमादस्तुभरः ॥ वाक्पानस्तविषीयो
स्य पूर्वीर्धीर्निष्टुत्र मभिभूतिप्रष्यात ॥ २२ ॥ आनंड
हेदूरादान आसादभिष्टिकृद्वसेयासदुग्रः ॥

सं. २२

ज्येष्ठेभिर्नृपतिर्वज्रबाहुः संगे समत्सु तुर्वणिः पृतन्यून् ॥२३॥ आ न इंद्रो हरिभिर्यात्वच्छार्वाचीनोऽवसे राधसे च । तिष्ठाति वज्री मघवा विरप्शीमं यज्ञमनु नो वाजसातौ ॥२४॥ त्रातारमिंद्रमवितारमिंद्रं हवेहवे सुहवं शूरमिंद्रम् । ह्वयामि शक्रं पुरु

२२

मघवा

हूतमिंद्रं स्वस्तिनोधात्विंद्रः ॥ २५ ॥ इंद्रः सुत्रामा
स्ववांअवोभिःसुमृडीकोभवतुविश्ववेदाः बाध
तांद्वेषोअभयंकृणोतुसुवीर्यस्यपतयःस्याम
तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनस्या
म॥ ससुत्रामास्ववांइंद्रोअस्मेआराच्चिद्द्वेषःसनु

से

सं॰
३८

नर्युयोत्तु ॥ ३७ ॥ आमंद्रैरिंद्र हरिभिर्याहि मयूररो
मभिः मा त्वा केचिन्नियमन्विन्न पाशिनोति ध
न्वेव तां इहि ॥ ३८ ॥ एवेदिंद्रं वृषणं वज्रबाहुं वसि
ष्ठासो अभ्यर्चंत्यर्कैः ॥ स नस्तुतो वीरवद्धातु गो
मद्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ३९ ॥ ७ ॥ समिद्धो

१२८

अग्निरश्विना तपो घर्मो विराडनुन ॥ दुहे धेनुः स
रस्वती सोमं शुक्रमिहेन्द्रियं ॥ ५४ ॥ तनूनपान्निष
आ सुते अश्विना भा सरस्वती मध्वारजांसीन्द्रिय
मिन्द्राय पथिभिर्वहान् ॥ ५५ ॥ इन्द्रायेन्दुं सरस्व
तीनराशंसेन नग्नहुम् ॥ अधातामश्विना म

धुभेषजं भिषजा सुते ॥ ६२ ॥ आजुह्वाना सरस्वती
न्द्रायेन्द्रियाणि वीर्यम् ॥ इळाभिरश्विनाइषँ स
मूर्जँ सँ रयिन्दधुः ॥ ६३ ॥ अश्विना नमुचेः सु
तँ सोमँ शुक्रं परिस्रुता ॥ सरस्वती तमाभरद्ब
र्हिषेन्द्राय पातवे ॥ ६४ ॥ कवष्यो न व्यचस्वतीर

श्विभ्यां न्नदुरो दिद्दे: ॥ इंद्रो न रोदसी उभे दुहे का
मान्त्सरस्वती ॥ ७५ ॥ उषासानक्तमश्विना दिवे
द्रंसायमिंद्रियैः ॥ संजानाने सुपेशसा समंजा
ते सरस्वत्या ॥ पातं नो अश्विना दिवा पाहि नक्तं
सरस्वति ॥ दैव्या होतारा भिषजा पातमिंद्रं स

सं. २६

न्वासुते ८० ॥ तिस्रस्त्रेधा सरस्वत्यश्विना भारती
इडा ॥ तीव्रं परिस्रुता सोममिन्द्राय सुषुवुर्मदम् ॥ ८१
अश्विना भेषजं मधु भेषजं नः सरस्वती ॥ इन्द्रे त्व
ष्टा यशः श्रियं रूपं रूपमधुस्सुते ॥ ८२ ॥ ऋतु
थेन्द्रो वनस्पतिः शशमानः परिस्रुता ॥ कीलाल

२६

५७

मश्विभ्याम्मधु दुहे धेनुः सरस्वती ॥५०॥ गोभिर्न
सोमम्अश्विना मासरेण परिस्रुता । समधातंꣳ स
रस्वा स्वाहेन्द्रेसुतं मधु ॥५१॥ अश्विना हविरिं
द्रियन्नमुचेर्धिया सरस्वती । आ शुक्रमासुराद्व
सु मघमिन्द्राय जभ्रिरे ॥५२॥ यमश्विना सरस्वती

॥सं॰॥
॥२९॥

हविषेंद्रमवर्द्धयन्। सबिभेदवलंमघन्नमुंचाआ
खुरेसचा ॥५३॥ नमिंद्रंपरावः सचाम्भिनोभासरं
च्यती। दधानाअभ्यन्रषतहविषायज्ञइंद्रियेः ॥५४॥
यइंद्रइंद्रियंदधुः सवितावरुणोभगः सत्रुत्रामा
हविष्पतिर्यजमानायसश्चत ॥५५॥ सवितानारुणो

दधद्यजमानाय दाशुषे । आदत्त नमुचेर्वसु सु
त्रामा बलमिंद्रियम् । वरुणः क्षत्रमिंद्रियं भगे
न सविता श्रियम् । सुत्रामा यशसा बलं दधा
ना यज्ञमाशत ॥ ८७ ॥ अश्विना गोभिरिंद्रियम
श्वेभिर्वीर्यं बलं । हविषेंद्रं सरस्वती यजमानम

सं॰
२९

वर्द्धयन् ॥५८॥ तानासत्यासुपेशसाहिरंण्यवर्त्तनीनरा ॥ सरस्वतीहविष्मतीन्द्रकर्मसुनोवत ॥५९॥ ताभिषजासुकर्मणासासुदुघासरस्वती ॥ सवृत्रहाशतक्रतुरिंद्रायदधुरिंद्रियम् ॥६०॥ युवंसुराममश्विनानमुचावासुरेसचा ॥ विपिपानाः

५८

२९

सरस्वतींद्रं कर्मस्वावत ॥ ६१ ॥ पुत्रमिव पितरावश्विनोभेंद्रावथुः काव्यैर्दंसनाभिः ॥ यत्सुरामं
व्यपिबः शचीभिः सरस्वती त्वा मघवन्नभिष्णक्
॥ ६२ ॥ यस्मिन्नश्वास ऋषभास उक्षणो वशा मेषा
अवसृष्टास आहुताः ॥ कीलालपे सोमपृष्ठाय

॥ सं० ॥
॥ २१ ॥
स्रुचीव

वेधसे हृदा मतिं जनय चारुमग्नये ॥ ७८ ॥ आ हव्याग्ने
हविरास्ये ते घृतं चम्वीव सोमः वाजसनिं रयि
मस्मे सुवीरं प्रशस्तं धेहि यशसं बृहंतम् ॥ ७९ ॥ अ
श्विना तेजसा चक्षुः प्राणेन सरस्वती वीर्यं ॥ वाचें
द्रो बलेनेंद्राय दधुरिंद्रियम् ॥ ८० ॥ गोमदू षु णास

॥ १२१ ॥

स्वाश्वावघानमश्विना॥ वृत्तीरुद्रान्तपार्य्यं॥६६॥
नयसस्ये नांतरश्चादुध्यर्षेहृषएवस॥ दुःशूरःसोम
सौरिपु॥६७॥ सानन्त्रावोग्रमश्विनारथ्यंपिशंग
संदृशं॥ धिअंपावपिलोविदम्॥६८॥ पावकान
सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती॥ यज्ञंवष्टुधियाव

॥ सं. ॥
॥ ६० ॥

सु॰ ६१ चोदयित्री सूनृतानां चेतंती सुमतीनां ॥ यज्ञं दधे सरस्वती ॥१०॥ महो अर्णः सरस्वती प्र चेतयति केतुना ॥ धियो विश्वा वि राजति ॥११॥ इंद्रा याहि चित्रभानो सुता इमे त्वायवः ॥ अण्वीभिस्तना पूतासः ॥१२॥ इंद्रा याहि धियेषितो विप्रजूतः

॥ ६० ॥

५८०

सुतावंतः॥ उपप्रस्रोणिनाघर्तैः॥ ८९ आहं द्रायाहित्व
तुंजानउपप्रस्रोणिहरिवः॥ सुतेदधिष्वनश्चनः॥
८४॥ अश्विनांपिबतांमधुसरस्वत्यासजोषसा॥
इंद्रः सुत्रामावृत्रहाजुषंतांसोम्यंमधु॥ ९५॥ ७
अध्यानुवाकेषुपंचसप्ततिः॥ ७॥ इतिशुक्लयजुर्वे

सं० ॥
६१ ॥

द संहितायां द्वाविंशतितमोध्यायः ॥ हरिः ॐ ॥ इमम्मे
वरुणश्रुधीहवमद्याचमृळय । त्वामवस्युराचके
तत्वायामिब्रह्मणावंदमानस्तदाशास्तेयजमा
नोहविर्भिः ॥ अहेळमानोवरुणेहबोध्युरुशंस
मानआयुःप्रमोषीः ॥२ त्वन्नोअग्नेवरुणस्यवि

१ ॥

६१ ॥

द्वान्देवस्य हेळो अव यासिसीष्ठाः ॥ यजिष्ठो वह्नित
मः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्रमुमुग्ध्यस्मत् ॥ ३ ॥
स त्वन्नो अग्ने ऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्यु
ष्टौ ॥ अव यक्ष्व नो वरुणं रराणो वीहि मृळीकं
सुहवो न एधि ॥ ४ ॥ महीमू षु मातरं सुव्रतानाम

सं॰ ॥
६५२ ॥

नो २

तस्य पत्नींमवसे हुवेम । तुविक्षत्रामजरंतीमुरूचीं ॰ सुशर्माणमदितिं ॰ सुप्रणीतिं ॥ ५ ॥ सुत्रामाणं पृथिवींद्यामनेहसं ॰ सुशर्माणमदितिं ॰ सुप्रणीतिम् । दैवीं नावं ॰ स्वरित्रामनागसमस्रवंतीमारुहेमा स्वस्तये ॥ ६ ॥ सुनावमारुहेयमस्रवंतीमनागसम् । श

६५२

मामित्राꣳस्वस्तये ॥ ७ ॥ आनोमित्रावरुणा घृतैर्ग
व्यूतिमुक्षतम् ॥ मध्वारजाꣳसिसुक्रतू ॥ ८ ॥ प्रबाह
वासिसृतंजीवसेन आनोगव्यूतिमुक्षतंघृतेन
आमाजनेश्रवयतंयुवानाश्रुतंमेमित्रावरुणाह
वेमा ॥ ९ ॥ शन्नोभवंतुवाजिनोहवेषुदेवतातामिते

॥ खं० ॥
॥ ७२ ॥

द्रव ः स्वर्णाः ॥ जंभयंतो हि॑ब्रह्म॒ रक्षो॑॰ सिस्सने म्य स्म प्रुय वं न भीला ः॥ १० ॥ तेनोश्च वंतोरूवनस्तु त्तो हवं॒लि श्लो॑ऽस्र पवं तुला प्रि नोमित द्रव ः॥ सरूत्रसा मेपसालाइ॒ लस्र नाम होय्य धन॒ सम्नि थेभुजन्त्रि रे ॥ ११ ॥ वाजे नाजो॒ वतांबा प्रिनोनो धनेषु बिप्रा

७२

१९२४

अमृताऋतज्ञाः ॥ अस्य मध्वः पिबत मादयध्वंतृ
प्ता यात पथिभिर्देवयानैः ॥१२॥७॥ समिद्धो अ
ग्निः समिधा सुसमिद्धो वरेण्यः ॥ गायत्री छंद इं
द्रियं त्र्यविर्गौर्वयो दधुः ॥१३॥ तनूनपाच्छुचिव्र
तस्तनूपाश्च सरस्वती । उष्णिहा छंद इंद्रियं दि

सं०
६४

स्य वाङ्गो वैयो दधुः ॥ १४ ॥ इध्माभिरग्निराज्य्यः सोमो
देवो अमर्त्यः ॥ अनुष्टुप्छंदः इंद्रियं पंचाविर्गौर्न्न वयो
दधुः ॥ १५ ॥ सुबर्हिरग्निः ॥ पूषण्वान्स्तीर्ण बर्हिरम
र्त्यः ॥ बृहती छंदः इंद्रियं त्रिवत्सो गौर्वयो दधुः ॥ १६ ॥
दुरो देवीर्दिशो महीर्ब्रह्मा देवो बृहस्पतिः ॥ पंक्ति

७७

ष्पंदइहेंद्रियंतुर्यवाड्गोर्वयोदधुः ॥१७॥ उषेय
ह्वीसुपेशसाविश्वेदेवाअमर्त्याः ॥ त्रिष्टुप्छंदइहें
द्रियंपष्ठवाड्गोर्वयोदधुः ॥१८॥ दैव्याहोताराभि
षजेन्द्रेणसयुजायुजा ॥ जगतीछंदइंद्रियमन
ड्वान्गोर्वयोदधुः ॥१९॥ तिस्रइडासरस्वतीभा

सं. ५५

रती मरुतो विश्वे॥ विराट्छंद इहेंद्रियं धेनुर्गौर्न
वयो दधुः॥२०॥ त्वष्टा तुरीपो अद्भुत इन्द्राग्नी पुष्टि
वर्धना॥ द्विपदा छंद इंद्रियमुक्षा गौर्न वयो दधुः॥२१॥
शमिता नो वनस्पतिः सविता प्रसुवन्भगम्॥ क
कुप्छंद इहेंद्रियं वशा वेहद्वयो दधुः॥२२॥ स्वाहा

५५

यज्ञं वरेण्यः सुष्वत्रो भैषज्यं मूरतः ॥ अतिथ्यं दांइं शि
यं ब्रह्म इष्वभो गो वयो दधुः ॥ २३ ॥ ७ ॥ वसंतेन ऋ
तुना देवा वसवस्त्रिवृतास्तुताः ॥ रथंतरेण
तेजसा हविरिंद्रे वयो दधुं ॥ २४ ॥ ग्रीष्मेण ऋतु
ना देवा रुद्राः पंचदशे स्तुताः ॥ बृहता यशसा

सं॰ ॥
५६ ॥

६००

वलं हविरिंद्रे वयोदधुः ॥२५॥ वर्षाभिर्ऋतुनादित्या
स्तोमे सप्तदशे स्तुताः॥ वैरूपेण विशौजसा हवि
रिंद्रे वयोदधुः ॥२६॥ शारदेनर्तुना देवा एकविं
श ऋभवः स्तुताः॥ वैराजेन श्रिया श्रियं हविरिं
द्रे वयोदधुः ॥२७॥ हेमंतेनर्तुना देवास्त्रिणवे

५२

मरुतःस्तुताः॥ बलेनशाक्वरीःसहोहविरिंद्रेवयो
दधुः॥२८॥ शैशिरेणऋतुनादेवास्त्रयस्त्रिंशेमृ
ताःस्तुताः॥ सत्येनरेवतीःक्षत्रंहविरिंद्रेवयोद
धुः॥२९॥ होतायक्षत्समिधाग्निमिडस्पदेश्विनेन्द्रं
सरस्वतीमजोधूम्रोनगोधूमैःकुवलैर्भेषजंमधु॥

॥२९॥

सं.
५८

अश्वैर्नतेजइंद्रियंपयः सोमः परिस्रुताघृतंमधुव्यं
त्वाज्यस्यहोतर्यज ॥३०॥ होतायक्षत्तनूनपात्सरस्व
तीमविर्मेषोनभेषजंपथामधुमताभरन्नश्विनेंद्रा
यवीर्यं बदरैरुपवाकाभिर्भेषजंतोक्मभिः पयः
सोमः परिस्रुताघृतंमधुव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥३१॥

५८

होतायक्षन्नराशंसन्ननग्नहुंपतिंसुरयाभेष
जंमेषस्सरस्वतीभिषग्रथोनचंद्र्यश्विनोर्वपाइ
न्द्रस्यवीर्यं।बदरैरुपवाकाभिर्भेषजंतोक्मभिःप
यःसोमःपरिस्रुता।मा।।२२।।होतायक्षदिडेडित
आजुह्वानःसरस्वतीमिंद्रंबलेनवर्द्धयन्नृषभे

॥ से. ॥
॥ ६८ ॥

णाग्नेर्निन्द्रियमश्विनेन्द्राय भेषजं ॥ यवैः कर्कन्धुभिर्म
धु लाजैर्न मासरं पयः सोमः ॰ज्यस्य होतर्यज ॥ ३३॥
होता यक्षद्बर्हिरूर्णम्रदा भिषङ्नासत्या भिषजाश्वि
नाश्वा शिशुमती भिषग्धेनुः सरस्वती भिषग्दु
ह इन्द्राय भेषजं पयः सोमः ॰ होतर्यज ॥ ३४॥ होता

॥ ६८ ॥

६०५

यस्हुरोदिद्वाः कवष्योनव्यचस्वतीरश्विभ्यांनदु
रोदिशइंद्रोनरोदसीदुघेदुहेधेनुःसरस्वत्यश्वि
नेंद्रायभेषजं शुक्रंनज्योतिरिंद्रियं पयःसोमः०
यँजं ॥२५॥ होतायक्षत्सुपेशसोषेनक्तंदिवाश्वि
नासमंजानेसरस्वत्यात्विषिमिंद्रेनभेषजं श्येन

नो न रजं सारुदाश्रियानमासरंपयः सोमः ०॥२६॥

होता यक्षद्दैव्याहोतारा भिषजाश्विनेंद्रंनजागृ

विदिवानक्तंन्नभेषजैः शूषꣳ सरस्वतीभिषक्सी

सेनदुहइन्द्रियंपयःसोमः ० यज ॥२७॥ होतायक्ष

त्तिस्रोदेवीर्नभेषजंत्रयस्त्रिधातवोपसोरू

६०६

२९

पमिंद्रेहिरण्ययमश्विनेळानभारती ॥ वाचास
रस्वतीमहइन्द्रायदुहइंद्रियंपय: सोमः ॰ ॥ हन
होतायक्षत्सुरेतसमृषभंन्नर्यापसंत्वष्टारमिंद्र
मश्विनाभिषजंनसरस्वतीमोजोनजूतिरिंद्रि
यंवृकोनरभसोभिषक् ॥ यश: सुरयाभेषजं ॥

६०७

श्रियानमासरं पयः सोमः ० यजे ॥ ३९ ॥ होतायक्षद्व
नस्पतिं ३ शमितारं ३ शतक्रतुं भीमन्नमन्युं ३ रा
जानं व्याघ्रं नमसाश्विना ॥ भाम ३ सरस्वतीभि
षगिंद्रायदुह इंद्रियं पयः सोमः ० यजे ॥ ४० ॥ हो
तायक्षदग्निं ३ स्वाहाज्यस्य स्तोकाना ३ स्वाहा

मेदःसंपृथुकस्वाहाछागमश्विभ्याᳫंस्वाहामेषᳫं
सरस्वत्यै॥स्वाहाऋषभमिंद्रायसिᳫंहायसहसइंद्रि
यᳫंस्वाहाग्निन्नभेषजᳫंस्वाहासोममिंद्रियं।स्वा
हेन्द्रᳫंसुत्रामाणᳫंसवितारंवरुणंभिषजांपतिᳫं
स्वाहावनस्पतिंप्रियंपाथोन्नभेषजं।स्वाहादेवा

॥सं०॥
॥५१॥

आज्यपा जुषाणो अग्निर्मेषजं पयः सोमः परिस्रु
ता घृतं मधुव्यंत्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ६१ ॥ ७ ॥ होता
यक्षदश्विनौ छागस्य वपाया मेदसो जुषेतां
हविर्होतर्यज ॥ होता यक्षत्सरस्वतीं मेषस्य वपाया
मेदसो जुषतां हविर्होतर्यज ॥ होता यक्षदिन्द्रम्

॥६१०॥

ती

॥५१॥

षभस्य वपाया मेदसो जुषतां हविर्होतर्यज ॥ ४२ ॥
होता यक्षदश्विनौ सरस्वतीमिन्द्रं सुत्रामाणमिमे
सोमाः सुरामाणश्छागैर्न मेषैर्ऋषभैः सुताः
शष्पैर्न तोक्मभिर्लाजैर्महस्वन्तो मदा मासरेण
परिष्कृताः शुक्राः पयस्वन्तोऽमृताः प्रस्थिता वो म

॥ सं० ॥
॥ ५२ ॥

पुरश्चुतस्तानश्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रामा वृत्रहा जुषं
तां सोम्यं मधु ॥ पिबंतु मदंतु व्यंतु होतर्यज ॥ ६७ ॥ हो
ता यक्षदश्विनौ छागस्य हविष आत्तामद्य मध्यतो
मेद उद्भृतं पुरा द्वेषोभ्यः पुरा पौरुषेय्या गृभः ॥ घ
स्तां नूनं घासे अज्राणां यवसप्रथमानां सुम

॥ ५२ ॥

क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानांपीवोप
वसनानां॥ पार्श्वतःश्रोणितःशितामतउत्साद
तोंगादंगादवत्तानांकरतएवाश्विनाजुषेताः
हविर्होतर्यज॥ होतायक्षत्सरस्वतीम्मेषस्यहविष
आवयदद्यमध्यतोमेदउद्भृतंपुराद्वेषोभ्यः॥ प

सं॰
५३

सन्नुनं॰ पीवोपवसनानाम् । पार्श्वतः श्रोणितः॰
वरदेवं सरस्वती जुषतां ह॰ । होता यक्षदिन्द्रमृ
षभस्य॰ गृभः । घसन्नूनं॰ पवसनानां॰ पार्श्वतः॰
देवमिन्द्रो जुषतां ह॰ । ६ । होता यक्षद्वनस्पति
मभिहि पिष्टतमया रभिष्ठया रशनयाधित । यत्रा

५३

श्विनोश्छागस्य हविषः प्रिया धामानि यत्र सरस्व
त्या मेषस्य हविषः प्रिया धामानि यत्रेंद्रस्य ऋषभस्य
हविषः प्रिया धामानि यत्राग्नेः प्रिया धामानि य
त्र सोमस्य प्रिया धामानि यत्रेंद्रस्य सुत्राम्णः प्रिया
धामानि॥ यत्र सवितुः प्रिया धामानि यत्र वरुण

त्रैं

॥ सं· ॥
॥ ५८ ॥

स्यप्रिया धामानि यत्र वनस्पतेः प्रिया पाथांसि ॥ यत्र देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि यत्राग्नेर्होतुः प्रिया धामानि । तत्रैतान्प्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयस इव कृत्वी करदेवं देवो वनस्पतिर्जुषतां हविर्होतर्यज ॥ ८५ ॥ होताय

६१८

धाऽग्निः स्विष्टकृन्नमयाडग्निरश्विनोश्छागस्य
हविषः प्रिया धामान्ययाट्सरस्वत्या मेषस्य हविषः
प्रिया धामान्ययाडिन्द्रस्य ऋषभस्य हविषः प्रिया
धामानि । अयाडग्नेः प्रिया धामान्ययाट्सोम
स्य प्रिया धामान्ययाडिन्द्रस्य सुत्राम्णः प्रिया धा

सं॰॥
॥५५॥

मानि॥ अयाडग्निः प्रिया धामान्ययाड्वरुणस्य प्रि
या धामान्ययाड्वनस्पतेः प्रिया पाथाꣳसि अया
ड्देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि यक्षदग्नेर्हो
तुः प्रिया धामानि॥ यक्षत्स्वं महिमानमायजतामे
ज्या इषः कृणोतु सो अध्वरा जातवेदा जुषताꣳ

हविर्होतुर्यज ॥ ५६ ॥ ७ ॥ देवं बर्हिः सरस्वती सुदेवमि
न्द्रे अश्विना। तेजो न चक्षुरक्ष्योर्बर्हिषा दधुरिन्द्रि
यं वसुवने वसुधेयस्य व्यंतु यज ॥ ५७ ॥ देवीर्द्वारो
अश्विना भिषजेन्द्रे सरस्वती। प्राणन्न वीर्यं नसि
द्वारो दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यंतु यज ॥ ५८ ॥

सं॰ ५६

देवीउषासाव्यश्विनासुत्रामेन्द्रे सरस्वती । बलन्न
वाचमास्यउषाभ्यांदधुरिंद्रियं वसुवने वसुधेयस्य
व्यंतु यज ॥ ७९ ॥ देवीजोष्ट्रीसरस्वत्यश्विनेन्द्रमवर्द्ध
यन् । श्रोत्रन्नंकर्णयोर्यशोजोष्ट्रीभ्यांदधुरिंद्रियं ।
|| ८० || देवीऊर्जाहुतीदुघे सुदुघेंद्रे सरस्वत्यश्विना

३१०

५६

भिषजाविनः॥ शुक्रन्नज्योतिस्तनयोराहुतीधत्त इंद्रि
यंवसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज॥ ५१॥ देवादेवानां॥
भिषजाहोताराइंद्रमश्विनावषट्कारैःसरस्वती
त्विषिन्नहृदयमाति॥ होतृभ्यांदधुरिंद्रियंवसुवनेव
सुधेयस्यव्यंतुयज॥ ५२॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रोदे

सं॰
५८

वीरश्विनेडा सरस्वती॰ शूषन्नमध्येनाभ्यामिन्द्रा
य दधुरिन्द्रियं वसुवने॰ ॥५४ देवइन्द्रोनराशंस
स्त्रिवरूथः सरस्वत्याश्विभ्यामीयते रथः रेतोन
रूपममृतं जनित्रमिन्द्राय त्वष्टादधदिन्द्रियाणि व
सुवने॰ ॥५५ देवो देवैर्वनस्पतिर्हिरण्यपर्णो अ

६२९
५८

६२२

श्विभ्यां सरस्वत्या सुपिप्पलं इंद्राय पच्यते मधु
ओजो न जूतिर्ऋषभो न भामं वनस्पतिर्नो दधदि
न्द्रियाणि वसु॰ व्यंतु॰ ॥५६॥ देवं बर्हिर्वारितीनाम
ध्वरे स्तीर्णमश्विभ्यामूर्णम्रदाः सरस्वत्या स्यो
नमिंद्र ते सदः ईशायै मन्युं राजानं बर्हिषा द

सं॰
५८

पुरिंद्रियंवसुवने॰ व्यंतु॰ ॥५८॥ देवोअग्निः स्विष्ट
कृद्देवान्यक्षद्यथायथꣳ होतारा इंद्रमश्विना वाचा
वाचꣳ सरस्वतीमग्निꣳ सोमꣳ स्विष्टकृत् ॥ स्विष्ट
इंद्रः सुत्रामा सविता वरुणो भिषगिष्टो देवो वन
स्पतिः स्विष्टा देवा आज्यपाः ॥ स्विष्टो अग्निरग्नि

५८

नाहोताहोत्रे स्विष्टकृत्पर्युणोनदधदिंद्रियमूर्जम
पन्विंति ᳪ स्वधांवसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज ॥ ५८ ॥
अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंयजमानःपचन्
पक्तीःपचन्पुरोडाशान्बध्नन्नश्विभ्यांछागंᳪसर
स्वत्यैमेषमिंद्रायऋषभम ॥ सुन्वन्नश्विभ्यांᳪस

सं॰॥
५९॥

रस्यस्याइंद्रायसुत्रामणोस्सुरासोमान्॥५९॥ सूप
स्पाअग्रपदेबोवनस्पतिरभवद्दाम्यांघ्राणेनस
रस्वयैमेषेणंद्रायऋषभेण॥ अक्ष्णं स्तानमेदसः
प्रतिपच्चतागम्भीषतावीव्यधेनपुरोक्वारोरस्वुरम्भिव
नासरस्वतीन्द्रः सुत्रामासुरासोमान्॥६०॥ चामध।

६९३

॥५९॥

नी

ऋषय आर्षेय ऋषीणान्नपाद्वृणीतायं यजमानो
गुरुभ्य आ संगतेभ्य एष मे देवेषु वसु वार्यायक्ष्य
त इति तायाऽइवादेवदा [illegible] न्यदुस्ता न्यस्मा आन
हुरस्याचगुरस्त्वेषित न्यहोतर सि भद्रवाच्याय
प्रेषितो मानुषः सूक्तवाकाय सूक्ता ब्रूहि ॥ ६१ ॥ ७ ॥

॥ सं० ॥
॥ ६० ॥

॥ ७ ॥ षष्ठानुवाकेषु षंष्टि ॥ ७ ॥ इति शुक्लयजुर्वेदसं
हितायां त्रयोविंशतिमोध्यायः ॥ ७ ॥ हरिः ॐ म
तेजोसि शुक्रममृतमायुष्पा आयुर्मे पाहि ॥ देवस्य
त्वा सवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्या
मा ददे ॥ ७ ॥ इमामगृभ्णन्रशनामृतस्य पूर्व आ

युंषु विदथेषु कृव्या॥ सानोअग्निमन्नुत॰ आवभूव

ऋत्त स्य सा मन्सा रमार पंती॥ २॥ अभिधा अग्निष्

वनमसि यं तासि धर्मा॥ सच्च मग्निं वैश्वानरं ६ सम

थ संगछ स्वाहा॥ ब्रह्मस्त्वग्माच्चो देवेभ्यः॥ ३॥ प्रजापते

ये ब्रह्मन्न्तःश्वंभन्त्स्याभि देवेभ्यः प्रजापतये तेन

॥सं० ॥
॥६१॥

न

राध्या सम ॥ तं वधो दिवेभ्यः प्रजापतये तेन राध्नुहि ॥ प्र
जापतये त्वा जुष्टं प्रोक्षामीं अग्निभ्यां त्वा जुष्टं प्रोक्षा
मि वायवे त्वा जुष्टं प्रोक्षामि विश्वेभ्य त्वा देवेभ्यो जुष्टं
प्रोक्षामि सर्वेभ्य त्वा देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामि ॥ ७ ॥ यो अ
र्वंतं जिघांसति तमभ्यमीति वरुणः ॥ परो मर्त्तः प

६१

६१

६३

रध्या ५ अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा पांमोदाय स्वा
हा सवित्रे स्वाहा वायवे स्वाहा विष्णवे स्वाहा इंद्राय
स्वाहा बृहस्पतये स्वाहा मित्राय स्वाहा वरुणाय स्वा
हा ६ हिंकाराय स्वाहा हिंकृताय स्वाहा क्रंदते स्वाहा
वक्रंदाय स्वाहा प्रोथते स्वाहा प्रप्रोथाय स्वाहा गं

सं० ६२

धाय स्वाहा घ्रा तायस्वाहा ॥ ८ ॥ निविष्टा यस्वाहो प
विष्टाय स्वाहा संदिताय स्वाहा वल्गते स्वाहा आसी
नाय स्वाहा शयानाय स्वाहा स्वपते स्वाहा जाग्रते
स्वाहा ॥ ९ ॥ कूजते स्वाहा प्रबुद्धाय स्वाहा विजृंभ
माणा यस्वाहा विचृत्ताय स्वाहा ॥ संहाना य स्वा

६२

हो॥ पस्थिताय स्वाहा॥ यंनाय स्वाहा॥ प्रायणाय स्वाहा॥
॥१८॥ यते स्वाहा॥ धावते स्वाहा॥ द्द्रावाय स्वाहोद्द्रुताय
स्वाहा॥ शूकाराय स्वाहा॥ शूकृताय स्वाहा॥ निषण्णा
य स्वाहोत्थिताय स्वाहा॥ ७॥ जवाय स्वाहा॥ बलाय
स्वाहा॥ विवर्त्तमानाय स्वाहा॥ विवृत्ताय स्वाहा॥ वि

॥सं०॥
॥९६२॥

धन्वानाय स्वाहा विधूताय स्वाहा शुश्रूषमाणाय स्वा
हा शृण्वते स्वाहा ॥ ११ ॥ ईक्षमाणाय स्वाहेक्षिताय स्वा
हा वीक्षिताय स्वाहा निमेषाय स्वाहा ॥ यदत्ति तस्मै
स्वाहा यत्पिबति तस्मै स्वाहा यन्मूत्रं करोति तस्मै
स्वाहा कुर्वते स्वाहा कृताय स्वाहा ॥ १२ ॥ तसे वि

६३५

तुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचो
दयात् ॥ १३ ॥ हिरण्यपाणिमूतये सवितारमुपह्व
ये ॥ स चेत्ता देवता पदम् ॥ देवस्य चेततो महिं प्रस
वितुर्हवामहे ॥ सुमतिं सत्यराधसम् ॥ १५ ॥ सुष्टु
तिं सुमतीवृधो रातिं सवितुरीमहे । प्र देवाय म

१५

सं० ६७

ली विदे ॥ १६ ॥ रातिँ सत्पतिम्महे सवितारमुप ह्वये
आसवं देववीतये ॥ १७ ॥ देवस्य सवितुर्मतिमासवं
विश्वदेव्यम् ॥ धिया भगम्मनामहे ॥ १८ ॥ अग्नि
ँ स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम् ॥ हव्या देवेषु
नो दधत् ॥ १९ ॥ स हव्यवाळमर्त्य उशिग्दूतश्चनो

हितः ॥ अग्निर्धिया समर्ण्वति ॥ २० ॥ तन्त्वा घृतस्न
ईमहे चित्रभानो स्वर्विदम् देवाँ आ वीतये वह ॥ २१ ॥
अग्निं दूतं पुरो दधे हव्यवाहमुप ब्रुवे देवाँ आसा
दयादिह ॥ २२ ॥ अजीजनो हि पवमान सूर्यं विधा
रे शक्मना पयः ॥ गोजीरया रंहमाणः पुरंध्या ॥

सं॰
६५

॥२३॥ विभूर्मात्रा प्रभूः पित्राश्वोऽसि हयोऽस्यत्योऽसिम
योऽस्यर्वाऽसि सप्तिरसि वाज्यसि वृषाऽसि नृमणा अ
सि ॥ ययुर्नामासि शिशुर्नामास्यादित्यानां पत्वा
न्विहि ॥२४॥ देवा आशापाला एतं देवेभ्योऽश्वं मे
धाय प्रोक्षितं रक्षत ॥ इह रन्तिरिह रमतामिह धृ

६३०

ति रिहस्त घ्नंति स्वाहा ॥२५॥ काय स्वाहा कस्मै स्वाहा
कतमस्मै स्वाहा ॥ स्वाहाधि माधीताय स्वाहा मनः
प्रजापतये स्वाहा चित्तं विज्ञाताय ॥२६॥ अदित्यै स्वा
हा दित्यै मह्यै स्वाहा दित्यै सुमृडीकायै स्वाहा ॥ सर स्व
स्यै स्वाहा सरस्वत्यै पावकायै स्वाहा सरस्वत्यै बृहत्यै

सं. ९९

स्वाहा॥ २७॥ पृष्ठ्ये स्वाहा। पृष्ठ्येन पथ्याय स्वाहा। पृष्ठ्ये
न संधिपाय स्वाहा॥ त्वष्ट्रे स्वाहा। त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा
त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहा॥ २८॥ विष्णवे स्वाहा। विष्णवे
निभूयपाय स्वाहा। विष्णवे शिपिविष्टाय स्वाहा।
विश्वो देवस्य नेतुर्मर्त्तो वुरीत सख्यम्। विश्वो रा

९९

पईपुष्पाणि प्रुमंत्सवणीतपुष्पसेस्वाहा ॥ २८ ॥ ७ ॥ ओ
भ्रह्मन्ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायतामाराष्ट्रे राज
न्यः शूर इषव्योतिव्याधीमहारथोजायतामा ॥
दोग्ध्री धेनुर्वोढानड्वानाशुः सप्तिः पुरंधिर्योषा
जिष्णूरथेष्ठाः सभेयो युवास्य यजमानस्य वीरो

॥ सं॰ ॥
॥ ९८ ॥

जायताम् ॥ २२ ॥ निकामे निकामे नः पर्ज्जन्यो वर्षतु फल
वत्यो न ओषधयः पच्यंतां । योगक्षेमो नः कल्पतां ॥
॥ २२ ॥ प्राणाय स्वाहा पानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहा
चक्षुषे स्वाहा चक्षुषे स्वाहा श्रोत्राय स्वाहा वाचे स्वाहा
स्वाहा ॥ २३ ॥ प्राच्यै दिशे स्वाहा र्वाच्यै दिशे स्वाहा दक्षि
शुचे स्वाहा मनसे स्वाहा ॥

मनसे

॥ ९८ ॥

णायै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा । प्रतीच्यै दिशे स्वा
हार्वाच्यै दिशे स्वाहोदीच्यै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वा
हा । ध्रुवायै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहावाच्यै दिशे
स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा । २४ । अद्भ्यः स्वाहा वार्भ्यः
स्वाहोदकाय स्वाहा तिष्ठंतीभ्यः स्वाहा स्यंदमानाभ्यः
स्वाहा स्रवंतीभ्यः ।

सं॰
६४

स्वाहा ॥ कूप्याभ्यः स्वाहा सद्याभ्यः स्वाहा धार्याभ्यः स्वाहा
र्णवाय स्वाहा समुद्राय स्वाहा सरिराय स्वाहा ॥ २४ ॥
वाताय स्वाहा धूमाय स्वाहाभ्राय स्वाहा मेघाय स्वा
हा विद्योतमानाय स्वाहा स्तनयते स्वाहा ॥ अवस्फू
र्जते स्वाहा वर्षते स्वाहाववर्षते स्वाहोग्रं वर्षते स्वा

६४

हा शीघ्रं वर्षते स्वाहोद्गृह्णते स्वाहोद्गृहीताय स्वाहा
प्रुष्णते स्वाहा शीकायते स्वाहा प्रुष्वाभ्यः स्वाहा ह्रादु
नीभ्यः स्वाहा नीहाराय स्वाहा ॥ २५ ॥ अग्नये स्वाहा
सोमाय स्वाहेन्द्राय स्वाहा पृथिव्यै स्वाहान्तरिक्षा
य स्वाहा । दिवे स्वाहा दिग्भ्यः स्वाहाशाभ्यः स्वाहोर्व्यै

६२५

सं॰
६१

दिशे स्वाहा॥ वांच्यै दिशे स्वाहा ॥ २६ ॥ नक्षत्रेभ्यः स्वाहा
नक्षत्रियेभ्यः स्वाहा॥ होरात्रेभ्यः स्वाहा॥ र्धमासेभ्यः स्वा
हा॥ मासेभ्यः स्वाहा॥ ऋतुभ्यः स्वाहा॥ र्त्तवेभ्यः स्वाहा॥ सं
वत्सराय स्वाहा॥ द्यावापृथिवीभ्यां स्वाहा ॥ २८ ॥
चंद्राय स्वाहा॥ सूर्याय स्वाहा॥ रश्मिभ्यः स्वाहा॥ वसु

६१५

भ्यस्वाहा । रुद्रेभ्यस्वाहादित्येभ्यस्वाहामरुद्भ्य
स्वाहाविश्वेभ्योदेवेभ्यस्वाहा । २४ । मूलेभ्यस्वा
हाशाखाभ्यस्वाहावनस्पतिभ्यःस्वाहा । पुष्पे
भ्यस्वाहाफलेभ्यस्वाहोषधीभ्यस्वाहा । २५ । पृ
थिव्यैस्वाहान्तरिक्षायस्वाहादिवेस्वाहासूर्याय

॥ सं० ॥
॥ ८० ॥

स्वाहा ॥ चंद्राय स्वाहा नक्षत्रेभ्य स्वाहा भ्यः स्वाहौष
धीभ्यः स्वाहा ॥ वनस्पतिभ्यः स्वाहा परिप्लवेभ्यः स्वा
हा चराचरेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः स्वाहा ७० ॥
असवे स्वाहा वसवे स्वाहा विभुवे स्वाहा विवस्व
ते स्वाहा ॥ गणश्रिये स्वाहा गणपतये स्वाहा नि

भुवे स्वाहाऽधिपतये स्वाहा ॥ ४१ ॥ ऋषाय स्वाहा सं
सर्पाय स्वाहा चंद्राय स्वाहा ज्योतिषे स्वाहा
मलिम्लुचाय स्वाहा दिवापतये स्वाहा ॥ ४२ ॥ म
धवे स्वाहा माधवाय स्वाहा शुक्राय स्वाहा शुच
ये स्वाहा नभसे स्वाहा नभस्याय स्वाहा इषाय स्वा

ते

सं०॥
८१॥

हो ऊर्जाय स्वाहा ॥ सहसे स्वाहा सहस्याय स्वाहा तपसे
स्वाहा तपस्याय स्वाहा ऽ हसस्पतये स्वाहा ॥ ८३ ॥
वाजाय स्वाहा प्रसवाय स्वाहा ऽपिजाय स्वाहा क्र
तवे स्वाहा ॥ स्वस्स्वाहा मूर्धे स्वाहा व्यश्नुविने स्वाहा
न्त्यायाय स्वाहान्त्यायनाय स्वाहा भौवनाय स्वाहा

८५०

॥८१॥

भुवनस्यपतयेस्वाधिपतयेस्वाहाप्रजापतयेस्वा
हा ॥६८॥ आयुर्यज्ञेनकल्पतांस्वाहाप्राणोयज्ञेन
कल्पतांस्वाहापानोयज्ञेनकल्पतांस्वाहाव्या
नोयज्ञेनकल्पतांस्वाहा ॥ उदानोयज्ञेनकल्पतां
स्वाहासमानोयज्ञेनकल्पतांस्वाहाचक्षुर्यज्ञे

॥ सं० ॥
॥ ७२ ॥

नेन कल्पतां स्वाहा श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां स्वाहा ॥ वा
ग्यज्ञेन कल्पतां स्वाहा मनो यज्ञेन कल्पतां स्वा
हात्मा यज्ञेन कल्पतां स्वाहा पृष्ठं यज्ञेन कल्पतां
स्वाहा ॥ अस्मे यज्ञेन कल्पतां स्वाहा यज्ञो यज्ञेन क
ल्पतां स्वाहा ज्योतिर्यज्ञेन कल्पतां स्वाहा स्व

॥ ७२ ॥

यैश्चेनेक्लृप्ताय स्वाहा ॥ ४५ ॥ एकस्मै स्वाहा द्वाभ्या
ꣳ स्वाहा शताय स्वाहैकशताय स्वाहा व्युष्ट्यै स्वा
हा स्वर्गाय स्वाहा ॥ ४६ ॥ ७ ॥ एकविꣳशत्यनुवाकेषु
षट्चत्वारिꣳशत ॥ इति शुक्लयजुर्वेदसंहितायां च
तुर्विंशतिमोध्यायः ॥ ७ ॥ ७ ॥ हरिः ॐ ॥ ७ ॥

सं॰ ७३

हिरण्यगर्भः समवर्त्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आ
सीत् स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा
विधेम ॥१॥ उपयामगृहीतोसि प्रजापतये त्वा जुष्टं
गृह्णाम्येष ते योनिः सूर्यस्ते [illegible] महिमा ॥ यस्तेह
न्संवत्सरे महिमा संबभूव यस्ते वायावन्तरिक्षे महिमा

६५४

७३

संबभूव ॥ यस्तेदिविसूर्येमहिमासंबभूवतस्मैतेम
हिम्नेप्रजापतयेस्वाहादेवेभ्यः ॥२॥ यः प्राणतोनिमि
षतोमहित्वैकइद्राजाजगतोबभूव । यईशेअस्य
द्विपदश्चतुष्पदः कस्मैदेवायहविषाविधेम ॥३॥
उपयामगृहीतोसिप्रजापतयेत्वाजुष्टंगृह्णाम्येष

ते योनिश्चंद्रमास्ते महिमा। यस्ते रात्रौ संवत्सरे महि
मा संबभूव यस्ते पृथिव्यामग्नौ महिमा संबभूव
यस्ते नक्षत्रेषु चंद्रमसि महिमा संबभूव तस्मै ते म
हिम्ने प्रजापतये देवेभ्यः स्वाहा ॥ ४ ॥ युंजंति ब्रध्न
मरुषं चरंतं परितस्थुषः। रोचंते रोचना दिवि

६५०

युंजंत्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे ॥ शोणा धृष्णू नृवा

हसा ॥ ६ ॥ य ऋते चिदभिश्रिषः पुरा जत्रुभ्य आतृदः संधाता संधिं

मघवा पुरूवसुरिष्कर्ता विहुतं पुनः ॥ ७ ॥ इति वालखिल्य

सूक्तम् ॥ एतं स्तोतारः शैनपृथा पुनरश्वमावर्तया सिन

८ ॥ वस्वेव स्वां जंतगायु त्रेण धंदसा रुद्रहवां जंतु

त्रैष्टुभेन धंदसा ॥ आदित्यास्त्वां जंतु जागतेन धंदे

सं॰

सा ॥ ८ ॥ भूर्भुवः स्वर्ल्लाजी३न्छाची३न्यव्ये गव्ये ॥ एत
दन्नमत्त देवा एतदन्नमद्धि प्रजापते ॥ ९ ॥ कः स्वि
देकाकी चरति क उ स्विज्जायते पुनः ॥ किं स्विद्धि
मस्य भेषजं किम्वावपनं महत् ॥ १० ॥ सूर्य एकाकी
चरति चन्द्रमा जायते पुनः ॥ अग्निर्हिमस्य भेषजं

॥ ८५ ॥

भूमिरावपनंमहत् ॥ ११ ॥ कास्विदासीत्पूर्वचित्तिः कि
ंस्विदासीद्बृहद्वयः ॥ कास्विदासीत्पिलिप्पिला का
स्विदासीत्पिशंगिला ॥ १२ ॥ द्यौरासीत्पूर्वचित्तिर
श्वआसीद्बृहद्वयः ॥ अविरासीत्पिलिप्पिला रा
त्रिरासीत्पिशंगिला ॥ १३ ॥ वायुष्टापचतैरवत्वसि

॥ सं ॥
॥ ७६ ॥

नग्रीवश्च गोगेः ॥ न्यग्रोधश्च मसेः शाल्मलिर्व्वध्वा ॥ १४ ॥
एषस्यूरा थ्यो वृक्षा पृञ्जिश्च तुर्भिरेदगन ॥ अत्ताद्रु
छ उश्च नो वृतु नमो ग्नये ॥ १५ ॥ संशितारश्मिनार
थः संशितारश्मिनाह्य ॥ संशितोऽप्सु सुजा
ब्रह्मासामपुरोगवः ॥ १६ ॥ स्वयंवाजिं स्तन्वंकल्प

॥ ७६ ॥

६६०

यस्चस्वयंयजस्चस्वयंजुषस्व॥मृगीमातेन्येननस
न्नड़े॥९॥भवाउएतन्म्रियसेनरिष्यसिदेवांइदे
षिपथिभिःसुगेभिः॥यत्रासतेसुकृतोयत्रतेययु
स्तत्रत्वादेवःसवितादधातु॥१०॥अग्निःपशुरासी
त्तेनायजन्तसएतंलोकमजयद्यस्मिन्नग्निः॥स

सं॰ ॥
८८ ॥

ते लोको भविष्यति तं जेष्यसि पिबेता अपः ॥ वायुः प
शुरासीत्तेनायजंत स एतं लोकमजयद्यस्मिन्वायुः
स ते लोको भविष्यति तं जेष्यसि पिबेता अपः ॥ सूर्यः
पशुरासीत्तेनायजंत स एतं लोकमजयद्यस्मिन्सू
र्यः ॥ स ते लोको ॥ ० ॥ १९ प्राणाय स्वाहापानाय स्वाहा

८८

ध्याना यस्वाहा ॥ ॐ बेत्रे ब्रिये बाल्किने नमानयति
कश्चन ॥ ससंस्य चुकः सुभद्रिकां कांपिल वासिनी ॥
॥ २० ॥ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे प्रियाणां त्वा
प्रियपतिं हवामहे ॥ निधीनां त्वा निधिपतिं हवा
महे ॥ सोमम ॥ २१ ॥ आहमजानि गर्भधमात्वमजा

स॰
७८

सिगर्भधं ॥ ताउभोच्चतुरः पदः संप्रसारयाव ॥ स्वर्गेलो
केम्रोर्णवीथांवर्षावाजीरेता धारेतोदधातु ॥२२॥ उ
सेवध्या अवणुदंध्येहिसमं जिंचारयावर्षन् ॥ यः
स्त्रीणांजीवभोजनः ॥२३॥ यवासैवारा उतेमा
हलगितिवंचति ॥ व्याहंतिगभेपसानिगल्गालीति

॥७८॥

धारका ॥ २७ ॥ युन्हो सुकोइ वृं तकुच्याल लगिति वंच
ति ॥ विवेक्ष तइवत अरव मध्ये येमानस्वम भिभाष
आ ॥ २८ ॥ मातांचे तेपिताचे तेयें वृक्षस्पैरोहत ॥
प्रतिला ॥ मीति तपिताग भेमुष्टि मत हूँ सयत ॥ २९ ॥
मातांचे तेपिताचे तेग्रे वृक्षस्यक्रीळत ॥ विवेह

सं० ॥
७९ ॥

नरा इव ते मुखं ब्रह्मन्नास्यं वेदो बृहु ॥ २७ ॥ ऊर्ध्वमेना
मुच्छ्रापय गिरौ भारं हरन्निव । अथास्य मध्यमेध
तां शीते वाते पुनन्निव ॥ २८ ॥ ऊर्ध्वमेनमुच्छ्रयताद्गि
रौ भारं हरन्निव ॥ अथास्य मध्यमेजतु शीते वा
ते पुनन्निव ॥ २९ ॥ यदस्या अंहुभेद्याः कृधु स्थू

॥ ७९ ॥

लमुपातंसत्त ॥ भुक्ताइंद्रस्याएजतोगोनुफेशवु
लाद्देव ॥ ३० ॥ यद्देवासोललामंगुभ्रविष्टिमिनमाति
षु ॥ सद्धमादेदिदियतेनारीसस्पस्पार्क्षिभुवीयया
॥ ३१ ॥ यद्रुद्रिरेरायवमत्तिनपुरुषंपुरुमन्यते ॥ भू
म यदयैजारानपोषायधनायति ॥ ३२ ॥ यदुदीर

सं. ॥
॥८०॥

धोयवमत्ति नपुष्टं बहुमन्यते ॥ शूद्रोयदर्यायेजा
शे नपोषमनुमन्यते ॥ ३३ ॥ दधिक्राव्णो अकारिषं
जिष्णोरश्वस्य वाजिनः ॥ सुरभिनोमुखाकरत्प्रण
आयूंषि तारिषत् ॥ ३४ ॥ गायत्रीत्रिष्टुब्जगत्य
नुष्टुप्पंक्त्यासह ॥ बृहत्युष्णिहाककुप्सूचीभिः श

स्यं तु त्वा ॥ २४ ॥ द्विपदाया श्चतुष्पदा स्त्रिपदाया श्च
षट्पदाः विपदाया श्च सप्त धाराः सूचीभिः शम्यंतु त्वा
॥ २५ ॥ महानाम्न्यो रेवत्यो विश्वा आशाः प्रभूवरीः ॥
मेघ्या विद्युतो वाचः सूचीभिः शम्यंतु त्वा ॥ २६ ॥ नार्यो
रत्नपत्न्यो लोमानि विचिन्वंतु मनीषया ॥ देवानां पत्न्या

॥सं०॥
॥८१॥

६७०

दिशः सूचीभिः शम्यंतु त्वा ॥२७॥ रजता हरिणीः सीसा युजो युज्यते कर्मभिः ॥ अश्वस्य वाजिनस्त्वचि सिमाः शम्यंतु शम्यंतीः ॥२८॥ कुविदंग यवमंतो यवं चिद्यथा दांत्यनुपूर्वं वियूय ॥ इहेहैषां कृणुहि भोजनानि ये बर्हिषो नमउक्तिं न जग्मुः ॥२९॥ कस्त्वाघ्य

॥८१॥

तिकस्या विद्वांस्तिकस्तु गात्राणि शम्यति ॥ ऋतुतेश

मितानुवि:॥८०॥ ऋतवस्त ऋतुथा पर्वशो मिता

रो विशासतु॥ संवत्सरस्य तेजसा शमीभिः शम्य

न्तु त्वा॥८१॥ अर्द्धमासाः परूंषि ते मासा आछ्य

न्तु शम्यन्तः॥ अहोरात्राणि मरुतो विलिष्टं स

सं० ॥
॥८२॥ दयंतु ते ॥ ४२ ॥ देव्यो अध्वर्यवस्त्वा छ्यंतु वि च शासतु
गात्राणि पर्वशस्ते सिमाः कृण्वंतु शम्यंती ॥ ४४ ॥
द्यौस्ते पृथिव्यंतरिक्षं वायुश्छिद्रं पृणातु ते । सूर्यस्ते
नक्षत्रैः सह लोकं कृणोतु साधुया ॥ ४५ ॥ शं ते परेभ्यो
गात्रेभ्यः शमस्त्ववरेभ्यः । शमस्थभ्यो मज्जभ्यः श

न्वेस्क्तन्वेतवं ॥४६॥ कः स्विदेकाकी० ॥४७॥ सू
र्य एकाकी० ॥४७॥ किंꣳ स्वित्सूर्यसमं ज्योतिः किंꣳ
समुद्रसमꣳ सरः ॥ किंꣳ स्वित्पृथिव्यै वर्षीयः क
स्य मात्रा न विद्यते ॥४९॥ ब्रह्म सूर्यसमं ज्योतिर्द्यौः
समुद्रसमꣳ सरः ॥ इंद्रः पृथिव्यै वर्षीयान्गोस्तु

६७३

॥ सं ॥
॥ ८२ ॥

मात्रा न विद्यते ॥ ९० ॥ इध्मामित्वाचितये देवसख
यदि त्वमत्र मनसा जगंथ । येषु विष्णुस्त्रिषु पदे
ष्वेष्टस्तेषु विश्वं भुवनमाविवेश ॥ ९१ ॥ अपि तेषु
त्रिषु पदेष्वस्मि येषु विश्वं भुवनमाविवेश । सध
पर्येमि पृथिवीमुत द्यामेकेनांगेन दिवोअस्य

६७४

॥ ८३ ॥

प्रष्ठम्॥५२॥ येषं तःपुरुष आविवेशतान्यंतःपु
रुषे अर्पितानि। एतद्विस्मन्नुपवल्हामसिचावि
दंसिवन्नः प्रतिवोचास्यत्र॥५३॥ पंचस्वंतःपुरुष
आविवेशतान्यंतःपुरुषे अर्पितानि। तत्वात्र
प्रतिमन्वानो अस्मिन्नमायया भवस्युत्तरो मत्त्॥५४॥

॥सं०॥
॥९४॥

६७३

कास्विदासीत् ० इंगिला ॥ ५५ ॥ घोरासीत् ० ॥ ५६
काई मरेपि इंगिला। काई कुरूपि इंगिला। कूई मा
स्कंदमर्षति कूई पंथां विसर्पसि ॥ ५७ ॥ अजारेपि इं
गिला। श्वाविल्कुरूपि इंगिला। ऊर्द्धा त्वा स्कंदमर्ष
त्यलि: पंथां विसर्पसि ॥ ५८ ॥ कस्य स्विष्टा: कस्य

॥९४॥

क्षरीणिकृतेहोमासः कृतुधासमिद्धः ॥ यज्ञस्यत्वा
विदथाप्रपं [illegible] मन्नकैतिहोतारऋतुझोयजंति ९ ॥
घर्मस्यविंधाः श्रातमक्षरारायऋणितिहोमाः समिधौ
हितस्वः ॥ यज्ञस्यतेविदथाग्रेभेवीमिसद्यहोता
रऋतुझोयजंति ॥ १० ॥ गोत्रस्यवेद्भुयनस्य

सं० ८५

नाभिं को द्यावापृथिवी अंतरिक्षम् ॥ ऋः सूर्यस्य वेद
बृहतो जनित्रं को वेद चंद्रमसं यतो जाः ॥ ६ ॥ वेदा
हमस्य भुवनस्य नाभिं वेद द्यावापृथिवी अंतरिक्षं
वेद सूर्यस्य बृहतो जनित्रमथो वेद चंद्रमसं यतो
जाः ॥ पृच्छामि त्वा परमं तं पृथिव्याः पृच्छामि य

६७८

८५

६७९

ज्ञ भुवनस्य नाभिं ॥ पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः
पृच्छामि वाचः परमं व्योम ॥ ६३ ॥ इयं वेदिः परो अंतः
पृथिव्या अयं यज्ञो भुवनस्य नाभिः अयं सोमो
वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम ॥ ६४ ॥
सुभूः स्वयंभूः प्रथमो ऽन्तर्महत्यर्णवे ॥ दधे ह गर्भमृ

सं.
८६

स्त्रियं यतो जातः प्रजापतिः ॥ ६५ ॥ होता यक्षत्प्रजाप
तिꣳ सोमस्य महिम्नः । जुषतां पिबतु सोमꣳ होतर्य
ज ॥ ६६ ॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि प
रिता बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वय
ꣳ स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ६७ ॥ ॥ ९७ ॥ दशमोऽनुवाकः

प्रसप्तसप्त ॥ ७ ॥ इति शुक्लयजुर्वेदसंहितायांपंच
विंशतितमोध्यायः ॥ ७ ॥ हरिः ॐ ॥ अश्वस्तूप
रो गोमृगस्ते प्राजापत्याः कृष्णग्रीव आग्नेयो
रराटे ॥ पुरस्तात्सारस्वती मेष्यधस्ताद्धन्वोः ॥
आश्विनावधोरामौ बाह्वोः सोमापौष्णः श्यामो

॥ खं ॥
॥ ८ ॥

नाभ्यां ९ सेोर्ये यामो ॥ श्वेत श्वे कृष्ण श्चे पार्श्वयो:
॥२॥ त्र्यासृष्ठे लोमशः स कोऽस्थि कोनौय व्य: श्वेत पुच्छ
इन्द्राय रुच पुरुर्याय वेहे हे छ्वेवा वामन ॥ रोहितो धू
म्ररोहितः कृष्णन्धु रोहिते रक्ते सोम्या बभ्रुरे रुण बे
भ्रु: भुरेबभ्रु स्तेवां रुणो ॥ ३ ॥ द्वितिरं श्रोन्यने:

६८२

॥ ८

क्षितिरंध्रः समन्तात्क्षितिरंध्रस्ते सा विवराः क्षितिबा
हुरुच्यते: क्षितिबाहु समन्तात्क्षितिबाहुस्ते बाहस्य
स्याः ॥ घ्रषतौ क्षुद्रघ्रषतौ स्वच्छ लघ्रषतौ नाभेस्त्राव
रूपायः ॥ ७ ॥ शुद्धवालः सर्वे शुद्धे वालो मणिवालस्त
थोष्णिवना: ॥ क्ष्येतरैयता होरूणस्तोरू द्रायपक्षुप

॥ सं ॥
॥ ८८

तेयेकृष्णाख्यामाः ॥ ५ ॥ अवृलिप्तोरोद्रानभोरूपाः
पार्जन्याः ॥ दृग्भिस्त्रिरुद्धीनेदृग्भिरूर्ध्वेदृग्भि
स्तेमारुताः ॥ ६ ॥ फलरलैर्हितोर्णैपलक्षीतं
...स्सारस्तुर्यः ॥ प्लीहावर्णः पुंढाकर्णोध्यात्के
हकर्णस्तेचाष्ट्रोः ॥ ७ ॥ कृष्णग्रीवः श्रितिकेसांज ॥ ८

सक्थस्त ऐन्द्राग्नाः॥ कृष्णांजिरल्पांजिर्महांजिस्त
उषस्याः॥८॥ शिल्पा वैश्वदेव्यो रोहिण्यस्त्र्यवयो
वाचेऽविज्ञाता अदित्यै सरूपा धावत्सतर्यो देवानां
पत्नीभ्यः॥९॥ कृष्णग्रीवा आग्नेयाः शितिभ्रवो
वसूनां रोहिता रुद्राणां॥ श्वेता अवरोकिण आदि

॥ खं ॥
॥ ५८ ॥

स्यानान्नभोरूपाः पार्जन्याः ॥७॥ उन्नतः ऋष
भोवामनस्तऐन्द्रावैष्णवाउन्नतः क्षितिवाउः
क्षितिपृष्ठस्तऐंद्राबार्हस्पत्याः ॥ शुक्ररूपाःका
र्जिनाः कल्माषाआग्निमारुताः श्यामाःपौष्णाः
॥७॥ एताऐन्द्राग्नाविरूपाअग्नीषोमीयाधन

६८६

॥ ५८

अग्निज्ञाता

६८७

मना अनऽ ऊर्द्ध्वा आग्नावैष्णवाः॥ वशा मैत्रावरु
ण्यो न्यतऽएन्यो मैत्र्यः॥१२॥ कृष्णग्रीवा आग्नेया
बभ्रवः सौम्याः श्वेता वायव्या अदित्यै सरूपा
धात्रे वत्सतर्यो देवानां पत्नीभ्यः॥१३॥ कृष्णा भौ
मा धूम्रा आन्तरिक्षा बृहन्तो दिव्याः॥ शबला

॥सं०॥
॥१०॥

येघृताः स्विधाः स्तोकाः ॥१४॥ धस्मान्वसंताया
लभंतेश्वेतान्ग्रीष्मायकृष्णान्वर्षाभ्योरुणांछरदे
एषतोहेमंतायपिशंगान्शिशिराय॥१५॥ ऋषभ
योगायत्र्यैपंचावयस्त्रिष्टुभेदित्यवाहोजगत्यै
त्रिवत्साअनुष्टुभेतुर्यवाहउष्णिहे॥१६॥ पष्ठवाहो

॥१०॥

विराजे उक्षाणो बृहत्याऋषभाः ककुभे ॥ अनड्वाहः
पङ्क्त्यै धेनवोऽतिछंदसे ॥ १७ ॥ कृष्णग्रीवा आग्नेया
बभ्रवः सौम्या उपध्वस्ताः सावित्रा वत्सतर्यः सार
स्वत्यः श्यामाः पौष्णाः ॥ पृश्नयो मारुता बहुरूपा
वैश्वदेवा वशा द्यावापृथिवीयाः ॥ १८ ॥ उक्ताः

सं० ॥
९९ ॥

संचराएताऐन्द्राग्नाः ॥ कृष्णावारुणाः पृश्नयोमारुताः
कायाः स्तूपराः ॥ १९ ॥ अग्नयेनीकवतेप्रथमजानाल
भेतमरुद्भ्यस्सान्तपनेभ्यस्सवात्यान्मरुद्भ्योगृहमे
धिभ्योबष्किहान् ॥ मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः संसृष्टान्म
रुद्भ्यः स्वतवद्भ्योनुसृष्टान् ॥ २० ॥ उक्ताः संचरा

एतौऐन्द्राग्नौ॥प्राशृंगामासौतैंन्द्रावहुरूपोवैश्वकर्म
णाः॥२०॥धूम्राबभ्रुनीकाशाःपितॄणांसोमवतांब
भ्रवोधूम्रनीकाशाःपितॄणांबर्हिषदाम॥कृष्णाबभ्रु
नीकाशाःपितॄणामग्निष्वात्तानांकृष्णाःपृषन्तस्त्रै
यंबकाः॥२१॥उक्ताःसंचराएताःशुनासीरीयाःश्वे

नानायव्याः श्वेताः सौर्य्याः ॥२३॥ ६७ ॥ वसन्ताय
कपिंजलानालभते ग्रीष्माय कलविन्कान्वर्षा
भ्यः स्तित्तिरीन्छरदे वर्त्तिका हेमन्ताय कक
रांछिशिराय विककरान् ॥२४॥ समुद्राय शि
शुमारानालभते पर्जन्याय मण्डूकानद्भ्यो म

स्त्यान् ॥ मित्रायउलोपयान्वरुणायनाक्रा
न् ॥ २५ ॥ सोमायहंसानालभतेवायवेबला
काइन्द्राग्निभ्यांक्रुञ्चान् ॥ मित्रायमद्गून्वरुणा
यचक्रवाकान् ॥ २६ ॥ आग्नेयेकुटरूनालभते
वनस्पतिभ्यउलूकानग्नीषोमाभ्यांचाषा

॥सं०॥
॥९३॥

न॥ अश्विभ्यां म्मयूरान्मित्रावरुणाभ्यां कपोता
न॥२७॥ सोमायलबानालभते त्वष्ट्रे कौलीका
न्गोषादीर्देवानां पत्नीभ्यः कुलीका देवजामि
भ्यो ग्नये गृहपतये पारुष्णान्॥२८॥ अह्ने पा
रावतानालभते रात्र्यै सीचापूरहोरात्रयोः सं

॥९३॥

धिभ्योजतूः ॥ मासेभ्योदात्योहान्त्संवत्सराय
महतः सुपर्णान् ॥२५॥ भूम्याआखूनालभते
न्तरिक्षायपाङ्क्त्रान्दिवेकशान् ॥ दिग्भ्योनकु
लान्बभ्रुकानवान्तरदिशाभ्यः ॥२६॥ वसुभ्य
ऋश्यानालभतेरुद्रेभ्योरुरूनादित्येभ्योन्य

कून्॥ विश्वेभ्योदेवेभ्यः पृषतान्साध्येभ्यः कुलुं
गान्॥ २१॥ ईशानाय परस्वत आलभते मित्रा
यगौरान्वरुणाय महिषान्॥ बृहस्पतये गवया
ं स्त्वष्ट्र उष्ट्रान्॥ २२॥ प्रजापतये पुरुषान्हस्तिन
आलभते वाचे प्लुषीन्॥ चक्षुषे मशकान्श्रो

ंयुभंगाः ॥३३॥ प्रजापतयेचवायवेचगोमृगो
वरुणायारण्योमेषोयमायकृष्णोमनुष्यराजाय
मर्कटः शार्दूलायरोहिदृषभायगवयीक्षिप्रश्ये
नायवर्त्तिकानीलंगोः क्रिमिः समुद्रायशिशुमारो
हिमवतेहस्ती ॥३४॥ मयुः प्राजापत्यउलोहलि

सं.
९५

क्ष्वेणा वृषदंशस्ते धात्रे दिग्यां कंको धुंक्षाग्नेयी क
लविंको लोहिताहिः पुष्करसादस्ते त्वाष्ट्रा वाचे क्रुंचः
३५ सोमाय कुलंग आरण्योऽजो नकुलः शका ते
पौष्णाः क्रोष्टा मायोरिन्द्रस्य गौरमृगः पिद्वो न्यं
कुः कक्कटस्तेऽनुमत्यै प्रतिश्रुत्कायै चक्रवाकः ३६

॥९५॥

सोरिबुलाकाशार्गीस्त्रजयः श्यांडकस्से मैत्राः
सरस्वैशारिः पुरुषूवाक्रवा विभ्येमि। शार्दूलो
वकः पद्मानुस्त्त मन्य वसरस्चू तेस्मुवः पुरुषवो
रू रू सुपर्णः पार्जन्यआ तिर्वाह सो दुर्विदात
वायवे ब्रहस्पतयेवाचस्पतये पैंगराजोलज

सं०
९६

श्चान्तरिक्षः ॥ प्लवो मद्गुर्मत्स्यस्ते नदीपतये घावाप
थिवीयः कूर्मः ॥ ३८ ॥ पुरुषमृग श्चंद्रमसो गोधाका
लकादार्वाघाटस्ते वनस्पतीनां कृकवाकुः सावि
त्रो हंसो वातस्य ॥ नाक्रो मकरः कुलीपयस्ते कूपार
स्य ह्रियै शल्यकः ॥ ३९ ॥ एण्यन्हो मंडूको मूषिका

७००

९६

तित्तिरिस्ते सर्पाणां लोपाश आश्विनः कृष्णो रात्र्यै
ऋक्षो जतूः सुषिलीका त इतरजनानां जहका वै
ष्णवी ॥ ८० ॥ अन्यवापोऽर्धमासानामृश्यो मयूरः
सुपर्णस्ते गंधर्वाणामपामुद्रो मासां कश्यपः रोहि
त्कुंडृणाची गोलत्तिका तेऽप्सरसां मृत्यवेऽसितः ॥ ८१ ॥

॥ सं० ॥
॥ ९८ ॥

वर्षाहूर्ऋतूनामाखुः कशोमांथालस्तेपितृणांब
लायाजगरोवसूनांकपिंजलः ॥ कपोतउलूकःश
शस्तेनिर्ऋत्यैवरुणायारण्योमेषः ॥ ३८ ॥ श्वित्र
आदित्यानामुष्ट्रोघृणीवान्वार्ध्रीनसस्तेमत्या
अरण्यायसृमरोरुरूरौद्रः ॥ क्वयिः कुटरुर्दा

स्यो हस्ते नाजिनां कूर्मो यष्पिकः ॥ ७२ ॥ खड्गो वैश्व
देवः श्वा कुक्कुटः मृगो गर्दभस्तरक्षुस्तरक्ष साभि
प्रायस्सूकरः ॥ सिंहो मारुतः कृकलासः पिप्पका
शकुनिस्ताक्ष्यः ख्याता ये विश्वेषां देवानां पृषतः ॥ ७४ ॥
अष्टानुवाकेषु चतुश्चत्वारिंशत् ॥ ८ ॥ इति शुक्ल

यजुर्वेदसंहितायां षड्विंशतितमोऽध्यायः ॥ हरिः ॥
ॐम् ॥ शादंदद्भिरवकांदंतमूलैर्मृदंवर्स्वैस्ते
गांदंष्ट्राभ्यांसरस्वत्याअग्रजिह्वंजिह्वायाउ
त्सादं ॥ अवक्रंदेनतालुवाजंहनुभ्यामपआ
स्येनवृषणमांडाभ्यां ॥ १ ॥ आदित्यान्श्मश्रुभिः

वत्तौ

पंथां नक्षभ्यां घावापृथिवींभ्यां विद्युतं गूनी तेना
भ्यां ॥ शुक्राय स्वाहा ॥ नुच्छ्राय स्वाहा ॥ पायोरिंद्रियाणि प
क्ष्मोण्यवोर्यायोर्इ स्वौ वायोरिंद्रियाणि पक्ष्माणि पायोर्इ
क्षवं ॥ २ ॥ वातं प्राणेनापानेन नासिके उपया
मम धेरेणोष्ठे न सदुत्तरेण ॥ प्रकाशे नांतरम

सं० ॥
॥ १९ ॥

नकारेण बाह्यं निवेष्टं मूर्धास्तेन यस्तुन्निर्बा
धे नाऽस्य निम्नस्तिषकेण विधुतं कूनी नेकाभ्यां ॥ ३
कर्णाभ्यां श्रोत्रं श्रोत्राभ्यां गूर्णौ तेदनीमधर
गूंठेनाप ःशुष्कं कंठेनस्चितं मन्याभिः ॥ आदित
रं ह्री घ्रो निर्ऋति न्निर्जजे ल्पेन ह्री च्छ्रौ खं क्रो यो ः

॥ १९ ॥

६०६

ग्राणान्नेष्माणं स्तुपेन ॥७॥ मशकान्केशैरिन्द्रं
स्वपसा वहेन बृहस्पतिं शकुनिसादेन कूर्म्मान्
छफैराक्रमणं स्थूराभ्यामृक्षलाभिः कपिंजला
न्॥५॥ जवं जंघाभ्यामध्वानं बाहुभ्यां जांबीले
नारण्यमग्निमतिरुग्भ्याम्। पूषणं दोर्भ्यामश्वि

॥सं-॥
॥७००॥

नाऽश्वऽसोभ्याऽरुद्रऽरोरोभ्याम्॥६॥ अग्नेःप्रति
द्वीयोर्निपर्क्षत्रिरिन्द्रस्य तृती यापांचतुर्थी॥ अदि
त्ये पंचमी न्द्राएय षष्ठी मरुतां सप्तमी ब्रह्स्पते
रष्टमी॥ अर्यमाणां नवमी धातुर्दशमी चन्द्रस्यैकाद
शी वरुणस्य द्वादशी यमस्य त्रयोदशी॥ ७॥ इन्द्र

॥७००॥

न्योः पक्षतिः सरस्वत्यै निपक्षतिर्मित्रस्य तृतीया
सोमस्य चतुर्थी। निरृत्यै पंचम्यग्नीषोमयोः ष
ष्ठी सर्पाणां सप्तमी विष्णोरष्टमी। पूष्णो नवमी त्व
ष्टुर्दशमीन्द्रस्यैकादशी वरुणस्य द्वादशी यमस्य त्र
योदशी। द्यावापृथिव्योर्दक्षिणं पार्श्वं विश्वेषां

सं०
॥ ७ ॥

देवानामुत्तरम् ॥ ८ ॥ मरुतां स्कंधा विश्वेषान्देवा
नां प्रथमा कीकसा रुद्राणां द्वितीया दित्यानां तृती
या वायोः पुच्छमग्नीषोमयो र्भासदौ ॥ क्रुंचौ श्रोणि
भ्यामिंद्राबृहस्पती ऊरुभ्यां मित्रावरुणावल्
गाभ्यामाक्रमणं स्पूराभ्यां बलं कुष्ठाभ्यां ॥ ९

फषणं व निष्ठुना न्धाहिन्स्थूलगुदयासपाम्नुदार्मि
र्विह्वते आंत्रैरपो वस्तिनावृषणाम्मांडाभ्यां । वाजि
नं शेपेन मज्जा रेतसा चाषान्पित्तेन प्रदरान्पायु
नाकूश्माघं कपिंजे : ॥ १० ॥ इंद्रस्य क्रोडो दित्यै पा
२ जस्यं दिशां जत्रवो दित्यै भसत् । जीमूतान्हृदयो

सं० ॥
॥२॥

पु
श्रेनान्तरिक्षं पुरीतता ॥११॥ नभेतु दृश्येण चक्रवाको
मर्तस्नाभ्यां द्विवेगकूभ्यां गिरीन्प्लूशिभिः ॥ उपला
न्प्लीन्हा वल्मीकान्क्लोमभिर्ग्लौभिर्गुल्मान्हिराभिस्स्र
वंतीः ॥ हृदान्कुक्षिभ्यां समुद्रमुदरेण वैश्वानरं भ
स्मना ॥१२॥ विधृतिं नाभ्याघृतं रसेनापो यूष्णा

७१२

॥२॥

७१२

मरीचीर्यिप्रीङ्ग्नीर्गोहारमृषमनादीनंवसयावष्ठाअ
ष्टभिः। हादुनीर्दषीनूभिरस्नारहा॥ं सिचित्राण्यं
गेनेसत्राणिरूपेणपृथिवीन्चचाऊंबेकायस्वाहा
॥१३॥ हिरंण्यगर्भः समवर्त्ततागेभूतस्यजातः पति
रेक आसीत्। सदाधारपृथिवीघामुतेमांकस्मैदे

सं॰ ३

वाय हविषा विधेम ॥ १४ ॥ यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव ॥ य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ १५ ॥ यस्येमे हिमवन्तो महित्वा यस्य समुद्रं रसया सहाहुः ॥ यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा

विधेम ॥ १६ ॥ यआत्मदा बलदा यस्य विश्वउपा
सते प्रशिषं यस्य देवाः ॥ यस्य छायामृतं यस्य मृ
त्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ १७ ॥ ७ ॥ आ
नो भद्राः क्रतवो यंतु विश्वतो दब्धासो अपरीता
स उद्भिदः ॥ देवा नो यथा सदमिद्वृधे असन्नप्रा

॥ सं० ॥
॥ ७५ ॥

७१६

पुवोराक्षितारोदिवेर्दिव ॥१८॥ देवानोँमा प्राखुम
तिर्वै ऽजुयतान्देवानोँ श्रुतिरभिनो निर्वर्त्ततान्
देवानोँ ऽसरव्यमुपसिदि मावयन्देवान आयुः
प्रतिरन्तुजीवसे ॥१९॥ तान्पूर्वया निविदा हुम
हे वयं भगं मित्र मदितिं दक्षमस्त्रिधम् ॥ अर्य ॥

॥ ७५ ॥

६१८

मणं वरुणꣳ सोममश्विना सरस्वती नः सुभगा

मयस्करत् ॥२०॥ तन्नो वातो मयोभु वातु भेष

जन्तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः ॥ तद्ग्रावाणः

सोमसुतो मयोभुवस्तदश्विना शृणुतं धिष्ण्या

युवम् ॥२१॥ तमीशानं जगतस्तस्थुषस्पतिं धि

सं॰
५

यंजिन्वमवसेहूमहेवयम्॥ पूषानोयथावेदसा
मसद्वृधेरक्षितापायुरदब्धः स्वस्तये॥२२॥ स्व
स्तिनइन्द्रोवृद्धश्रवाःस्वस्तिनःपूषाविश्ववेदाः
स्वस्तिनस्तार्क्ष्योअरिष्टनेमिःस्वस्तिनोबृह
स्पतिर्दधातु॥२३॥ ६७॥ पृषदश्वामरुतःपृश्नि

५८

मातरः शुभंयावानो विदथेषु जग्मयः ॥ अग्निजि
ह्वा मनवः सूरचक्षसो विश्वे नो देवा अवसाग
मन्निह ॥ २४ ॥ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं
पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ॥ स्थिरैरंगैस्तुष्टुवांसस्
तनूभिर्व्यशेम देवहितं यदायुः ॥ २५ ॥ शतमिन्नु

॥ सं० ॥
॥ ६ ॥

उरुद्रो अग्ने देवायत्रो नः अच्छा जरसं तनूनां
मः पुत्रासो यत्र पितरो भवंति मा नो मध्या रीरिष
तायुर्गन्तोः ॥ २५ ॥ अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदि
तिर्माता स पिता स पुत्रः ॥ विश्वे देवा अदितिः पंच
जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम् ॥ ० ॥ मा नो मि

॥ २६ ॥

६२१

त्रो वरुणो अर्यमायुरिंद्र ऋभुक्षा मरुतः परिख्य
न् । यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तेः प्रवक्ष्यामो वि
दथे वीर्याणि ॥ २७ ॥ यन्निर्णिजा रेक्णसा प्रावृ
तस्य रातिं गृभीतां मुखतो नयंति । सुप्राङजो
मेम्यद्विश्वरूप इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पाथः ॥ २८ ॥

॥सं॰॥
॥८॥

एष छागः पुरो अश्वेन वाजिना पूष्णो भागो नीय
ते विश्वदेव्यः ॥ अभिप्रियं यत्पुरोळाशमर्वता त्वष्टे
देनं सौश्रवसाय जिन्वति ॥२९॥ यद्धविष्यमृतुशो
देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं नयन्ति ॥ अत्रा पूष्णः
प्रथमो भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः

८२२

८॥

॥२०॥ होताध्वर्युरावया अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ उत शंस्ता सुविप्रः। तेन यज्ञेन स्वरंकृतेन स्विष्टेन वक्षणा आपृणध्वम् ॥२१॥ यूपव्रस्का उत ये यूपवाहाश्चषालं ये अश्वयूपाय तक्षति। ये चार्वते पचनं संभरन्त्युतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु ॥२२॥ उपप्रा

सं॰ ॥ १ ॥

७२४

गात्सुमन्मेधायिमन्मदेवानामाशापाउपवीतपृष्ठः ॥ अ
न्वेनंविप्राऋषयोमदन्तिदेवानांपुष्टेचकृमासुबंधु
म ॥ ३३ ॥ यद्वाजिनोदामसंदानमर्वतोयाशीर्षण्यार
शनारज्जुरस्य ॥ यद्वाघास्यप्रभृतमास्येतृणं ॥ स
र्वाताते अपिदेवेष्वस्तु ॥ ३४ ॥ यदश्वस्यक्रविषोम

॥ ८ ॥

क्षिकाशयद्वास्वरौस्वधितौरिप्तमस्ति ॥ यद्धस्तयोः
शमितुर्यन्नखेषु सर्वाताते अपिदेवेष्वस्तु ॥ २९ ॥ य
दूवध्यमुदरस्यापवातियआमस्यक्रविषोगंधोअ
स्ति ॥ सुकृतातच्छमितारः कृण्वन्तूतमेधंशृत
पाकंपचंतु ॥ २५ ॥ यत्तेगात्रादग्निनापच्यमाना

॥सं०॥
॥९॥

द्भिश्च्युलन्निहे तस्यानुधावति॥ मातन्नस्यामाश्रि
षन्मात्तेनेषु देवेभ्यः स्वदुरान्यो रातमस्तु॥३७॥
ये वाजिनं परिपश्यंति पक्वं यईमाहुः सुरभिर्निर्हरे
ति॥ ये चार्वतो मांसभिक्षामुपासतउतो तेषामभिगू
र्तिर्नइन्वतु॥३८॥ यन्नीक्षणं मांस्पचन्या उखा

॥९॥

यायापात्राणियूष्णआसेचनानि। उष्मण्यापिधा
नोचरूणामंकाः सूनाः परिभूषंत्यश्वम् ॥१३॥ मात्वा
ग्निर्ध्वनयीद्धूमगंधिर्मोखाभ्राजंत्यभिविक्तज
घ्रिः। इष्टंवीतमभिगूर्तंवषट्कृतंतंदेवासः प्रति
गृभ्णंत्यश्वम् ॥१४॥ निक्रमणंनिषदनंविवर्तनं

॥ सं० ॥
॥ १७० ॥

यच्च पड्बीशमर्वतः ॥ यच्च पात्रे यच्च घासिं जघास स
र्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु ॥ ४१ ॥ यदश्वाय वास उपस्तृ
णन्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मै ॥ संदानमर्वन्तं प
ड्बीशं प्रिया देवेष्वा यामयन्ति ॥ ४२ ॥ इमा नु कं भुव
ना सीषधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः ॥ आदित्यै रिन्द्रः

॥ १७० ॥

सर्गेण मरुन्मिरस्मभ्यंभेषुजामरत ॥ युञ्जं चनंस्तन्वे
च भुजं चाद्रि सैरिन्द्रः स हसीषधाति ॥ ७३ ॥ अग्ने त्व
न्नो अन्तम उत त्राता शिवो भवा वरूथ्यः ॥ वसुरग्नि
र्वसुश्रवा अच्छा नक्षि द्युमत्तमं रयिं दाः ॥ तं त्वा शो
चिष्ठ दीदिवः सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः ॥ ७४ ॥

॥सं॰॥
॥१७१॥

८२०

षोडशानुवाकेषुचतुश्चत्वारिंशत्॥ ७ ॥ ७ ॥ ॐम् ॥
अग्निश्चपृथिवीचसन्नतेतेमेसन्नमतामदोवायुश्चा
न्तरिक्षंचसन्नतेतेमेसन्नमतामदः आदित्यश्चद्यौ
श्चसन्नतेतेमेसन्नमतामदआपश्चवरुणश्चसन्न
तेतेमेसन्नमतामदः ॥ सप्तसंसदोअष्टमीभूतसा

धेनी ॥१॥ सर्वो मां अध्वं न स्फुरु सद्मा नेमस्त्वमेमुनो ॥
यथेमां वाचं कल्याणीमा वदानि जनेभ्य ॥२॥ ब्रह्म
राजन्याभ्यां शूद्राय चार्याय च स्वाय चारणाय च ॥
प्रियो देवानां दक्षिणायै दातुरिह भूयासमयं मे
कामः समृध्यतामुप मादो नमतु ॥३॥ बृहस्पते अ

॥सं॥
॥१२॥

त्रियुद्धर्यो अर्हो द्युमद्विभाति ऋतुं मुज्जनैष ॥ यद्दीद्यच्छ
वसऋतप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम् ॥ उ
पयामगृहीतोसि बृहस्पतये त्वैष ते योनिर्बृहस्प
तये त्वा ॥४॥ इन्द्रगोमन्निहायाहि पिबा सोमं शत
क्रतो ॥ विद्यमद्भिर्ग्रावभिः सुतम् ॥ उपयामगृहीतो

॥१२॥

सीन्द्राय त्वा गोमत एष ते योनिरिन्द्राय त्वा गोमते
॥५॥ ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् ॥
अजस्रं घर्ममीमहे ॥ उपयामगृहीतोसि वैश्वानरा
य त्वैष ते योनिर्वैश्वानराय त्वा ॥६॥ वैश्वानरऽहंवा
महऋतस्य ज्योतिस्पतिम् । अजस्रं घर्ममीमहे ।

॥सं०॥
॥१३॥

उपयामगृहीतोसि वैश्वानराय त्वैष ते ०॥१७॥ वैश्वानरो न ऊतय आ प्र यातु परावतः अग्निरुक्थेन वाहसा॥ उपयामगृहीत०॥ ना॥ वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम राजा हि कं भुवनानामभिश्रीः॥ इतो जातो विश्वमिदं वि चष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण॥ उपयामगृहीतो

८३४

॥१३॥

सिवैश्वानरायत्वे ।। २ ।। मरुत्वाँइन्द्रवृषभोरणाय
पिबासोममनुष्वधंमदाय ।। आसिंचस्वजठरेम
ध्वऊर्मिन्त्वꣳराजासिप्रतिपत्सुतानाम् ।। उपयाम
गृहीतोसीन्द्रायत्वामरुत्वतएषतेयोनिरिन्द्राय
त्वामरुत्वते ।। ७ ।। महाँइन्द्रोवज्रहस्तःषोडशी

।सं०॥
१७६॥

शर्मयच्छतु॥ हन्तु पाप्मानं यो स्मान्द्वेष्टि॥ उपयामगृ
हीतो सीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा
षोडशिने॥ ११॥ अग्निर्ऋषिः पवमानः पांचजन्य
पुरोहितः॥ तमीमहे महागयम्॥ १२॥ अनु वीरैर
नु पुष्यास्म गोभिरन्वश्वैरनु सर्वेण पुष्टैः॥ अनु

॥१७६॥

रु

द्विपदानुचतुष्पदावयंनेत्वानोयज्ञसत्तुथानयं
तु ॥ १३ ॥ आनोगोत्रादर्द्दहिगोपतेगाः समस्मभ्यं
सुनयोयंतुवाजाः। दिवक्षाअसिवृषभसत्य
शुष्मोस्मभ्यंसुमघवन्बोधिगोदाः ॥ १४ ॥
॥ ७ ॥ इतिशुक्लयजुर्वेदसंहितायांअष्टाविंश

॥सं०॥
॥१५॥

त्तिमोध्यायः ॥७॥ हरिः ॐ ॥ समांस्त्वाग्नऋतवोव
र्द्धयन्तु संवत्सराऋषयोयानिसत्या ॥ संदिव्येनदीदि
हिरोचनेनविश्वाआभाहिप्रदिशश्चतस्रः ॥१॥
संचेध्यस्वाग्नेप्रचबोधयैनमुच्चतिष्ठमहतेसौ
भगाय ॥ माचरिषदुपसत्तातेअग्नेब्रह्माणस्तेय

638

॥१५॥

श्रासः संतु मान्याः ॥२॥ त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा इमे
शिवो अग्ने संवरणे भवा नः ॥ सपत्नहाग्नो अभि
मातिजिद्भव स्वे गये जागृह्यप्रयुच्छन् ॥३॥ इहैवा
ग्ने अधि धारया रयिं मा त्वा नि क्रन् पूर्वचित्तो निका
रिणः ॥ क्षत्रमग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसत्ता वर्द्धं

॥सं०॥
॥१६॥

६८०

तांति अनिष्टुतः॥७॥ शुन्ते गेस्वायुः स ध्वरभस्वमि
त्रेमग्नेमित्र धेयेयतस्व॥ सजातानांमध्यमस्था
एधिराज्ञामग्ने विहव्योदीदिहीह॥८॥ अतिनिहो
अतिस्रिधोत्यचित्तिमत्यरातिमग्ने॥ विश्वाह्यग्ने
दुरितासहस्वाथास्मभ्यंसहवीरंरयिंदाः॥९॥

॥१६॥

श्रे नाधृष्यो जातवेदा अनिष्टृतो विराळग्ने क्षत्रभृ
द्दीदिहीह। विश्वा आशाः प्रमुंचन्मानुषीर्भियः शि
वाभिरद्य परिपाहि नो वृधे॥७॥ बृहस्पते सवितः
र्बोधयैनं संशितं चित्संतरां संशिशाधि।
वर्धयैनं महते सौभगाय विश्व एनमनु मदंतु दे

।सं०॥
१८॥

पाः॥९॥ अमुत्रभूयादधयद्यमस्य बृहस्पते अभि
शस्तेरमुंचः॥ प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्माद्देवाना
मग्ने भिषजा शचीभिः॥९॥ उद्वयं तमसस्परिस्वः
पश्यन्त उत्तरम्॥ देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरु
त्तमम्॥१०॥ पुध्वाग्नेस्य समिधो भवं सूध्वामु

६४२

॥१८॥

का॑रो॒ष्वी॑ऽ॒ष्व॑ग्ने॑ः॥ घु॒म॑न्तेमा॒सु॒श॒ती॒न॒स्य॑सू॒नोः॑॥११॥त॒नू॒न॒पा॒द्सु॒रो॒वि॒श्व॑वे॑दा॒दे॒वो॒दे॒वे॒षु॒दे॒वः॥ प॒थो॒अ॒न॒क्तु॒म॒ध्वा॒घृ॒तेन॑॥१२॥म॒ध्वा॒य॒ज्ञ॒न्न॑क्ष॒से॒प्री॒णा॒नो॒न॒रा॒शं॒सो॒अ॑ग्ने॥ सु॒कृ॒द्दे॒वः॒स॑वि॒ता॒वि॒श्व॑वा॑रः॥१३॥अ॒च्छा॒य॒मे॒ति॒श॒व॑सा॒घृ॒तेन॑ळा॒नो॒व॒

॥सं॰॥
॥१८॥

न्हिर्नमसा ॥ अग्निं स्रुचो अध्वरेषु प्रयक्षु ॥१४॥ स
यक्षदस्य महिमानमग्नेः स ईं मन्द्रा सुप्रयसः ॥ वसु
श्चेतिष्ठो वसुधातमश्च ॥१५॥ द्वारो देवीरन्वस्य वि
श्वे व्रता ददन्ते अग्नेः ॥ उरुव्यचसो धाम्ना पत्यमानाः
॥१६॥ ते अस्य योषणे दिव्ये न योना उषासानक्ता

६

इमंयज्ञमवतामध्वरन्नः॥१७॥दैव्याहोताराऊर्ध्व
मध्वरन्नोग्नेर्जिह्वामभिगृणीतम्॥कृणुतन्नःस्वि
ष्टिम्॥१८॥तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंसदन्त्विडासरस्व
तीभारतीमहीगृणाना॥१९॥तन्नस्तुरीपमद्भुतं
पुरुक्षुत्वष्टासुवीरम्॥रायस्पोषंविष्यतुनाभिमस्मे

॥ सं० ॥
॥ १९ ॥

॥ २० ॥ वनस्पते नस्त्वा रराणः त्मना देवेषु ॥ अग्निर्हव्यं शमिता सूदयाति ॥ २१ ॥ [illegible] अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेद इंद्राय हव्यम् । विश्वे देवा हविरिदं जुषंतां ॥ २२ ॥ ७ ॥ पीवो अन्ना रयिवृधः सुमेधाः श्वेतः सिषक्ति नियुतामभिश्रीः ॥ ते

॥ १९ ॥

६४८

वायवेसमनसो वितस्थुर्विश्वेन्नरः स्वपत्यानिचक्रुः

॥२३॥ रायेनुयंजज्ञतूरोदसीमे रायेदेवीधिषणाधाति

देवम्॥ अधवायुन्नियुतः सश्चतस्वाउतश्वेतंवसु

धितिन्निरेके॥२४॥ वायुरग्रेगायज्ञप्रीः साकंगन्म

नसायज्ञम्॥ शिवोनियुद्भिः शिवाभिः॥२५॥ प्रया

॥ सं० ॥
॥ २० ॥

भिर्यासि दाश्वाꣳसमच्छा नियुद्भिर्वायविष्टये दुरोणे ॥ नि
नो रयिꣳ सुभोजसं युवस्व नि वीरं गव्यमश्व्यं च राधः ॥ २६ ॥
वायो ये ते सहस्रिणो रथासस्तेभिरा गहि ॥ नियुत्वा
न्त्सोमपीतये ॥ २७ ॥ एकया च दशभिश्च स्वभूते द्वाभ्या
मिष्टये विꣳशती च ॥ तिसृभिश्च वहसे त्रिꣳशता च

नियुद्भिर्वायविहता विमुंच ॥२८॥ नियुत्वान्वायवागं
ह्ययंशुक्रो अयामिते ॥ गंतासि सुन्वतोगृहं ॥२९
वायोशुक्रो अयामितेमध्वोअग्रंदिविष्टिषु ॥ आया
हिसोमपीतयेस्पार्हो देवनियुत्वता ॥३०॥ आनोनियु
द्भिःशतिनीभिरध्वरंसहस्रिणीभिरुपयाहियज्ञम ।

॥ सं० ॥
॥२६॥

७५०

धायो अस्मिन्त्सवने मादयस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा
नः॥२१॥ तव वायवृतस्पते त्वष्टुर्जामातरद्भुत । अवा
ंस्या वृणीमहे । हिरण्यगर्भ इत्येषः॥ २२॥ येन द्यौरु
ग्रा पृथिवी च दृळ्हा येन स्वः स्तभितं येन नाकः ॥ यो अन्त
रिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥ २३॥

॥२६॥

यं क्रंदसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रे
जमाने॥ यत्राधि सूर उदितो विभाति कस्मै देवाय
हविषा विधेम॥६॥ आपो ह यद्बृहतीर्विश्वमायन्
गर्भं दधाना जनयंतीरग्निम्॥ ततो देवानां स
मवर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥७॥

यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद्दक्षं दधाना जनयंती
र्यज्ञं ॥ यो देवेष्वधि देव एक आसीत्कस्मै देवाय ॥२८॥
मा नो हिंसीज्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवं
सत्यधर्मा जजान ॥ यश्चापश्चन्द्रा बृहतीर्जजा
न कस्मै देवाय ॥२९॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो

सं० २३

विश्वाजातानिपरिताबभूव॥यत्कामास्तेजुहु
मःस्तन्नोअस्तुवयंस्यामपतयोरयीणां॥६॥
अग्नआयूंषिपवसआसुवोर्ज्जमिषंचनः॥आ
रेबाधस्वदुच्छुनां॥७॥अग्नेपवस्वस्वपाअस्मे
वर्च्चःसुवीर्यम्॥दधद्रयिंमयिपोषम्॥८॥श्री

सं० ॥ २३ ॥

ग्निर्ऋषिः पवमानः पांचजन्यः पुरोहितः ॥ तमीमहे
महागयम् ॥ ७१ ॥ अभित्वा शूर नोनुमोदुग्धाइव धेन
वः ॥ ईशानमस्य जगतः स्वर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थु
षः ॥ ७२ ॥ नत्वावां अन्योदिव्यो नपार्थिवो नजातो
नजनिष्यते ॥ अश्वायन्तो मघवन्निन्द्र वाजिनो
गव्यंतस्त्वा हवामहे ॥ ७३ ॥ त्वामिद्धि हवामहे सा

६५४

॥ २३ ॥

तौ वाजस्य कारवः ॥ त्वां वृत्रेष्विंद्र सत्पतिं नरस्त्वां
काष्ठास्वर्वतः ॥ ७७ ॥ स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त धृ
ष्णुया मह स्तवानो अद्रिवः ॥ गामश्वं रथ्यमिंद्र
संकिर सत्रा वाजं न जिग्युषे ॥ ७८ ॥ कया नश्चि
त्र आ भुवदूती सदावृधः सखा ॥ कया शचिष्ठ

।सं०॥
।२४॥

पावकता ॥ ७६ ॥ कस्त्वासत्योमदानांमंहिष्ठोमत्सदं
धसः ॥ दृळ्हाचिदारुजेवसु ॥ ७७ ॥ अभीषुणः स
खीनामविताजरितॄणाम् ॥ शतंभवास्यूतये ॥ ७८ ॥
यज्ञायज्ञावोअग्नयेगिरागिराचदक्षसे ॥ प्रप्र
वयममृतंजातवेदसंप्रियंमित्रंनशंसिषम् ॥

७५६

॥२४॥

॥ ६९ ॥ दुर्जोनपातं ८ सहिन्नायमं समयुर्दूशौमह
ष्यद्रांतये ॥ अवृद्धाजेधविताभुवेदृधाउनत्राताता
न्नामं ॥ ९० ॥ संवत्सरोसिपरिवत्सरोसीदावत्स
रोसीद्वत्सरोसिवत्सरोसि ॥ उषसस्ते कल्पंतां
महोरात्रास्ते कल्पंतामर्धमासास्ते कल्पंतांमा

॥सं०॥
॥२५॥

सोस्तेमल्पंतामृतवस्तेकल्पंता ४ संवत्सरस्ते कल्पताम् ॥५८॥ प्रस्याएस्येसंचोच्चम्रर्चेसारस्य॥ खुपर्णे च्चिदेसितयादूवेतेयांगिरस्वध्रुवःसी द॥५२॥७॥षवणनुबोभेषुपंचाशत्॥७॥७॥ ॥७॥इतिश्रुक्लयजुर्वेदसंहितायांएकोनत्रिंशोत्ते मोध्यायः॥७॥

॥२५॥

श्री

हरिः ॐ ॥ होता यक्षत्समिधेंद्रमिडस्पदे नाभा पृ
थिव्या अधि ॥ दिवो वर्ष्मन्त्समिध्यत ओजिष्ठश्चर्
षणीसहां वेत्वाज्यस्य होतर्यज ॥ होता यक्षत्तनून
पातमूतिभिर्जेतारमपराजितम् ॥ इंद्रं देवं स्वर्वि
दं पथिभिर्मधुमत्तमैर्नराशंसेन तेजसा वेत्वा

प ७५८

ज्यस्य होतर्यज ॥२॥ होतायक्षद्दिवोग्निरिंद्रमीळितमा
जुह्वानममर्त्यम् ॥ देवो देवैः सवीर्यो वज्रहस्तः पुरंद
रो वेत्वाज्यस्य होतर्यज ॥३॥ होतायक्षद्बर्हिषींद्रंनिषद्वरं
वृषभं नर्यापसम् ॥ वसुभी रुद्रैरादित्यैः सयुग्भिर्बर्हिरा
सदद्वेत्वाज्यस्य होतर्यज ॥४॥ होतायक्षदा [illegible]

जोनवीर्य॑ इंद्रे॑ सहो॑हार॒ इंद्र॑मवर्द्धयन्न॥ सुश्रायणा अग्र॑स्मि
न्यंद्रे विश्वं यंता म्यता॑वृधो॑ह्वर इंद्रा॑य मीढ्ढुषे॒ व्यंत्वाज्य॑
स्य हो॒तुर्य॑ज॥५॥ होता॑ यक्षद्दुषे इंद्र॑स्य धे॒नू सु॒दुघे॑ मा
त॒रा म॒ही॥ सवा॒तरौ॒ न तेज॑सा व॒त्स मिंद्र॑मवर्द्धतां वी॒ता
माज्य॑स्य हो॒तर्य॑ज॥६॥ होता॑ यक्षदै॒व्या हो॒तारा भि॒षा

जासरस्वत्याहविषेंद्रंभिषज्यतः॥कुवीदेवीमचेंतसा
इंद्रायदधत्तइंद्रियंवीताम्माज्यस्य॰॥२७॥होतायक्षत्ति
स्रोदेवीर्नभेषजंत्रयःस्त्रिधातवोपसइडासरस्व
तीभारतीमहीः॥इंद्रपत्नीर्हविष्मतीर्व्यंत्वाज्य॰॥२८
होतायक्षत्त्वष्टारमिंद्रंदेवंभिषजंसुयजंघृत

शत

श्रियं ॥ पुरुरूपं सुरेतसं मघोनमिंद्राय त्वष्टा द
धदिंद्रियाणि वेत्वाज्ये ॥ ९ ॥ होता यक्षद्वनस्पतिं
शमितारं शतक्रतुं धियो जोष्टारमिंद्रियं ॥ मध्वा सम
ञ्जन्पथिभिः सुगेभिः स्वदाति यज्ञं मधुना घृतेन
वेत्वाज्ये ॥ १० ॥ होता यक्षदिंद्रं स्वाहाज्यस्य स्वा

।सं०॥
२८

७६४

हा मेदसस्वाहास्तोकानाᳪं स्वाहा स्वाहाकृतीनाᳪं
स्वाहा हव्यसूक्तीनाम् ॥ स्वाहा देवा आज्यपा जुषाणा
इन्द्र आज्यस्य व्यन्तु होतर्यज ॥७॥ देवं बर्हिरिन्द्रᳪं सुदे
वं देवैर्वीरवत्स्तीर्णं वेद्यामवर्द्धयत् । वस्तोर्वृतं प्राक्तो
र्भृतᳪं राया बर्हिष्मतोत्यगाद्वसुवने वसुधेयस्य

२८

७५५

वेतु यज ॥ ७ ॥ देवीर्द्वार इंद्रꣳ संघाते वीड्वीर्यामन्नव
र्द्धयन् ॥ आ वत्सेन तरुणेन कुमारेणच मीवतापार्वा
णꣳ रेणुककाटं नुदंतां वसुवने वसुधेयस्य व्यंतु
यज ॥ ८ ॥ देवी उषासानक्तेंद्रं यज्ञे प्रयत्यह्वेताम् ॥
दैवीर्विशः प्रायासिष्टाꣳ सुप्रीते सुधिते वसुवने

सं॰
२९

वसुधेयस्यवीतांयज ॥३॥ देवीजोष्ट्रीवसुधितीदेव
मिंद्रमवर्द्धताम् ॥ अयाव्यन्याघाद्वेषां४स्यान्याव
क्षद्वसुवार्याणियजमानायशिक्षितेवसुवनेव
सुधेयस्यवीतां ॥४॥ देवीऊर्जाहुतीदुघेसुदुघेपय
सेन्द्रमवर्धताम् ॥ इषमूर्जमन्यावक्षत्सग्धिं४सपी

७९८

तिमन्यानवेनुष्र्वेंदथमानेस्पराणेनन्नवमधातामूर्जे
मूर्जाहुतीऊर्जयमानेवसुनार्याणियजमानायशि
क्षितवसुवनेवसुधेयस्यवी०॥८॥देवीदेव्याहोतारा
देवमिंद्रमवर्धताम्॥हताघशं०सा आभाष्टांवसुवा
र्याणियजमानायशिक्षितौवसुवनेवसुधेयस्य

सं.
३०

वी ० ॥६॥ देवीस्तिस्रः स्तिस्रो देवीः पतिमिंद्रमवर्द्धयन्‌।
अस्पृक्षद्भारती दिवं रुद्रैर्यज्ञꣳ सरस्वतीडा व
सुमती गृहान्वसुवने वसुधेयस्य व्यंतु यज ॥ ७ ॥ दे
व इंद्रो नराशꣳसः स्त्रिवरूथः स्त्रिवंधुरो देवमिंद्रम
वर्धयत्‌। शतेन शितिपृष्ठानामाहितः सहस्रेण प्र

७६५

३०

र्त्तेमित्रावरुणे देरस्यहोत्रमर्हतोबृहस्पतिःस्तोत्रमु
श्विनाध्वर्यवंवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयजे ॥८॥ देवो
देवैर्वनस्पतिर्हिरण्यपर्णोमधुशाखःसुपिप्पलोदे
वमिंद्रमवर्धयत् । दिवमग्रेणास्पृक्षदांतरिक्षंपृथि
वीमदृंहीद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयजे ॥९॥ देवंब

र्हिर्वीरितीनां देवमिंद्रमवर्धयत्॥ स्वासस्थमिंद्रे
णासेनमन्याबर्हिः॥ पश्यंभरद्वसुवनेनवसुधेयस्यवे०
॥१॥ देवो अग्निः स्विष्टकृद्देवमिंद्रमवर्धयत्॥ स्विष्टंकु
र्वन्स्विष्टकृत्स्विष्टमद्यकरोतुनोवसु० वे०॥११॥ अग्नि
मद्यहोतारमवृणीतायंयजमानः पचन्पक्तीः प

चैन्नुरोष्मा॑ णंवघ्नं नि॒क्रांयघुर्गेम॥ स्वपुस्या अघृदेवो
वनुस्पतिरभवद्दि॒र्त्यघृगेन॥ अघत्तमेद्वृत्तः अनिप
चतारभीर्दवीवृधनपुरोष्णाशेन॥ त्वामघवे॥ १२
॥७॥ होतायक्षत्समिधानंमहधशःसुसमिद्धंवरेण्य
मग्निमिंद्रंवयोधसम॥ गायत्रींछंदइंद्रियंत्र्यविं
गांवयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥ १॥ होतायक्षत्त

॥स० ॥
३२

नूनपोतमुष्मिंदृयंगर्भमदितिर्दधेअश्विमिंद्रंव
योधसंम अश्वि छुंदइंद्रियंत्रियुवाहंगांवयो
दधेहै ॥२॥ होतायक्षद्द्वेन्यौमीह्निंतंवैत्रहंतंम
मिकांश्विरीज्ययंस्संहः सोमम्मिंद्रंवयोधसंम् ॥ अ
नुष्टुभंछंदइंद्रियंपंचाविंगांवयोदधेहै ॥३॥

होतायक्षत्सुबर्हिषंपूषण्वंतममर्त्यंसीदंतंबर्हि
षिप्रियेमृतेंद्रंवयोधसंबृहतीछंदइंद्रियंत्रिव
त्सं गांवयोदधद्वेतु ॥४॥ होतायक्षद्व्यचस्वतीःसु
प्रायणाऋतावृधोद्वारोदेवीर्हिरण्ययीर्ब्रह्माण
मिंद्रंवयोधसंपंक्तिंछंदइहेंद्रियंतुर्यवाहंगांवयो।

सं. ३३

७६४

द्र पृष्ठं त्वाज्यस्य हो ॥५॥ होतायक्षत्सुपेशसासुशि
ल्पेबृहतीउभेनक्तोषासानदर्शतेविश्वमिंद्रं
वयोधसम्॥ त्रिष्टुभंछंदइहेंद्रियंपष्ठवाहंगांवयोद
धद्वीतामाज्यस्य होतर्यज ॥६॥ होतायक्षत्प्रचेतसा
देवानामुत्तमंयशोहोतारादैव्याकवीसयुजेंद्रंवयो

३३

धसम॥६॥ जगतीछंदइंद्रियमनड्वाहंगांवयोधेद्वीता ०
यजे॥७॥ होतायक्षत्सरस्वतीस्तिस्रोदेवीर्हिरण्य
यीर्भारतीर्बृहतीर्महीः पतिमिंद्रंवयोधसम॥ वि
राजंछंदइहेंद्रियंधेनुंगांन्नवोयोदधद्व्यंत्वाज्यस्य ०
॥८ होतायक्षत्सुरेतसंत्वष्टारंपुष्टिवर्द्धनंरू

पाणिविभ्रंतं पृथुकपृष्ठमिंद्रं वयोधसम्। द्विपदं छंद
इंद्रियमुक्षाणं गां न्न वयो दधद्वे॰यज॥९॥होता यक्षद्व
नस्पतिं शमितारं शतक्रतुं हिरण्यपर्णमुक्थि
नं रशनां बिभ्रतं वशिं भगमिंद्रं वयोधसम्॥ककु
भं छंद इहेंद्रियं वशां वेहतं गां वयो दधद्वे॰॥१०॥

666

होता यक्षत्स्वाहाकृतीरग्निं गृहपतिं पृथग्वरुणं
भेषजं कविं क्षत्रमिंद्रं वयोधसम् ॥ अतिछंदसं
छंद इंद्रियं बृहदृषभं गां वयो दधद्व्यंत्वा० यज ॥ ११ ॥
॥ ७ ॥ देवं बर्हिर्वयोधसं देवमिंद्रमवर्धयत् ॥ गा
यत्र्या छंदसेंद्रियं चक्षुरिंद्रे वयो दधद्वसुवने वसु

सं ३५

स्य

धेयस्य वेतु यज ॥१॥ देवीर्द्वारो वयोधसꣳ शुचिमिंद्रम्
वर्धयन्तु उष्णिहा छंदः इंद्रियं प्राणमिंद्रे वयो दधद्
वसुवने वसुधेयस्य व्यंतु यज ॥२॥ देवी उषासानक्ता देव
मिंद्रं वयोधसं देवी देवमवर्धतां अनुष्टुभा छंदसेंद्रि
यं बलमिंद्रे वयो दधद् वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज ॥३॥

देवीजोष्ट्रीनखुधितीद्देवमिंद्रभूयोधसंदेवीदेवमे
वर्धतां॥ छेहत्या छंदेसेंद्रिय १ श्रोत्रमिंद्रेवयोदधे
द्वसुवनेवसुधेयस्यवी ॥४॥ देवीऊर्जाहुतीदु
घेसुदुघेपयसेंद्रवयोधसंदेवीद्देवमवर्द्धतां॥ पू
ष्ट्याछंदेसेंद्रियंशुक्रमिंद्रेवयोदधद्वसुवनेवसु

॥स॰॥

३६

धेयस्यवी ॥ ५ ॥ दैवोदेव्याहोतारादेवमिंद्रंवयोध
संद्दैवोदेवमवर्द्धतां ॥ त्रिष्टुभाछंदसेंद्रियंत्विषिमिं
द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवी ॥ ६ ॥ देवीस्तिस्र
स्तिस्रोदेवीर्वयोधसंपतिमिंद्रमवर्द्धयन् ॥ जगत्या
छंदसेंद्रियंशूषमिंद्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यव्यं ० ॥

३६

॥७॥ देवोनराशꣳसोदेवमिंद्रंवयोधसंदेवोदेवमवर्द्धु
यत्॥ विराजाछंदसेंद्रियꣳरूपमिंद्रेवयोदधद्वसुव
नेवसुधेयस्यवेतुयज॥८॥ देवोवनस्पतिर्देवमिंद्रं
वयोधसंदेवोदेवमवर्द्धयत्॥ द्विपदाछंदसेंद्रियंभग
मिंद्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवे॥ ९॥ देवंबर्हि

ऋ सं० ॥
३८
५

गिरीतिना द्रु नमिंद्र वयोध सद्दिवे द्देवमेर्द्धयन्त॥ कुकु
भाग्धे देसंक्ष्रियं यज्ञाइंद्र वयो देहसुवे नेनसुधे यस्यवे०
॥१०॥ देवो अग्निस्स्विष्टकृद्देव मिंद्र वयोधसं देवो देव
मेवर्धयन्त॥ अतिच्छंदसा छंदे संक्ष्रियं क्षत्रमिंद्रे वयो दध
द्वसुवने वसुधे यस्यवे०॥११॥ अग्निमद्य होतारमवृ

७८२

३८

673

ग्गीतायंयजमानः पचन्पक्तीः पचन्पुरोळाशंबध्नंनिं
श्रेयनयोधसेछागेमः ॥ सुपस्थाअघदेवोवनस्पति
रभवदिंद्रायवयोधसेछागेन ॥ अघुत्तमेदस्तः प्रति
पचताग्रभीदवीवृधत्पुरोळाशेन ॥ त्वामघऋषे
॥ ७२ ॥ आर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंयजमानो बहुभ्यआसंगतेभ्यः स्यान्श्रो

॥सं०॥
३९

त्रैंपुरुष्याशुक्रंदैवोत्रिष्टुभात्विषिम॥ जगत्याश्रषेवि
राज्ञोरूपंगिहूपदाभगंकुवुभायशोतिषंदसाहत्रीमिं
द्येयवयोधसेछाण्णिमिंद्रायवयोधसेघ्रागेनृ॥छ॥
॥१३॥छ॥ छ॥इतिशुक्लयजुःकाण्वसंहिता
यांत्रिंशोध्यायः॥छ॥ छ॥ ॥छ॥ छ॥ छ॥

३९

इतितृतीयस्कन्धसमाप्तः

॥७॥अथचतुर्थदृष्टाक्रमारंभः ७

॥से०॥
॥१॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ हरिः ॐ ॥ समिद्धो अंजन्कृदरं
मतीनां घृतमग्ने मधुमत्पिन्वमानः ॥ वाजी वहन्वाजि
नं जातवेदो देवानां वक्षि प्रियमा सधस्थं ॥१॥ घृते
नांजन्संपथो देवयानान्प्रजानन्वाज्यप्येतु देवान् ॥
अनु त्वा सप्ते प्रदिशः सचंतां स्वधामस्मै यजमा

८८८

॥१॥

७८८

नायधेहि॥२॥ ईड्यश्चासि वंद्यश्च वाजिन्नाशुश्चा
सि मेध्यश्च सप्ते॥ अग्निष्ट्वा देवैर्वसुभिः सजोषाः प्री
तं वन्हिं वहतु जातवेदाः॥३॥ स्तीर्णं बर्हिः सुष्टरीमा
जुषाणोरु पृथु प्रथमानं पृथिव्यां॥ देवेभिर्युक्तम
दितिः सजोषाः स्योनं कृण्वाना सुविते दधातु॥४॥ ॥

सं ॥
॥२॥

७८८

एता उ वः सुभगा विश्वरूपा वि पक्षोभिः श्रयमा
णा उदातैः। ऋष्वाः सतीः कवषः शुंभमाना द्वा
रो देवीः सुप्रायणा भवंतु ॥५॥ अंतरा मित्रावरु
णा चरंती मुखं यज्ञानामभि संविदाने। उषासा
वां सुहिरण्ये सुशिल्पे ऋतस्य योनाविह साद

॥२॥

याम्नि॥६॥प्रथमा वां सरथिना सुवर्णा देवौ पश्यंतौ भुवनानि विश्वा। अपिप्रयं चोदना वां मिमाना होतारा ज्योतिः प्रदिशा दिशंता॥७॥आदित्यैर्नो भारती वष्टु यज्ञं सरस्वती सह रुद्रैर्न आवीत॥ इडोपहूता वसुभिः सजोषा यज्ञं नो देवीरमृ

॥सं०॥
२॥

तेषुधत्त ॥८॥ यस्थाचीरंदेवकामंजजानुयश्चु
रवींजायतनआसुरस्थः॥ यश्चेदंविश्वंभुवनं
जजानबलेःकर्त्तारमिहयक्षिहोतः॥९॥ अश्चो
घ्नतेनत्मन्यासमक्तउपदेवां२ऋतुशःपाथएतु
वनस्पतिर्देवलोकंप्रजानंनग्निनाहव्यास्व

दिता निवसन्तु ॥१०॥ प्रजापतेस्तपसा वावृधानः
सद्यो जातो दधिषे यज्ञमग्ने ॥ स्वाहाकृतेन हविषा
पुरोगा याहि साध्या हविरदन्तु देवाः ॥११॥ केतुं कृ
ण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे ॥ समुषद्भिरजा
यथाः ॥१२॥ श्रीमतलस्य वभवेति प्रतीकं यद्दर्मी

सं॰ ॥
॥५४॥

८०३

यांति सुमदामुपस्थे ॥ अनोविद्धयातन्वाजय त्वंस
त्वावर्मणोमहिमापिपर्त्तु ॥१॥ धन्वनागा धन्वना
जिंजयेम धन्वनातीव्राः समदोजयेम ॥ धनुः शत्रो
रपकामं कृणोति धन्वना सर्वाः प्रदिशोजयेम ॥२॥
तेआचरंन्तीसमनेव योषा मातेव पुत्रं बिभृता

॥४॥

सुपरस्थे।। अपशत्रून्विध्यतां संविदाने आर्त्नी इ
मे विष्फुरंती अमित्रान् ।१५।। वक्ष्यंतीवेदागनीगं
ति कर्णं प्रियं सखायं परिषस्वजाना।। योषेव सिं
क्ते वितताधि धन्वं ज्या इयं समने पारयंती ।।अ
हिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्याया हेतिं परिबाधमा

न्पुमा

८०५

॥सं॥
॥५॥

नः ॥ हस्तघ्नो विश्वा वयुनानि विद्वान्पुमा॑ंसं परि
पातु विश्वतः ॥१७॥ बह्वीनां पिता बहुरस्य पुत्रः श्चि
श्चा कृणोति समनावगत्य इषुधिः संकाः पृतने
नाश्च सर्वाः पृष्ठे निनद्धो जयति प्रसूतः ॥१८॥
सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या दंतो गोभिः संनद्धा पत

॥२५॥

त्ति प्रसत्ता॥ यत्रा नरः संच्चवि च द्रवंति तत्रा स्मभ्यमि
षवः शर्मय्यंसन्॥१९॥ वनस्पते वीडुंगो हि भूया अ
स्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः॥ गोभिः सन्नद्धो असि वीळ
यस्वास्थाता ते जयतु जेत्वानि॥२०॥ रथे तिष्ठन्नयति
वाजिनः पुरो यत्र यत्र कामयते सुषारथिः॥ अभी

॥सं०॥
॥६॥

स्तां महिमानं पनाय तु मनः पश्चाद्नु यच्छंति रुद्रम
यः ॥२१॥ आजंघंति सान्वेषां जघनां उप जिघ्नते ॥ अ
श्वाजनि प्रचेतसोऽश्वान्त्समत्सु चोदय ॥२२॥ उप श्वा
सय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत् ॥ स
दुंदुभे सजूरिंद्रेण देवैर्दूराद्दवीयो अप सेध शत्रून् ॥ ६ ॥

ना॥२३॥ यदक्रंदः प्रथमं जायमान उद्यंत्समुद्रादुत
वा पुरीषात्॥ श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तु
त्यं महि जातं ते अर्वन्॥२४॥ यमेन दत्तं त्रित एनमा
युनगिंद्र एणं प्रथमो अध्यतिष्ठत्॥ गंधर्वो अस्य र
शनामगृभ्णात्सूरादश्वं वसवो निरतष्ट॥२५॥

स्पं ०॥
७॥

७९९

असियमो अस्यादित्यो अर्वन्नसित्रितो गुह्येनव्र
तेन असिसोमेन समया विपृक्त आहुस्ते त्रीणि दि
विबंधनानि ॥२८॥ त्रीणि त आहुर्द्दिविबंधनानि त्रीण्य
प्सु त्रीण्यंतः समुद्रे ॥ उतेव मे वरुणश्छंत्स्यर्वन्यत्रा
त आहुः परमं जनित्रम् ॥ २९ ॥ इमा ते वाजिन्नवमा

॥१७॥

जेनानी मारुताफानो ॥ सनितुर्निधानो ॥ अत्राते भद्रा
रशना अपश्यमृतस्य या अभिरक्षन्ति गोपाः ॥२८॥
आत्मानं ते मनसारादजानामवो दिवा पतयन्तं पतं
गं ॥ शिरो अपश्यं पथिभिः सुगेभिररेणुभिर्जेहमा
नं पतत्री ॥ २९ ॥ अत्रा ते रूपमुत्तममपश्यं जिगीष

॥ सं ॥
॥ ८ ॥

षमाणा भिष आपुर्दे गोः ॥ पुरा तेम र्तौ अनु भोगमानक्त
दि ऊर्सिष ३० षधीरजीगः ॥ ३० ॥ अनुचार योअ
नुमर्त्यो अर्धे न्त नुगा वोनु भगः कुनी नाम ॥ अनु
श्री ता सस्त व स रव्यमी यु र नु दे वा मे मिरे वी र्ये तै
॥ २१ ॥ हिरण्यशृंगो यो अस्य पादा मनोज वा अ

८०

॥ ५ ॥

वर इन्द्र आसीत्॥ देवा इदस्य हविरद्यमायन्यो
अर्वन्तम्प्रथमो अध्यतिष्ठत्॥ २२॥ ईर्मान्तासः सि
त्लिकमध्यमासः संश्शूरणासो दिव्यासो अत्याः
हंसा इव श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिषुर्दिव्यमज्मम
श्वाः॥ २३॥ तव शरीरं पतयिष्ण्वर्वन्तव चित्तं वात इ

व भ्रजीमान् । तनूस्पृकूा णिविष्ठितापुरस्त्रा
रण्येषुजर्भुराणाचरंत्ति ॥ २४ ॥ उपप्रागाच्छ
सनंवाज्यर्वादेवद्रीचामनसादीध्यान ॥ अज
पुरोनीयतेनाभिरस्यानुपश्चात्कवयोयन्ति रे
भाः ॥ २५ ॥ उपप्रागात्परमंयत्सधस्थमर्वां ३

अच्छा पितरं मातरं च ॥ अग्ना देवेषु जुष्टतमो हि ग
म्या अथा वहासि दाशुषे वार्याणि ॥२६॥२॥ समि
द्धो अद्य मनुषो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवे
दः ॥ आ च वह मित्रमहश्चिकित्वान्त्वं दूतः कवि
रसि प्रचेताः ॥२७॥ तनूनपात्पथ ऋतस्य याना

ग्नेवसुभिस्सजोषाः ॥ सदेवानामसियव्हहोतासए
नान्यक्षीषितोयजीयान् ॥८०॥ प्राचीनंबर्हिःप्रदिशा
पृथिव्यावस्तोरस्यावृज्यतेअग्रेअन्हाम् ॥ व्युप्रथ
तेवितरंवरीयोदेवेभ्योअदितयेस्योनम् ॥८१॥ व्य
चस्वतीरुर्वियाविश्रयंतांपतिभ्योनजनयश्शुम्भ

॥११॥ ते

मानाः ॥ देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत सुप्रा
यणाः ॥८२॥ आ सुष्वयन्ती यजते उपाके उषासानक्ता सदतां
नि योनौ ॥ दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे अधि श्रियं
शुक्रपिशं दधाने ॥८३॥ दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा
मिमाना यज्ञं मनुषो यजध्यै । प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू

स्साची नु ऋज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता ॥ ७७ ॥ आनो यज्ञं
भारती तूयमेत्विळा मनुष्वदिह चेतयन्ती ॥ तिस्रो दे
वीर्बर्हिरेदं स्योनं सरस्वती स्वपसस्सदन्तु ॥ ७८ ॥
य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिंशद्भुवनानि
विश्वा ॥ तमद्य होतरिषितो यजीयान्देवन्त्वष्टारमिह य

॥सं॰॥
॥१२॥

क्षिविद्वान् ॥४६॥ उपावसृजत्मन्यासमञ्जन्देवानांपा
थऋतुथाहवींषि ॥ वनस्पतिःशमितादेवोअग्निस्स्वद
न्तुहव्यंमधुनाघृतेन ॥४७॥ सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञम
ग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ॥ अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्य
वाचिस्वाहाकृतंहविरदन्तुदेवाः ॥४८॥ ३ ॥ अग्न

येगायत्र्यायत्रिष्टुतेरथंतरायाष्टाकपालइन्द्रायत्रैष्टु
भायपंचदशायबार्हतायेकादशकपालोविश्वेभ्योदे
वेभ्योजागतेभ्यस्सप्तदशेभ्योवैरूपेभ्योद्वादशकपालो
मित्रावरुणाभ्यांमानुष्टुभाभ्यामेकविंशाभ्यांवैरा
जाभ्यां॥ पयस्याबृहस्पतयेपांक्तायत्रिणवायशाक्व

१३

रायं चरुस्सवित्र औषधिहाय त्रयस्त्रिंशाय रेवता
य द्वादशकपालः प्राजापत्यश्चरुरदित्यै विष्णुपत्न्यै
चरुरग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालोनुमत्या अ
ष्टाकपालः ॥ ५० ॥ आग्नेयः कृष्णग्रीवः सारस्वती
मेषी बभ्रुस्सौम्यः पौष्णश्श्यामः शितिपृष्ठो बार्हस्प

१३

सं
१२६

८१२

त्यः शिल्पो वैश्वदेवः ॥ ऐन्द्रोरुणो मारुतः कल्माष ऐन्द्रा
ग्नस्संहितोधोरामः सावित्रो वारुणः कृष्ण एकशि
तिपात्पेत्वः ॥ ५१ ॥ अग्नयेनीकवते रोहिताञ्जिरनड्वा
नधोरामौ सावित्रौ पौष्णौ रजतनाभी वैश्वदेवौ पि
शङ्गौ तूपरौ ॥ मारुतः कल्माष आग्नेयः कृष्णोजस्सा

।सं०।।
।।२६।।

रस्वतीमेषीवोरुणः पेत्वः ।।९२।।१५।।४०।। इतिशुक्लयजुःका
ण्वसंहितायां ।।पंचाजुनाकेनद्विपूंचक्रकृए त्रिंशतिमोध्या
यः ।।४०।। हरिः ॐ ।। अस्याजरासोदमामरित्राअर्चद्धू
मासोअग्नयः पावकाः ।।श्वितीचयः श्वात्रासोभुरण्य
वोवनर्षदोवायवोनसोमाः ।।१।। हरयोधूमकेतवोवातजू

।।१४।।

सं
१५

ता उ पृथवि ॥ यत्तेनो वृथे गृणन्ये ॥ २ ॥ यजा नो मित्रावरु
णा यजा देवां ऋतं बृहत् । अग्ने यक्षि स्वं दमं ॥ ३ ॥
सुष्वा हि देवहूतमां अश्वां अग्ने रथीरिव । नि होता पूर्व्यः
सदः ॥ ४ ॥ द्वे विरूपे चरतः स्वर्थे अन्यान्या वत्समुप धा
पयेते । हरिरन्यस्यां भवति स्वधावाञ्छुक्रो अन्यस्यां

इद्धो सुवर्चाः ॥५॥ अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः ॥ यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभ्वं विशेविशे ॥६॥ त्रीणिशता त्री सहस्राण्यग्निं त्रिंशच्च देवा नव चासपर्यन् । औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्मा आदिद्धोतारं न्यसादयंत ॥७॥ मूर्द्धा

र्नंदिवोअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतआजातमग्निम्॥
कविंसम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंत
देवाः॥८॥अग्निर्वृत्राणिजंघनद्द्रविणस्युर्विपन्यया॥
समिद्धःशुक्रआहुतः॥९॥विश्वेभिःसोम्यंमध्वग्नइन्द्रे
णवायुना॥पिबामित्रस्यधामभिः॥१०॥आयदिषेनृ

॥ सं० ॥
॥ १६ ॥

चि

षलिं तेज आ नुष्टम्भु रेतो निषिक्तं घोर भीमे ॥ अग्निः शार्द्ध
मनवद्यं युवानं स्वाध्यं जनयत्सूदयेच्च ॥११॥ अग्ने शर्द्ध
महते सौभगाय तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु ॥ संजास्पत्यं
सुयममा कृणुष्व शत्रूयतामभितिष्ठा महांसि ॥१२॥
स्याऽहिमन्त्रं तममर्कं त्रोकै वैम्घ महेमर्हि नः श्रोष्य ग्ने ॥

॥ १६ ॥

इन्द्रन्न स्वात्रा वसा देवतावायुं पृणंति राधसान्नृतमाः ॥७३॥
त्वे अग्ने स्वाहुत प्रियासः संतु सूरयः ॥ यंतारो ये मघवा
नो जनानाम् ऊर्वान् दयंत गोनाम् ॥७४॥ श्रुधि श्रुत्कर्ण वह्नि
भिर्देवैरग्ने सयावभिः ॥ आ सीदंतु बर्हिषि मित्रो अर्य
मा प्रातर्यावाणो अध्वरम् ॥७५॥ विश्वेषामदितिर्य

॥ सं ॥
॥ १८ ॥

ह्वियो नां विश्वे षाम तिथि र्मानुषाणाम ॥ अग्नि र्देवा नाम वः
श्रीणानः सुमना भवतु जात वेदाः ॥ १५ ॥ महो अग्नेः
समिधानस्य शर्मण्य नागा मित्रे वरुणे स्वस्तये ॥ श्रेष्ठे
स्याम सवितुः सवीमनि तद्देवा नाम वो अद्या वृणीमहे
॥ १६ ॥ आपः शिव शिप्पुस्तयो भगवो न स्नेन्त्वं जंगि

॥ १८ ॥

तारेस्त्तद्गं द्र॥ यः॥ हि वायुर्न नियुतो नो अच्छा त्वं हि धीभि
र्दयसे वि वाजान् ॥७८॥ गावउ पाव तावुतं महीयज्ञस्य
रप्सुदा॥ उभानूनं हिरण्ययं ॥७९॥ पदघसूरउ दिते नो
गामित्रो अर्यमा ॥ सुवाति सविता भगः ॥८०॥ आसुते
सिंचत श्रियं रोदस्योरभिश्रियं ॥ रसा दधीत वृ

॥सं०॥
॥१८॥

(८१)

शुभम्॥ तं प्रत्नथायं वेनश्चोदयात्॥२१॥ आ तिष्ठंतं परि
विश्वे अभूषंछ्रियो वसानश्चरति स्वरोचिः॥ महत्त
द्वृष्णो असुरस्य नामा विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ॥२२॥
प्र वो महे मंदमानायांधसो अर्चा विश्वानराय विश्वा
भुवे॥ इंद्रस्य यस्य सुमखं सहो महि श्रवो नृम्णं च

॥१८॥

रोदसी सपर्यतेः ॥२३॥ बृहन्निदिध्म एषां भूरि शस्तं
पृथुः स्वरुः । येषामिन्द्रो युवा सखा ॥२४॥ इन्द्रेहि म
त्स्यंधसो विश्वेभिः सोमपर्वभिः । महाँ अभिष्टिरोज
सा ॥ इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः प्र मायिनाममिना
द्वर्पणीतिः । अहन्व्यंसमुशधग्वनेष्वाविर्धेना अ

॥सं०॥
॥२९॥

वरालो ड्रास्पाणो।मु।रध्धकुतस्त्वमिंडुमाहिंन: सन्नेको
यालिसस्स नु किंतेइ ध्या।संपेच्छखेसमरोए: सुभा
नेवेंच्चेस्स न्नोहरिवोयलेक्कसेम।सहांइन्नेयअं
जेसा चद्दा चुच्चस्सरी रेसिकदाचुनभएुपेसि॥२७॥
आलत्तइं द्रायवं: पनंलाभि यदुइंबगोमतेंति: त्ते

रसान्॥ सकृत्त्वं ये पुरुपुत्रां महीं सहस्रधारां बृहतीं
दुदुक्षन्॥२८॥७॥ दू मां लेधि पुप्र भेरे महो मही म
स्वसो त्रेध्विपणा यत्तं आ न जे॥ न मुंस्त वे चे म स
बे चे सा सुहि मित्रं दे वा स्तः श्रवे सा मदन्ति तु॥२९॥
विभ्राड्बृहत्पिबतु सोम्यं मध्वायुर्दधद्यज्ञपतावअ

॥सं०॥ तै ८२५

॥२०॥ विचुत्तमम्॥ यो अंजूलो योऽर्जोभिरक्षन्ति सनो प्रजाः पुंपोषउ
रुधाविरंजति॥२०॥ उदुसंजातवेदसन्देवं वहन्ति केत
वेः॥ दृशे विश्वाय सूर्यम्॥ २१॥ येनापावकचक्षसाभु रं
एयंतं जनां अनु॥ त्वं वरुणपश्यसि॥ २२॥ दैव्या अध्वर्यू
आगतं रथेन सूर्यत्वचा॥ मध्वा यज्ञं समंजाथे॥ ॥२०॥

तंभूर्त्सथापंवेनश्चोदयच्चित्रंदेवानोम ॥४६॥ आनइ
ळाभिर्विदथेसुशस्तिविश्वानरः सवितादेवएतु ॥
अपियथायुवानोमत्सथानोविश्वंजगदभिपित्वेम
नीषा ॥४७॥ यदद्यकच्चवृत्रहन्नुदगाअभिसूर्य ॥ स
र्वन्तदिन्द्रतेवशे ॥ तरणिर्विश्वदर्शतोज्योतिष्कृदसि

सं॰॥
१२१॥

सूर्य॥ विश्वमाभास्विरोचनम्॥२५॥ ततः सूर्यस्य देवत्वं त
न्मे हि त्वमम ध्याकृत्तैर्गिर्विततं संजे भार॥ पूदेदयुक्तहरि
तः सुधस्खादादात्री नासः स्तनुते प्रिमसमे॥ तन्मित्रस्य
वरुणस्याभिचक्षे सूर्यैरूपं कृणुते घोरूपस्थे॥ अन
न्तमन्यद्धशादस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः संभरंति॥२८॥

॥२९॥

मध्वा समञ्जन्त्स्वदया सुजिह्व॥ मन्मानि धीभि
रुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा च कृणुह्यध्वरं नः ॥२६॥ नरा
शंसस्य महिमानमेषामुप स्तोषाम यजतस्य यज्ञैः॥
ये सुक्रतवः शुचयो धियन्धाः स्वदन्ति देवा उभया
नि हव्या॥२७॥ आजुह्वान ईड्यो वन्द्यश्चा याह्य

बण्महाँ असि सूर्य बळादित्य महाँ असि ॥ महस्ते सतो
महिमा पनस्यतेऽद्धा देव महाँ असि ॥२९॥ बट् सूर्य श्रव
सा महाँ असि सत्रा देव महाँ असि ॥ मन्हा देवानामसु
र्यः पुरोहितो विभु ज्योतिरदाभ्यम् ॥३०॥ आयतइव सू
र्यं विश्वेदिन्द्रस्य भक्षत ॥ वसूनि जाते जनमान ओजे

सं० ॥
॥२२॥

१४८

सा प्रति भागं न दीधिम ॥ ७ ॥ अद्या देवा उदिता सूर्यस्य
निरंहसः पिपृता निरवद्यात् । तन्नो मित्रो वरुणो मामह
न्तामदितिः सिंधुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ८ ॥ आ कृष्णेन र
जसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च । हिरण्ययेन स
विता रथेना देवो याति भुवनानि पश्यन् ॥ ९ ॥ ७ ॥ प्र

॥२२॥

४ पावृजे सुप्रया बर्हिरेषामाविश्पतीव बीरिट इया
ते॥ विशामक्तोरुषसः पूर्वहूतौ वायुः पूषा स्वस्तये नियु
त्वान्॥ ७७॥ इंद्रं वायुं बृहस्पतिं मित्राग्निं पूषणं भगम्॥
आदित्यान्मारुतं गणम्॥ ७८॥ वरुणः प्राविता भुवन्मि
त्रो विश्वाभिरूतिभिः॥ करतां नः सुराधसः॥ ७९॥

सं० ॥
२३ ॥

ग्राधीन इंद्रे षां विष्णो सजात्यो नाम मा हुताम रुतो अग्नि
ना । तं मूत्नथा यं वेन श्चोरयुधे देवास श्चानु इ क्ळ्मि विश्वे
भिः सोम्य मध्वो मासः स्वर्ष्ण मिच्छतः ॥ ७ ॥ अग्न इन्द्र
वरुण मित्र देवाः शर्द्धः प्रयंत मारुतो त विष्णो । उभा नो
सत्या रुद्रो अध ग्नाः पूषा भगः सरस्वती जुषंत ॥ ८ ॥

॥२३॥

इंद्राग्नीमित्रावरुणादितिं स्वः पृथिवीं द्यां मरुतः पर्व
तां अपः । हुवे विष्णुं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं भगन्नु शंस
ं सवितारमूतये ॥ ४ ॥ अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृ
त्रहत्ये भरहूतौ सजोषाः । यः शंसते स्तुवते धायि प
ज्र इंद्रज्येष्ठा अस्मां अवंतु देवाः ॥ ५ ॥ अर्वाचो अ

॥ स॰ ॥
॥२७॥

३०

घाभंवतायजत्रा आवोहार्दिभयमानोव्ययेयम्। त्राध्वं
न्नोदेवानिजुरोवृकस्यत्राधुंकर्त्तादवपदोयजत्राः॥५॥
विश्वेअद्यमरुतोविश्वऊतीविश्वेभवंत्वग्नयःसमिद्धाः॥
विश्वेनोदेवाअवसागमंतुविश्वमस्तुद्रविणंवाजोअ
स्मे॥६॥ विश्वेदेवाःशृणुतेमंहवंमेयेअंतरिक्षेय

॥२७

उपप्रविष्टा। येअग्निजिह्वाउतवायजत्राआस्नासद्या
स्मिन्बर्हिषिमादयध्वम्॥८५॥ देवेभ्योहिप्रथमंयज्ञि
येभ्योमृतत्वंसुवसिभागमुत्तमम्॥ आदिद्दामाने
ंसवितर्व्यूर्णुषेनूचीनाजीवितामानुषेभ्यः॥८६॥
प्रवायुमच्छाबृहतीमनीषाबृहद्रयिंविश्ववारंरथ

॥सं०॥
॥२५॥

श्राम॥ घृतप्रीमाग्नि भुतः परखमानः कविः कविर्मिय क्षसि
म यज्ये॥५॥ इन्द्रवायू इमे सुता उप प्रयोभिरागतम्॥
इन्दवो वामुशन्ति हि॥५॥ मित्रं हुवे पूतदक्षं वरुणं च
रिशादसम्॥ धियं घृताचीं साधन्ता॥५॥ दस्रा यु
वाकवः सुता नासत्या वृक्तबर्हिषः॥ आयातं रुद्रव

५३६

तैनी॥ तं प्रत्नथायं वेनश्चोदयत्॥ विदद्यदीसरमारु
ग्णमद्रेर्महिपाथः पूर्व्यं सध्र्यक्कः॥ अग्रं नयत्सुप
द्यक्षराणामच्छारवं प्रथमाजानतीगात्॥ ५१॥ नहिस्
मविद्मन्यमस्माद्वैश्वानरात्पुरएतारमग्नेः॥ ए
तेनमवृधन्नमृताअमर्त्यं वैश्वानरं क्षैत्रजित्याय

॥सं॥ ॥२९॥

१३७

देवाः॥६॥ उग्रा विघनिना मृध इन्द्राग्नी हवामहे॥ ता नो मृळात ईदृशे॥७॥ उपास्मै गायता नरः पवमानायेन्दवे अभि देवाँ इयक्षते॥८॥ ये त्वाहिहत्ये मघवन्नवर्धन्ये शाम्बरे हरिवो ये गविष्टौ॥ ये त्वा नूनमनुमदन्ति विप्राः पिबेन्द्र सोमं सगणो मरुद्भिः॥९॥ अग्निष्ठादुत्तः स ॥२९॥

हे सेतुरायेमन्द्र ओजिष्ठो बृहद्भिर्भानः । अवेरुन्नि
दे भरतेः श्विदत्र माता यद्वीरं दधनद्धनिष्ठा ॥६४॥ आत
नेइन्द्रवृत्रहन्नस्माकमर्द्धमागहि । महान्महीभिरूतिभिः ॥
॥६५॥ त्वमिन्द्र प्रतूर्तिष्वभि विश्वा असि स्पृधः । अश
स्तिहा जनिता विश्वतूरसि त्वं तूर्य तरुष्यतः ॥६६॥

॥सं०॥
॥२८॥

थ

अनु ते शुष्मं तुरयंतमीयतुः क्षोणी शिशुं न मातरा । विश्वास्ते स्पृधः श्नथयंत मन्यवे वृत्रं यदिंद्र तूर्वसि ॥६७॥ यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृळयंतः ॥ आ वो र्वाची सुमतिर्ववृत्यादंहोश्चिद्या वरिवोवित्तरासत् ॥६८॥ अदब्धेभिः सवितः पायु

भिष्ट्वं शिवेभिरद्य परि पाहि नो गयम्। हिरण्यजिह्वः
सुविताय नव्यसे रक्षा माकिर्नो अघशंस ईशत ॥ ६ ॥
प्रवीरया शुचयो दद्रिरे वामध्वर्युभिर्मधुमन्तः सुता
सः। वह वायो नियुतो याह्यच्छा पिबा सुतस्यांधे
सोमदाय ॥ ७ ॥ गाव उपावतावतं मही यज्ञस्य रप्सु

ई श

सं ॥
२८ ॥

दो ॥ उभा कर्णा हिरण्यया ॥ ७२ ॥ काव्ये यो राजानेषु क्रत्वा
दक्षस्य दुरोणे ॥ रिशादसा सधस्थ आ ॥ ७२ ॥ देव्या अ
ध्वर्यू आगतं रथेन सूर्यत्वचा ॥ मध्वा यज्ञं समंजा
थे ॥ ७३ ॥ तं प्रत्नथायं वेनश्चोदयत् ॥ ७३ ॥ तिरश्चीनो विततो
रश्मिरेषामधः स्विदासीदुपरि स्विदासीत् रेतोधा

॥ २८ ॥

ओसन्नाहिमानेञ्जासन्त्रस्यधाञ्जवस्तासयंति:
पुरस्तात्॥८७॥आदौईसीअपराएदस्वर्भम्हज्जातं
यदैनमपसो॥ञ्जधौरयना॥खोञ्जोध्वरायपरीरणी
यतेन्नुविरस्यो॥नवाप्नसातयेच्चनोहितः॥८८॥उ
क्षेभिर्वर्चहेलमायामंदानाम्चिदग्गिरा॥ ओंभूषे

॥सं-॥
॥२९॥

राविर्वो सतः ॥८६॥ अपेनः सूनवो गिरः शृण्वंत्वमृत
स्य ये ॥ सुमृळीका भवंतु नः ॥८७॥ अस्मा इंगि मे मन
पः शं सुतासः शुभे हृदयं निर्भ्रष्टे तो मे आद्रिः ॥ आ
शां सते प्रति हर्यत्युक्थे मा हरी वहतस्ता नो अच्छ
॥८८॥ अनु त्मा ते मघवन्न किर्नु न त्वावाँ अस्ति

॥२९॥

देवताविद्वानः ॥ नजायमानोनशतेनजातोया
निकरिष्याकृणुहिप्रवृद्ध ॥ ८ ॥ नद्दिदांसमुधे
नेषुज्येष्ठंशतोजज्ञउग्रः स्वेषमन्यमन्यः ॥ सद्योज
ज्ञानोनिरिणातिशत्रूननुयंविश्वेमदंत्यूमाः ॥ ९ ॥
इमाउत्वापुरूवसोगिरोवर्द्धंतुयाममे ॥ पावकव

॥सं०॥
॥२०॥

र्णाः शुच्चयो विप्रश्चितोभिस्तोमैरनूषत ॥८१॥ य
स्यायं विश्व आर्यो दासः शेवधिपा अरिः । तिरश्चिद
र्ये रुशमे पवीरवि तुभ्येत्सो अज्यते रयिः ॥८२॥ अ
यं सहस्रमृषिभिः सहस्कृतः समुद्र इव पप्रथे ।
सत्यः सो अस्य महिमा गृणे शवो यज्ञेषु विप्रराज्ये ॥८३

भ

॥८२॥ अदब्धेभिः सवितः पायुभिष्ट्वं शिवेभिरद्य प
रिं पाहि नो गयं॥ हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्यसे
रक्षा माकिर्नो अघशंस ईशत॥८४॥॥७॥ ७
॥७॥ हरिः ॐ॥ यज्जाग्रतो दूरमुदैति दैवं तदु सुप्त
स्य तथैवैति॥ दूरंगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः

॥ सं० ॥
॥ ३२ ॥

शिवसंकल्पमस्तु ॥ १७ ॥ पितुन्नुस्तोषंमहोधर्माणंत
विषीम् ॥ यस्यत्रितोव्योजसावृत्रंविपर्वमर्दयत्
॥ २ ॥ अन्विदनुमतेत्वंमन्यासैशंचनःस्कृधि ॥ क्रत्वे
दक्षायनोहिनुप्रणआयूंषितारिषः ॥ ३ ॥ सिनी
वालिपृथुष्टुकेयादेवानामसिस्वसा ॥ जुषस्वह

॥ ३२ ॥

व्य भाउतंमृजानेंद्वि विद्विद्धिनः॥७॥पंचनद्यः स
रस्वतीमपियंति सस्त्रोतसः॥सरस्वुतीतु पंचधा
सोदेशेभवत्सरित॥५॥त्वमग्नेप्रथमोअंगिराऋ
षिर्देवोदेवानामभवः शिवः सखा॥तवव्रतेकव
योविद्मनापसोजायंत मरुतो भ्राजदृष्टयः॥६॥

॥सं-॥
॥२२॥

सन्नोऽअग्नेनवेदेवपायुभिर्मघोनोरक्षतन्वश्चवंद्य ॥
भ्रातातोकस्यतनयेगवामस्यनिमेषंरक्षमाणःस्त
वव्रते ॥७॥ ॥उत्तानायामवभराचिकित्वान्त्सद्यःप्रवी
तावृषणंजजानअरुषस्तूपोरुशदस्यपाजइळाया
स्पुत्रोवयुनेऽजनिष्ट ॥८॥ ॥इळायास्त्वापदेवयंनाभापृथि
व्यां

॥२२॥

ध्यामग्निं जातवेदो निधीमह्यग्ने हव्याय वोळ्हवे ॥९॥ अग्निं मन्मन्हे शवसानाय शुषे मांगूषं गिर्वणसे अं
गिरस्वत् । सुवृक्तिभिः स्तुवत ऋग्मियायार्चामा
र्कं नरे विश्रुताय ॥१०॥ प्र वो महे महि नमो भरध्वमां
गूष्यं शवसानाय साम । येना नः पूर्वे पितरः

॥ऋं॥
॥२३॥

८५१

पद्ज्ञा अर्चंतो अंगिरसो गा अविंदन् ॥११॥ इच्छंति
त्वा सोम्यासः सखायः सुन्वंति सोमं दधति प्रयां
सि ॥ तितिक्षंते अभिशस्तिं जनानामिंद्र त्वदा
कश्चन हि प्रकेतः ॥१२॥ न ते दूरे परमा चिद्रजां
स्या तु प्र याहि हरिवो हरिभ्यां ॥ स्थिराय वृष्णे

॥२३॥

सर्वे नाकृते मायुक्तान्नावोणः सुमि धाने शुरेनो ॥७३॥
अषाळ्हं युत्सु पृतनासु पप्रिं स्वर्षामप्सां वृज
नस्य गोपाम् । भरेषुजां सुक्षितिं सुश्रवसं ज
यंतं त्वामनु मदेम सोम ॥ ७४ ॥ सोमो धेनुं सोमो अ
र्वन्तमाशुं सोमो वीरं कर्मण्यं ददाति । सादन्यं वि

॥ सं० ॥
॥ २६ ॥

दथ्यं सभेयं पितृश्रवणं यो ददाशदस्मै ॥ १४ ॥ त्व
मिमा ओषधीः सोम विश्वास्त्वमपो अजनयस्त्वं गाः ।
त्वमा ततंथोर्वंतरिक्षं त्वं ज्योतिषा वि तमो ववर्थ ॥ १५ ॥
देवेन नो मनसा देव सोम रायो भागं सहसावन्न
भि युध्य ॥ मा त्वा तनदीशिषे वीर्यस्योभयेभ्यः

८४२
५
॥ २६ ॥

मन्विचिकित्सा गयिष्ठो ॥ ७ ॥ अष्टौ व्यख्यत्ककुभः पृ
थिव्यास्त्री धन्व योजना स सप्त सिंधून् । हिरण्याक्षः
सविता देव आगा द्दधद्रत्ना दाशुषे वार्याणि ॥ ८ ॥
हिरण्य पाणिः सविता विचर्षणि रुभे द्यावा पृथि
वी अंतरीयते । अपामीवां बाधते वेति सूर्यमभि

॥सं०॥
॥३५॥

ष्णेन रजसा द्यामृणोति ॥९॥ हिरण्यहस्तो असुरः
सुनीथः सुमृळीकः स्ववां यात्वर्वाङ् ॥ अपसेधन्र
क्षसो यातुधानानस्थाद्देवः प्रतिदोषं गृणानः ॥१०॥
ये ते पंथाः सवितः पूर्व्यासोरेणवः सुकृता अंतरि
क्षे ॥ तेभिर्नो अद्य पथिभिः सुगेभी रक्षा च नो अ

॥३५॥

र्म य

प्पिन्चवृहि देव ॥२१॥ उभा पिबतमश्विनोभा नः श
र्म य
च्छतम् ॥ अविद्रियाभिरूतिभिः ॥२२॥ अप्नस्वतीम
श्विना वाचमस्मे कृतं नो दस्रा वृषणा मनीषा
म् ॥ अद्यूत्येवसे नि ह्वये वां वृधे च नो भवतं वाजे
सातौ ॥ द्युभिरक्तुभिः परि पातमस्मानरिष्टेभिर

॥सं०॥ ॥३६॥

भिर्वनोक्षोभंगेभिः॥ तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीउतद्यौः॥२७॥ आकृष्णेनरजसावर्त्तमानोनिवेशयन्नमृतंमर्त्यंच॥ हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन्॥२८॥ ७॥ आरोत्रिपार्थिवंरजःपितुरप्रायिधामभिः॥

॥३६॥

द्विषः सदांश्वसिब्रह्मतीवि तिष्ठसत्त्राचेषं वर्त्ते तेनमः ॥
॥२५॥ उषस्तच्चित्रमाभरास्मभ्यंवाजिनीवति।
येनतोकंचतनयंचधामहे ॥२६॥ प्रातर्जितंभगमु
ग्रंहुवेमवयंपुत्रमदितेर्योविधर्त्ता ॥ आध्रश्चि
द्यंमन्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यंभगंभक्षीत्याह ॥

॥ सं ॥
॥ ३८ ॥

॥ २८॥ प्रणंतवंभ्रुतेवयंनरिष्येमुकदांचन ॥ स्तोतारं
इहस्मसि ॥ २९॥ पुथस्पथः परिपतिंवचस्याकामे
नकृतो अभ्यानडर्कम ॥ सनोरासच्छुरुधः श्चंद्रा
ग्राधियंधियंसीषधातिप्रपूषा ॥ ३०॥ त्रीणिप
दाविचक्रमेविष्णुर्गोपाअदाभ्यः ॥ अतोधर्माणि

८५८
स्त

॥ ३८ ॥

धारयन् ॥२॥ तद्विप्रासो विपन्यवो जागृवांसः

सः समिंधते ॥ विष्णोर्यत्परमं पदम् ॥३॥ घृतवती

भुवनानामभिश्रियोर्वी पृथ्वी मधुदुघे सुपेश

सा ॥ द्यावापृथिवी वरुणस्य धर्मणा विष्कभिते अ

जरे भूरिरेतसा ॥१॥ येन नः सपत्ना अप ते भवंतिं

।।सं०।।
।।२८।।

(८१)

अग्निर्याम वैबा धामहेतान्।।वसवो रुद्रा आदित्या
उपरिस्पृशं मोग्रं चेत्तारमधिराजमक्रन्।।२४।।आ
नासत्या त्रिभिरेकादशैरिह देवेभिर्यातंमधुपेयम
श्विना।।प्रायुस्तारिष्टंनीरपांसि मृक्षतं सेधतंद्वे
षो भवतं सचाभुवा।।२५।। एष वः स्तोमो मरुतं इ ।।२५।।

षंगीर्मौदार्यस्यमान्यस्य कूरेः ॥ एषायसीष्टत
न्वैवयां विघामेषंवृजनंजीरदानुम् ॥ २५ ॥ सहस्तो
मः सहछंदस आवृतः सहस्रेमा ऋषयः सप्तदैव्याः ॥
पूर्वेषां पंथामनु दृश्य धीरा अन्वालेभिरे रथ्यान
रश्मीन् ॥ २६ ॥ आयुष्यंवर्च्चस्यं रायस्पोषमोभि

॥सं॥

॥३९॥

दमू ॥ इदᳪं हिरंण्यं वर्च्चस्वज्जैत्रायाविशतादु मामरा ॥
न तद्रक्षांᳪंसि न पिशाचास्तरंति देवानामोजः प्रथ
मजᳪंह्येतत् ॥ यो बिभर्त्ति दाक्षायणᳪं हिरंण्यᳪंस
देवेषु कृणुते दीर्घमायुः स मनुष्येषु कृणुते दीर्घमायुः ॥
॥३९॥ यदाबध्नंदाक्षायणा हिरण्यᳪंशतानीकाय

॥३९॥

सुमनस्यमानाः ॥ तन्नआबध्नामिशतशारदाया
युष्मांजरदष्टिर्यथासम् ॥ ७० ॥ उतनोहिर्बुध्न्यःशृ
णोतुजएकपा [illegible] त्पृथिवीसमुद्रः ॥
विश्वेदेवाऋतावृधोहुवानास्तुतामंत्राःकविश
स्ताअवंतु ॥ ७१ ॥ इमागिरआदित्येभ्योघृतस्नूः ॥

॥सं०॥
॥८०॥

सुनाद्राजेभ्योजुव्हाजुहोमि। शृणोतुमित्रोअर्यमा
भगोनःस्तुविजातोवरुणोदक्षोअंशः॥८२॥सप्त
ऋषयःप्रतिहिताःशरीरेसप्तरक्षंतिसदमप्रमादम्॥
सप्तापःस्वपतोलोकमीयुस्तत्रजागृतोअस्वप्नजौ
सत्रसदौचदेवौ॥८३ उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेदेवयंतस्त्वेमहे॥८०॥

ए

उप प्र यंतु मरुतः सुदानव इंद्र प्राशूर्भवा सचा ॥४४॥

प्र नूनं ब्रह्मणस्पतिर्मंत्रं वदत्युक्थ्यम् । यस्मिन्नि

न्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा देवा ओकांसि चक्रिरे ॥

॥४५॥ ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यंता सूक्तस्य बोधि तन

यं च जिन्व । विश्वं तद्भद्रं यदवंति देवा बृहद्वदेम वि

सं० ॥
॥ ३५१ ॥

८६

दधे सुवीरं ॥ ७ ॥ य इमा विश्वा विश्वकर्मा यो नः पितान्नं
पतेन्नस्य नो देहि ॥ ८ ॥ हरिः ॐ ॥ देव सवितः प्रसुव
यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगाय ॥ दिव्यो गंधर्वः केतपूः केतं
नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचं नः स्वदतु ॥ १ ॥ तत्सवितुर्वरे
ण्यं भर्गो देवस्य धीमहि ॥ धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ २ ॥

तु

॥ ४८ ॥

विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परा सुव । यद्भद्रं तन्न आ
सुव ॥ ३ ॥ विभक्तारं हवामहे वसोश्चित्रस्य राधसः ।
सवितारं नृचक्षसम् ॥ ४ ॥ ब्रह्मणे ब्राह्मणं क्षत्राय रा
जन्यं मरुद्भ्यो वैश्यं तपसे शूद्रं तमसे तस्करं नारका
य वीरहणम् ॥ पाप्मने क्लीबमाक्रयाया अयोगूं कामा

सं० ॥ ८६०

७२ ॥ यपुंः स्थूलमतिं वृषाय मागधं ॥ ७ ॥ नृत्ताय सूतं गीता
यशैलूषं धर्माय सभाचरं नरिष्ठाये भीमलं नर्मा
य रेभं हसाय कारिमानंदाय स्त्रीषखं प्रमदे कु
मारीपुत्रं मेधायै रथकारं धैर्याय तक्षाणम् ॥ ८ ॥ त
पसे कौलालं मायायै कर्मारं रूपाय मणिकारं शु

॥ ७२ ॥

प

५६०

मेवं॥५॥रुद्राय चाइषुकारः॥६॥हे ये धनुष्कारम॥१॥कूर्मे
णे ज्याकारं दिष्टाय रज्जुसर्जुम्न्स्य वैम्नगधुमं तेक्रा
याम्भ्वनिनेमः॥१७॥नदीभ्यः पौञ्जिष्ठम्नुस्नीकाभ्यो नैषा
दं पुरूषव्याघ्राय रुद्रमेदं॥गंधर्वाप्सरोभ्यो वासोमः॥
प्रयुग्भ्यश्च नमोनमः॥सर्पदेवजनेभ्यो प्रतिपद्मयेभ्यः

सं-॥
६३॥

त्कृतवर्मीर्यतोयाअक्लिनवंपिशाचेभ्योविदलन्कारीं
यातुधानेभ्यः व्टन्काकुरीम्॥ ८॥ संधयैजारंगेहायो
पपतिमार्स्यैपरिविन्नं निर्त्रं स्यैपरिविविदानमराध्या
एदधिषुः पतिन्निष्कृत्स्यैपेशस्कारीम्। संज्ञानाय
स्मरकारीं प्रकामोद्यायोपसदं वर्णीयानुरुधं बलो

॥६३॥

योपद्मम् ॥९॥ उत्सादेभ्यः कुब्जं प्रमुदे वामनं द्वार्भ्यः
स्त्रामं स्वप्नायांधमधर्माय बधिरं पवित्राय भिष
जं ॥ प्रज्ञानाय नक्षत्रदर्शमाशिक्षायै प्रश्निनमुप
शिक्षाया अभिप्रश्निनं मर्यादायै प्रश्नविवाकम् ॥
॥१०॥ अर्मेभ्यो हस्तिपं जवायाश्वपं पुष्ट्यै गोपालं

॥सं०॥
॥४४॥

श्रीसोसांविपालं तेजंसेजपालमिरांयेकुनारूम॥
कुलालांयसुराकुरंभञ्रायेगरहुप्रं ऐयेसेविच्चप
माध्वेक्षायानुस्तुत्तारम॥७१॥भायैर्दावीहारंप्रभा
योअग्रेसुधंभ्रभस्वेविष्टपोयाभिषुक्तारंवर्षिष्ठा
युनार्कोंयपरिवेष्टारम॥देवलोकायपश्रितारंमनु

४८३

॥४४॥

३८४

ब्य लोकायै प्रकरितारं सर्वेभ्यो लोकेभ्य उपसेक्ता
रमवऋत्यै वधायोपमंथितारं मेधाय वासःपल्पू
लीं प्रकामाय रजयित्रीम् ॥१२॥ ऋतये स्तेनहृदयं वै
रहत्याय पिशुनं विविक्त्यै क्षत्तारमौपद्रष्ट्र्यायानु
क्षत्तारं बलायानुचरं भूम्ने परिष्कंदम् ॥ प्रियाय प्रि

८१

यक्वादिनुमरिष्या अश्वैः स्वर्गाय लोकाय भागदु
घं वर्षि श्रायुनाकोयपरिवेष्टारेम ॥७३॥७॥ मन्यवेय
स्तापंक्रोधोयनिसुरंयो गौयये नकारः ऊगाकोयाभि
सन्नारंक्षेमाय विमोक्तारेमुस्कूलनिकूलेभ्यः स्त्रष्टि
नेम ॥ वर्धमानस्वतः शीलोयाजनोकरीनिर्ऋत्यै

॥७६५॥

क्रोडाकारिंयमायासम॥१७॥ गुमायेयमुस्समर्थेवी
भ्योवंतोक्तः॥ संवत्सरायेपर्याप्तिणीपरिवत्सराया
विजातामिदावत्सरायातीत्वरीमिद्वत्सरायात्रिचक्षु
री॥ वत्सरायविजेर्जेरा॥ संवत्सरायपलिक्लीम्नुभुभ्यो
जिनसुध॥ साध्येभ्यः श्रमेम्नम॥१८॥ सर्वेभ्योधेवु

सं.॥
५६॥

रमुपस्थावराभ्यो दाशं वैशंताभ्यो बैंदं नड्वलाभ्यः शौष्कलम्॥ पाराय मार्गारमवाराय कैवर्त्तं तीर्थेभ्य आंदं विषमेभ्यो मैनालम्॥ स्वनेभ्यः पर्णकं गुहाभ्यः किरातं सानुभ्यो जंभकं पर्वतेभ्यः किंपूरुषम्॥१६॥ बीभत्सायै पौल्कसं वर्णाय हिरण्यकारं तुलायै वाणिजं पश्चादोषाय

॥५६॥

ग्लानिं त्रिविभ्रमैर्भ्यो भुक्ते मेधः सिध्मलम ॥ मूर्च्छैजागरण
मर्भं तैरस्वपुनमार्यैर्जनवादिनं व्यक्ष्योअपगल्भं सं से
शूरायपृष्टिदंम ॥१७॥ अथ राजायैकितवं वृत्तायो
दिनवदुंश्चित्रितीये कुल्पिनं क्षुपरीयाधि कुल्पिनेमास्त्वं
दयेसभास्थाणुं मृत्सर्वैगोव्यच्छमंतकायगोघातमृ ।

सं०॥
६८७॥

८७८

क्षुधेयोगांविकुंतंतुंभिक्षमाणउपुतिष्ठतिदुष्टुताम
चरंक्वाचार्यपापमनैसेलुगम॥१७॥तामृतिभुस्कोया
अर्तुनंघोषायभृषमंतोयबरुवृदिर्नमनंतायुम
कृ॥इाव्हायाव्हंबराघातम॥मलसेमोणावादंक्ते
ह्मौयेत्नणवृध्ममंवरस्पारायेद्रांखुधंवनोयमनेप

॥६८७॥

५२०

मुन्कतो रग्याय दावृषम ॥ १२॥ नर्मो येषु ऽ खलू ऽ
हसो थकाग्रिंया देसेश्वा बुल्यांग्रो मुण्यगणेकमुखे
क्रो ऊ कूतान्म हं से ॥ वीणा नादं पाणि घ्नं त्पाव घ्नं
तान्तू त्तायो नंदायतल्लुवमा॥र॥ अग्नये पीवां नं
दभिव्ये पीठसुपिंण्णं वायेनैचांडालसंतरिक्षायव

सं० ॥
६८ ॥

२ शानुर्स्तिनौ द्वे स्वल्लृतिं २ सूर्याय हर्यक्षान् ॥ नक्षत्रेभ्यः
किर्मीरान् २ चन्द्रमसे किलासान् अह्ने शुक्लान् पिंगाक्षान् २ रात्र्यै
कृष्णान् पिंगाक्षान् ॥ २७ ॥ अथैतानष्टौ विरूपानालभते
ति शुक्लं चाति कृष्णं चाति दीर्घं चाति ह्रस्वं च ॥ अति
स्थूलं चाति कृशं चाति कुल्वं चाति लोमशं चा

॥ ६८ ॥

क्षात्रब्राह्मणस्ते ओजा पस्या ॥ मागधः पुंश्चली
क्लीबः कितवोऽसौ क्षात्रब्राह्मणास्ते ओजापस्याः ॥
॥२२॥ चतुरा नैवालेषु विंशतिः ॥ ७ ॥ हरिः ॐ म ॥
सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥ सभू
मिं २ सर्वतः स्पृत्वात्यतिष्ठद्दशांगुलम् ॥ १ ॥ पुरुषए

८८२

४

॥सं०॥
॥७५॥

वेदं सर्वं यद्भूतं यच्च भाव्यं । उतामृतत्वस्येशानो यदन्नेनातिरोहति ॥२॥ एतावानस्य महिमातो ज्यायांश्च पूरुषः ॥ पादोस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥३॥ त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः पादोस्येहाभवत्पुनः ॥ ततो विष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशने अभि ॥४॥

॥७५॥

ततो॑ वि॒राड॑जायत वि॒राजो॒ अधि॒ पूरु॑षः ॥ स जा॒तो

अत्य॑रिच्यत प॒श्चाद्भूमि॒मथो॑ पु॒रः ॥५॥ तस्मा॑द्य॒

ज्ञात्स॑र्व॒हुतः॒ संभृ॑तं पृषदा॒ज्यं ॥ प॒शूंस्तांश्च॑क्रे

वाय॒व्या॑नार॒ण्यान्ग्रा॒म्याश्च॒ ये ॥६॥ तस्मा॑द्य॒ज्ञात्स॑

र्व॒हुत॒ ऋचः॒ सामा॑नि जज्ञिरे ॥ छंदां॑सि जज्ञिरे॒

तस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥७॥ तस्मादश्वा अजायंत
ये के चोभयादतः ॥ गावो ह जज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाता अ
जावयः ॥८॥ तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्पुरुषं जातमग्रतः ॥
तेन देवा अयजंत साध्या ऋषयश्च ये ॥९॥ यत्पुरु
षं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ॥ मुखं किमस्यासी

स्किंबाहू किमूरूपादाउच्येते ॥१०॥ ब्राह्मणोस्य मुखमा
सीद्बाहू राजन्यः कृतः ॥ ऊरू तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शू
द्रो अजायत ॥११॥ चंद्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो
अजायत ॥ श्रोत्राद्वायुश्च प्राणश्च मुखादग्निरजा
यत ॥१२॥ नाभ्या आसीदंतरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समव

॥सं०॥
॥५१॥

तंत॥ पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्तथा लोकाँ अकल्पयन्॥१३॥
यत्पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत॥ वसन्तोस्यासीदा
ज्यंग्रीष्मइध्मः शरद्धविः॥१४॥ सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः
सप्तसमिधः कृताः॥ देवा यद्यज्ञं तन्वाना अबध्नन्पुरुषं
पशुम्॥१५॥ यज्ञेन यज्ञमयजंत देवास्तानि धर्माणि

॥५१॥

प्रथमान्यासन् ॥ ते ह नाकं महिमानः सचंत यत्र पूर्वे सा
ध्याः संति देवाः ॥१६॥ ७ ॥ अद्भ्यः संभृतः पृथिव्यै र
सोच्च विश्वकर्मणः समवर्त्तताग्रे ॥ तस्य त्वष्टा विद
धद्रूपमेति तन्मर्त्यस्य देवत्वमाजानमग्रे ॥१७॥ वेदा
हमेतं पुरुषं महांतमादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥

तमेव विदित्वाति मृत्युमेति नान्यः पंथा विद्यतेऽयनाय
॥१८॥ प्रजापतिश्चरति गर्भे अंतरजायमानो बहुधा
विजायते॥ तस्य योनिं परिपश्यंति धीरास्तस्मिन्ह
तस्थुर्भुवनानि विश्वा ॥१९॥ यो देवेभ्य आतपति यो दे
वानां पुरोहितः॥ पूर्वो यो देवेभ्यो जातो नमो रुचाय ब्रा

ब्राह्मये ॥२०॥ रुचंब्राह्मंजनयंतोदेवाअग्रेतदब्रुवन् ॥
यस्त्वैवंब्राह्मणोविद्यात्तस्यदेवाअसन्वशे ॥२१॥ श्री
श्चतेलक्ष्मीश्चपत्न्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपम
श्विनौव्यात्तम् ॥ इष्णन्निषाणामुंमइषाणसर्वलो
कंमइषाण ॥२२॥ छ ॥ तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वायुः

स्तदु चन्द्रमाः ॥ तदेव शुक्रं तद्ब्रह्म ता आपस्स प्रजापतिः ॥२३॥
सर्वे निमेषा जज्ञिरे विद्युतः पुरुषादधि ॥ नैनमूर्ध्वं न ति-
र्यञ्चं न मध्ये परिजग्रभत् ॥२४॥ न तस्य प्रतिमा अस्ति
यस्य नाम महद्यशः ॥ हिरण्यगर्भ इत्येषः ॥२५॥ एषो ह
देवः प्रदिशोनु सर्वाः पूर्वो हि जातः स उ गर्भे अन्तः ॥ स ए

षजातः स जनिष्यमाणः प्रत्यङ् जनोः स्तिष्ठति सर्वतो
मुखः ॥ यस्मान्न जात परो न्यो स्ति षः ॥२५॥ वेनस्तत्पश्यन्निहि
तं गुहा सद्यत्र विश्वं भवत्येकनीडम् ॥ तस्मिन्निदं सं
चु वि चैति सर्वं स ओतः प्रोतश्च विभुः प्रजासु ॥२६॥
प्रतद्वोचेदमृतं नु विद्वान्गंधर्वो धाम विभृतं गुहा सत् ।

॥सं०॥
॥५७॥

१८९३

त्रीणिपदानिनिहितागुहास्ययस्तानिवेदसपितुःपि
तुःपितासत्॥९॥सनोबंधुर्जनितासविधाताधामा
निवेदभुवनानिविश्वा॥यत्रदेवाअमृतमानशानाः
स्तृतीयेधामन्नध्यैरयंत॥१०॥परीत्यभूतानिपरीत्य
लोकान्परीत्यसर्वाःप्रदिशोदिशश्च॥उपस्थायप्र

॥५७॥

थ भुजामृतस्यात्मनात्मानमभिसंविवेश ॥२०॥ प
रिद्यावापृथिवीसद्यइत्वापरिलोकान्परिदिशः परि
स्वः ॥ ऋतस्य तंतुं विततं विचृत्य तदपश्यत्तदभवत्त
दासीत् ॥२१॥ सदसस्पतिमद्भुतं प्रियमिन्द्रस्य काम्य
म् ॥ सनिं मेधामयासिषं स्वाहा ॥२२॥ याम्मेधां दे

सं॥
१५५॥

गणाः पितरश्चोपासते॥ तया माम् अद्य मेधयाग्ने मे
धाविनं कुरु स्वाहा॥१४॥ इदं मे ब्रह्म च क्षत्रं चोभे
श्रियमश्नुताम्॥ मयि देवा दधतु श्रियमुत्तमां त
स्यै ते स्वाहा॥१६॥ ७॥ अपेता यन्तु पणयो ऽसुम्ना
देवपीयवः॥ अस्य लोकः सुतावतः॥१॥ द्युभि

८५

॥१५५॥

रहोभिरक्तुभिर्व्यक्तं यमोददात्ववसानमस्मै ॥ सुवि
ताते शरीरेभ्यः पृथिव्यां लोकमिछतु ॥ तस्मै युज्यं
तामुस्रियाः ॥ ३६ ॥ वायुः पुनातु सविता पुनात्व
ग्नेर्भ्राजसा सूर्यस्य वर्चसा ॥ विमुच्यंतामुस्रि
याः ॥ ३७ ॥ अश्वत्थे वो निषदनं • पूरुषम ॥ ३८ ॥

॥ सं० ॥ ५२७

॥ ५५ ॥

सवितातेशरीराणि मातुरूपस्थआवपतु ॥ तस्मैपृथि
विशंभव ॥ प्रजापतौत्वादेवतायामुपोदकेलोके
निदधाम्यसौ ॥ ३९ ॥ परंमृत्योअनुपरेहिपंथां
यस्तेअन्यइतरोदेवयानात् ॥ चक्ष्मुतेशृण्व
तेतेब्रवीमिमानःप्रजांरीरिषोमोतवीरान् ॥ ४० ॥

॥ ५६ ॥

संवानुः श्रंऽहितेच्छुभिः श्रांतेभ वृंद्विषेका ॥ श्रांतेभ
वंचुगन पुः पार्थिवासो माचा भिर्प्रे सुच न ॥ ६६
कल्पेतांतेदिश्रस्तुभ्यमापैः श्रिवतेमास्त्कभ्येभ
वंतुसिंधेव ॥ श्रंतरेस्व ऽश्रिवेतुभ्यंकल्पंतांतेदि
शः सर्वाः ॥ ६२ ॥ अश्मन्वतीरीयतेसं ऽरभध्वमुत्तिष

॥सं०॥
॥१५८॥

९८८

तमतरतास्सरलाय ॥ अत्रोजहीमो शिवायेअसं
घ्रिणां वृपसुतेरेमा ॥ निवाजोन्ना ॥ ८४ ॥ अकुपचम
पुकिल्बिषमर्पवृस्यामपोरपः ॥ अपामार्गेसम
स्मदर्पदुषघ्यरं शुभो ॥ ८८ ॥ सुमित्र्यानु० हिम ॥
॥ ८५ ॥ अनुडुहेमन्चारेभामहेस्वुस्त्नचे ॥ सनु

॥१५८॥

इंद्रंइवदेवेभ्योवन्हिः संतारणोभव॥४६॥उ
द्वयंतमसस्•रुत्तमम्॥४७॥ अग्नआयूंषिपवस
दुछुनां॥४८॥ आयुष्मानग्नेहविषावृधानो
घृतप्रतीकोघृतयोनिरेधि॥घृतंपीत्वामधु
चारुगव्यंपितेवपुत्रमभिरक्षतादिमान्स्वा

॥ सं ॥
॥ १५८ ॥

९०१

हें ॥ ७४ ॥ इमं जीवेभ्यः परिसिधिं ददामि मैषां नु गादप
रो अर्थमेतम् ॥ शतं जीवंतु शरदः पुरूचीरंतर्मृत्युं
दधतां पर्वतेन ॥ ७० ॥ यदु मे गाम नेषत पर्यग्निमस्तृषे
ल ॥ दैवेषं ऋतुभ्रवः कृद्रमां आदं धर्षति ॥ ७१ ॥ क्रव्या
दमग्निं प्रहिणोमि दूरं यमराज्यं गच्छतु रिप्रवाहः ॥ इहै

॥ १५८

८०२

पा यमितेरो जातवेदा देवेभ्यो हव्यं नरेतु मजानन्॥४२॥

नरं वपां जातवेदः पितृभ्यो यत्रैनान्वेत्थ निर्हितान्परा

के॥मेदसः कुल्या उप तान्स्रवंतु सत्या एषामाशिषः सं

तु कामाः स्वाहा॥४३॥स्योना पृथिवि नो भवानृक्षरा

निवेशनी। यच्छा नः शर्म सप्रथाः॥४४॥अस्मात्त्वम

उपन

द्यौः शांतिः

पिंजातो स्विद्दृयं जायतां पुनः ॥ अ सो स्वर्गाय लो-
काय स्वाहा ॥ अपेनः श्रोत्रं चक्षुरुपम ॥ ५५ ॥ दृधिक्रा-
व्णो अकारिषं • ५७ ॥ ७ ॥ चतुरानुवाकेषु पंचापंचा-
पात् ॥ ७ ॥ हरिः ॐ ॥ ऋचं वाचं प्रपद्ये मनो यजुः
प्रपद्ये साम प्राणं प्रपद्ये चक्षुः श्रोत्रं प्रपद्ये ॥ वागो

ओं॰ सुते जो मयि प्राणापानौ ॥१॥ यन्मे छिद्रं चक्षुषो
हृदयस्य मनसो वातितृण्णं बृहस्पतिर्मे तद्दधातु ।
शन्नो भवतु भुवनस्य यस्पतिः ॥२॥ भूर्भुवस्वः
तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो
नः प्रचोदयात् ॥३॥ कया नश्चित्र आभुवदूतीस

सं० ॥
६० ॥

८०५

दावृधः सखा ॥ कया शचिष्ठया वृता ॥ ७ ॥ कस्त्वा सत्यो
मदानां मंहिष्ठो मत्सदंधसः ॥ दृळ्हा चिदारुजे वसु
॥ ८ ॥ अभी षु णः सखीनामविता जरितॄणाम् ॥ श
तं भवास्यूतिभिः ॥ ९ ॥ कया त्वं न ऊत्याभि प्र मंदसे
वृषन् ॥ कया स्तोतृभ्य आ भर ॥ १० ॥ इंद्रो विश्वस्य

भं

॥ ६० ॥

स्यराजति॥ शन्नो अस्तुद्विपदे शंचतुष्पदे॥८॥ शन्नो
मित्रः शंवरुणः शन्नोभवत्वर्यमा॥ शन्नइन्द्रोबृहस्प
तिः शन्नोविष्णुरुरुक्रमः॥९॥ शन्नोवातः पवतां
शन्नस्तपतुसूर्यः॥ शन्नः कनिक्रदद्देवः पर्जन्योअ
भिवर्षतु॥१०॥ अहानिशंभवंतुनः शंरात्रीः प्रतिधी

॥सं॰॥
॥६१॥

यताम॥ शन्न इंद्राग्नी भवतामवोभिः शन्न इंद्रावरु
णा रातहव्या॥ शन्न इंद्रापूषणा वाजसातौ शमिं
द्रासोमा सुविताय शंयोः॥१॥ शन्नो देवीरभिष्ट
य आपो भवंतु पीतये॥ शंयोरभिस्रवंतु नः॥१२॥
स्योना पृथिवि नो भवानृक्षरा निवेशनि॥ यच्छा

॥६१

९०८

नः शर्म सप्रथाः ॥१३॥ आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न
ऊर्जे दधातन ॥ महे रणाय चक्षसे ॥१४॥ यो वः
शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ॥ उशतीरि
व मातरः ॥१५॥ तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षया
य जिन्वथ ॥ आपो जनयथा च नः ॥१६॥ शं नो

९०९

तिरं॒तरि॑क्ष॒ꣳ शांति॑ः पृथि॒वी शांति॒राप॒ः शांति॒रोष॑धय॒ः शांति॑ः ॥ व॒नस्प॑तय॒ः शांति॑ः शांति॑रे॒व शांति॑ः ॥१७॥ दृते॒ दृꣳह॑ मा मि॒त्रस्य॑ मा॒ चक्षु॑षा॒ सर्वा॑णि भू॒तानि॑ समी॑क्षंताम् ॥ मि॒त्रस्या॒हं च॒क्षुषा॒ सर्वा॑णि भू॒तानि॒ समी॑क्षे ॥ मि॒त्रस्य॒ चक्षु॑षा॒ समी॑क्षामहे ॥१८॥ दृते॒

॥६२॥

ध्ये हेमा॥ ज्योत्स्ने सूर्यरश्मिजी व्यासं ज्योत्स्ने सूर्यरश्मिजी
व्यासम्॥१९॥ नमस्ते हरसि शोचिषे नमस्ते अस्त्वर्चि
षे॥ अन्याँस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यं
शिवो भव॥२०॥ नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तन
यित्नवे। नमस्ते भगवन्नस्तु यतः स्वः समीहसे॥२१॥

९१०

॥सं०॥
॥६३॥

९११

पतौ यतः समीहसे ततो नो अभयंकुरु। शंनः कुरु
प्रजाभ्यो भयन्नः पशुभ्यः॥२५॥ सुमित्रिया न आ
प ओषधयः संतु दुर्मित्रियास्तस्मै संतु। यो स्मां
द्वेष्टि यंच वयं द्विष्मः॥२६॥ तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्ता
च्छुक्रमुच्चरत्। पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः

॥६३॥

कृतं श्रृणुयाम मधुरैः कृतम॥२७॥ छ॥ हरिः
ॐ म॥ छ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेश्विनोर्बा
हुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम॥ आददे नारिरसि॥१॥
युंजते मन उत युंजते धियो विप्रा विप्रस्य बृह
तो विपश्चितः॥ वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्म

सं० ॥
५६ ॥

ही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः ॥ २ ॥ देवी द्यावापृथिवी म
खस्य वामद्य शिरो राध्यासं देवयजने पृथिव्याः ॥
मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ ३ ॥ देव्यो वम्रियो भू
तस्य प्रथमजा मखस्य वोद्य शिरो राध्यासं देवयज
ने पृथिव्याः ॥ मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ ४ ॥

९१३

॥ ५६ ॥

१२

स्यु स्यग्ने आसी मुरल स्यैतु घम्मो रोरा ध्मा संदे वु यजे
ने दृष्टि व्या:॥ मुरला पेत्या मुरल स्यै चाशीर्षे ॥९॥ इ
नु स्यो जस्य मुरल स्यै वो घ ह्निरो रा ध्मा संदे वु यजे
ने दृष्टि व्या:॥ मुरला पेत्या०॥ मुरला०॥ मुरला भट्टि॥
मेतु व्र स्ते ए स्य ति: भद्रे व्यो तु सून्तो ।।८ छो वौ

॥सं०॥
॥६५॥

रं नयं पुन्क्तिरो धसं देवा यज्ञं नयं तु नः ॥ मुखाय च्या०
मुखा० मुखा० ॥ मुख स्य ग्धि रो सि ॥ मुखाय च्या ०॥
मुख स्य ग्धि रो सि ॥ मुखा० ॥ मुख स्य० मखा० ॥ मखा
य च्या मुख स्य च्या ग्री र्धे मुखाय च्या मुख स्य च्या ग्री
र्धे मुखाय० ॥ ॥ अन्धे स्य च्या ज्ञ र्धः भु क्का धे प यो

२९५

मिदेबु यज्ञेनेपृथिव्याः॥ मुखायपेत्वा० त्र्यश्वेस्य०
मुखा० अश्चे० मुखा०॥मुखायै० घेमुखा० नीर्षे
मु० श्री फेर्णे॥९॥ मुज्जवैस्तासाधवैस्याखु क्षिस्येचो
मुखायपेचा० मुखा० मु०॥१०॥७॥युमार्यचामुखा
पेस्वासर्यैस्यचुातपस्से॥देवस्वोसवितामध्वो

॥ सं० ॥
॥ ६६ ॥

११८

नक्तुपृथिव्याः सꣳस्पृशस्पाहि ॥ अर्चिरसिशोचि
रसितपोऽसि ॥ ११ ॥ अनाधृष्टापुरस्तादग्नेराधिप
त्य आयुर्मेदाः पुत्रवतीदक्षिणतइन्द्रस्याधिपत्येप्र
जांमेदाः ॥ सुषदापश्चाद्देवस्यसवितुराधिपत्ये
चक्षुर्मेदा आश्रुतिरुत्तरतोधातुराधिपत्येरायस्पो

॥ ६६ ॥

षमेदाः॥ विद्धेति सूपरिष्पा ह्वह स्पतेऽधिं ओजो मेदा
बिश्वेभ्यो मा नाष्ट्राभ्यस्पाहि मनोरश्वोसि॥१३॥ स्वा
हा भूरुभिः परिश्रीयस्व हृवेः सूर्यः स्वद्रो स्पाहि॥ म
धु मधु मधु॥१३॥ गर्भो देवानां पिता मतीनां पतिः
प्रजानाम॥ संदेवो देवेन सवित्रागत सं सूर्येण

प्र्य

म

रोच्यते॥ ७७॥ सम॒ग्निर॒ग्निना॑गत्सं दे॒वेन॑ सवि॒त्रा
ओं॒ सूर्ये॑णारोचिष्ट॥ स्वाहा॒ सम॒ग्निस्तप॑सागत
सं दे॒व्येन॑ सवि॒त्रा सं॒ सूर्ये॑णारूरुचत॥ ७८॥
धर्त्ता दि॒वो विभा॑ति॒ तप॑सस्पृथि॒व्यां धर्त्ता दे॒
वो दे॒वाना॒ममर्त्य॑स्तपो॒जाः॥ वाच॑म॒स्मे निय॑

षदेवायुर्वयम्॥३१॥अपश्यंगोपामनिपद्यमानमा
चपराचपथिभिःश्चरंतम्॥ससध्रीचीः
सविषूचीर्वसानआवरीवर्तिभुवनेष्वंतः॥
॥३२॥विश्वासांभुवांपतेविश्वस्यमनसस्पते
विश्वस्यवचसस्पतेसर्वस्यवचसस्पते॥देव

॥ सं० ॥
॥ ६ ॥

सुतं देव घर्म देवो देवान्पाह्यत्र प्रावीरनु वान्देव
वीतये ॥ मधुमाध्वीभ्यां मधुमाध्वीभ्याम् ॥ हृदे
त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वा ॥ ऊर्ध्वो अध्वरं दि
वि देवेषु धेहि ॥ ७ ॥ पिता नोसि पिता नो बोधि न
मस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥ त्वष्टृमंतस्त्वा सपेम

॥ ६ ॥

यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्मन्येवानुपश्यति सर्व
भूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते ॥६॥ यस्मिन्स
र्वाणि भूतान्यात्मैवाभूद्विजानतः ॥ तत्र को मो
हः कः शोक एकत्वमनुपश्यतः ॥७॥ स पर्यगाच्छु
क्रमकायमव्रणमस्नाविरं शुद्धमपापविद्धम्

॥ ई० ॥
॥ ८२ ॥

कविर्मनीषीपरिभूस्वयंभूर्याथातथ्यतोर्थान्व्यद
धाच्छाश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥ ८ ॥ अंधंतमः प्रविशंति
येविद्यामुपासते ॥ ततो भूयइव तेतमो यउविद्या
यां॰रताः ॥ ९ ॥ अन्यदेवाहुर्विद्ययान्यदाहुरविद
या ॥ इतिशुश्रुमधीराणांयेनस्तद्विचचक्षिरे ॥ १० ॥

॥ ८२ ॥

विद्यांचाविद्यांचयस्तद्वेदोभयंसह॥ अविद्यया
मृत्युंतीर्त्वाविद्ययामृतमश्नुते॥११॥ अंधंतमःप्र
विशंतियेसंभूतिमुपासते॥ ततोभूयइवतेतमोय
उसंभूत्यांरताः॥१२॥ अन्यदेवाहुःसंभवादन्य
दाहुरसंभवात्॥ इतिशुश्रुमधीराणांयेनस्तद्विच

॥सं०॥
॥८२॥

नक्षिरे ॥१३॥ संभेतिं च विनाशं च यस्तद्वेदोभयं स
ह ॥ विनाशेन मृत्युं तीर्त्वा संभूत्यामृतमश्नुते ॥१४॥
हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम् ॥ तत्वं
पूषन्नपावृणु सत्यधर्माय दृष्टये ॥१५॥ पूषन्नेक
र्षे यम सूर्य प्राजापत्य व्यूह रश्मीं समूह तेजो य

९२५

॥८२॥

९२६

न्तैरूपंकल्याणतमंतन्तेपश्यामि॥ योसावसौपुरु
षः सोहमस्मि॥१६॥ वायुरनिलममृतमथेदंभस्मां
तंशरीरम्॥ ॐ क्रतोस्मरकृतंस्मरक्रतोस्मरकृ
तंस्मर॥१७॥छ॥ अग्नेनयसुपथाराये अस्मा
विश्वानिदेववयुनानिविद्वान्॥ युयोध्यस्मज्जु

सं. ॥
॥ ८३ ॥

उराणमेन्नोभूयिष्ठांतेनमंउक्तिंविधेम ॥ १८ ॥ ७
॥ ७ ॥ इतिशुक्लयजुर्वेदकाण्वशाखायां संहिता
पाठेचत्वारिंशोध्यायः ॥ ७ ॥ हरिः ॐ म ॥ ७ ॥
॥ ७ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ७ ॥ खंब्रस्त ॥ ७ ॥
॥ ७ ॥ श्रीलक्ष्मीव्यंकटेशार्पणमस्तु ॥ ७ ॥ ७ ॥

८५०
॥ ८३ ॥

शके १७ ९९ ईश्वरनामसंवत्सरे ॥ संवत् १ ३३
उत्तरायणे । ग्रीष्मऋतु ज्येष्ठमासे शुक्लपक्षे
द्वादश्यां । भृगुवासरे । तृतीयप्रहरे पुस्त
कं समाप्तं ॥ छ ॥ छ ॥ जगन्नाथस्य सतु नाव
र वृद्धलाभेन लिखितं ॥ छ ॥ स्वार्थपरोपकारार्थ ॥

५६८

॥ ७ ॥ श्रुतिलवतुर्यैह्रू [illegible] संपूर्णमस्तु ॥

[OrderDescription]
,CREATED=30.08.19 13:29
,TRANSFERRED=2019/08/30 at 17:17:58
,PAGES=929
,TYPE=STD
,NAME=S0001598
,Book Name=M-570-SHUKALYJUVED KAVYA SANHITA PATH
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF

FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF

FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF

FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF

FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF

FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF

FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF

FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF

FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
,FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF

FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF
,FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF
,FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF

FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,FILE155=00000155.TIF
,FILE156=00000156.TIF
,FILE157=00000157.TIF
,FILE158=00000158.TIF
,FILE159=00000159.TIF
,FILE160=00000160.TIF
,FILE161=00000161.TIF
,FILE162=00000162.TIF
,FILE163=00000163.TIF
,FILE164=00000164.TIF
,FILE165=00000165.TIF
,FILE166=00000166.TIF
,FILE167=00000167.TIF

FILE168=00000168.TIF
,FILE169=00000169.TIF
,FILE170=00000170.TIF
,FILE171=00000171.TIF
,FILE172=00000172.TIF
,FILE173=00000173.TIF
,FILE174=00000174.TIF
,FILE175=00000175.TIF
,FILE176=00000176.TIF
,FILE177=00000177.TIF
,FILE178=00000178.TIF
,FILE179=00000179.TIF
,FILE180=00000180.TIF
,FILE181=00000181.TIF
,FILE182=00000182.TIF
,FILE183=00000183.TIF

FILE184=00000184.TIF
,FILE185=00000185.TIF
,FILE186=00000186.TIF
,FILE187=00000187.TIF
,FILE188=00000188.TIF
,FILE189=00000189.TIF
,FILE190=00000190.TIF
,FILE191=00000191.TIF
,FILE192=00000192.TIF
,FILE193=00000193.TIF
,FILE194=00000194.TIF
,FILE195=00000195.TIF
,FILE196=00000196.TIF
,FILE197=00000197.TIF
,FILE198=00000198.TIF
,FILE199=00000199.TIF

FILE200=00000200.TIF
,FILE201=00000201.TIF
,FILE202=00000202.TIF
,FILE203=00000203.TIF
,FILE204=00000204.TIF
,FILE205=00000205.TIF
,FILE206=00000206.TIF
,FILE207=00000207.TIF
,FILE208=00000208.TIF
,FILE209=00000209.TIF
,FILE210=00000210.TIF
,FILE211=00000211.TIF
,FILE212=00000212.TIF
,FILE213=00000213.TIF
,FILE214=00000214.TIF
,FILE215=00000215.TIF

FILE216=00000216.TIF
,FILE217=00000217.TIF
,FILE218=00000218.TIF
,FILE219=00000219.TIF
,FILE220=00000220.TIF
,FILE221=00000221.TIF
,FILE222=00000222.TIF
,FILE223=00000223.TIF
,FILE224=00000224.TIF
,FILE225=00000225.TIF
,FILE226=00000226.TIF
,FILE227=00000227.TIF
,FILE228=00000228.TIF
,FILE229=00000229.TIF
,FILE230=00000230.TIF
,FILE231=00000231.TIF

FILE232=00000232.TIF
,FILE233=00000233.TIF
,FILE234=00000234.TIF
,FILE235=00000235.TIF
,FILE236=00000236.TIF
,FILE237=00000237.TIF
,FILE238=00000238.TIF
,FILE239=00000239.TIF
,FILE240=00000240.TIF
,FILE241=00000241.TIF
,FILE242=00000242.TIF
,FILE243=00000243.TIF
,FILE244=00000244.TIF
,FILE245=00000245.TIF
,FILE246=00000246.TIF
,FILE247=00000247.TIF

FILE248=00000248.TIF
,FILE249=00000249.TIF
,FILE250=00000250.TIF
,FILE251=00000251.TIF
,FILE252=00000252.TIF
,FILE253=00000253.TIF
,FILE254=00000254.TIF
,FILE255=00000255.TIF
,FILE256=00000256.TIF
,FILE257=00000257.TIF
,FILE258=00000258.TIF
,FILE259=00000259.TIF
,FILE260=00000260.TIF
,FILE261=00000261.TIF
,FILE262=00000262.TIF
,FILE263=00000263.TIF

FILE264=00000264.TIF
,FILE265=00000265.TIF
,FILE266=00000266.TIF
,FILE267=00000267.TIF
,FILE268=00000268.TIF
,FILE269=00000269.TIF
,FILE270=00000270.TIF
,FILE271=00000271.TIF
,FILE272=00000272.TIF
,FILE273=00000273.TIF
,FILE274=00000274.TIF
,FILE275=00000275.TIF
,FILE276=00000276.TIF
,FILE277=00000277.TIF
,FILE278=00000278.TIF
,FILE279=00000279.TIF

FILE280=00000280.TIF
,FILE281=00000281.TIF
,FILE282=00000282.TIF
,FILE283=00000283.TIF
,FILE284=00000284.TIF
,FILE285=00000285.TIF
,FILE286=00000286.TIF
,FILE287=00000287.TIF
,FILE288=00000288.TIF
,FILE289=00000289.TIF
,FILE290=00000290.TIF
,FILE291=00000291.TIF
,FILE292=00000292.TIF
,FILE293=00000293.TIF
,FILE294=00000294.TIF
,FILE295=00000295.TIF

FILE296=00000296.TIF
,FILE297=00000297.TIF
,FILE298=00000298.TIF
,FILE299=00000299.TIF
,FILE300=00000300.TIF
,FILE301=00000301.TIF
,FILE302=00000302.TIF
,FILE303=00000303.TIF
,FILE304=00000304.TIF
,FILE305=00000305.TIF
,FILE306=00000306.TIF
,FILE307=00000307.TIF
,FILE308=00000308.TIF
,FILE309=00000309.TIF
,FILE310=00000310.TIF
,FILE311=00000311.TIF

FILE312=00000312.TIF
,FILE313=00000313.TIF
,FILE314=00000314.TIF
,FILE315=00000315.TIF
,FILE316=00000316.TIF
,FILE317=00000317.TIF
,FILE318=00000318.TIF
,FILE319=00000319.TIF
,FILE320=00000320.TIF
,FILE321=00000321.TIF
,FILE322=00000322.TIF
,FILE323=00000323.TIF
,FILE324=00000324.TIF
,FILE325=00000325.TIF
,FILE326=00000326.TIF
,FILE327=00000327.TIF

FILE328=00000328.TIF
,FILE329=00000329.TIF
,FILE330=00000330.TIF
,FILE331=00000331.TIF
,FILE332=00000332.TIF
,FILE333=00000333.TIF
,FILE334=00000334.TIF
,FILE335=00000335.TIF
,FILE336=00000336.TIF
,FILE337=00000337.TIF
,FILE338=00000338.TIF
,FILE339=00000339.TIF
,FILE340=00000340.TIF
,FILE341=00000341.TIF
,FILE342=00000342.TIF
,FILE343=00000343.TIF

FILE344=00000344.TIF
,FILE345=00000345.TIF
,FILE346=00000346.TIF
,FILE347=00000347.TIF
,FILE348=00000348.TIF
,FILE349=00000349.TIF
,FILE350=00000350.TIF
,FILE351=00000351.TIF
,FILE352=00000352.TIF
,FILE353=00000353.TIF
,FILE354=00000354.TIF
,FILE355=00000355.TIF
,FILE356=00000356.TIF
,FILE357=00000357.TIF
,FILE358=00000358.TIF
,FILE359=00000359.TIF

FILE360=00000360.TIF
,FILE361=00000361.TIF
,FILE362=00000362.TIF
,FILE363=00000363.TIF
,FILE364=00000364.TIF
,FILE365=00000365.TIF
,FILE366=00000366.TIF
,FILE367=00000367.TIF
,FILE368=00000368.TIF
,FILE369=00000369.TIF
,FILE370=00000370.TIF
,FILE371=00000371.TIF
,FILE372=00000372.TIF
,FILE373=00000373.TIF
,FILE374=00000374.TIF
,FILE375=00000375.TIF

FILE376=00000376.TIF
,FILE377=00000377.TIF
,FILE378=00000378.TIF
,FILE379=00000379.TIF
,FILE380=00000380.TIF
,FILE381=00000381.TIF
,FILE382=00000382.TIF
,FILE383=00000383.TIF
,FILE384=00000384.TIF
,FILE385=00000385.TIF
,FILE386=00000386.TIF
,FILE387=00000387.TIF
,FILE388=00000388.TIF
,FILE389=00000389.TIF
,FILE390=00000390.TIF
,FILE391=00000391.TIF

FILE392=00000392.TIF
,FILE393=00000393.TIF
,FILE394=00000394.TIF
,FILE395=00000395.TIF
,FILE396=00000396.TIF
,FILE397=00000397.TIF
,FILE398=00000398.TIF
,FILE399=00000399.TIF
,FILE400=00000400.TIF
,FILE401=00000401.TIF
,FILE402=00000402.TIF
,FILE403=00000403.TIF
,FILE404=00000404.TIF
,FILE405=00000405.TIF
,FILE406=00000406.TIF
,FILE407=00000407.TIF

FILE408=00000408.TIF
,FILE409=00000409.TIF
,FILE410=00000410.TIF
,FILE411=00000411.TIF
,FILE412=00000412.TIF
,FILE413=00000413.TIF
,FILE414=00000414.TIF
,FILE415=00000415.TIF
,FILE416=00000416.TIF
,FILE417=00000417.TIF
,FILE418=00000418.TIF
,FILE419=00000419.TIF
,FILE420=00000420.TIF
,FILE421=00000421.TIF
,FILE422=00000422.TIF
,FILE423=00000423.TIF

FILE424=00000424.TIF
,FILE425=00000425.TIF
,FILE426=00000426.TIF
,FILE427=00000427.TIF
,FILE428=00000428.TIF
,FILE429=00000429.TIF
,FILE430=00000430.TIF
,FILE431=00000431.TIF
,FILE432=00000432.TIF
,FILE433=00000433.TIF
,FILE434=00000434.TIF
,FILE435=00000435.TIF
,FILE436=00000436.TIF
,FILE437=00000437.TIF
,FILE438=00000438.TIF
,FILE439=00000439.TIF

FILE440=00000440.TIF
,FILE441=00000441.TIF
,FILE442=00000442.TIF
,FILE443=00000443.TIF
,FILE444=00000444.TIF
,FILE445=00000445.TIF
,FILE446=00000446.TIF
,FILE447=00000447.TIF
,FILE448=00000448.TIF
,FILE449=00000449.TIF
,FILE450=00000450.TIF
,FILE451=00000451.TIF
,FILE452=00000452.TIF
,FILE453=00000453.TIF
,FILE454=00000454.TIF
,FILE455=00000455.TIF

FILE456=00000456.TIF
,FILE457=00000457.TIF
,FILE458=00000458.TIF
,FILE459=00000459.TIF
,FILE460=00000460.TIF
,FILE461=00000461.TIF
,FILE462=00000462.TIF
,FILE463=00000463.TIF
,FILE464=00000464.TIF
,FILE465=00000465.TIF
,FILE466=00000466.TIF
,FILE467=00000467.TIF
,FILE468=00000468.TIF
,FILE469=00000469.TIF
,FILE470=00000470.TIF
,FILE471=00000471.TIF

FILE472=00000472.TIF
,FILE473=00000473.TIF
,FILE474=00000474.TIF
,FILE475=00000475.TIF
,FILE476=00000476.TIF
,FILE477=00000477.TIF
,FILE478=00000478.TIF
,FILE479=00000479.TIF
,FILE480=00000480.TIF
,FILE481=00000481.TIF
,FILE482=00000482.TIF
,FILE483=00000483.TIF
,FILE484=00000484.TIF
,FILE485=00000485.TIF
,FILE486=00000486.TIF
,FILE487=00000487.TIF

FILE488=00000488.TIF
,FILE489=00000489.TIF
,FILE490=00000490.TIF
,FILE491=00000491.TIF
,FILE492=00000492.TIF
,FILE493=00000493.TIF
,FILE494=00000494.TIF
,FILE495=00000495.TIF
,FILE496=00000496.TIF
,FILE497=00000497.TIF
,FILE498=00000498.TIF
,FILE499=00000499.TIF
,FILE500=00000500.TIF
,FILE501=00000501.TIF
,FILE502=00000502.TIF
,FILE503=00000503.TIF

FILE504=00000504.TIF
,FILE505=00000505.TIF
,FILE506=00000506.TIF
,FILE507=00000507.TIF
,FILE508=00000508.TIF
,FILE509=00000509.TIF
,FILE510=00000510.TIF
,FILE511=00000511.TIF
,FILE512=00000512.TIF
,FILE513=00000513.TIF
,FILE514=00000514.TIF
,FILE515=00000515.TIF
,FILE516=00000516.TIF
,FILE517=00000517.TIF
,FILE518=00000518.TIF
,FILE519=00000519.TIF

FILE520=00000520.TIF
,FILE521=00000521.TIF
,FILE522=00000522.TIF
,FILE523=00000523.TIF
,FILE524=00000524.TIF
,FILE525=00000525.TIF
,FILE526=00000526.TIF
,FILE527=00000527.TIF
,FILE528=00000528.TIF
,FILE529=00000529.TIF
,FILE530=00000530.TIF
,FILE531=00000531.TIF
,FILE532=00000532.TIF
,FILE533=00000533.TIF
,FILE534=00000534.TIF
,FILE535=00000535.TIF

FILE536=00000536.TIF
,FILE537=00000537.TIF
,FILE538=00000538.TIF
,FILE539=00000539.TIF
,FILE540=00000540.TIF
,FILE541=00000541.TIF
,FILE542=00000542.TIF
,FILE543=00000543.TIF
,FILE544=00000544.TIF
,FILE545=00000545.TIF
,FILE546=00000546.TIF
,FILE547=00000547.TIF
,FILE548=00000548.TIF
,FILE549=00000549.TIF
,FILE550=00000550.TIF
,FILE551=00000551.TIF

FILE552=00000552.TIF
,FILE553=00000553.TIF
,FILE554=00000554.TIF
,FILE555=00000555.TIF
,FILE556=00000556.TIF
,FILE557=00000557.TIF
,FILE558=00000558.TIF
,FILE559=00000559.TIF
,FILE560=00000560.TIF
,FILE561=00000561.TIF
,FILE562=00000562.TIF
,FILE563=00000563.TIF
,FILE564=00000564.TIF
,FILE565=00000565.TIF
,FILE566=00000566.TIF
,FILE567=00000567.TIF

FILE568=00000568.TIF
,FILE569=00000569.TIF
,FILE570=00000570.TIF
,FILE571=00000571.TIF
,FILE572=00000572.TIF
,FILE573=00000573.TIF
,FILE574=00000574.TIF
,FILE575=00000575.TIF
,FILE576=00000576.TIF
,FILE577=00000577.TIF
,FILE578=00000578.TIF
,FILE579=00000579.TIF
,FILE580=00000580.TIF
,FILE581=00000581.TIF
,FILE582=00000582.TIF
,FILE583=00000583.TIF

FILE584=00000584.TIF
,FILE585=00000585.TIF
,FILE586=00000586.TIF
,FILE587=00000587.TIF
,FILE588=00000588.TIF
,FILE589=00000589.TIF
,FILE590=00000590.TIF
,FILE591=00000591.TIF
,FILE592=00000592.TIF
,FILE593=00000593.TIF
,FILE594=00000594.TIF
,FILE595=00000595.TIF
,FILE596=00000596.TIF
,FILE597=00000597.TIF
,FILE598=00000598.TIF
,FILE599=00000599.TIF

FILE600=00000600.TIF
,FILE601=00000601.TIF
,FILE602=00000602.TIF
,FILE603=00000603.TIF
,FILE604=00000604.TIF
,FILE605=00000605.TIF
,FILE606=00000606.TIF
,FILE607=00000607.TIF
,FILE608=00000608.TIF
,FILE609=00000609.TIF
,FILE610=00000610.TIF
,FILE611=00000611.TIF
,FILE612=00000612.TIF
,FILE613=00000613.TIF
,FILE614=00000614.TIF
,FILE615=00000615.TIF

FILE616=00000616.TIF
,FILE617=00000617.TIF
,FILE618=00000618.TIF
,FILE619=00000619.TIF
,FILE620=00000620.TIF
,FILE621=00000621.TIF
,FILE622=00000622.TIF
,FILE623=00000623.TIF
,FILE624=00000624.TIF
,FILE625=00000625.TIF
,FILE626=00000626.TIF
,FILE627=00000627.TIF
,FILE628=00000628.TIF
,FILE629=00000629.TIF
,FILE630=00000630.TIF
,FILE631=00000631.TIF

FILE632=00000632.TIF
,FILE633=00000633.TIF
,FILE634=00000634.TIF
,FILE635=00000635.TIF
,FILE636=00000636.TIF
,FILE637=00000637.TIF
,FILE638=00000638.TIF
,FILE639=00000639.TIF
,FILE640=00000640.TIF
,FILE641=00000641.TIF
,FILE642=00000642.TIF
,FILE643=00000643.TIF
,FILE644=00000644.TIF
,FILE645=00000645.TIF
,FILE646=00000646.TIF
,FILE647=00000647.TIF

FILE648=00000648.TIF
,FILE649=00000649.TIF
,FILE650=00000650.TIF
,FILE651=00000651.TIF
,FILE652=00000652.TIF
,FILE653=00000653.TIF
,FILE654=00000654.TIF
,FILE655=00000655.TIF
,FILE656=00000656.TIF
,FILE657=00000657.TIF
,FILE658=00000658.TIF
,FILE659=00000659.TIF
,FILE660=00000660.TIF
,FILE661=00000661.TIF
,FILE662=00000662.TIF
,FILE663=00000663.TIF

FILE664=00000664.TIF
,FILE665=00000665.TIF
,FILE666=00000666.TIF
,FILE667=00000667.TIF
,FILE668=00000668.TIF
,FILE669=00000669.TIF
,FILE670=00000670.TIF
,FILE671=00000671.TIF
,FILE672=00000672.TIF
,FILE673=00000673.TIF
,FILE674=00000674.TIF
,FILE675=00000675.TIF
,FILE676=00000676.TIF
,FILE677=00000677.TIF
,FILE678=00000678.TIF
,FILE679=00000679.TIF

FILE680=00000680.TIF
,FILE681=00000681.TIF
,FILE682=00000682.TIF
,FILE683=00000683.TIF
,FILE684=00000684.TIF
,FILE685=00000685.TIF
,FILE686=00000686.TIF
,FILE687=00000687.TIF
,FILE688=00000688.TIF
,FILE689=00000689.TIF
,FILE690=00000690.TIF
,FILE691=00000691.TIF
,FILE692=00000692.TIF
,FILE693=00000693.TIF
,FILE694=00000694.TIF
,FILE695=00000695.TIF

FILE696=00000696.TIF
,FILE697=00000697.TIF
,FILE698=00000698.TIF
,FILE699=00000699.TIF
,FILE700=00000700.TIF
,FILE701=00000701.TIF
,FILE702=00000702.TIF
,FILE703=00000703.TIF
,FILE704=00000704.TIF
,FILE705=00000705.TIF
,FILE706=00000706.TIF
,FILE707=00000707.TIF
,FILE708=00000708.TIF
,FILE709=00000709.TIF
,FILE710=00000710.TIF
,FILE711=00000711.TIF

FILE712=00000712.TIF
,FILE713=00000713.TIF
,FILE714=00000714.TIF
,FILE715=00000715.TIF
,FILE716=00000716.TIF
,FILE717=00000717.TIF
,FILE718=00000718.TIF
,FILE719=00000719.TIF
,FILE720=00000720.TIF
,FILE721=00000721.TIF
,FILE722=00000722.TIF
,FILE723=00000723.TIF
,FILE724=00000724.TIF
,FILE725=00000725.TIF
,FILE726=00000726.TIF
,FILE727=00000727.TIF

FILE728=00000728.TIF
,FILE729=00000729.TIF
,FILE730=00000730.TIF
,FILE731=00000731.TIF
,FILE732=00000732.TIF
,FILE733=00000733.TIF
,FILE734=00000734.TIF
,FILE735=00000735.TIF
,FILE736=00000736.TIF
,FILE737=00000737.TIF
,FILE738=00000738.TIF
,FILE739=00000739.TIF
,FILE740=00000740.TIF
,FILE741=00000741.TIF
,FILE742=00000742.TIF
,FILE743=00000743.TIF

FILE744=00000744.TIF
,FILE745=00000745.TIF
,FILE746=00000746.TIF
,FILE747=00000747.TIF
,FILE748=00000748.TIF
,FILE749=00000749.TIF
,FILE750=00000750.TIF
,FILE751=00000751.TIF
,FILE752=00000752.TIF
,FILE753=00000753.TIF
,FILE754=00000754.TIF
,FILE755=00000755.TIF
,FILE756=00000756.TIF
,FILE757=00000757.TIF
,FILE758=00000758.TIF
,FILE759=00000759.TIF

FILE760=00000760.TIF
,FILE761=00000761.TIF
,FILE762=00000762.TIF
,FILE763=00000763.TIF
,FILE764=00000764.TIF
,FILE765=00000765.TIF
,FILE766=00000766.TIF
,FILE767=00000767.TIF
,FILE768=00000768.TIF
,FILE769=00000769.TIF
,FILE770=00000770.TIF
,FILE771=00000771.TIF
,FILE772=00000772.TIF
,FILE773=00000773.TIF
,FILE774=00000774.TIF
,FILE775=00000775.TIF

FILE776=00000776.TIF
,FILE777=00000777.TIF
,FILE778=00000778.TIF
,FILE779=00000779.TIF
,FILE780=00000780.TIF
,FILE781=00000781.TIF
,FILE782=00000782.TIF
,FILE783=00000783.TIF
,FILE784=00000784.TIF
,FILE785=00000785.TIF
,FILE786=00000786.TIF
,FILE787=00000787.TIF
,FILE788=00000788.TIF
,FILE789=00000789.TIF
,FILE790=00000790.TIF
,FILE791=00000791.TIF

FILE792=00000792.TIF
,FILE793=00000793.TIF
,FILE794=00000794.TIF
,FILE795=00000795.TIF
,FILE796=00000796.TIF
,FILE797=00000797.TIF
,FILE798=00000798.TIF
,FILE799=00000799.TIF
,FILE800=00000800.TIF
,FILE801=00000801.TIF
,FILE802=00000802.TIF
,FILE803=00000803.TIF
,FILE804=00000804.TIF
,FILE805=00000805.TIF
,FILE806=00000806.TIF
,FILE807=00000807.TIF

FILE808=00000808.TIF
,FILE809=00000809.TIF
,FILE810=00000810.TIF
,FILE811=00000811.TIF
,FILE812=00000812.TIF
,FILE813=00000813.TIF
,FILE814=00000814.TIF
,FILE815=00000815.TIF
,FILE816=00000816.TIF
,FILE817=00000817.TIF
,FILE818=00000818.TIF
,FILE819=00000819.TIF
,FILE820=00000820.TIF
,FILE821=00000821.TIF
,FILE822=00000822.TIF
,FILE823=00000823.TIF

FILE824=00000824.TIF
,FILE825=00000825.TIF
,FILE826=00000826.TIF
,FILE827=00000827.TIF
,FILE828=00000828.TIF
,FILE829=00000829.TIF
,FILE830=00000830.TIF
,FILE831=00000831.TIF
,FILE832=00000832.TIF
,FILE833=00000833.TIF
,FILE834=00000834.TIF
,FILE835=00000835.TIF
,FILE836=00000836.TIF
,FILE837=00000837.TIF
,FILE838=00000838.TIF
,FILE839=00000839.TIF

FILE840=00000840.TIF
,FILE841=00000841.TIF
,FILE842=00000842.TIF
,FILE843=00000843.TIF
,FILE844=00000844.TIF
,FILE845=00000845.TIF
,FILE846=00000846.TIF
,FILE847=00000847.TIF
,FILE848=00000848.TIF
,FILE849=00000849.TIF
,FILE850=00000850.TIF
,FILE851=00000851.TIF
,FILE852=00000852.TIF
,FILE853=00000853.TIF
,FILE854=00000854.TIF
,FILE855=00000855.TIF

FILE856=00000856.TIF
,FILE857=00000857.TIF
,FILE858=00000858.TIF
,FILE859=00000859.TIF
,FILE860=00000860.TIF
,FILE861=00000861.TIF
,FILE862=00000862.TIF
,FILE863=00000863.TIF
,FILE864=00000864.TIF
,FILE865=00000865.TIF
,FILE866=00000866.TIF
,FILE867=00000867.TIF
,FILE868=00000868.TIF
,FILE869=00000869.TIF
,FILE870=00000870.TIF
,FILE871=00000871.TIF

FILE872=00000872.TIF
,FILE873=00000873.TIF
,FILE874=00000874.TIF
,FILE875=00000875.TIF
,FILE876=00000876.TIF
,FILE877=00000877.TIF
,FILE878=00000878.TIF
,FILE879=00000879.TIF
,FILE880=00000880.TIF
,FILE881=00000881.TIF
,FILE882=00000882.TIF
,FILE883=00000883.TIF
,FILE884=00000884.TIF
,FILE885=00000885.TIF
,FILE886=00000886.TIF
,FILE887=00000887.TIF

FILE888=00000888.TIF
,FILE889=00000889.TIF
,FILE890=00000890.TIF
,FILE891=00000891.TIF
,FILE892=00000892.TIF
,FILE893=00000893.TIF
,FILE894=00000894.TIF
,FILE895=00000895.TIF
,FILE896=00000896.TIF
,FILE897=00000897.TIF
,FILE898=00000898.TIF
,FILE899=00000899.TIF
,FILE900=00000900.TIF
,FILE901=00000901.TIF
,FILE902=00000902.TIF
,FILE903=00000903.TIF

FILE904=00000904.TIF
,FILE905=00000905.TIF
,FILE906=00000906.TIF
,FILE907=00000907.TIF
,FILE908=00000908.TIF
,FILE909=00000909.TIF
,FILE910=00000910.TIF
,FILE911=00000911.TIF
,FILE912=00000912.TIF
,FILE913=00000913.TIF
,FILE914=00000914.TIF
,FILE915=00000915.TIF
,FILE916=00000916.TIF
,FILE917=00000917.TIF
,FILE918=00000918.TIF
,FILE919=00000919.TIF

FILE920=00000920.TIF
,FILE921=00000921.TIF
,FILE922=00000922.TIF
,FILE923=00000923.TIF
,FILE924=00000924.TIF
,FILE925=00000925.TIF
,FILE926=00000926.TIF
,FILE927=00000927.TIF
,FILE928=00000928.TIF
,FILE929=00000929.TIF
,